UNITAT DIDÀCTICA:

LA PILOTA VALENCIANA

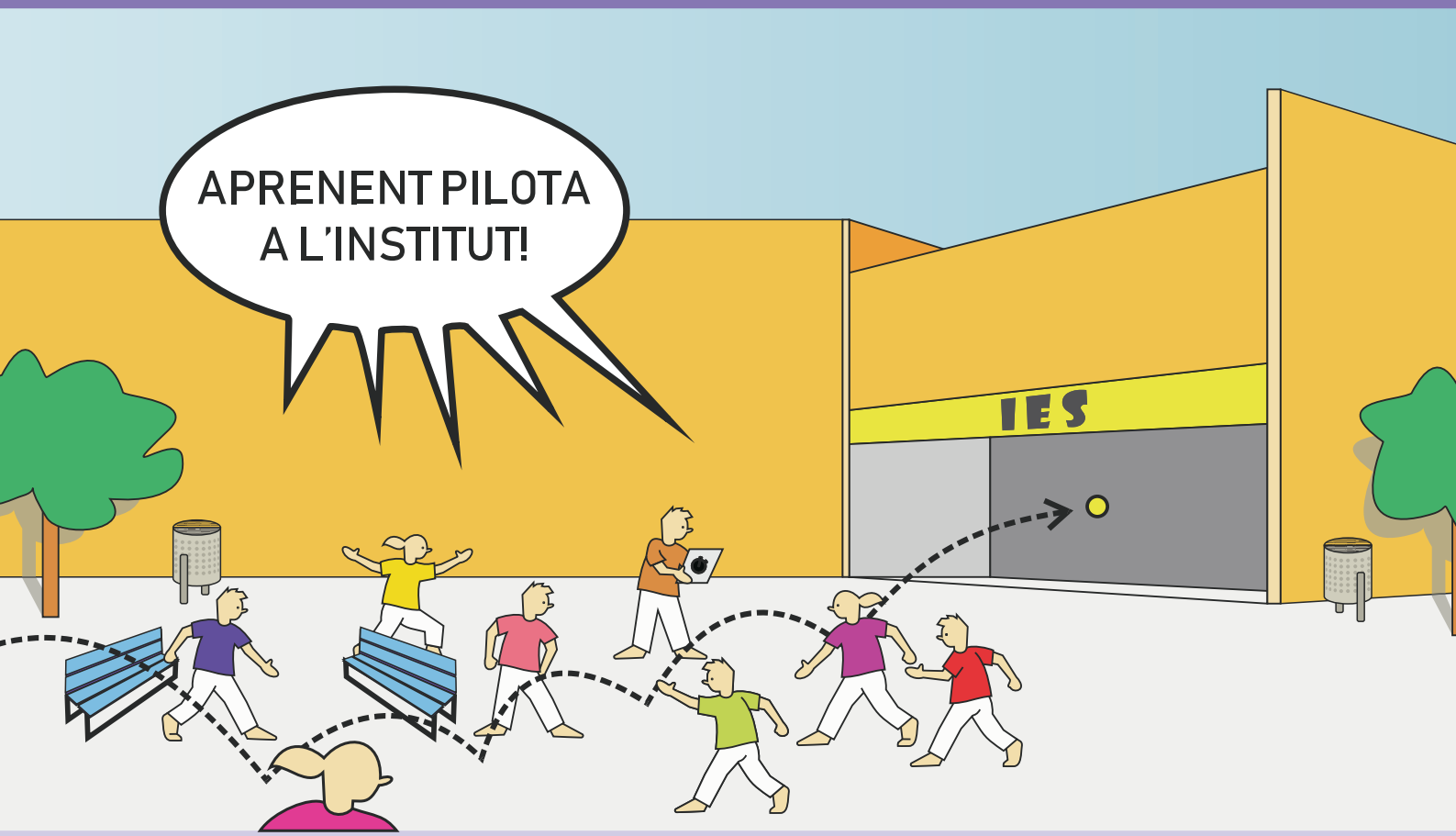

Autors

Vicent Pérez Bernabeu
Manolo Conca Pavía
Jordi Naya Nogueroles
Antonio Gimeno Salom
Roberto Bravo Chapí
Gabriel Garcia Frasquet

Edita: Generalitat Valenciana
Conselleria d'Educació, Investigació,
Cultura i Esport
Av. Campanar,32 · 46015,València
ISBN 978-84-482-6289-1
Dipòsit Legal: V-3173-2018
© Dels autors sobre la part gràfica
© Generalitat Valenciana de la present edició.

GENERALITAT VALENCIANA
Conselleria d'Educació,
Investigació, Cultura i Esport

cefire

1. Introducció general: valor cultural, històric; estructura i justificació curricular.
2. Referents legals curriculars: continguts, criteris i competències.
3. Unitats per nivells:

3.1 . Unitat de primer d' ESO. "Raspall bàsic".
Unitat Didàctica Integrada, Sessions 1-10, Exemple de fitxa conceptual Sessió 11 Aspectes històrics, Fitxa Resum teòrica, Banc d'Activitats.
3.2. Unitat de segon d'ESO. "Nyago i Raspall" .
Unitat Didàctica Integrada, Sessions 1-10, Exemple de fitxa conceptual Sessió 11 Aspectes d'instal·lacions de pilota com a part del patrimoni cultural, Fitxa Resum teòrica, Banc d'Activitats.
3.3. Unitat de tercer d'ESO. "Raspall, nyago i joc indirecte".
Unitat Didàctica Integrada, Sessions 1-10, Exemple de fitxa conceptual Sessió 11 Aspectes sociològics i culturals de la pilota valenciana, Fitxa Resum teòrica, Banc d'Activitats.
3.4 . Unitat de quart d'ESO. "Joc a Ratlles".
Unitat Didàctica Integrada, Sessions 1-10, Exemple de fitxa conceptual Sessió 11 Aspectes de la llengua i la pilota, Fitxa Resum teòrica, Banc d'Activitats.
3.5. Unitat de primer de Batxillerat. "Les nostres modalitats".
Unitat Didàctica Integrada, Sessions 1-10, Exemple de fitxa conceptual Sessió 11 Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota, Fitxa Resum teòrica, Banc d'Activitats.

4. Annexos

4.1 Dossier per al professorat:
4.1.1 Història de la pilota valenciana.
4.1.2 Les Instal·lacions de pilota valenciana: patrimoni cultural.
4.1.3 Aspectes sociològics i culturals de la pilota valenciana en l'actualitat.
4.1.4 La llengua i la pilota valenciana.
4.1.5 Evolució històrica de les distintes modalitats de pilota valenciana.
4.1.6 Els colps específics.
4.1.7 Fitxes complementàries: guant escolar i la meua pilota.
4.1.8 Les modalitats (fitxes tècniques).

4.2 Bibliografia, webgrafia.

AGRAÏMENTS:

Agraïments a persones o entitats que han col·laborat en les il·lustracions de la publicació:

- Club de Pilota Tibi (Isaac Garcia Bernabeu).
- Club de Pilota Sella (Antoni Pérez Ortiz).
- Club de Pilota Parcent (Ivan Ballester Estalrich).
- Club de Pilota Ontinyent (Ivan Esparza Santamaria).
- Club de Pilota L'Alqueria d'Asnar (Erica Boti).
- Club de Pilota de Borriol (Julian Esteve).
- Club de Pilota "Badana" de Sueca (Manolo Conca i Vicent Pérez).
- Club de Pilota Orba (Marcos Naya).
- Club de Pilota Gorga (Jose Luis Genis).
- Club de Pilota Murla (John Giner Muñoz).
- Penya Pilotaris Amics del Frontó del Puig (David Sarasol Moscardó).
- Grup d'entrenament Pilota 3.0 (Agustí Larré Casaña).
- Museu de la Pilota d'El Genovés (David Sarasol Moscardó).
- Federació de Pilota Valenciana (Rixar Monsoriu Planells).
- Alumnat de l'IES Joan Fuster (Sueca).
- Alumnat de l'IES Serra Mariola (Muro d'Alcoi).

També volem fer una menció especial a les nostres dones, eixes companyes que han suportat les nostres manies, les hores d'absència o la falta d'atenció durant el període molt intens que ha suposat l'elaboració d'aquesta unitat didàctica.

Aquest treball va dedicat a elles:

- Xelo
- Alicia
- Betlem
- Xelo
- Amparo
- Roser

AUTORS:

Manolo Conca Pavia
Vicent Pérez Bernabeu
Antoni Gimeno Salom
Jordi Naya Nogueroles
Gabriel Garcia Frasquet

DISSENY I EDICIÓ GRÀFICA:

Robert Bravo Chapí

REVISIÓ ORTOGRÀFICA:

Vicent Tortosa Reig

L'actual marc legislatiu que regula la matèria d'Educació Física en l'Educació Secundària Obligatòria i el Batxillerat provoca en el professorat que l'imparteix sentiments contradictoris. Per una banda, a causa de l'enorme densitat que en quant a continguts presenta, és ben segur que el/la docent trobarà la justificació curricular per impartir aquell o aquells continguts pels quals té especial predilecció, o amb els què es conduirà amb més seguretat i on l'acció docent li reportarà major satisfacció. Però per la mateixa raó acusarà una certa sensació d'impotència per la impossibilitat de tractar-los de forma suficientment significativa. Així, doncs, haurà de triar.

Aquesta Unitat Didàctica, que gira al voltant de la Pilota Valenciana, pretén convéncer el professorat escèptic que la seua elecció és encertada.

Inclosa en la nostra normativa educativa, en l'apartat de Jocs i Esports, la riquesa de modalitats en les quals es materialitza la seua pràctica i l'alta exigència d'accions motrius que comporta, constitueixen un bon recurs per l'assoliment de metes referides a l'habilitat motora i a la condició física.

Present en la nostra cultura i societat des del mateix moment de la conquesta i repoblació de les terres valencianes, la Pilota Valenciana és més que el simple colpeig amb la mà a un cos esfèric de reduïdes dimensions.

Compta, a més, amb varietat de formes en intercanvis comunicatius, expressions genuïnes, vocables que han resistit el pas del temps, tresors que hom pot testimoniar amb la vivència esportiva, social, cultural i antropològica que suposa la partida al trinquet o al carrer.

La "bonhomia" i els valors inherents a la pilota valenciana, tolerància, esportivitat, inclusió, adaptació, constitueixen una bona eina per al desenvolupament del currículum de la nostra assignatura.

Per una altra banda, aquesta Unitat Didàctica ha de servir per a donar coneixements al professorat que no la coneix a causa del dèficit de formació patit en aquesta parcel·la de la nostra cultura, amb la qual adquirirà la seguretat necessària per enfrontar-se a la tasca docent de transmetre-la a les joves generacions.

La programació de les unitats didàctiques que presentem vol unir els continguts curriculars plantejats en el Decret 87/2015 i la pràctica diària. La plantegem com un projecte i pretén ser una ferramenta per al professorat a l'hora de treballar aquests continguts a l'aula. És per això que hem intentat explicitar el més fidelment possible, aqueixa connexió entre el marc curricular i la pràctica a l'aula. La seqüenciació d'unitats que presentem especifica els objectius d'etapa, les competències clau, els blocs de continguts, els continguts, els criteris d'avaluació, els indicadors d'èxit, les activitats d'ensenyament – aprenentatge, els instruments i criteris de qualificació, la temporalització, les orientacions metodològiques i els recursos didàctics per a dur-les a terme.

La incorporació de les competències ha implicat canvis sobretot a nivell metodològic, tant per al professorat com per a l'alumnat, atés que la competència sempre està unida a una seqüència didàctica, en el nostre cas, als criteris d'avaluació i indicadors d'èxit. Al llarg de les distintes UD que presentem hem buscat les orientacions metodològiques i la seqüència d'activitats adients per aconseguir les competències clau.

Les competències han suposat la integració dels diferents continguts (conceptuals, procedimentals i actitudinals), amb la qual cosa es busca que les activitats no responguen sols a l'aprenentatge de la nostra matèria, sinó que integren aquells elements transversals que impregnen el nostre currículum.

Aquests elements transversals es troben presents en el Currículum d'Educació Física de la forma següent:

La comprensió lectora, l'expressió oral i escrita, en el bloc 4 de continguts: expressió corporal i comunicació, mitjançant el criteris d'avaluació 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6 i 4.7.

La comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació, en el bloc 5 de continguts: Transversal, mitjançant el criteris d'avaluació 5.4 i 5.5.

L'emprenedoria, en el bloc 5 de continguts: transversal, mitjançant el criteris d'avaluació 5.3 i 5.8.

L'educació cívica i constitucional, en el bloc 5 de continguts: Transversal, mitjançant el criteris d'avaluació 5.6 i 5.7.

Cal tenir present que el treball competencial suposa aconseguir que l'alumnat siga competent quan és capaç de d'aplicar els continguts treballats al llarg dels anys, a fi de resoldre qualsevol problema que se li plantege.

La seqüenciació de les unitats didàctiques, amb tots els elements que aquesta comporta, ha de respondre a les característiques psicoevolutives del nostre alumnat, plantejant un ensenyament inclusiu per als que tenen especials dificultats. Per aquesta raó, a les unitats didàctiques hem previst activitats amb diferent grau de complexitat per aconseguir els criteris d'avaluació, i avaluar en conseqüència. Hem buscat, en tot moment, incorporar les mesures de reforç que el nostre alumnat puga necessitar-ne en el seu desenvolupament.

A l'hora de plantejar aquestes unitats didàctiques hem partit de l'estudi dels diferents models pedagògics existents. En el nostre cas, per l'especificitat del tema, pel nombre de persones implicades en la seua realització, junt a la idea inicial d'incorporar tots els processos d'innovació educativa i la necessitat d'integrar altres matèries, ens ha portat, a realitzar unitats didàctiques integrades.

Per a la seua elaboració hem tingut especial cura, com ja hem dit, en la incorporació dels elements transversals, i amb aquesta finalitat, totes les unitats didàctiques acaben amb una sessió 11, en la qual fem un exemple de treball transversal amb tres o quatre activitats.

La sessió 11, el quadern d'alumne i el material per al professorat, completen tot el procés d'informació, tant en l'aspecte sociolingüístic com en l'històric, i possibilitarà el treball interdisciplinar amb altres matèries.

Cal recordar que una unitat didàctica integrada és una proposta de treball en la qual participen un determinat nombre d'àrees que possibiliten a l'alumnat establir noves relacions i interaccions entre elles i amb altres continguts culturals.

Per tot això, esperem que siga una guia pràctica útil i de gran importància per al desenvolupament del currículum (Decret 87/2015), específicament del bloc de continguts de Jocs i Esports i, més en concret, del contingut específic de Pilota Valenciana en totes les seues modalitats i tots els cursos d'ESO i Batxillerat.

També volem que aquestes unitats didàctiques tinguen una coherència vertical i horitzontal en la nostra planificació; és a dir, plantegem com treballar els criteris

d'avaluació de la UD (amb la jerarquització vertical), concretats al llarg de cada curs i al mateix temps s'incrementa el nivell de complexitat en tota l'ESO i el Batxillerat (amb la jerarquització horitzontal).
Per últim, volem explicar una mica el document que a continuació presentem. En la introducció hem volgut lligar el valor històric i cultural de la pilota amb la seua justificació curricular i els referents legals, que fan necessari el seu treball en els centres educatius.
En el punt tercer estan les distintes Unitats didàctiques, seqüenciades per cursos des de primer d'ESO fins a Batxillerat. En totes tindrem la mateixa estructura:
Unitat Didàctica Integrada, Sessions 1 fins la 10, exemple de fitxa conceptual 11 (amb 3 o 4 activitats), Fitxa Resum teòrica i Banc d'Activitats teòric.
En el punt 4 hem inclòs els annexos, que són un dossier per al professorat que li pot ajudar a preparar millor les sessions. En aquest dossier tindrem:

- Història de la pilota valenciana.
- Les instal·lacions de Pilota Valenciana: patrimoni cultural.
- Aspectes sociològics i culturals de la pilota valenciana en l'actualitat.
- La llengua i la pilota valenciana.
- Evolució històrica de les distintes modalitats de pilota valenciana.
- Els colps específics.
- Fitxes complementàries: guant escolar i la meua pilota.
- Les modalitats (fitxa/es tècnica/ques).

I per últim la Bibliografia i Webgrafia.

Moltes gràcies a totes i a tots els que han fet possible l'edició d'aquest treball.

Els autors

Resum del Decret 87/2015, de 5 de juny DOCV 7544. Continguts i criteris específics de pilota valenciana.						
	1r ESO	2n ESO	3r ESO	4rt ESO	BATXILLERAT	Competències
CRITERIS D'AVALUACIÓ	Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic.	Realitzar amb correcció diferents colps específics de la pilota valenciana i aplicar-los al nyago i les seues variants.	Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.	Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare.	Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa.	CEC CSC CAA SIEE
CONTINGUTS	Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils i aplicació a un joc d'equip com el raspall bàsic. Història de la pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.	Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants. Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.	Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare. Aspectes sociològics i culturals de la pilota valenciana en l'actualitat.	Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare. La llengua i la pilota valenciana.	Organització i participació en partides de pilota valenciana. Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com ara raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa. Evolució històrica de les distintes modalitats de pilota valenciana.	

QUÈ ÉS EL DOCUMENT PONT?

El document ha estat elaborat pel Servei de Formació del Professorat de la Secretaria Autonòmica d'Educació i Investigació de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport. Aquest document pretén ser un instrument que facilite al professorat el pas del currículum prescrit del Decret 87/2015 a les programacions didàctiques de les diferents matèries de l'Educació Secundària Obligatòria i a l'elaboració de les unitats didàctiques que es desenvolupen a les aules. És per tant un document pont.
Els indicadors d'assoliment tenen caràcter orientatiu i concreten els resultats d'aprenentatge que l'alumnat ha d'assolir, es poden relacionar amb les competències amb major precisió que els criteris d'avaluació dels quals parteixen, permetent la programació i avaluació conjunta de continguts i competències.

INDICADORS D'ASSOLIMENT	1r ESO	2n ESO	3r ESO	4rt ESO	BATXILLERAT	Competències
	Realitza colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic.	Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants.	Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.	Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.	Organitza partides de pilota valenciana. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa.	CEC CSC CAA SIEE

Curs: 1r ESO	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11
UD integrada "Raspall bàsic"			

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic.
- Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que fa falta preservar.
- Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, i relaciona-les amb la part principal de la sessió.
1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i els aplica a un joc d'equip com el raspall bàsic.
5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, i les relaciona amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.**
5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen				
				CMCT	CAA	CSC	SIEE	CEC
Escalfament diari	1.3	1.3.1 - 1.3.2	1	X	X		X	
Fitxes història	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Avaluació del joc	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Treball diari	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Coavaluació	2.3	2.3.1	1				X	
Participació sessió conceptes	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Respecte i bonhomia	5.2 - 5.3	5.2.1 – 5.2.2 - 5.3.1	1				X	
Material	2.3	BL.2.3.1	1				X	
Prova individual	2.3	BL.2.3.1	2		X	X		X

Avaluació inicial:

RECURSOS DIDÀCTICS

Instal·lacions: Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

Material didàctic: Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic. Guants de protecció, cèrcols, clarió, cons.

TEMPORALITZACIÓ

1	Avaluació inicial. Llançar, empomar i inici als colps.
2	Colpejant de bo.
3	El "bàter", un joc per aprendre el nom i la forma de colpejar la pilota.
4	Progressió al raspall.
5	Preparació dels guants de protecció
6	Provar els guants de protecció. Raspar.
7	Raspall bàsic.
8	Raspall bàsic amb diferents agrupaments.
9	Avaluació del joc en la modalitat de raspall.
10	Avaluació del domini del mòbil. Prova tècnica.
11	Aspectes històrics de la pilota valenciana.

ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

L'alumnat que presente dificultats o impediments tindran les adaptacions següents:

- Alumnat amb lesions que els impedeixin córrer: poden fer la funció d'home bo o ser inclosos en activitats en les quals colpegen des del lloc sense desplaçament, com per exemple, realitzar el traure.
- Alumnat amb lesions que els impedeixen colpejar amb una mà: potenciaran l'altra mà.

• Alumnat amb dificultats de comprensió: si la comprensió es refereix a l'apartat pràctic, cal cedir-los una pilota de badana perquè puguin practicar en els seus temps d'oci. Per compensar la diferència de nivell amb altres alumnes, tractarem que hi haja gent avançada en els seus equips. • Alumnat amb altes capacitats: podem usar-los com a mostra d'exemples de colpejos o en explicacions.	
ACTIVITATS	
Ampliació: A mesura que l'alumnat millore, es poden utilitzar progressivament pilotes de major duresa i/o menor tamany. A més, podem utilitzar-los com alumnes experts, que ajuden a companys amb dificultats.	**Reforç**: es proposen activitats de colpejos individuals a l'alumnat amb dificultats: variant el tipus de pilota (plàstic, tennis, badana). La idea és que milloren la coordinació oculomanual i la posició corporal per preparar el colpeig.
Activitat complementària: Campionat (Setmana Cultural). **Activitat extraescolar:** Visita a un trinquet o a un artesà.	
Transversals: L'emprenedoria i l'educació cívica i constitucional.	

CURS: 1r ESO	UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 1: Avaluació inicial. Llançar, empomar i inici als colps.	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Joc d'activació: Qui paga persegueix la resta del grup amb un baló en les mans. Quan el llança i toca altre/a canvien els papers. Si empomen no paguen.	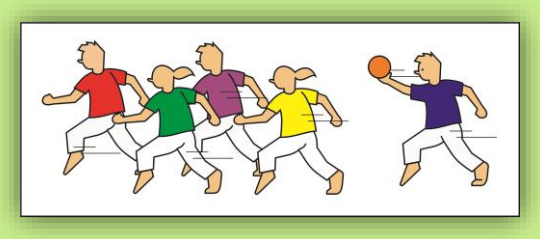
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Formes de colpejar la pilota i nom dels colps. - Individual: Cara paret colpejar i empomar la pilota o el baló. Comencen prop de la paret (1m) i augmenten progressivament la distància. A vore qui ho aconsegueix de més lluny. - Individual: Colpejar de manera seguida el baló o pilota gran contra la paret i per terra, darrere d'una línia a 4 metres de distància. - La mateixa activitat però sense importar el número de bots que pegue. - Jugant-la de bo (a l'aire o al primer bot). - Explicar l'execució de les diferents formes de colpejar: palma, bragueta, manró, volea, carxot i raspada. Realitzar mentre es desplacen, el gest de cada colp sense cap mòbil. - Realitzar els exercicis amb pilota o baló anteriors, però executant el colp que s'indique. - Un/a executa i altre/a diu el nom de colp.	**Quan més pobre siga el nivell d'execució o de possibilitats motores, de majors dimensions seran els mòbils utilitzats.** 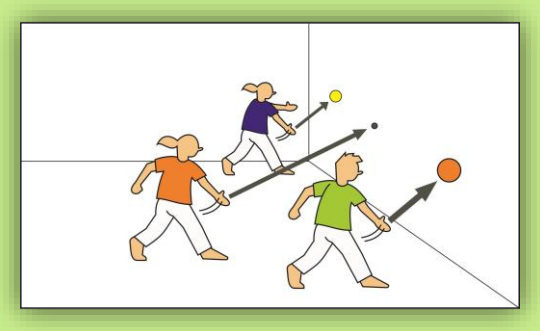 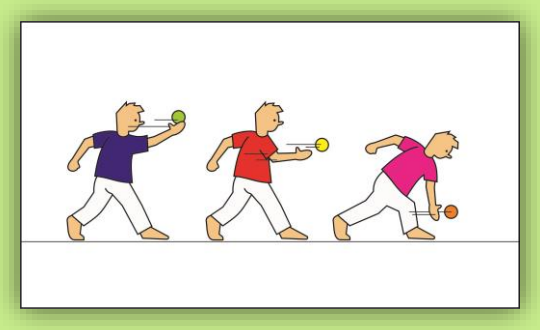

TORNADA A LA CALMA
OBSERVACIONS: - Preguntarem a l'alumnat quines sensacions han notat en la mà i si han sentit dolor en alguna acció? - Explicar que per a colpejar alguns tipus de pilota o baló, cal protegir-se les mans. - Repassar el nom dels colps.

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic.
- Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que fa falta preservar.
- Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió.
1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, graduant progressivament la intensitat.
2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic.
5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.**
5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO		UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 2: Colpejant de bo.		
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic.		**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.
DESCRIPCIÓ		**REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS**
ESCALFAMENT	- Joc d'activació: Qui paga persegueix la resta del grup amb un baló en les mans. Quan el llança i toca altre/a, aquest/a també pagarà. Si empomen no paguen. Els/les que paguen poden passar-se el baló.	**Si la classe és molt nombrosa podem utilitzar més balons o subdividir-la en grups.**
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Colpejar el baló o la pilota i nom dels colps. - Individual: Colpejar lliurement en qualsevol direcció. Colpejar lliurement cara paret. - Individual: Colpejar lliurement però al senyal canviar la manera de pegar-li. - Contra la paret executar el colp manat. - Jugar de forma seguida a l'aire. A veure qui fa més colps seguits sense que toque terra. - Parelles: Treball dels mateixos exercicis colpejant de forma alternativa. - A veure qui l'envia més alta, més lluny.. - En grups: tocar amb el baló un company o companya que fuig. La resta colpeja una vegada per passar-lo o tocar a qui fuig. Quan algú/na és tocat/da, es canvien les funcions. - Inventem un joc de colpeig.	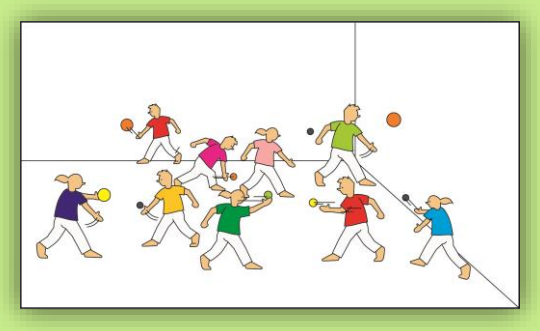 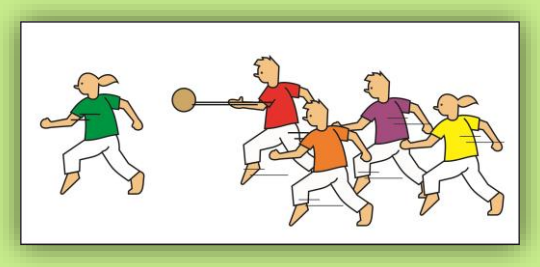
TORNADA A LA CALMA		
OBSERVACIONS: - Repassar el nom dels colps. - Explicar el joc que hem inventat. - Mostrarem un guant de protecció per escolars.		
CONTINGUTS		
- Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic.		

- Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interés durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió.
1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, graduant progressivament la intensitat.
2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic.
5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.**
5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO	UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 3: El "bàter", un joc per aprendre el nom i la forma de colpejar la pilota.	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, cons de senyalització, cèrcols o clarió.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Joc d'activació: Grups de 5/6. Situats en rotgle i senyalitzada la posició de cadascú/na amb un cèrcol o dibuixant un cercle en terra amb clarió. Qui paga té una pilota que l'adoba (llança amb bones condicions) al company/a de la seua dreta per a que la colpege. Quan s'ha colpejat, qui ha adobat ha d'anar el més ràpid possible a buscar la pilota i posar-la dins del cercle d'altre jugador/a. La resta ha d'anar a tocar el cercle de la persona que ha adobat i tornar al seu cercle abans que li posen la pilota dins. Si és així serà qui adobarà.	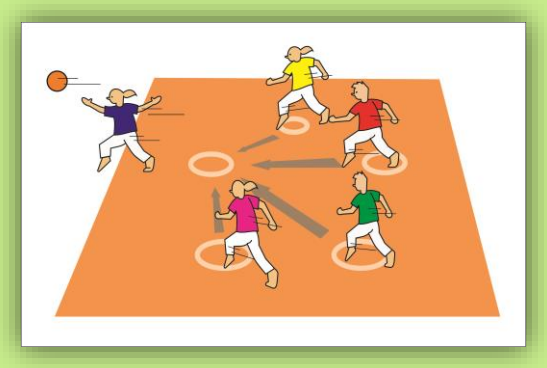
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Explicació gràfica del joc. - **Nom del joc:** El "bàter". - **Material:** 5 cons de senyalització, una pilota. - **Lloc on es juga:** espai ampli i lliure d'obstacles. Es senyalitza amb 4 cons en forma de quadre i un con al mig. - **Participants:** Entre 4/6 persones per equip. Juguen 2 equips, el que colpeja i el que arreplega. - **Desenvolupament del joc:** Un membre de l'equip que colpeja (colpejador/a) se situa en el con des d'on dirà quin colp vol executar. En el con del mig se situa un membre de l'equip que arreplega (l'adobador/a) que li tirarà bona la pilota a qui colpeja perquè puga executar el colp demanat. Quan ho aconsegueix ha de recórrer de base en base per tal d'efectuar el recorregut complet fins la posició de partida abans que la pilota arribe a la posició de qui adoba. En aquest cas el seu equip guanya un punt i passa a colpejar el/la següent. Així fins que han colpejat tots/es i es canvien els papers dels equips. Guanya el joc el que més punts ha aconseguit.	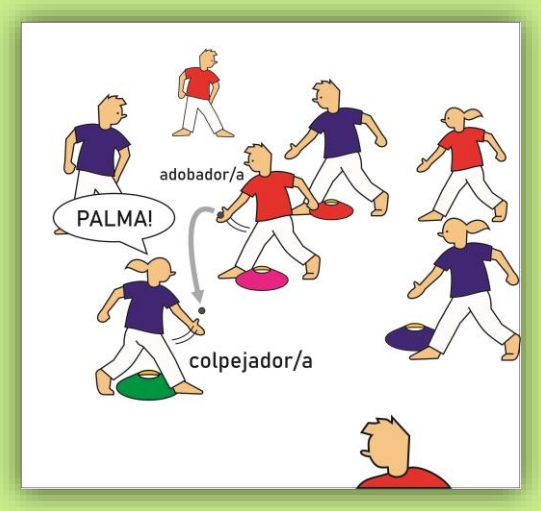

	Normes: Si qui va a colpejar estima que la trajectòria de la pilota no és l'adequada, demana que li tornen a adobar. Per a considerar bo el colpeig, la pilota ha de sobrepassar la posició de qui adoba. Qui ha colpejat pot parar-se en qualsevol base, on pot haver més d'una persona, per tal de no ser eliminat/da si la pilota arriba al con de qui adoba mentre està entre dues bases. Si la pilota és empomada per algun membre de l'equip que arreplega, qui ha colpejat no té opció de realitzar el recorregut.	

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:
- Preguntarem a l'alumnat amb quin colp ha tingut més efectivitat.
- Repassar i aclarir dubtes sobre la normativa del "bàter".
- Proposar noves normes.

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplica'ls a un joc d'equip com el raspall bàsic.
- Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica i gradua progressivament la intensitat.
2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplica'ls a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relaciona-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.

5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interés durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. **Realitza colps** específics d1e la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplica'ls a un joc d'equip com el raspall bàsic. 5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, i relaciona-les amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.** 5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO	UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 4: Progressió al raspall.	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, balons d'escuma del tamany dels d'handbol, balons grans de platja.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Joc d'activació: Handbol modificat. Dos equips en un espai delimitat i lliure d'obstacles han d'aconseguir que el baló sobrepasse la línia de fons contrària. Qui té el baló no pot desplaçar-se. Sols es permeten passades o llançaments. L'equip defensor no pot tindre contacte amb qui té el baló. Tampoc es furta de les mans.	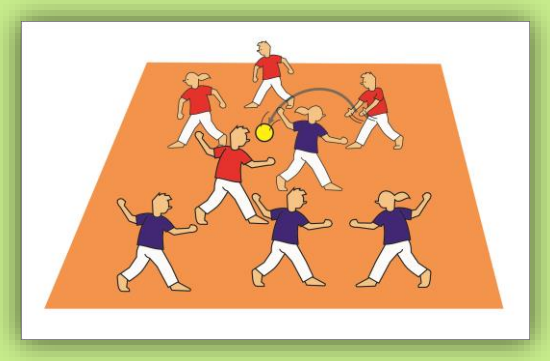
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió:** Explicarem que la bonhomia és un concepte que fa referència a actituds de senzillesa i bondat. És un tret rellevant de la pilota valenciana i suposa el respecte a l'equip rival, a les normes, el reconeixement de la falta i l'honradesa. Cal observar esta actitud en totes les activitats d'oposició que realitzem i especialment en el joc de pilota. - Seguim amb el joc anterior però introduint progressivament les següents modificacions: - Qui rep el baló el colpeja, recepció-colpeig, però no diem com. - El baló es colpeja sols amb la mà. - Colpeig amb la mà sense recepció prèvia i sense importar el número de colps. - Limitar a un toc per jugador/a. El colpeig sempre serà amb la mà però el baló podrà tocar el cos. - Sols un toc per equip. - Sols un toc per equip i sols amb la mà. Es penalitza el contacte amb qualsevol altra part del cos. - Reduïm progressivament el tamany del mòbil fins arribar a la pilota de badana i descobrir la necessitat d'usar proteccions per a la mà.	**Partint de l'handbol modificat arribarem al raspall amb normativa bàsica. Podem introduir la forma de comptar per quinzes. Les activitats proposades poden realitzar-se durant una o més sessions.** 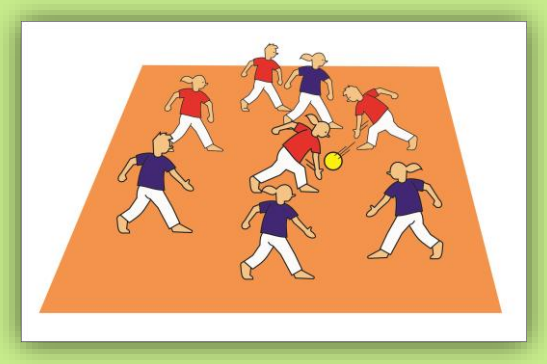

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Preguntarem si han après alguna cosa que no sabien.
- Recapitular la normativa aplicada en la darrera activitat i proposar altres normes per a situacions que plantege l'alumnat.
- Explicarem el material necessari per a l'elaboració del guant de protecció de les mans, que portaran la pròxima sessió.

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, que s'apliquen a un joc d'equip com el raspall bàsic.
- Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que fa falta preservar.
- Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interés durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió.
1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplica'ls a un joc d'equip com el raspall bàsic.

5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, i relaciona-les amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.**
5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO	UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 5: Preparació dels guants de protecció.	
Material - 2 guants dels utilitzats en jardineria, esparadrap, tisores, tessamoll, 8 didals.	**Instal·lacions** - Aula, gimnàs o pati.
DESCRIPCIÓ	**REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS**

PART PRINCIPAL

Informació de la sessió: Explicarem pas per pas com arreglar-se els guants de protecció per a jugar a pilota. Tindrem a punt tot el material necessari i seguirem la seqüència indicada.

- Ens posem el guant en una mà.
- Cobrim amb tessamoll el palmell.
- Cobrim amb tires més fines de tessamoll els dits des de la base fins la part de darrere a l'altura de la segona falange.
- Tapem la protecció amb tires d'esparadrap que per darrere no han d'ajuntar-se els caps.
- Col·loquem els didals amb les puntes orientades cap a dins de la palma. No han de caure ni tampoc fer mal.
- Fixem els didals amb esparadrap.
- Provem el guant colpejant la pilota de badana. Si ens fa mal en alguna part col·loquem trossos de carta i tapem.
- Fem el mateix amb l'altra mà.
- Qui acaba més prompte pot començar a tocar pilota de forma individual i de forma lliure.

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Cal que expliquen les sensacions que tenen en la mà: apreta massa, està solt, fa mal al dit, com entra i ix de la mà...
- Tot l'alumnat ha de preparar-se els guants amb les proteccions.

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, i relacionar-los amb la part principal de la sessió.
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic.
- Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió.
1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplica'ls a un joc d'equip com el raspall bàsic.

5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, i relaciona-les amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.**
5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO		UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 6: Provar els guants de protecció. Raspar.		
Material Balons, guants de protecció, pilotes de badana, cèrcols, clarió, cons.		**Instal·lacions** Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.
DESCRIPCIÓ		**REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS**
ESCALFAMENT	Grups de 6 persones. 4 es passen el baló i 2 al mig intenten interceptar. Canvien papers si: El/la del mig toca el baló. Canvi per qui ha fet la passada. El baló no és empomat. Canvi per qui rep. Qui té possessió del baló és tocat/da per qui està al mig.	**Es poden aplicar les condicions de canvi de papers de forma progressiva per facilitar el moviment del baló i la tasca de la gent que està al mig.**
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió:** Ens col·loquem els guants i els provem. Individual. Conducció de la pilota de badana o colpeig pel terra contra la paret. Parelles. Passar-se-la sense agafar-la. Pilota-golf: s'acorda un objectiu llunyà (un banc, farola, paperera, senyal al terra...) i cada membre colpeja la pròpia pilota de forma alternativa des d'on ha quedat parada. Guanya qui aconsegueix arribar abans a l'objectiu. Dues parelles. Fent roda de 3 amb 1 al mig que intenta interceptar. Passar-se la pilota sense agafar-la. Dos equips en pista multiesportiva. Jugar com l'hoquei colpejant amb la mà la pilota de badana. No s'agafa. Jocs de punteria colpejant la pilota parada: encertar en un cèrcol penjat o dibuixat a la paret, tombar una llauna, passar la pilota entre dos cons...	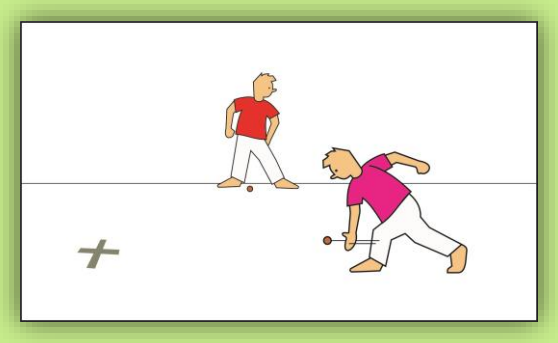 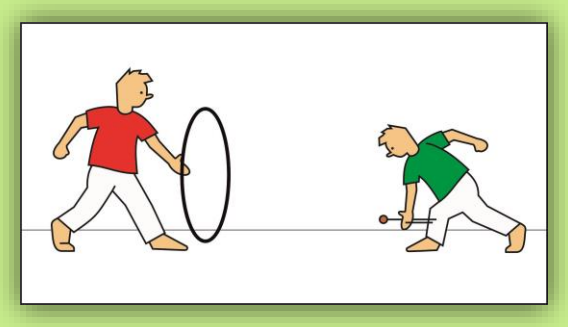
TORNADA A LA CALMA		
OBSERVACIONS: L'alumnat explica les sensacions experimentades per l'ús del guant: dolor en algun punt, falta o excés de sensibilitat... per tal de realitzar els ajustos necessaris.		

CONTINGUTS
• Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, i relacionar-los amb la part principal de la sessió. • Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació. • Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic. • Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar. • Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn. • Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis. • Iniciativa i innovació. • Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses. • Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. • Perseverança, flexibilitat. • Pensament alternatiu. • Sentit crític.
CRITERIS D'AVALUACIÓ
1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat. 2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món. 5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió. 1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, graduant progressivament la intensitat. 2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i els aplica a un joc d'equip com el raspall bàsic. 5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.** 5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO		UD integrada "Raspall bàsic"
SESSIÓ 7: Raspall bàsic.		
Material Balons, guants de protecció, pilotes de badana.		**Instal·lacions** Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.
DESCRIPCIÓ		**REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS**
ESCALFAMENT	En grups 6. Paga una persona que persegueix la resta i ha de tocar altra que no tinga baló per canviar de funció. Qui té el baló no pot desplaçar-se i ajudarà a qui és perseguit/da en eixe moment, fent-li una passada.	
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Recordem la normativa bàsica del raspall de la sessió 4 i l'apliquem en aquestes activitats. Afegim com a norma la treta sempre des del mateix lloc, canviar de part al final de cada joc i com jugar la pilota parada si surt dels límits de la pista o queda en una situació en la qual no es pot colpejar. També podem introduir la forma de comptar: 15/30/Val/Joc. Insistim en el concepte bonhomia: cal reconèixer les pròpies faltes i respectar l'equip rival. Joc 4x4 amb la normativa bàsica que hem repassat. Variant 1: Dir el nom. Qui colpeja diu abans el nom d'algú/na de l'altre equip que haurà de jugar-la. Variant 2: Raspall numerat. Cada equip colpeja seguint la numeració que tenen els seus components. Situacions d'1x1. La resta ha d'estar darrere de la ratlla de quinze o en el rebot i surt quan ha colpejat el seu company/a.	**La composició dels equips pot variar en funció de l'espai.** **La distribució proposada (4x4) disminueix la participació però facilita les intervencions del professorat.**
TORNADA A LA CALMA		
OBSERVACIONS: Repassem la normativa aplicada. Advertim que les variants són recursos que utilitzem però no necessàriament normes del reglament. Per tal de motivar l'alumnat a interessar-se per aspectes relacionats amb la història de la Pilota Valenciana, proposarem que busquen informació sobre esta temàtica però referida a aspectes locals i pròxims. El producte es podrà preparar en format lliure i serà presentat el dia de la sessió teòrica, sessió que tindrà com a títol: Història de la pilota valenciana com a part d'un patrimoni que cal preservar.		

CONTINGUTS
• Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió. • Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació. • Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic. • Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar. • Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn. • Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis. • Iniciativa i innovació. • Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses. • Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. • Perseverança, flexibilitat. • Pensament alternatiu. • Sentit crític.
CRITERIS D'AVALUACIÓ
1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat. 2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món. 5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió. 1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i els aplica a un joc d'equip com el raspall bàsic. 5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.** 5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO	UD integrada "Raspall bàsic"
SESSIÓ 8: Raspall bàsic amb diferents agrupaments	
Material • Guants de protecció, pilotes de badana, rúbrica d'avaluació per al professorat.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• En grups de 6. Realització d'exercicis de les diferents parts d'un escalfament estructurat. El/la professor/a marca quan comença cadascuna de les fases (activació, mobilitat articular, estiraments, adaptació a l'esforç) i l'alumnat executa amb les aportacions dels membres del grup. Com a part específica realitzen el gest del colp que es mane.	
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Recordem la normativa bàsica del raspall i l'apliquem en aquestes activitats. • Cada grup de 6 alumnes treballa en equips format per parelles. Treball per assignació de tasques: Joc 2x2 i 1x1. • Joc 3x3. Cada equip de forma alterna, canviarà la posició dels jugadors/es (rest-mitger-punter-rest) cada dos jocs.	**El professorat aprofitarà esta sessió per avaluar el joc de l'alumnat tenint en compte els aspectes proposats en la rúbrica d'avaluació de la sessió 9. Podrà parar el joc i realitzar preguntes. No farà saber que està avaluant fins la fase final.** 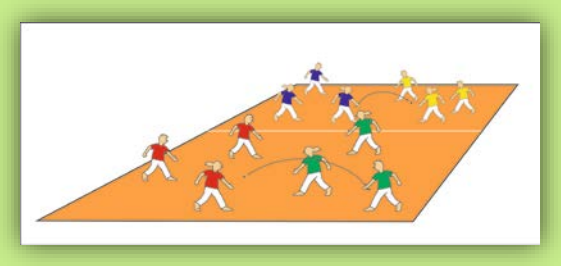 **Les partides seran simultànies i es podran jugar en espais coincidents. Utilitzarem pilotes que no facen mal i cada alumne/a seguirà la seua.**
TORNADA A LA CALMA		
OBSERVACIONS: • Repassem la normativa aplicada. • És important que tot l'alumnat tinga l'oportunitat d'experimentar les distintes situacions que es donen en cada posició durant el joc.		

CONTINGUTS
• Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió. • Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació. • Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic. • Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar. • Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn. • Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis. • Iniciativa i innovació. • Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses. • Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. • Perseverança, flexibilitat. • Pensament alternatiu. • Sentit crític.
CRITERIS D'AVALUACIÓ
1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat. 2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món. 5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplica'ls a un joc d'equip com el raspall bàsic. 5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, i relaciona-les amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.** 5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO	UD integrada "Raspall bàsic"
SESSIÓ 9: Avaluació del joc en la modalitat de raspall.	
Material - Guants de protecció, pilotes de badana, rúbrica d'avaluació i bolígraf.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- En grups de 6. Realització d'exercicis de les diferents parts d'un escalfament estructurat. El/la professor/a marca quan comença cadascuna de les fases (activació, mobilitat articular, estiraments, adaptació a l'esforç) i l'alumnat executa amb les aportacions dels membres del grup. Com a part específica realitzen el gest del colp que s' indique.	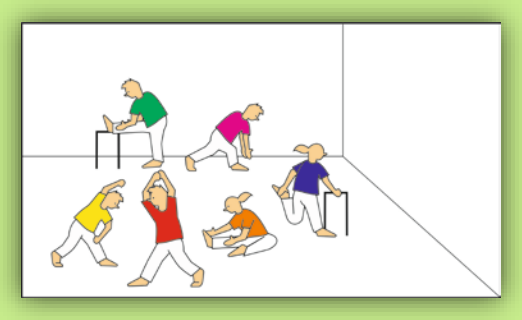
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Coavaluació. S' avaluaran alguns aspectes del joc a raspall. Repartim la rúbrica d'avaluació del joc i aclarim dubtes. Fem grups de 12 repartits en equips de 3 i indiquem quin equip avalua a qui. En cas de no ser exacte podem variar la composició. Dividim el temps d'avaluació en 4 moments: 1. Juguen AxB i avaluen C i D. 2. Juguen CxD, avaluen A i B. A continuació emparellem els equips per nivell. 3. Juguen els dos equips més fluixos i avaluen els dos equips amb millor nivell. 4. Juguen els dos equips de millor nivell i avaluen els dos equips més fluixos. - Joc 3x3. Cada equip de forma alterna, canviarà la posició dels jugadors/es (rest-mitger-punter-rest) cada dos jocs. Cada membre d'altre grup de 6, avaluarà una de les persones que estan jugant.	**Caldrà propiciar situacions de joc que possibiliten la participació de tots i totes perquè l'alumnat puga ser avaluat. Si no va bé 3x3 es pot variar la composició.** 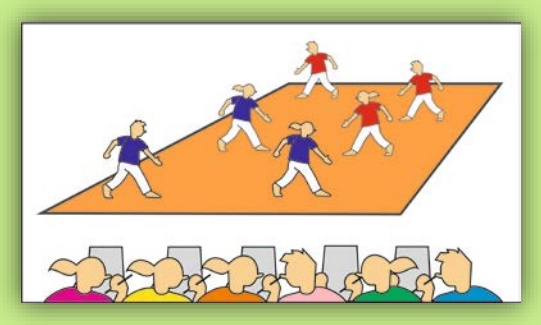

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Repleguem les rúbriques i demanem que expliquen les dificultats que han trobat per avaluar el company o companya.

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicant-los a un joc d'equip com el raspall bàsic.
- Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, i relaciona-les amb la part principal de la sessió.
1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplica'ls a un joc d'equip com el raspall bàsic.
5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, i relaciona-les amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.**
5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO	SESSIÓ 9: Rúbrica d'avaluació del joc a raspall. *		
JUGADOR/JUGADORA:			
ALUMNE/A QUE AVALUA:			
ASPECTE	**MOLT BÉ**	**MILLORABLE**	**MAL**
NORMATIVA I PUNTUACIÓ	Coneix la normativa i compta correctament els punts o quinzes.	Compta però no té massa clara la normativa.	No compta ni coneix la normativa.
TRAURE	Trau amb força i amb intenció (busca la mà no dominant del/de la rival).	Trau amb força però sense cap intenció.	Trau sense força ni intencionalitat.
COLPEJAR AMB FORÇA	Colpeja amb molta força i envia la pilota a una distància considerable.	Colpeja amb un bon gest però la pilota no va molt lluny.	Colpeja molt fluix o no li pega a la pilota.
VARIETAT DE COLPS	Sols realitza colps per dalt (volea o carxot) o per baix (bragueta, palma o manró).	Sempre fa el mateix colp.	Li pega molt defectuosament o no li pega.
BONHOMIA	Reconeix les seues faltes i no discuteix les jugades.	Reconeix les seues faltes però discuteix alguna jugada.	Intenta enganyar i discuteix jugades.

* Es tracta d'una proposta. El professorat d'Educació Física l'adaptarà a les característiques de l'alumnat i a les condicions materials amb les que compta.

CURS: 1r ESO	UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 10: Avaluació del domini del mòbil. Prova tècnica.	
Material - Guants de protecció, pilotes de badana.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- En grups de 6. Realització d'exercicis de les diferents parts d'un escalfament estructurat. El/la professor/a marca quan comença cadascuna de les fases (activació, mobilitat articular, estiraments, adaptació a l'esforç) i l'alumnat executa amb les aportacions dels membres del grup. Com a part específica realitzen el gest del colp que es mane i exercicis de colpeig contra paret.	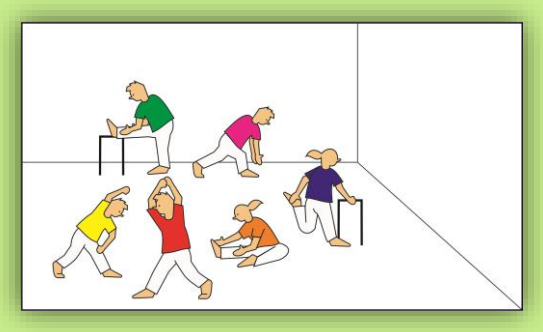
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Expliquem el protocol de la prova: - Avaluació individual. - Alumne/a situat/da darrere d'una línia pintada al terra a 3 metres de la paret i paral·lela a ella. - La pilota sempre serà colpejada des de darrere d'aquesta línia sense importar els bots que pega. - Cada vegada es colpeja amb una mà. - Un colpeig és vàlid si es realitza amb la mà corresponent i des de darrere de la línia de 3 metres. - Cada colpeig vàlid valdrà 0,1 punt i l'intent finalitzarà quan la pilota no toca el mur o no sobrepassa la ratlla de 3 metres. - Tindran 2 oportunitats i puntuarà la millor. - Puntuació màxima: 2 punts.	**Criteris de qualificació:** **- Treball històries de la pilota: 10 %** **- Treball sessió teòrica: 10%** **- Realització escalfament diari: 10%** **- Prova individual: 20%** **- Co-avaluació: 10%** **- Avaluació del joc (professor/a: 10%** **- Realització activitats diàries: 10%** **- Porta el material: 10%** **- Bonhomia: 10%** 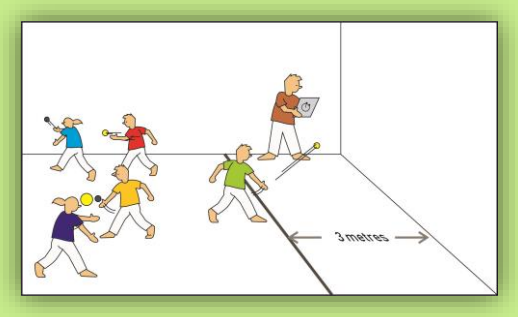

TORNADA A LA CALMA
OBSERVACIONS: - Expliquem que el procediment utilitzat per avaluar, permet comprovar l'evolució en el domini del mòbil si es realitza més vegades seguint el mateix protocol. - Preguntem si a partir dels resultats podríem establir una ordenació per nivell i com ho faríem. - També repassarem els criteris de qualificació de la unitat treballada. Aquestos criteris han estat exposats a l'alumnat en lloc visible des del principi.

CONTINGUTS
• Classificació i posada en pràctica d'exercicis de calfament general i de tornada a la calma, i relacionar-los amb la part principal de la sessió. • Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat amb estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació. • Colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, i aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic. • Història de la Pilota Valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar. • Elecció d'algunes activitats físicoesportives identificant els riscos que comporten. Identificació dels protocols per activar serveis d'emergència i de protecció de l'entorn. • Aplicació de les mesures preventives i de seguretat de les activitats plantejades. Primers auxilis. • Iniciativa i innovació. • Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses. • Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. • Perseverança, flexibilitat. • Pensament alternatiu. • Sentit crític.
CRITERIS D'AVALUACIÓ
1.3. Classificar adequadament les activitats de calfament i tornada a la calma,i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat. 2.3. Realitzar colps específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplicar-los a un joc d'equip com el raspall bàsic, i practicar jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món. 5.2. Identificar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. **Classifica** adequadament les activitats de calfament general i tornada a la calma, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.3.2. **Posa en pràctica** activitats de calfament general i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. **Realitza colps** específics de la pilota valenciana amb distints mòbils, aplica'ls a un joc d'equip com el raspall bàsic. 5.2.1. **Identifica** les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu**, i relaciona-les amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. **Aplica** mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del **nivell educatiu.** 5.3.1. **Realitza** de forma eficaç tasques o projectes, del **nivell educatiu**, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 1r ESO	UD Integrada " Raspall Bàsic"

SESSIÓ 11: Aspectes històrics de la pilota valenciana.

- **Competències clau: CCLI –CAA – SIEE**
- **Elements transversals:** La compressió lectora, l'expressió oral i escrita.

ASPECTES HISTÒRICS DE LA PILOTA VALENCIANA

Aquest és un exemple d'una sessió teòrica, amb tres activitats del que son els continguts per a quart d'ESO, estos tres exercicis formen part del Treball per a l'alumnat que esta a continuació de la fitxa teòrica de la UD.

Coneixements previs

- El joc de pilota és exclusivament valencià?
- Quina és la modalitat més antiga del joc?
- Quins trets comuns remarcaries en les diferents modalitats de l'actual pilota valenciana.
- Per què la forma de comptar del tenis és semblant a la del joc de pilota?

El joc de pilota a Europa

El joc de pilota a llargues, talment com avui es practica en terres valencianes, amb les mateixes regles i còmput, s'estenia pràcticament per tot Europa, però especialment per França, on el joc adquirí més prompte i durant més segles un caràcter nacional. S'hi denominava *jeu de paume*. Aquestes referències històriques es veuen plenament confirmades per la pervivència d'aquesta modalitat en certes regions de França, Bèlgica, Holanda o Itàlia. Una altra línia evolutiva del joc dugué a l'aparició del tenis durant el segle XIX.

La pilota valenciana

En el conjunt d'Espanya fou un dels esports més populars fins al segle XVIII, tot i que es jugava amb pales en gran part del territori. El segle XIX contempla la progressiva desaparició del joc a llargues en totes les regions ibèriques on s'havia practicat, tret d'Euskadi, on també fou substituït al llarg de la centúria per les modernes modalitats al frontó que coneixem. És el moment en què a València comença a ser considerat un esport ancestral i autòcton, com ha arribat fins avui mateix, que hi constitueix un dels senyals d'identitat més universalment assumits amb les diverses variants que ha anat generant a partir del joc a llargues: escala i corda, raspall, galotxa, perxa, galotxetes, el conjunt de les quals constitueixen la pilota valenciana.

1. L'expressió tradicional "joc de pilota" s'ha canviat darrerament per la de "pilota valenciana". Enumera els arguments que fa servir el text per justificar la nova denominació.

Text 1

Definitivament cal arribar als darrers decennis per tal que es comence a dir pilota valenciana, i pense que molt afortunadament i reivindicativa. És pilota valenciana perquè ací arrelà, romanent fidel a si mateixa per més de set segles, i el poble valencià la preservà de la seua desaparició. Per això és pilota valenciana i no d'altre lloc. Per això el poble valencià s'ha de reconèixer en ella i amb tota il·lusió disposar-se a donar-la a conèixer per tot el món com a pilota valenciana.

Víctor Iñúrria, "La pilota valenciana: història, present i futur", Saó, octubre de 1987

Pinzellades històriques

Una de les principals raons de l'alta consideració dels valencians cap al joc de pilota i de l'arrelament que hi ha tingut l'hauríem de buscar en la seua història. Des de la fundació del Regne per Jaume I tenim constància de la seua pràctica per part de tots els estaments socials: esclaus i nobles, moros i cristians, camperols i burgesos, al trinquet i al carrer, superant tota mena d'entrebancs i prohibicions. El joc de pilota apareix citat en les ordinacions dels pobles i en textos literaris i històrics.

Als segles XVI i XVII, les famílies nobles del cap i casal tenien trinquets propis, però també hi jugava el poble baix, i fins i tot els bandolers. En el segle XVIII constatem que continua perseguint-se la pràctica del joc de pilota al carrer mentre que paral·lelament molts trinquets són administrats per convents, parròquies i hospitals. En el segle XIX el nostre esport experimentà un gran auge popular, però alhora un menyspreu burgés que, al llarg del segle XX, anirà desplaçant-lo des de les ciutats cap a la ruralia fins a sofrir una considerable davallada que s'accentuà durant la dècada dels 60 del segle passat. Amb la democràcia i l'autonomia els valencians recuperaren l'autoestima i encetaren un camí de redreçament com a poble que conferí un gran impuls al joc de pilota.
Text 2
Gloriós festeig el de la pilota! Senzill torneig de fadrins, noble i innocent partida; eres filla menuda d'aquells certàmens de cavallers antics, que trencaven llances en les places de les ville per la sonrisa d'una infanta. Festa d'hòmens àgils, forts, resistents i vigorosos... F. Lluch, *Terra d'amor... terra de dolor*, <<El Cuento del Dumenche>>, 1914.
2. Explica i justifica la relació històrica que s'estableix en el text.
3. El sant valencià, a principi del segle XV, censurava o acceptava uns jocs determinats. Explica la raó de la seua classificació i el paper que atribueix al joc de pilota.
Text 3
Podeu jugar un poc als jocs permesos, al palet, a la pilota, al dard, a la ballesta, perquè sapiau exercir armes a defensió de la cosa pública, mas no a degun joc de dau, que prohibit és per l'Església. Sant Vicent Ferrer, *Sermons*, Barcelona, 1987.

Curs: 1r ESO	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11

UNITAT DIDÀCTICA : Pilota Valenciana . Part Teòrica

CONTINGUTS

- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació, memorització i retenció de la informació.
- Planificació de textos orals.
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals.
- Propietats textuals de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (conversacions, entrevistes, col·loquis, debats, etc.).
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).
- Propietats textuals en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

4.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.3. Expressar oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronúncia clara, aplicant-hi les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, aplicar-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5. Reconéixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu, i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.7. Escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals, aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.

INDICADORS D'ÈXIT

4.2.1. Interpreta textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral del nivell educatiu.

4.3.1. Planifica l'elaboració de textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, i s'ajusta a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.3.2. Pronuncia amb claredat i aplica les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física.
4.3.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
4.4.1. Participa en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic (1r ESO), social o professional, i hi aplica les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, i usa un llenguatge no discriminatori.
4.5.1. Reconeix la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.5.2. Expressa oralment i per escrit els seus coneixements, utilitzant correctament la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.6.1. Interpreta textos continus i discontinus (especificar els propis de l'assignatura) en formats diversos i presentats en suport paper i digital, i utilitza les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu.
4.7.1. Planifica l'elaboració de textos escrits sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu (especificar els propis de l'assignatura), i s'ajusta a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.7.2. Escriu textos (especificar els propis de l'assignatura) sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals i aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu.
4.7.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan escriu textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen		
				CCLI	CAA	SIEE
Activitats 1 – 2 – 3 – 4 – 5 – 6 – 7 - 8	4.2 4.3 4.4 4.5 4.6 4.7	4.2.1. 4.3.1 – 4.3.2 – 4.3.3 4.4.1 4.5.1 – 4.5.2 4.6.1. 4.7.1. – 4.7.2 – 4.7.3	1	X	X	X

RECURSOS DIDÀCTICS

Material didàctic: Textos

TEMPORALITZACIÓ

11	Aspectes històrics de la pilota valenciana

Transversals: La compressió lectora, l'expressió oral i escrita.

ASPECTES HISTÒRICS DE LA PILOTA VALENCIANA
(Treball per a l'alumnat de 1r d'ESO)

Coneixements previs

- El joc de pilota és exclusivament valencià?
- Quina és la modalitat més antiga del joc?
- Quins trets comuns remarcaries en les diferents modalitats de l'actual pilota valenciana.
- Per què la forma de comptar del tenis és semblant a la del joc de pilota?
- El joc de pilota és exclusivament valencià?

El joc de pilota a Europa

El joc de pilota a llargues, talment com avui es practica en terres valencianes, amb les mateixes regles i còmput, s'estenia pràcticament per tot Europa, però especialment per França, on el joc adquirí més prompte i durant més segles un caràcter nacional. S'hi denominava jeu de paume. Aquestes referències històriques es veuen plenament confirmades per la pervivència d'aquesta modalitat en certes regions de França, Bélgica, Holanda o Itàlia. Una altra línia evolutiva del joc dugué a l'aparició del tenis durant el segle XIX.

La pilota valenciana

En el conjunt d'Espanya fou un dels esports més populars fins al segle XVIII, tot i que es jugava amb pales en gran part del territori. El segle XIX contempla la progressiva desaparició del joc a llargues en totes les regions ibèriques on s'havia practicat, tret d'Euskadi, on també fou substituït al llarg de la centúria per les modernes modalitats al frontó que coneixem. És el moment en què a València comença ser considerat un esport ancestral i autòcton, com ha arribat fins avui mateix, que hi constitueix un dels senyals d'identitat més universalment assumits amb les diverses variants que ha anat generant a partir del joc a llargues: escala i corda, raspall, galotxa, perxa, galotxetes, el conjunt de les quals constitueixen la pilota valenciana.

1. L'expressió tradicional "joc de pilota" s'ha canviat darrerament per la de "pilota valenciana". Enumera els arguments que fa servir el text per justificar la nova denominació.

Text 1

Definitivament cal arribar als darrers decennis per tal que es comence a dir pilota valenciana, i pense que molt afortunadament i reivindicativa. És pilota valenciana perquè ací arrelà, romanent fidel a si mateixa per més de set segles, i el poble valencià la preservà de la seua desaparició. Per això és pilota valenciana i no d'altre lloc. Per això el poble valencià s'ha de reconéixer en ella i amb tota il·lusió disposar-se a donar-la a conéixer per tot el món com a pilota valenciana.

Víctor Iñúrria, "La pilota valenciana: història, present i futur", Saó, octubre de 1987

Pinzellades històriques

Una de les principals raons de l'alta consideració dels valencians cap al joc de pilota i de l'arrelament que hi ha tingut l'hauríem de buscar en la seua història. Des de la fundació del Regne per Jaume I tenim constància de la seua pràctica per part de tots els estaments socials: esclaus i nobles, moros i cristians, camperols i burgesos, al trinquet i al carrer, superant tota mena d'entrebancs i prohibicions. El joc de pilota apareix citat en les ordinacions dels pobles i en textos literaris i històrics.

Als segles XVI i XVII, les famílies nobles del cap i casal tenien trinquets propis, però també hi jugava el poble baix, i fins i tot els bandolers. En el segle XVIII constatem que continua perseguint-se la pràctica del joc de pilota al carrer mentre que paral·lelament molts trinquets són administrats per convents, parròquies i hospitals. En el segle XIX el nostre esport experimentà un gran auge popular, però alhora un menyspreu burgés que, al llarg del segle XX, anirà desplaçant-lo des de les ciutats cap a la ruralia fins a sofrir una considerable davallada que s'accentuà durant la dècada dels 60 del segle passat.

Amb la democràcia i l'autonomia els valencians recuperaren l'autoestima i encetaren un camí de redreçament com a poble que conferí un gran impuls al joc de pilota.
Text 2
Gloriós festeig el de la pilota! Senzill torneig de fadrins, noble i innocent partida; eres filla menuda d'aquells certàmens de cavallers antics, que trencaven llances en les places de les ville per la sonrisa d'una infanta. Festa d'hòmens àgils, forts, resistents i vigorosos... F. Lluch, *Terra d'amor... terra de dolor*, <<El Cuento del Dumenche>>, 1914.
2. Explica i justifica la relació històrica que s'estableix en el text.
3. El sant valencià, a principi del segle XV, censurava o acceptava uns jocs determinats. Explica la raó de la seua classificació i el paper que atribueix al joc de pilota.
Text 3
Podeu jugar un poc als jocs permesos, al palet, a la pilota, al dard, a la ballesta, perquè sapiau exercir armes a defensió de la cosa pública, mas no a degun joc de dau, que prohibit és per l'Església. Sant Vicent Ferrer, *Sermons*, Barcelona, 1987.
4. La narració, fictícia, conta l'arribada de l'italià Girolamo de San Leocadio a l'alqueria morisca de Xeraco. Digues amb quines aficions es divertia el veïnat i descriu-les.
Text 4
Just hi entràrem acabava una cursa d'haques o "joies" en la parla del país, mentre que tres o quatre carrers més a dins dues parelles de xicots es deportaven a la pilota, a "llargues" em féu avinent Panxaverdeta. El joc m'entusiasmà i jo mateix em submergí en la vociferació, els renecs, els vítols, mes no vaig travessar ni un òbol a favor d'un o altre bàndol, com féu el veïnatge. F. Garcia-Oliver, "Gandia 1502, en la ploma d'un foraster", *Saó*, abril, 1990
5. Digues els llocs on hagué de situar-se el públic per a presenciar la partida.
6. Valora la gran assistència d'aficionats i raona-la.
Per la tardor de 1880 va començar a córrer per tots els pobles de la comarca anomenada la Marina i encara per altres, el rumor d'haver-se concertat una descomunal partida de pilota que es jugaria a Ondara el dia 26 de novembre. (...) La partida havia de jugar-se al carrer de l'Església. La junta de l'Hospital d'Ondara, preveient l'extraordinària afluència de públic, va tindre la idea, que posà en pràctica, de construir una graderia de fusta amb capacitat per a huit-centes persones; però en arribar quatre mil forasters, la bastida va resultar insuficient com a complement de finestres balcons i teulades, fins al punt que la gent envaí l'espai on havia de practicar-se el joc. F. Almela i Vives, *El juego de pelota en Valencia*, València, 1960 (traducció)
Text 5
A Vinalesa passà el mateix que a la major part dels pobles valencians. La pilota va deixar d'ocupar l'espai públic dels carrers. Els cotxes, la creixent afició a altres jocs, fomentats des de totes les instàncies, i sobretot el desinterés dels mateixos jugadors i aficionats, incapaços d'organitzar-se, en propiciaren l'abandonament definitiu. A tots eixos mals calia unir el clima general de menyspreu cap a les coses pròpies per a fomentar les alienes. Els col·legis es van omplir de cistelles de bàsquet i porteries d'handbol i en cada poble s'assentà de manera definitiva el club de

futbol. (...) Eixa és la història de Vinalesa abans de la constitució del club pilotaire, ara fa 25 anys. Podria ser la història de qualsevol poble. A. Soldado, "Vinalesa o l'exemple de tants pobles", *Levante-EMV*, 15-IX-2000.
7. Indica les raons de la decadència del joc de pilota en les dècades 60-70 del segle passat.
8. Digues el factor de ressorgiment del nostre esport en aquest poble de l'Horta Nord que esmenta el text. Afegeix algun altre motiu històric o social en el conjunt del territori valencià.

Curs: 2n ESO	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11
UD integrada "Nyago i Raspall"			

CONTINGUTS

- Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes .
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants.
- Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen				
				CMCT	CAA	CSC	SIEE	CEC
Escalfament diari	1.3	1.3.2	1	X	X		X	
Fitxes colps / instal·lacions	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Joc global	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Treball diari	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Valoració recíproca raspall/nyago	2.3	2.3.1	1				X	
Participació sessió conceptes	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Respecte i bonhomia	5.3	5.3.1	1				X	
Material	2.3	2.3.1	1				X	
Prova individual	2.3	2.3.1	2		X	X		X

AVALUACIÓ INICIAL: Repassar l' elaboració del guant i observació del nivel inicial de l'alumnat.

RECURSOS DIDÀCTICS

Instal·lacions: Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

Material didàctic: Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant de mostra amb didals, esparadrap i rivet (tessamoll de pilotari).

TEMPORALITZACIÓ

1	Presentació de la unitat. Introducció i repàs.
2	Progressió raspall.
3	Pegar-li fort.
4	Nyago i raspall pel pati.
5	Raspall .
6	Elements tècnics del nyago i del raspall.
7	Aplicar elements tècnics .
8	Els colps.
9	Repàs general i joc (valoració).
10	Avaluació.
11	Les instal·lacions de pilota valenciana com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.

ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

L'alumnat que presente dificultats o impediments tindran les següents adaptacions:

- Alumnat amb lesions que els impedeixin córrer: poden ser inclosos en activitats en les quals colpegen des del lloc sense desplaçament. Per exemple, per anivellar equips es pot posar 4 jugadors, sent un d'ells un alumne/a que no puga córrer.
- Alumnat amb lesions que els impedeixen colpejar amb una mà: potenciaran l'altra mà.
- Alumnat amb dificultats de comprensió: si la comprensió es refereix a l'apartat pràctic, cal cedir-los una pilota de badana perquè puguin practicar en els seus temps d'oci. Per compensar la diferència de nivell amb altres alumnes, tractarem que hi haja gent avançada en els seus equips.
- Alumnat amb altes capacitats: podem usar-los com a mostra d'exemples de colpejos o en explicacions.

ACTIVITATS

Ampliació: A mesura que l'alumnat millore, es pot augmentar la duresa de la pilota. A més, podem utilitzar-los com alumnes experts, que ajuden a companys amb dificultats.	**Reforç**: Es proposen activitats de colpejos individuals a l'alumnat amb dificultats: variant el tipus de pilota (plàstic, tennis, badana). La idea és que milloren la coordinació oculomanual i la posició corporal per preparar el colpeix.

Activitat complementària: Campionat Raspall o Nyago (Setmana Cultural).
Activitat extraescolar: Visita a un trinquet o a un artesà.

TRANSVERSALS: L'emprenedoria i l'educació cívica i constitucional.

CURS: 2n ESO	UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 1: Presentació de la unitat. Introducció i repàs.	
Material • Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant de mostra amb didals, esparadrap i tesamoll.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Comptar i organitzar el material, • Carrera suau. • Mobilitat articular (de baix cap a dalt). • Estiraments globals. • Representar gest de raspar cada pas, alternant mans. • Representar els gestos dels colps (PALMA, MANRÓ, VOLEA). • Llançaments cara la paret: anar separant-se, imitant els colps, alternant mans. • Colpejar cara paret: amb una mà, alternant mans, a l'aire o al bot, raspant. De fluix a fort. • Jugar amb companys a colpejar i anar o colpejar i a la cua. • Realitza dos estiraments que impliquen els grups musculars usats per al nostre joc.	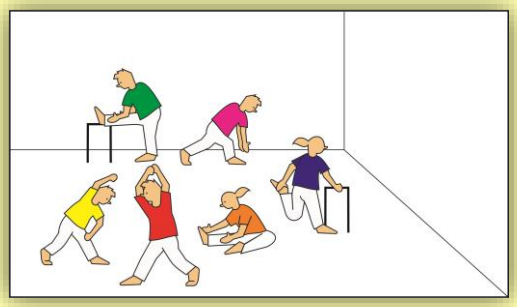 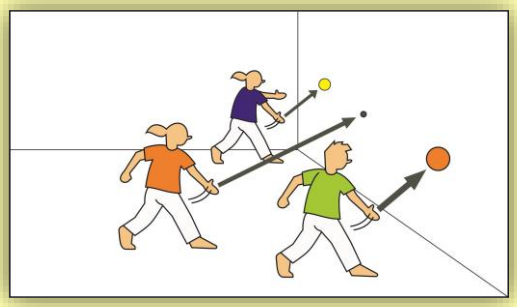
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió:** Informació de la unitat: • Continguts, material, escalfament personal, instal·lacions, normativa i valors educatius. • Repassar l'elaboració del guant (Power). Juguem amb la mà: (OBSERVACIÓ INICIAL) • Per parelles enfrontats colpegem fort cap on està el/la company/a. • Igual, però lliure, agafant-la o seguit, • Igual però sense agafar-la. • Quartets: colpejar i dirigir la pilota on diguem el nom. • Quartets: jugar al que vulguin.	 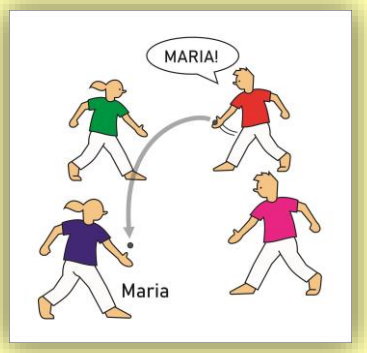

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Reflexió sobre la necessitat de portar el guant per a les sessions següents.
- Què sents a les mans?

CONTINGUTS

- Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes .
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Utilització dels colps específics de pilota valenciana.
- Les instal·lacions de pilota valenciana.
- Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants.
- Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

Competències clau:

- CSC
- CEC
- CAA

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 2n ESO	UD integrada "Nyago i Raspall"
SESSIÓ 2: Progressió al raspall.	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic,	**Instal·lacions** - Pati o gimnàs.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Carrera suau. - Mobilitat articular (de baix cap a dalt). - Estiraments globals. - **JUGAR A L'ALL** amb pilotes de goma escuma o plàstic de diferents mesures i sobretot molles (que no facen mal): - Amb 15 o 20 pilotes a la pista, l'alumnat es desplaçarà lliure, n'agafarà una i la llançarà intentant colpejar a un company. Primer amb la mà dominant i després amb la mà no dominant. - Realitza dos estiraments que impliquen els grups musculars usats per al nostre joc.	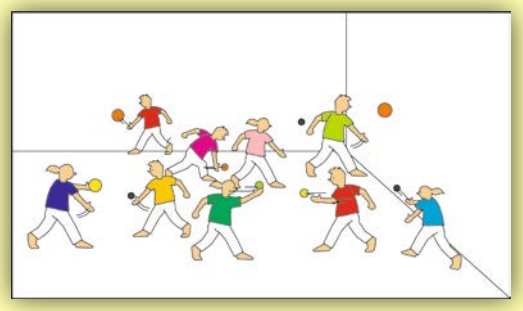
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Informació bàsica de l'actitud a mantenir: - Sempre amb bonhomia. - Obrir la ment i no posar més normes de les indicades. - No fer-se mal. **PROGRESSIÓ AL RASPALL** a) **A L'ALL** agafant la pilota i colpejant (dues mans). b) **GUERRA DE BALONS**: Dos equips, separats per una línia central, llancen balons d'una part a l'altra fins que sona la senyal d'aturar-se. Compten les pilotes de cada part i perd qui més en té. La progressió seria llançant amb la mà dominant, mà no dominant, agafant i colpejant, colpejant seguit. c) **TOCAR PARET** : Dos equips, invasió, intentar que la pilota (baló de plàstic) arribe a la paret de l'adversari. Anar afegint normes: c.1/ No poden córrer amb la pilota. c.2/ Se la passen agafant-la i colpejant. c.3/ No la poden agafar, l'han de jugar. c.4/ Sols pot tocar-la un/a jugador/a per equip. c.5/ A què estem jugant ? Raspall global	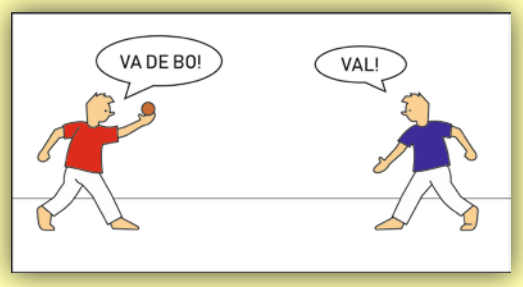 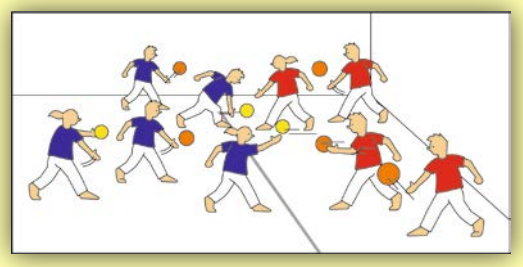

d) **RASPALL ALTERNATIU**: Dos equips enfrontats, situats al límits de les pistes, per ordre va entrant un jugador, la juga i es retira perquè entre el següent. Compten i juguen una partida de raspall (reduir el tamany del mòbil).

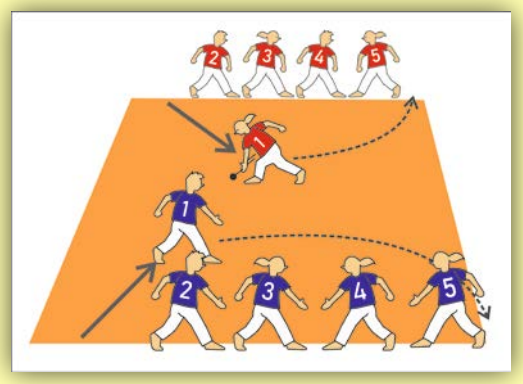

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Reflexió sobre la necessitat de no reclamar, d'avisar a l' iniciar, de donar les faltes, de no fer-se mal.
- Què sents a les mans i als dits? A què hem jugat avui?

CONTINGUTS

- Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes .
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Utilització dels colps específics de pilota valenciana.
- Les instal·lacions de pilota valenciana
- Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants.
- Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

Competències clau:

- CSC
- CEC
- CAA

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT
1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, graduant progressivament la intensitat. 2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 2n ESO	UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 3: Pegar-li fort.	
Material • Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Comptar i organitzar el material, • Carrera suau. • Mobilitat articular (de baix cap a dalt). • Estiraments globals. • Representar els gestos dels colps (PALMA, MANRÓ, VOLEA). Anomenar-los. • Llançaments cara paret: anar separant-se, imitant els colps, alternant mans i empomar-la (agafar-la abans que toque terra). • Colpejar cap amunt seguit, sense que caiga a terra. • Botar la pilota i agafar-la. Canviar de mà. • Colpejar cara la paret i anar separant-se. • Realitza dos estiraments que impliquen els grups musculars usats per al nostre joc.	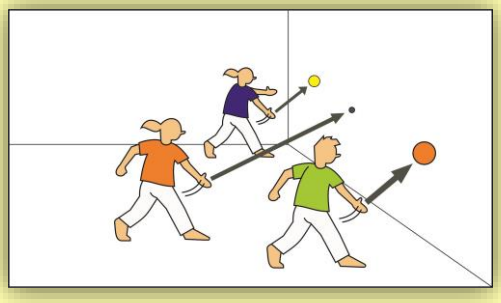
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Informació de la sessió: • Buscar com li peguem més fort. Emprovar diferents maneres de colpejar. • Respectar l'espai i la seguretat dels companys/es. **Juguem amb la mà:** Per parelles, cobrir una distància llarga: • **A** i **B** enfrontats. **A** colpeja fort i **B** la recull després del primer bot. Assenyala on ha botat i des d'ací torna a colpejar **A.** Es tracta de realitzar un recorregut amb el mínim nombre de colps (mà dominant, ma no dominant, per dalt, per baix, anomenant el colp...). Després ho realitzarà **B.** • **Nyago 1x1: A** i **B** enfrontats. **A** colpeja fort i **B** intenta aturar-la i on l'ha aturada, l'agafa i la colpeja. L'objectiu es desplaçar l'adversari cap enrere, intentant que arribe al punt o ratlla de quinze. Podem usar qualsevol colp. • **Nyago per parelles adobant-la :** Adobar-la és llançar-li-la bona al company per a que la colpege).**A2** adoba a **A1,** aquest colpeja fort i procura tirar-la on no estiguen **B1** i **B2.**La parella B, on la paren fan el mateix (**B2** adoba a **B1).** Cada parella	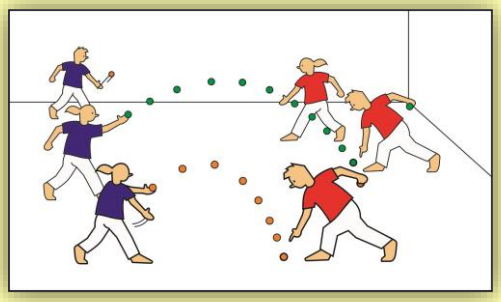 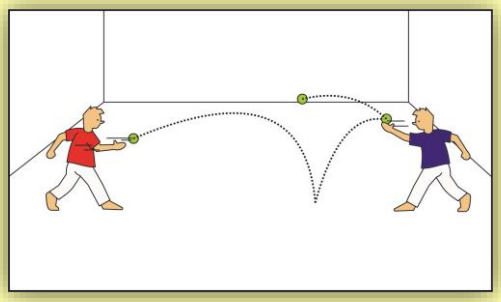 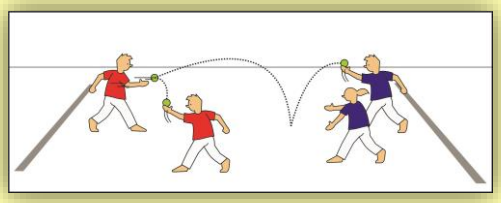

	defensa una línia de quinze, quan la pilota passa aquesta línia perd el quinze. - **Nyago complet.**	

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:
- Recollir i controlar el material de classe.
- Quin és el teu millor colp? On vols que te l'adoben?
- Què és el nyago ?
- Què sents a les mans

CONTINGUTS

- Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes. - Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació. - Utilització dels colps específics de pilota valenciana. - Les instal·lacions de pilota valenciana. - Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants. - Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que fa falta preservar. - Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses. - Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. - Perseverança, flexibilitat. - Pensament alternatiu. - Sentit crític.	**Competències clau:** - CSC - CEC - CAA

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, graduant progressivament la intensitat.
2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 2n ESO	UD integrada "Nyago i Raspall"
SESSIÓ 4: Nyago i raspall pel pati.	
Material • Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant amb didals.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Carrera suau. • Mobilitat articular (de baix cap a dalt). • Estiraments globals. • Representar els gestos dels colps (PALMA, MANRÓ, VOLEA). Anomenar-los. • Parelles cara paret: - Aconseguir el màxim nombre de cops entre els dos. - A mana i B li pega amb la contrària que B. - 1x1. - 2x2. • Realitza dos estiraments que impliquen els grups musculars usats en el nostre joc.	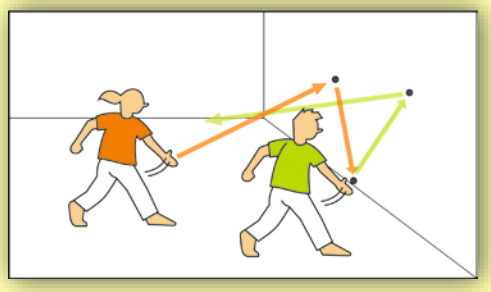
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió:** • El nyago, una modalitat més de pilota valenciana. • Actitud, igualar i sempre respecte i bonhomia. **Juguem:** • **Nyago formal 2x2**. • **Adaptacions de nyago** (botant-se-la, amb la mà no dominant...). • **Nyago formal 4x4**. • **Nyago 4x4** , pegant-li seguit si va de bo (a l'aire o al primer bot). Si no la juguen de bo, es para, s'agafa i es colpeja amb la mà no dominant. • **Nyago seguit = RASPALL.**	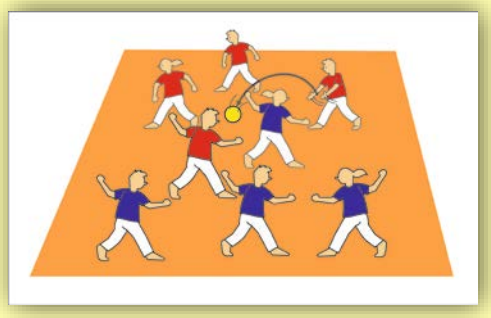 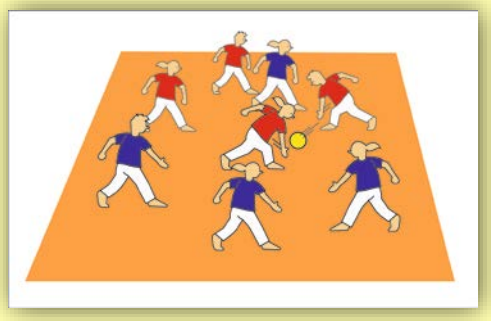

TORNADA A LA CALMA
OBSERVACIONS: • Recollir i controlar el material de classe. • Repàs normativa del nyago. Aclariments al raspall. • Incidències?

CONTINGUTS
• Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes. • Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació. • Utilització dels colps específics de pilota valenciana. • Les instal·lacions de pilota valenciana. • Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants. • Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar. • Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses. • Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. • Perseverança, flexibilitat. • Pensament alternatiu. • Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ	
1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat. 2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.	**Competències clau:** • CSC • CEC • CAA

INDICADORS D'ÈXIT
1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 2n ESO	UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 5: Raspall.	
Material • Pilotes de badana, de drap, guant amb didals, esparadrap i tesamoll.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS

ESCALFAMENT	• Carrera suau.
	• Mobilitat articular (de baix cap a dalt).
	• Estiraments globals.
	• Representar els gestos dels colps (PALMA, MANRÓ, VOLEA). Anomenar-los.
	• Quartets cara paret:
	  • Aconseguir el màxim nombre de cops entre els quatre.
	  • A mana i B li pega amb la contrària que A, C amb la contrària que B i D amb la contrària que C. A continua la sèrie pegant-li amb la que vulga.
	  • 1+1x1+1.
	  • El ventall: 1 raspa cara els altres tres i li la tornen (1 la dirigeix a qualsevol dels tres i ells li la tornen on estiga).
	• Realitza dos estiraments que impliquen els grups musculars usats en el nostre joc.
		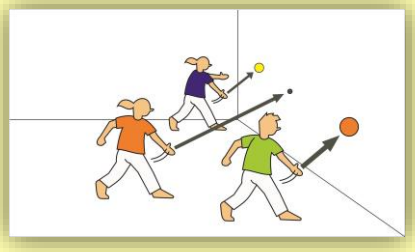
		 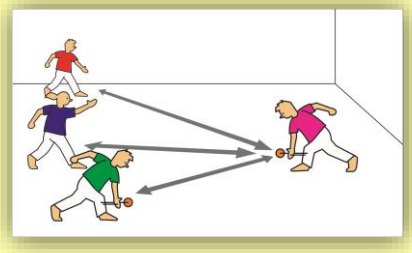

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: • Repassem i raspem, Normativa del raspall. • Actitud, avisar, donar i sempre respecte i bonhomia. **Juguem:** • **Raspall alternatiu:** Dos equips (**X** i **Y**) de 5 a 10 alumnes enfrontats/des en una pista, situats/des darrere la línea de fons. Es numeren i s'ordenen. El/la num.1 de l'equip **X** passa davant la línea de fons, mostra la pilota i quan el/la num.1 de l'equip **Y** s'ha situat a l'altra part de la pista i dóna el vistiplau, comença la partida. **1X** fa la treta i es retira, **1Y** la resta, **2X** li pega , i així sempre ix un i n'entra un altre. Van jugant una partida de raspall, comptant i aplicant la normativa. • **Normativa del raspall:** Explicar la normativa del raspall (al carrer i al trinquet) a partir de l'experiència del joc anterior. • **Juguem a raspall:** Agrupament lliure (2x2 o 3x3), selecció d'un espai i jugar aplicant normativa de raspall.	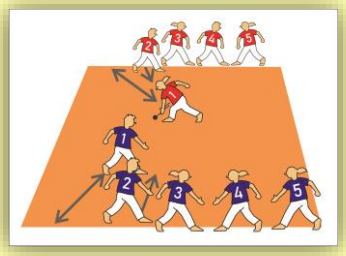

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Repàs normativa del raspall. Quin és el colp més usat?
- Estaven els equips igualats?
- Diferència raspall al carrer de raspall al trinquet.

CONTINGUTS

- Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes .
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Utilització dels colps específics de pilota valenciana.
- Les instal·lacions de pilota valenciana.
- Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants.
- Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

Competències clau:

- CSC
- CEC
- CAA

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, graduant progressivament la intensitat.
2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 2n ESO	UD integrada "Nyago i Raspall"
SESSIÓ 6: Elements tècnics del nyago i del raspall.	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, guant amb didals.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Carrera suau. - Mobilitat articular (de baix cap a dalt). - Estiraments globals. - Representar els gestos dels colps (PALMA, MANRÓ, VOLEA). Anomenar-los. - Desplaçar-se i imitar la raspada canviant de mà cada passa. - Cara paret: - Botar-la i colpejar-la amb la mateixa mà. - Raspar-la buscant continuïtat i domini. - Combinar els dos anteriors (La boten, la colpegen seguit i quan fallen tornen a començar). - 6 o 7 enfrontats/des: - Raspar i a la cua, - Raspar i anar. - Realitza dos estiraments que impliquen els grups musculars usats en el nostre joc.	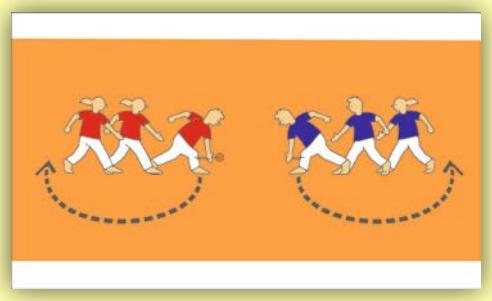 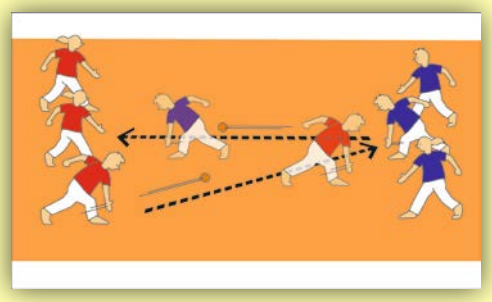
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió:** - Què necessitem per jugar a raspall ?. - Què pretenem amb aquests elements tècnics? **Juguem:** - **Nyago botant-la:** 1x1 juguen pel pati una partida de nyago, però com a condició l'han de botar la pilota amb la mà de colpeig. - **El traure:** Enfrontats/des en una pista: • Traure fort. • Buscar maneres diferents de traure. • Dirigir-la a la dreta i a l'esquerra del company. • Traure i jugar un quinze. Cara paret: • Botar-la i colpejar-la fort i que vaja baixeta. • Botar-la cap avant. Colpejar-la cada vegada més avant d'una ratlla de traure. - **Raspar i enganxar:** • Raspar cara paret. Col·locar mà que no colpeja sobre genoll.	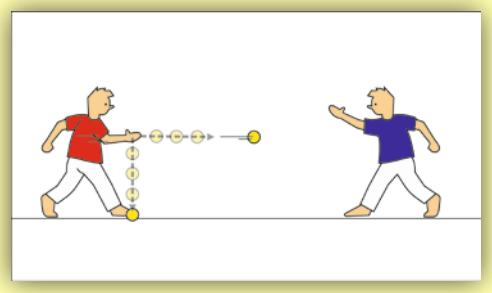 **Jugant cara paret, s'insistirà en :** - **Botant-la cap avant.** - **Raspant –Enganxant.** - **Posició del cos.** - **Posició de la mà.** 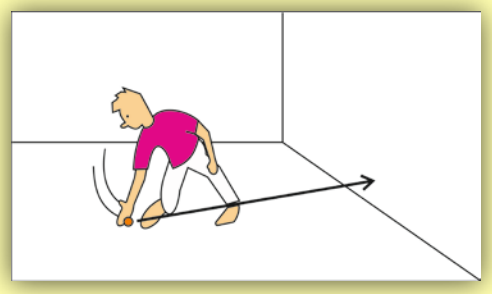

- Raspar cara paret, dos passes arrere i una avant per colpejar .
- Raspar amb els dits flexionats i intentar agafar la pilota.
- Raspar amb dits flexionats sense agafar-la (així l'enganxen i s'eleva).
- Raspar per baix d'una ratlla i enganxar per dalt.
- Raspar amb un company, desplaçant-lo a dreta i esquerra.

Aplicar elements:

- 1x1 jugar un quinze i canviar el traure.

Dits rectes cap avall per raspar.

Dits flexionats per enganxar.

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Què hem de saber fer per jugar bé a raspall ?
- Digues el nom de tres colps que usem per traure.
- Grups de 4 o de 6, portar un escalfament escrit (general i específic) i una distribució anivellada per jugar entre ells.

CONTINGUTS

- Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes .
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Utilització dels colps específics de pilota valenciana.
- Les instal·lacions de pilota valenciana.
- Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació

Competències clau:

- CSC
- CEC
- CAA

a un joc específic com el nyago i les seues variants. - Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar. - Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses. - Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. - Perseverança, flexibilitat. - Pensament alternatiu. - Sentit crític.	
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat. 2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.	
INDICADORS D'ÈXIT	
1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.	

CURS: 2n ESO	UNITAT DIDÀCTICA: Pilota Valenciana
SESSIÓ 7: Aplicar elements tècnics a situacions de joc.	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, guant amb didals.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Organitzats en grups de 4 o 6 persones, s'aplicaran l'escalfament que ells han elaborat.	

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió:**
	- Importància d'igualar els equips, fixar les normatives exògenes (límits espai...) i aplicar els elements tècnics.
	- Incloure'm alguna variant en el tanteig (en raspall quinze guanyat per pilota enganxada val doble; en nyago es pot jugar un quinze colpejant per dalt i l'altre per baix, o un quinze colpejant botant-se-la i l'altre quinze colpejant a l'aire).
	
	Juguem:
	Partides de nyago i raspall. Donem més valor als elements tècnics:
	
	- **RASPALL:**
	  • Obligat traure cada vegada una persona diferent.
	  • Quinze per enganxar val doble.
	  • Traure amb falta o sense falta (pactar).
	  • El quinze de treta amb falta valdrà doble.
	- **NYAGO:**
	  ▪ Jugar un joc botant-la (com el traure de raspall) i prohibit parar-la amb el peu (usar les mans)
	  ▪ Nyago normal (colp des de l'aire) un joc usant la palma i el manró i l'altre joc usant la volea i el carxot.
		El professor observarà i valorarà l'elaboració i execució de l'escalfament, considerant:
		- **Presentació.**
		- **Estructura.**
		- **Contingut.**
		- **Coordinació.**
		- **Execució.**
		- **Organització.**
		- **Actitud.**
		- **Posarà +++ o ----**
		
		El grup el dividirem en dos, uns s'enfrontaran a nyago i altres a raspall, i a la meitat de la sessió canviaran de modalitat.
		
		 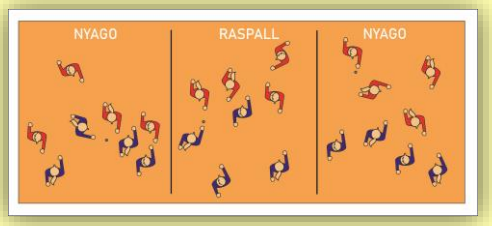

TORNADA A LA CALMA	
OBSERVACIONS: - Recollir i controlar el material de classe. - Valoració personal de l'escalfament del grup (anotar-ho en un paper) - Escriu en el mateix paper els elements tècnics del nyago i del raspall.	

CONTINGUTS	
• Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes . • Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació. • Utilització dels colps específics de pilota valenciana. • Les instal·lacions de pilota valenciana. • Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants. • Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar. • Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses. • Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. • Perseverança, flexibilitat. • Pensament alternatiu. • Sentit crític.	**Competències clau:** • CSC • CEC • CAA

CRITERIS D'AVALUACIÓ
1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat. 2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT
1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 2n ESO	UD integrada "Nyago i Raspall"
SESSIÓ 8: ELS COLPS	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Comptar i organitzar el material, - Carrera suau. - Mobilitat articular (de baix cap a dalt). - Estiraments globals. - Representant gest de raspar cada pas, alternant mans. - Representar els gestos dels colps (PALMA, MANRÓ, VOLEA) - Colpejar cara paret treballant els diferents colps (palma, volea, manró, raspada...): amb una mà, alternant mans, a l'aire o al bot, raspant. - Adobar-la a la paret i executar tots els colps. - Parelles: - 1x1 - A i B, situats davant una paret. A té la paret a l'esquena i B la té enfront . A adoba i B colpeja. B demana el colp i A li l'adoba. Als 5 colps canvien els papers. - Realitza dos estiraments que impliquen els grups musculars usats per al nostre joc.	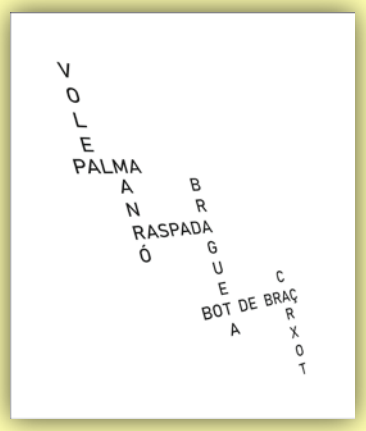 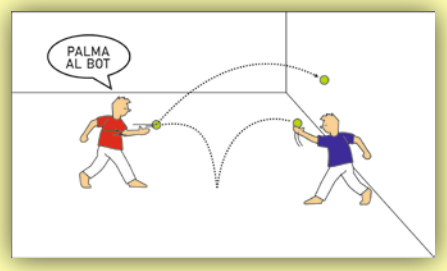
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Informació de la sessió: - Digueu nom de colps. Informar-los de tots. - Jugarem a 2 jocs. Ordre, bonhomia i fixar-se a identificar els colps. **Juguem :** - **PILOTA GOLF**: Dissenyar un circuit de 8 a 10 "forats" pel pati, usar papereres, caixes, dianes..., com a objectiu (forat) per a què els alumnes usant els colps de pilota tracten de completar-lo amb el mínim nombre de colps . Treballaran per parelles, u el realitza i l'altre controla, després canvien els papers. Inicien l'itinerari des de punts diferents. - **BÀTER** (amb nom dels colps): Dividim la classe en 4 equips (A,B,C i D) . Jugaran A contra B i C contra D. Dibuixem a terra un rotgle de 5 a 8m de diàmetre i quatre cercles petits equidistants (veure figura). L'equip A serà el colpejador i el B l'arreplegador.	

L'equip B tindrà un adobador (B1).

Els membres de l'equip B es reparteixen per tota la pista per intentar "empomar" la pilota(agafar-la a l'aire) que haurà colpejat un membre (A1) de l'equip A, o cas de no empomar-la, l'agafaran el més aviat possible i li l'enviaran amb un llançament a l'adobador B1, el qual amb la pilota amb la mà i dins el cercle des del que adoba dirà la paraula "bàter". Mentrestant, el colpejador A1 correrà per fora del rotgle, podent parar-se en qualsevol cercle o pegar la volta completa segons li convinga. Quan es para ha de dir la paraula bàter.

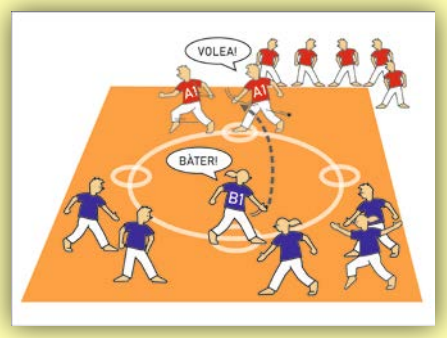

Normativa bàsica:

- A1 demanarà el colp que vol que li l'adoben i si no li va bona no li pega (ex: palma dreta que bote).
- A1 colpejarà i correrà, però si li l'empomen, o corre per dins el cercle, o si diu bàter abans l'adobador B1 que ell, aleshores quedarà eliminat, i passarà a colpejar A2.
- Si A1 es queda parat en algun cercle i no pega la volta completa al rotgle, podrà moure's quan un company seu colpege la pilota. Cas que al company l'eliminen si A1 ha corregut també serà eliminat.
- La pilota colpejada sempre ha de botar més enllà del cercle de l'adobador.
- Quan s'han eliminat tots els colpejadors, canvien els papers. O també podem fixar un intent per cada colpejador.
- Es compten el nombre de voltes aconseguides.

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Reflexió sobre la importància de conèixer i dominar els colps.
- Quin és el teu colp preferit? Quin domines més? En quina modalitat l'usaries? Quin colp uses per pegar-li més fort? I per dirigir-la?

CONTINGUTS

- Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes.
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació.

Competències clau:

Utilització dels colps específics de pilota valenciana. Les instal·lacions de pilota valenciana Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants. Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que fa falta preservar. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses. Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos. Perseverança, flexibilitat. Pensament alternatiu. Sentit crític.	CSC CEC CAA
CRITERIS D'AVALUACIÓ	
1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat. 2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.	
INDICADORS D'ÈXIT	
1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.	

CURS: 2n ESO	UD integrada "Nyago i Raspall"
SESSIÓ 9: Repàs general i joc (valoració)	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Comptar i organitzar el material. - Carrera suau. - Mobilitat articular (de baix cap a dalt). - Estiraments globals. - Representant gest de raspar cada pas, alternant mans. - Representar els gestos dels colps (PALMA, MANRÓ, VOLEA). - Botar-la i colpejar cara paret per baix d'una ratlla. - Jugar raspant o enganxant cara paret, alternant mans. - Jugar cara paret per dalt d'una ratlla. - Colpejar cara paret canviant cada vegada de colp. - Realitza dos estiraments que impliquen els grups musculars usats per al nostre joc.	**La sessió d'avui pretén assabentar-los del procés d'avaluació. Deixant clars els criteris de qualificació:** - **Participació sessió conceptes .....1** - **Fitxes colps / instal·lacions.....1** - **Escalfament diari.....1** - **Joc global .....1** - **Treball diari.....1** - **Valoració recíproca raspall/nyago.....1** - **Prova individual .....2** - **Material.....1** - **Respecte i bonhomia 1**
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: - Explicació prova tècnica individual: - Des d'una línia situada a 4 metres de la paret, traure per baix d'una ratlla pintada a la paret (a 1 metre del terra) i jugar alternant mans, els colps que van per dalt ratlla valen 0.2 i els que van per baix la ratlla valen 0,1. Dos intents, 10 colps per intent. - Joc, observació, informació i preparació de l'avaluació. **Juguem :** - Durant els primers 20', repartits en grups de 4 o 6 persones s'organitzen per jugar partides de nyago i raspall per totes les instal·lacions. Rotaran les posicions i jugaran amb formalitat i serietat una partida, canviant de modalitat als 10'. - Els darrers 10' els usen per preparar la prova tècnica individual.	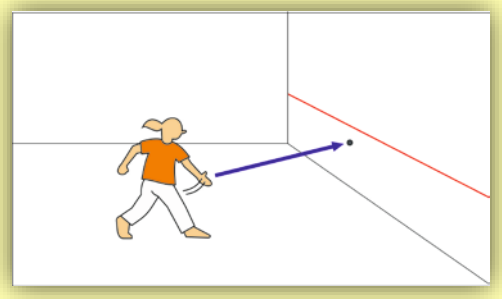 **El/la professor/a observarà, valorarà i anotarà el nivell de joc i l'actitud personal. Considerant:** - **Aplicació elements tècnics.** - **Desimboltura en la partida (sap comptar, quan és falta...)** - **Treball, respecte i bonhomia.**

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Reflexió escrita sobre com considera que ha jugat (dur-la el proper dia). Autoavaluació raonada.
- Esta clara la prova individual?

CONTINGUTS

- Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes .
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Utilització dels colps específics de pilota valenciana.
- Les instal·lacions de pilota valenciana
- Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants.
- Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

Competències clau:

- CSC
- CEC
- CAA

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 2n ESO	UD integrada "Nyago i Raspall"
SESSIÓ 10: AVALUACIÓ	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu. Una paret llisa.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Realitzar el seu escalfament. - Realitzar dos estiraments que impliquen els grups musculars usats per al nostre joc.	
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Avaluem. Organització de la classe: - Tres grups de 8 o 10 persones (A, B I C) que jugaran i valoraran el joc dels companys, a més de passar per la prova tècnica individual. **Juguem i avaluem** - En el grup A juguen a nyago 2x2 o 3x3 i els altres 4 observen i valoren omplint la fitxa adjunta. - En el grup B juguen a raspall 2x2 o 3x3 i els altres 4 observen i valoren omplint la fitxa adjunta. - El grup C està amb el/ la professor/a realitzant la prova individual, que consisteix en dues proves: • Des d'una línia situada a 4 metres de la paret, traure per baix d'una ratlla pintada a 1 metre del terra i jugar alternant mans, els colps que van per dalt ratlla valen 0,2 i els que van per baix la ratlla valen 0,1. Disposen de 10 colps i tenen 2 intents, comptant el millor resultat. • Per parelles, u l'adoba en el colp que li demana el company, i aquest executa el colp. Cada colp ben executat 0,25 - Als 5' els observadors passen a jugar i els observats a observar. - Als 10' rotació; A passa a raspall, B a prova individual i C a nyago. Als 10' fan la rotació final.	***El/la professor/a observarà i valorarà la realització individual de l'escalfament.*** **AVALUACIÓ RECÍPROCA** (contestar si / no) AVALUAT _____ Observador/a _____ **RASPALL:** Trau fort ? Raspa bé la pilota? Participa ? Sap comptar ? Coneix les normes? Global (de 0 a 10) _____ **NYAGO:** Trau fort ? Busca la pilota? Participa ? Usa colps variats? Coneix les normes? Global (de 0 a 10) 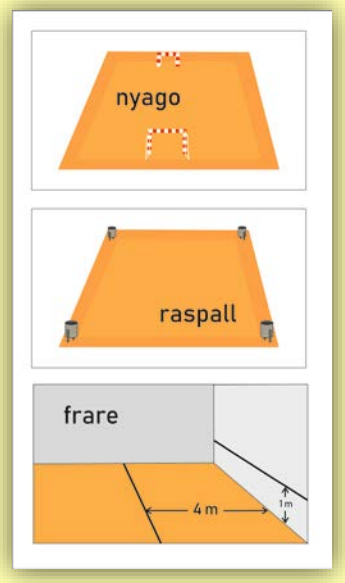

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Reflexió escrita sobre com considera que ha jugat (dur-la el proper dia). Autoavaluació raonada.
- Esta clara la prova individual?

CONTINGUTS

- Exercicis de calfaments adequats a cada fase amb l'aplicació de les seues normes .
- Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat, i específica, segons l'exercici realitzat, fent estirades, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Utilització dels colps específics de pilota valenciana.
- Les instal·lacions de pilota valenciana.
- Utilització dels diferents colps específics de la pilota valenciana, i aplicació a un joc específic com el nyago i les seues variants.
- Les instal·lacions de pilota valenciana, com a part d'un patrimoni cultural que cal preservar.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

Competències clau:

- CSC
- CEC
- CAA

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Participar en l'organització de les activitats col·lectives de calfament i tornada a la calma, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Efectuar amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana, i aplicar-los al nyago i a les seues variants, i practicar els jocs populars i tradicionals del nostre entorn i del món.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.2. Posa en pràctica activitats col·lectives de calfament general i tornada a la calma del nivell educatiu, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Efectua amb correcció diversos colps específics de la pilota valenciana i els aplica al nyago i les seues variants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.

CURS: 2n E.S.O	UD INTEGRADA " NYAGO I RASPALL "

SESSIÓ 11: LES INSTAL·LACIONS DE PILOTA VALENCIANA COM A PART D'UN PATRIMONI CULTURAL QUE FA FALTA PRESERVAR

- **Competències clau:** CCLI – CD – CAA – SIEE
- **Elements transversals:** La compressió lectora, l'expressió oral i escrita. La comunicació audiovisual, les Tecnologies de la informació i la comunicació.

LA PILOTA, PATRIMONI CULTURAL: LES INSTAL·LACIONS

(Treball per a l'alumnat de 2n d'ESO)

Aquest és un exemple d'una sessió teòrica, amb tres activitats del que son els continguts per a quart d'ESO, estos tres exercicis formen part del Treball per a l'alumnat que esta a continuació de la fitxa teòrica de la UD

Coneixements previs

- Quina importància creus que té el joc de pilota per als valencians?
- Saps des de quan es juga i en quines zones del nostre territori?
- En molts pobles hi ha noms de carrer relacionats amb la pilota valenciana. En coneixes algun?
- Sabries dir el nom de les diverses parts d'un trinquet?
- Què és un Bé d'Interés Cultural Immaterial?

El joc de pilota, bé cultural dels valencians

El joc de pilota és considerat pels valencians un senyal cultural d'identitat. Les raons són que s'hi juga des del temps de la conquista de Jaume I i ha tingut continuïtat al llarg dels segles a pesar dels obstacles i les prohibicions que ha hagut de superar.

D'altra banda l'han practicat tots els sectors de la societat, des dels més aristocràtics als camperols, i d'un extrem a l'altre de la geografia valenciana. També és un joc que sempre ha destacat per la seua noblesa, per saber guanyar i perdre amb elegància i per l'ús del valencià per a la comunicació oral.

Per tot això els valencians l'estimen i el consideren propi fins al punt que el Consell de la Generalitat Valenciana l'any 2014 va declarar la pilota valenciana Bé d'Interès Cultural Immaterial. Aquest reconeixement compromet la Generalitat a protegir el seu desenvolupament i la seua pervivència, a promocionar-ne la pràctica i fomentar-ne la difusió. Entre els elements a preservar hi ha les instal·lacions on es practica, especialment els trinquets.

1. Consulta en la web de la Federació Valenciana de Pilota, <http://www.fedpival.es/installacions>, els recintes de joc en funcionament actualment i classifica'ls per categories: trinquets, minitrinquets, canxes de galotxa o raspall...

Text 1

Vells i ultramoderns, irregulars i geomètricament perfectes, bulliciosos i buits. Cada trinquet és un xicotet univers de la pilota, una mostra de la civilització i el seu temps. Les quatre parets tanquen

mites, tragèdies, relats de superació i també costums, rutines i rituals. I records. Són, sobretot, un gran magatzem de records que entrellacen la memòria col·lectiva de la nostra societat.

Ferida, n. 5, hivern 2017-2018, editorial.

Text 2

Trinquet *m.* Edifici tancat on es practica el joc de pilota, especialment les modalitats d'escala i corda i raspall.

Vocabulari del joc de pilota, Acadèmia Valenciana de la Llengua, València, 2010.

2. Els dos textos expliquen què és un trinquet. Enumera els aspectes materials i immaterials que hi apareixen.

3. Què opines del fet que la pilota valenciana siga Bé d'Interès Cultural Immaterial?
Comenteu-ho entre els companys de classe.

Trinquets singulars

El trinquets valencians més antics són els de l' Abdet (la Marina), que es construí l'any 1772 per a jugar a la pilota grossa i encara s'utilitza; i el de Pelayo, a València, que s'inaugurà el 1868 i és considerat la catedral de la pilota valenciana per la seua llarga trajectòria, la seua importància històrica i el fet de trobar-se a la capital. Recentment s'ha remodelat per a dotar-lo de major comoditat i seguretat. També són centenaris els ja abandonats de Vista Alegre, a Dénia, o els de Simat de La Valldigna i L'Olleria, que tenia annexos dos minitrinquets denominats rebotets.
Normalment les muralles dels trinquets són blanques i la pilota de vaqueta, de cuir obscur, però, per millorar la visió de les retransmissions televisives, es pintaren de blau en el trinquet del Genovés i la pilota passà a ser blanca. És el mateix criteri que adoptà el trinquet més modern i espectacular però encara infrautilitzat, el de la Ciutat de la Pilota, de Montcada, que a més de tenir les muralles blaves ha acristallat la del costat de l'escala per tal d'augmentar l'aforament i protegir l'espectador de possibles pilotades.

CONTINGUTS

- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació, memorització i retenció de la informació.
- Planificació de textos orals
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals
- Propietats textuals de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (conversacions, entrevistes, col·loquis, debats, etc.)
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.

- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).
- Propietats textuals en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p.ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

4.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.3. Expressar oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronúncia clara, aplicant-hi les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, aplicant-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5. Reconèixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu, i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.7. Escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals, aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citant-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT

4.2.1. Interpreta textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral del nivell educatiu.
4.3.1. Planifica l'elaboració de textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, ajustant-se a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.3.2. Pronuncia amb claredat i aplica les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física.
4.3.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.

4.4.1. Participa en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic (2n ESO), social o professional, aplicant-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5.1. Reconeix la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.

4.5.2. Expressa oralment i per escrit els seus coneixements, utilitzant correctament la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.6.1. Interpreta textos continus i discontinus (especificar els propis de l'assignatura) en formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu.
4.7.1. Planifica l'elaboració de textos escrits sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu (especificar els propis de l'assignatura), ajustant-se a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.7.2. Escriu textos (especificar els propis de l'assignatura) sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals i aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu.
4.7.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan escriu textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
5.4.1. Busca i selecciona informació en diverses fonts de manera contrastada per a ampliar coneixements i elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts, i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, citant-ne adequadament la procedència.
5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de manera acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

Curs: 2n ESO	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11

UD integrada "Nyago i Raspall". Part Teòrica

CONTINGUTS

- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació, memorització i retenció de la informació.
- Planificació de textos orals.
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals.
- Propietats textuals de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (conversacions, entrevistes, col·loquis, debats, etc).
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).
- Propietats textuals en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p.ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

4.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses, i utilitzar les estratègies de comprensió oral per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.3. Expressar oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronúncia clara, aplicant-hi les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, i aplicar-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5. Reconéixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu, i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.

4.7. Escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals, aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citar-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT

4.2.1. Interpreta textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu procedents de fonts diverses, i utilitza les estratègies de comprensió oral del nivell educatiu.
4.3.1. Planifica l'elaboració de textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, s'ajusta a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.3.2. Pronuncia amb claredat i aplica les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física.
4.3.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, i s'usa un llenguatge no discriminatori quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
4.4.1. Participa en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic (2n ESO), social o professional, i hi aplica les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5.1. Reconeix la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.5.2. Expressa oralment i per escrit els seus coneixements, utilitzant correctament la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.6.1. Interpreta textos continus i discontinus (especificar els propis de l'assignatura) en formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu.
4.7.1. Planifica l'elaboració de textos escrits sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu (especificar els propis de l'assignatura), s'ajusta a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.7.2. Escriu textos (especificar els propis de l'assignatura) sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, i cuida els aspectes formals i aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu.
4.7.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan escriu textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
5.4.1. Busca i selecciona informació en diverses fonts de manera contrastada per a ampliar coneixements i elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts, i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, i cita adequadament la procedència.
5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de manera acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen			
				CCLI	CD	CAA	SIEE
Activitats 2 – 3 - 4 - 5 – 6 - 9	4.2 4.3 4.4 4.5 4.6 4.7	4.2.1. 4.3.1 – 4.3.2 – 4.3.3 4.4.1 4.5.1 – 4.5.2 4.6.1. 4.7.1. – 4.7.2 – 4.7.3	7	X	X	X	X
Activitats 1 – 7 - 8	5.4	5.4.1 – 5.4.2 – 5.4.3	3	X	X	X	

RECURSOS DIDÀCTICS
Material didàctic: Ordinadors, plànols trinquet, mapes territori valencià.

TEMPORALITZACIÓ	
11	LES INSTAL·LACIONS DE PILOTA VALENCIANA COM A PART D'UN PATRIMONI CULTURAL QUE CAL PRESERVAR
Transversals: La compressió lectora, l'expressió oral i escrita. La comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació.	

LA PILOTA, PATRIMONI CULTURAL: LES INSTAL·LACIONS

(Treball per a l'alumnat de 2n d'ESO)

Coneixements previs

- Quina importància creus que té el joc de pilota per als valencians?
- Saps des de quan es juga i en quines zones del nostre territori?
- En molts pobles hi ha noms de carrer relacionats amb la pilota valenciana. En coneixes algun?
- Sabries dir el nom de les diverses parts d'un trinquet?
- Què és un Bé d'Interés Cultural Immaterial?

El joc de pilota, bé cultural dels valencians

El joc de pilota és considerat pels valencians un senyal cultural d'identitat. Les raons són que s'hi juga des del temps de la conquesta de Jaume I i ha tingut continuïtat al llarg dels segles a pesar dels obstacles i les prohibicions que ha hagut de superar.

D'altra banda l'han practicat tots els sectors de la societat, des dels més aristocràtics als camperols, i d'un extrem a l'altre de la geografia valenciana. També és un joc que sempre ha destacat per la seua noblesa, per saber guanyar i perdre amb elegància i per l'ús del valencià per a la comunicació oral.

Per tot això els valencians l'estimen i el consideren propi fins al punt que el Consell de la Generalitat Valenciana l'any 2014 va declarar la pilota valenciana Bé d'Interès Cultural Immaterial. Aquest reconeixement compromet la Generalitat a protegir el seu desenvolupament i la seua pervivència, a promocionar-ne la pràctica i fomentar-ne la difusió. Entre els elements a preservar hi ha les instal·lacions on es practica, especialment els trinquets.

1. Consulta en la web de la Federació Valenciana de Pilota, <http://www.fedpival.es/installacions>, els recintes de joc en funcionament actualment i classifica'ls per categories: trinquets, minitrinquets, canxes de galotxa o raspall...

Text 1

Vells i ultramoderns, irregulars i geomètricament perfectes, bulliciosos i buits. Cada trinquet és un xicotet univers de la pilota, una mostra de la civilització i el seu temps. Les quatre parets tanquen mites, tragèdies, relats de superació i també costums, rutines i rituals. I records. Són, sobretot, un gran magatzem de records que entrellacen la memòria col·lectiva de la nostra societat.

Ferida, n. 5, hivern 2017-2018, editorial.

Text 2

Trinquet *m.* Edifici tancat on es practica el joc de pilota, especialment les modalitats d'escala i corda i raspall.

Vocabulari del joc de pilota, Acadèmia Valenciana de la Llengua, València, 2010.

2. Els dos textos expliquen què és un trinquet. Enumera els aspectes materials i immaterials que hi apareixen.

3. Què opines del fet que la pilota valenciana siga Bé d'Interès Cultural Immaterial? Comenteu-ho entre els companys de classe.

Trinquets singulars

El trinquets valencians més antics són els de l' Abdet (la Marina), que es construí l'any 1772 per a jugar a la pilota grossa i encara s'utilitza; i el de Pelayo, a València, que s'inaugurà el 1868 i és considerat la catedral de la pilota valenciana per la seua llarga trajectòria, la seua importància històrica i el fet de trobar-se a la capital. Recentment s'ha remodelat per a dotar-lo de major comoditat i seguretat. També són centenaris els ja abandonats de Vista Alegre, a Dénia, o els de Simat de La Valldigna i L'Olleria, que tenia annexos dos minitrinquets denominats rebotets.

Normalment les muralles dels trinquets són blanques i la pilota de vaqueta, de cuir obscur, però, per millorar la visió de les retransmissions televisives, es pintaren de blau en el trinquet del Genovés i la pilota passà a ser blanca. És el mateix criteri que adoptà el trinquet més modern i espectacular però encara infrautilitzat, el de la Ciutat de la Pilota, de Montcada, que a més de tenir les muralles blaves ha acristallat la del costat de l'escala per tal d'augmentar l'aforament i protegir l'espectador de possibles pilotades.

4. Ací tens una imatge del trinquet. Situa les parts que s'indiquen: muralles, frontó del dau, escala, llotgeta, galeria llarga, galeria del dau, dau, pedra de la ferida, bolinxó i careta. Si et cal ajuda, pots utilitzar el *Diccionari del Joc de Pilota* de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua en la seua versió en línia .

5. Què opines de les modificacions dels trinquets per tal d'adaptar-les a les exigències de les retransmissions televisives?

6. Quines accions proposaries per a popularitzar el joc de pilota?

El joc de pilota en la toponímia urbana

En molts pobles i ciutats de la geografia valenciana hi ha carrers que tenen un nom relacionat amb el joc de pilota, potser perquè hi havia un trinquet o perquè s'hi jugava. El trànsit rodat i les noves tipologies constructives limiten les partides al carrer i la seua pràctica ha anat traslladant-se preferentment a recintes específics com els trinquets o les canxes de galotxa. Ara bé, hi ha modalitats com les llargues, que continuen jugant-se exclusivament al carrer.

Aquests noms de lloc recorden que el joc de pilota ha acompanyat la societat valenciana al llarg del temps. Per exemple, a València, hi ha el senyorial carrer Trinquet de Cavallers, nom que fa referència al que en el segle XVI tenien els Montagut.

7. Consulta en el blog <https://imatgies.blogspot.com.es/2014/07/carrers-11-els-jocs.html> on hi ha diferents fotografies referides als noms de carrer dedicats als jocs populars. En trobaràs alguns de relacionats amb el joc de pilota. Pren nota i classifica els que hi apareixen de les següents localitats: Vistabella del Maestrat (l'Alt Maestrat), Xert (el Baix Maestrat), Morella (els Ports), Algímia d'Alfara (el Camp de Morvedre), Quart de Poblet, Alaquàs i València (l'Horta); Dénia (la Marina Alta), Elx (el Baix Vinalopó).

8. Localitza les comarques anteriors sobre un mapa del territori valencià i comenta la distribució geogràfica de la pilota valenciana.

9. Explica per què el joc de pilota té un reflex tan abundant i estés en els noms de carrer dels pobles valencians.

CONTINGUTS

- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació, memorització i retenció de la informació.
- Planificació de textos orals.
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals.
- Propietats textuals de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (conversacions, entrevistes, col·loquis, debats, etc.)
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.)

- Propietats textuals en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p.ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

4.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.3. Expressar oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronúncia clara, aplicant-hi les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, aplicant-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5. Reconèixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu, i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.7. Escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals, aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citant-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT

4.2.1. Interpreta textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu procedents de fonts diverses, i utilitza les estratègies de comprensió oral del nivell educatiu.
4.3.1. Planifica l'elaboració de textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, i s'ajusta a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.3.2. Pronuncia amb claredat i aplica les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física.
4.3.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
4.4.1. Participa en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic (2n ESO), social o professional, i hi aplica les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5.1. Reconeix la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.

4.5.2. Expressa oralment i per escrit els seus coneixements, i utilitza correctament la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.6.1. Interpreta textos continus i discontinus (especificar els propis de l'assignatura) en formats diversos i presentats en suport paper i digital, i usa les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu.
4.7.1. Planifica l'elaboració de textos escrits sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu (especificar els propis de l'assignatura), i s'ajusta a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.7.2. Escriu textos (especificar els propis de l'assignatura) sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, i cuida els aspectes formals i aplica les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu.
4.7.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan escriu textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
5.4.1. Busca i selecciona informació en diverses fonts de manera contrastada per a ampliar coneixements i elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts, i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, citant-ne adequadament la procedència.
5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de manera acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

Curs: 3r ESO	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11
UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"			

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i tindre especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p. ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, i citar-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.

5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artístico expressives del nivell educatiu, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.
5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament.
5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, citant-ne adequadament la seua procedència.
5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de forma acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen						
				CCLI	CD	CMCT	CAA	SIEE	CSC	CEC
Escalfament diari	1.3	1.3.1 - 1.3.2	1			X	X	X		
Audiovisual jocs contra paret	5.4	5.4.2 – 5.4.3	1	X	X		X			
Joc global	2.3	2.3.1	1				X		X	X
Treball diari	2.3	2.3.1	1				X		X	X
Coavaluació	5.3	5.3.1	1					X		
Treball sessió conceptes	2.3	2.3.1	1				X		X	X
Respecte i bonhomia	5.3	5.3.1	1					X		
Material	5.2	5.2.1 – 5.2.2	1					X		
Prova individual	2.3	2.3.1	2				X		X	X

Avaluació inicial: Preguntarem sobre aspectes reglamentaris de cada modalitat, diferències de normativa del raspall al carrer i al trinquet i el nom dels colps.

RECURSOS DIDÀCTICS

Instal·lacions: Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

Material didàctic: Pilotes de badana, d'escuma, de tennis d'iniciació i guants de protecció.

TEMPORALITZACIÓ

1	Repàs de modalitats anteriors: raspall i nyago.
2	Introducció del joc contra la paret.
3	Joc indirecte individual en cooperació.
4	Joc cara paret en grup: col·laboració i oposició.

5	El frare: modalitat autòctona de joc indirecte.
6	Elements tècnics del joc cara paret.
7	Elements tàctics del joc cara paret.
8	Campionat de joc cara paret.
9	Avaluació del joc cara paret.
10	Avaluació del domini del mòbil. Prova tècnica.
11	Aspectes sociològics i culturals de la pilota valenciana en l'actualitat.

ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

L'alumnat que presente dificultats o impediments tindran les següents adaptacions:

- Alumnat amb lesions que els impedeixin córrer: poden fer la funció d'home bo o ser inclosos en activitats en les quals colpegen des del lloc sense desplaçament, com per exemple, realitzar el traure.
- Alumnat amb lesions que els impedeixen colpejar amb una mà: potenciaran l'altra mà.
- Alumnat amb dificultats de comprensió: si la comprensió es refereix a l'apartat pràctic, cal cedir-los una pilota de badana perquè puguin practicar en els seus temps d'oci. Per compensar la diferència de nivell amb altres alumnes, tractarem que hi haja gent avançada en els seus equips.
- Alumnat amb altes capacitats: podem utilitzar-los com a mostra d'exemples de colpejos o en explicacions.

ACTIVITATS

Ampliació: A mesura que l'alumnat millore, es poden utilitzar progressivament pilotes de major duresa i/o menor tamany. A més, podem utilitzar-los com alumnes experts, que ajuden a companys amb dificultats.	**Reforç**: es proposen activitats de colpejos individuals a l'alumnat amb dificultats: variant el tipus de pilota (plàstic, tennis, badana). La idea és que milloren la coordinació oculomanual i la posició corporal per preparar el colpeig.

Transversals: La comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació. L'emprenedoria i l'educació cívica i constitucional.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 1: Repàs de modalitats anteriors: raspall i nyago	
Material • Pilotes de badana, guants de protecció.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Realització de forma autònoma dels exercicis de les diferents parts d'un escalfament estructurat.	• Escalfament general estructurat en les següents parts: activació, mobilitat articular, estiraments i adaptació a l'esforç. • En la part específica, realització dels gestos dels colps i contacte lliure amb la pilota.

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**:
	• Repassem les modalitats ja donades en cursos anteriors: raspall i nyago.
	
	• Treball per assignació de tasques en grups de 8. En funció de l'espai de què disposem, els agrupaments variaran i es poden donar situacions des de l'1x1 en raspall i nyago, fins el 4x4.
	
	  - Raspall. Si tenim instal·lacions específiques de pilota valenciana, apliquem normativa de raspall al trinquet.
	  - Nyago.
	  - Joc del bàter per repassar els colps. (Sessió 3 de 1r ESO)
	  - Nyago seguit (variant del nyago en la què no s'agafa la pilota), També ens serveix per comprovar que coneixen el raspall en la seua forma més bàsica.
		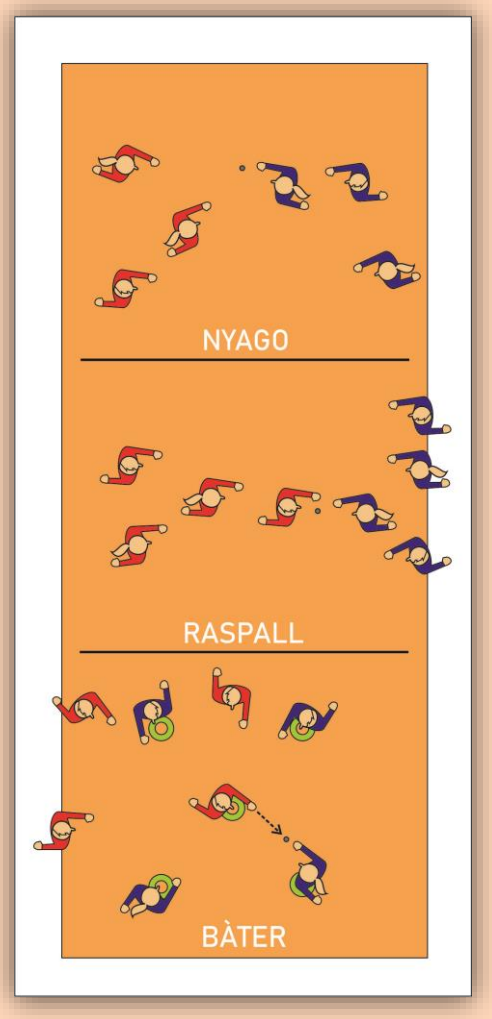

TORNADA A LA CALMA
OBSERVACIONS: • Preguntarem sobre aspectes reglamentaris de cada modalitat, diferències de normativa del raspall al carrer i al trinquet i el nom dels colps. • Repassem i aclarim dubtes.

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i tindre especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, graduant progressivament la intensitat.
2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu, i les relaciona amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.
5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 2: Introducció del joc contra la paret.	
Material - Pilotes de badana, guants de protecció.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Realització de forma autònoma dels exercicis de les diferents parts d'un escalfament estructurat.	- Escalfament general estructurat en les següents parts: activació, mobilitat articular, estiraments i adaptació a l'esforç. - En la part específica, realització dels gestos dels colps i contacte lliure amb la pilota contra paret.

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**:
	- Introducció al joc cara paret. Expliquem que començarem per activitats més fàcils com el llançament de la pilota contra una paret i la recepció posterior, per acabar jugant la pilota de bo.
	- Treball individual: llançar contra la paret i empomar.
	  • Llançar de forma lliure.
	  • Amb la dreta, amb l'esquerra.
	  • Executant el gest del colp que s'indique.
	  • Augmentant la distància respecte el mur.
	  • Per parelles: Els mateixos exercicis però ara un/a llança, l'altre/a empoma.
	- Individualment colpejar la pilota contra la paret de forma seguida sense importar el número de bots.
	- Igual però ara de bo.
	- Per parelles: a vore quina parella fa més colps seguits jugant de bo i de forma alterna.
		L'observació ens servirà per a conéixer de forma elemental el nivell d'execució de l'alumnat, especialment jugant a l'aire o al primer bot.
		 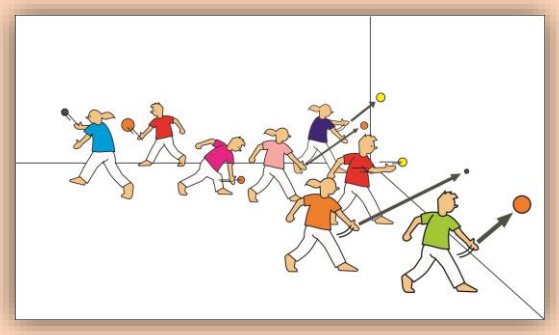

TORNADA A LA CALMA
OBSERVACIONS: - Preguntarem quines sensacions han experimentat en la mà jugant contra paret. També si pensen que per les característiques del joc els sobra algun element de protecció. - Demanarem que expliquen com han de colpejar la pilota per fer molts colps seguits amb la parella i proposaran solucions per a qui tinga dificultats al realitzar amb pilota de badana, els exercicis d'aquesta sessió.

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i té especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artístico expressives del nivell educatiu, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.
5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 3: Joc indirecte individual en cooperació.	
Material • Pilotes de badana, d'escuma, de tenis d'iniciació i guants de protecció.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Realització de forma autònoma dels exercicis de les diferents parts d'un escalfament estructurat. En la part específica, realització dels gestos dels colps i exercicis individuals contra paret treballant, per separat o en combinació, estes variables: • Mà dreta/esquerra, al bot/a l'aire/més d'un bot, per dalt/per baix, colpeig amb acció prèvia (tocar terra, girar, fer un salt, tocar un punt...)	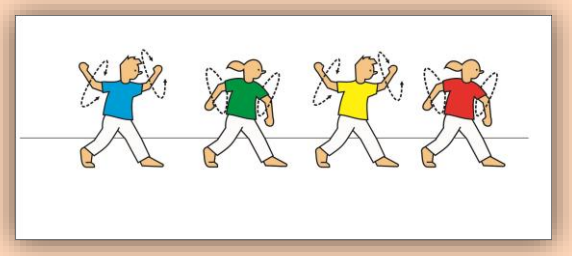
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: • Introducció al joc individual cara paret i joc per parelles en cooperació. • Agrupats per parelles però execució individual. Cada membre proposa i executa una seqüència de colps i accions a vore si l'altre/a és capaç de realitzar-la. • Per parelles i en cooperació. El colpeig serà amb poca força i buscant que l'altre/a la puga jugar sense problemes. • Diàleg de colps. Executaran de forma alternada el colp que es mana i tenint en compte les diferents variables que s'han proposat en l'apartat de l'escalfament. • Dibuixar una ratlla al terra perpendicular a la paret i cada jugador/a juga de bo des de la seua part i la pilota ha de colpejar el mur i caure en l'altre costat. • Dibuixar un cercle a la paret o penjar un cèrcol i jugar de bo. La pilota ha d'anar dirigida a l'interior del cercle.	**Podem començar jugant amb pilotes que boten bé però amb poc de pes, com les d'escuma o les de tenis d'iniciació.** **Si no tenen massa dificultat podem utilitzar les de badana.** 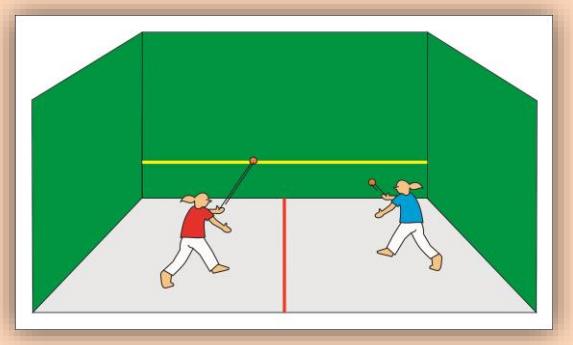 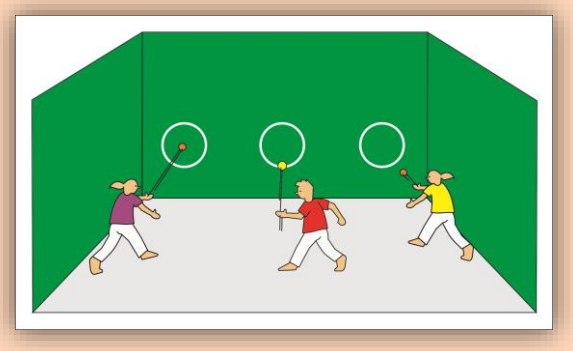

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Preguntarem a l'alumnat amb quines condicions han de deixar la pilota a la parella i quins colps afavoreixen la continuïtat?
- Proposarem a l'alumnat la busca d'informació sobre jocs i modalitats esportives de pilota contra mur o paret i la zona geogràfica on tenen implantació. La presentació tindrà format digital preferentment amb contingut audiovisual.

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i tindre especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p. ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, i citar-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare. 5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artístico expressives del nivell educatiu, i les relaciona amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, citant-ne adequadament la seua procedència. 5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de forma acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 4: Joc cara paret en grup: col·laboració i oposició.	
Material • Pilotes de badana, d'escuma, de tennis d'iniciació i guants de protecció.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Realització de forma autònoma dels exercicis de les diferents parts d'un escalfament estructurat. • Jocs cooperatius cara paret en grups de 4. Quan una persona del grup colpeja, diu el nom de l'altra que ha de colpejar a continuació. • Cada jugador/a colpeja quan li toca segons l'ordre establert.	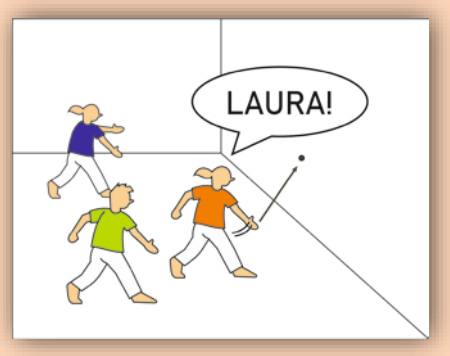
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Introducció al joc en equip cara paret amb oposició. Cal recordar que **la bonhomia** ha d'estar present en totes les activitats d'oposició que realitzem i especialment en el joc de pilota. • Grups de 4. Jugar al "Rei" o a la "Reina". Jugant de bo cada jugador o jugadora colpeja segons l'ordre establert. Qui no la juga a l'aire o al primer bot o la pilota pegue a la paret per sota d'una ratlla marcada a 1 metre del sòl, s'elimina. Qui guanya és "rei" o "reina". L'ordre de la següent ronda serà el mateix que el d'eliminació. • 2x2 amb normativa bàsica i pactada prèviament. • 2x2 jugant de bo contra paret però colpegen de forma seguida els/les membres del mateix equip i després l'equip contrari. A1+A2/B1+B2.	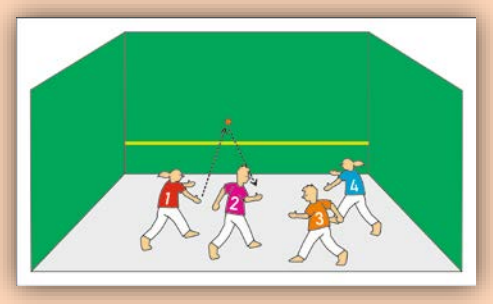

TORNADA A LA CALMA
OBSERVACIONS: Per a reflexionar sobre allò que han fet realitzarem les següents preguntes: • Amb quins colps tenia l'equip contrari més dificultats per tornar la pilota? • Quines normes hem pactat per realitzar la penúltima activitat? • Com hem d'intentar jugar la pilota si volem guanyar en l' última activitat? (A1+A2/B1+B2)

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i tindre especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.
5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 5: El frare: modalitat autòctona de joc indirecte	
Material - Pilotes de badana i guants de protecció.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Realització de forma autònoma dels exercicis de les diferents parts d'un escalfament estructurat. - Per parelles que s'agafen de la mà: juguen de bo cara la paret amb la mà lliure i canvien de posició cada 3 colps.	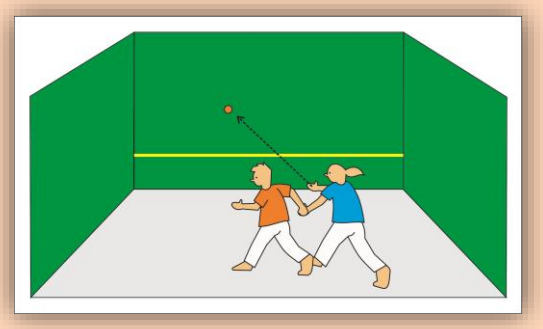
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: - Introducció a la modalitat del frare. Explicació de la normativa i dels elements que té un trinquet amb frares - Joc 1x1 a 15 punts. Agrupament de l'alumnat per nivell d'execució semblant. En cas de nivell baix, podem afavorir la continuïtat del joc permetent agafar la pilota a l'aire o al primer bot i després colpejar-la o jugar-la també al segon bot. - Partides 2x2 a 15 punts. Cada 5 punts jugats, es canvien les posicions d'un equip. Si existeix algun alumne/a amb nivell molt alt, podem establir limitacions: traure i/o jugar amb la mà no dominant, executar sols colps per baix...	**La normativa del frare s'adaptarà a les instal·lacions i als espais amb què compta el centre escolar.** 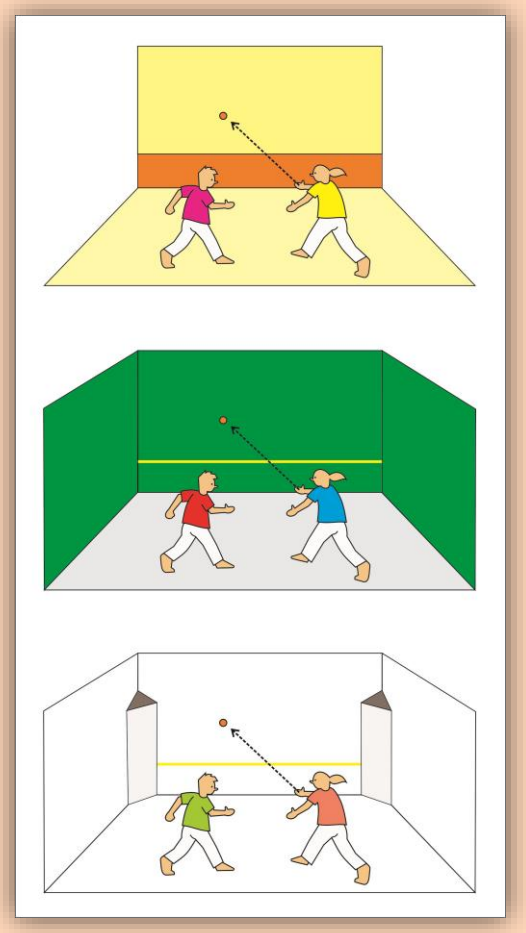

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recordarem la normativa del frare mitjançant preguntes a l'alumnat.
- També preguntarem quins elements podem afegir en l'espai on juguem perquè semble un trinquet amb frares.
- Per tal de comprovar si han començat a buscar informació sobre altres formes de joc contra paret, preguntarem si coneixen alguna altra modalitat de joc semblant que es jugue a les nostres terres i quines característiques principals té.

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i tindre especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p. ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, i citar-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare. 5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, citant-ne adequadament la seua procedència. 5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de forma acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 6: Elements tècnics del joc cara paret	
Material • Pilotes de badana, d'escuma, de tennis d'iniciació i guants de protecció.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Realització de forma autònoma dels exercicis de les diferents parts d'un escalfament estructurat. • Per parelles. Jugar contra la paret a l'aire o al primer bot. No hi ha ratlla en la paret que delimite l'altura mínima. La pilota sols pot pegar un bot, abans o després de tocar la paret.	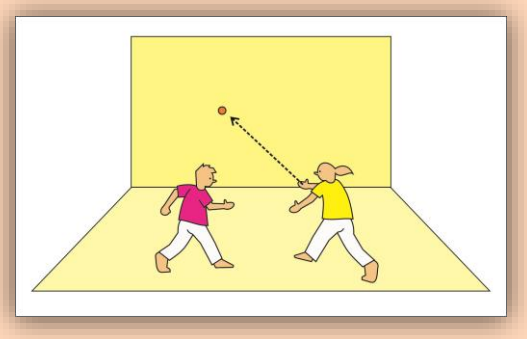

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**:
	• Treball per assignació de tasques. Explicarem quines són les activitats a realitzar. Agruparem l'alumnat per nivells i hauran de realitzar 4 tasques en espais diferenciats. Canviaran de lloc quan la persona responsable ho indique.
	• Tasca 1: El traure. En parelles qui executa la treta contra la paret i qui recull la pilota. Cada treta canvien papers.
	  • Ajustat a la línia de la paret (1 metre).
	  • Alt i fort.
	  • Que caiga en la zona marcada al terra.
	
	• Tasca 2: Joc 3x3 entre 2 línies marcades a la paret, una a 1 metre i l'altra entre 2 i 3 metres d'altura.
	
	• Tasca 3: Amb pilota d'escuma o de tennis d'iniciació jugar per dalt d'una ratlla a 3 metres sempre a l'aire.
	
	• Tasca 4. Joc 3x3. Terreny de joc dividit per una ratlla perpendicular a la paret. Cada equip ocupa una meitat de la pista. Cal colpejar la pilota i enviar-la a l'altra meitat. Qui guanya el punt trau des de la part esquerra.
		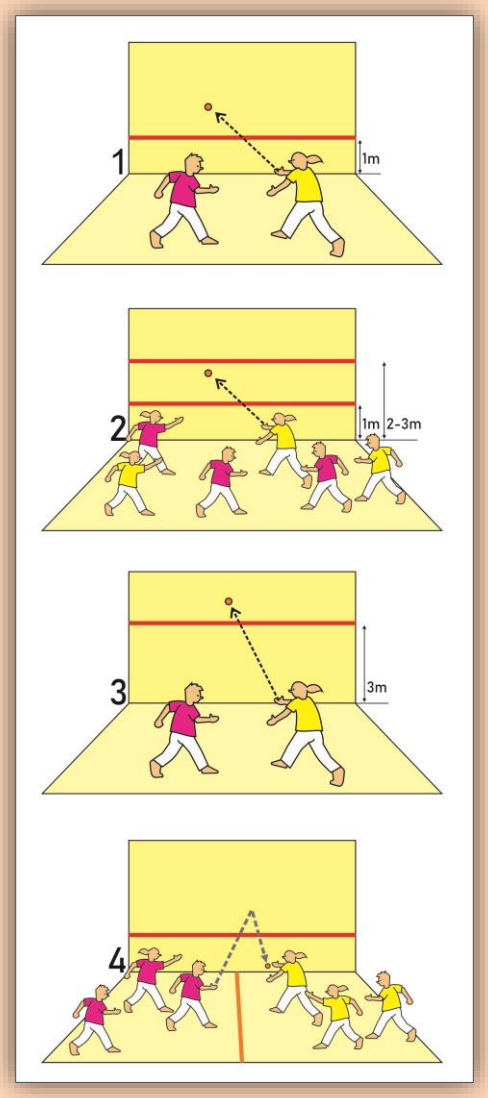

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Preguntarem si han aprés alguna cosa nova.
- També si consideren important tindre el traure i perquè.
- Reflexionarem al voltant de la mà utilitzada per al colpeig en la tasca 4 i si hi ha alguna relació depenent de la zona des d'on es juga.

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i té especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p. ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i les relaciona amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, i citar-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, graduant progressivament la intensitat. 2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare. 5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artístico expressives del nivell educatiu, i les relaciona amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, citant-ne adequadament la seua procedència. 5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de forma acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 7: Elements tàctics del joc cara paret.	
Material - Pilotes de badana i guants de protecció.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Un alumne o alumna dirigeix l'escalfament general, al seu grup format per 4 persones. Els altres companys proposen activitats d'escalfament específic.	
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: - Les activitats d'aquesta sessió es presenten com a jocs modificats, gràcies a les quals l'alumnat descobrirà i executarà accions d'atac encaminades a la resolució del punt. - Per parelles. "A" llança contra la paret de forma noble i "B" colpeja amb força i/o intenció per aconseguir el punt. En cas contrari segueixen jugant. Qui guanya adoba. - Joc 2x2. Espai dividit per una línia a 4 metres de la paret i paral·lela a ella. Una parella situada en la part de darrere i l'altra davant. Cada equip ha de rebre la pilota en la seua part i dirigir-la a l'altra, buscant la forma d'aconseguir guanyar el punt. - Joc 2x2. Es dibuixa al terra una franja delimitada per dues línies paral·leles a la paret en la part central (a 4 i 6 metres del frontó), on la pilota no pot ser dirigida. L'equip que ha jugat la pilota que bota en eixe espai, perd el punt. - 2x2 Cada punt canvia el traure d'equip, guanye qui guanye. Cada 5 punts jugats canvi de posicions entre membres del mateix equip.	**La reflexió final ajudarà a valorar les accions i construir la base de la pròpia tàctica individual.** 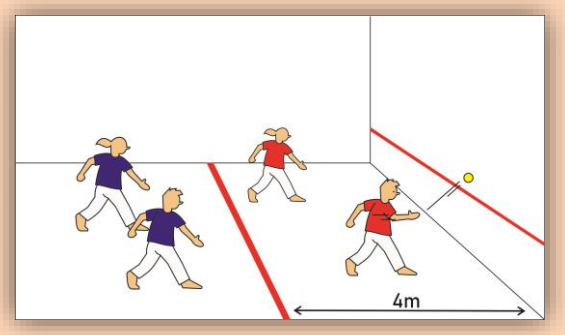 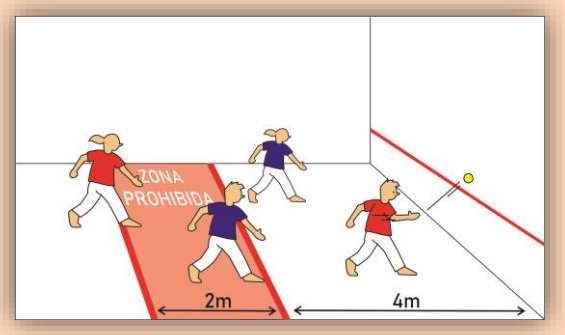 **En esta activitat es pretén evitar l'especialització i afavorir l'experiència del joc en vàries posicions.**

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:
Realitzarem les següents preguntes a l'alumnat per afavorir la reflexió al voltant d'aspectes de tàctica individual:

- Quines són les zones des d'on es més fàcil que l'equip contrari torne la pilota. Des d'on ho tindrà més difícil?
- Si pretenem acabar el punt prop del frontó, com jugarem la pilota? I si volem que vaja lluny de la paret?
- Referit a la posició que ocupes en la pista i a les característiques del colpeig, quines diferències trobes entre jugar davant o darrere?

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i té especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p. ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, i citar-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, graduant progressivament la intensitat. 2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare. 5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artístico expressives del nivell educatiu, i les relaciona amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, citant-ne adequadament la seua procedència. 5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de forma acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 8: Campionat de joc cara paret.	
Material - Pilotes de badana i guants de protecció.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.
DESCRIPCIÓ	**REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS**
ESCALFAMENT - Un alumne o alumna dirigeix l'escalfament general i específic al seu grup format per 6 persones.	
PART PRINCIPAL **Informació de la sessió**: - Realitzarem un campionat de joc cara paret, seguint el sistema de classificació en escala i s'aplicarà la normativa del frare. - Dividim la classe en grups del mateix número de participants, 6 per exemple. - Per sorteig o per ordre de llista elaborem un ordre inicial entre els membres del mateix equip. - L'objectiu és quedar en els primers llocs de la classificació a través de la disputa de partides que no estan prèviament establertes. - Cada competidor/a ha de concertar la partida que vol jugar, desafiant altre/a jugador/a del seu grup que està per dalt en la classificació un lloc o dos, - Si qui ha desafiat guanya, es canvien les posicions que ocupaven abans de jugar. En cas contrari es queda com estava. - Les partides es jugaran a 5 minuts i començaran totes alhora. - Cada parella acordarà el lloc on jugar i en cas de necessitat es podran jugar vàries partides simultàniament en el mateix espai. - L'alumnat amb problemes de mobilitat pot portar la marxa d'alguna partida i elaborar la classificació.	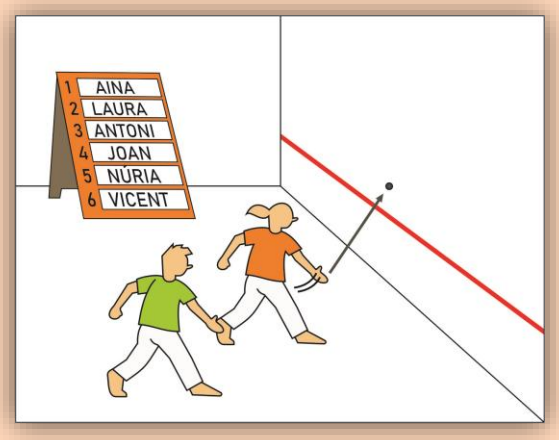 **Les partides poden jugar-se a punts, però la duració de cadascuna variarà.**

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- L'alumnat indicarà quines són les característiques en el joc que han presentat les persones que han quedat en els primers llocs de la classificació.
- Preguntarem quina opinió tenen sobre el sistema de competició que han seguit: Quins avantatges i inconvenients té respecte altres sistemes?

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i tindre especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p. ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citant-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare. 5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artístico expressives del nivell educatiu, relacionant-les amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, citant-ne adequadament la seua procedència. 5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de forma acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 9: Avaluació del joc cara paret.	
Material - Pilotes de badana, guants de protecció, rúbrica d'avaluació i bolígraf.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Dos alumnes dirigeixen per separat l'escalfament general i específic a cada meitat de la classe.	
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Valorem alguns aspectes del joc contra la paret. - Lliurem la rúbrica d'avaluació del joc i aclarim dubtes. - Repartim la classe en grups de 8 amb nivell semblant i de cada grup es formen 4 equips de 2 persones. Fem els emparellaments i indiquem qui avalua a qui. - Dividim el temps d'avaluació en 4 moments: 1. Juguen AxB i avaluen C i D. 2. Juguen CxD, avaluen A i B. A continuació emparellem els equips per nivell: 3. Juguen els dos equips més fluixos i avaluen els dos equips amb millor nivell. 4. Juguen els dos equips de millor nivell i avaluen els dos equips més fluixos. - Joc 2x2. Cada equip de forma alterna, canviarà la posició dels jugadors/es (davant – darrere) cada tres punts jugats. Cada membre d'altre grup de 4, avaluarà una de les persones que estan jugant.	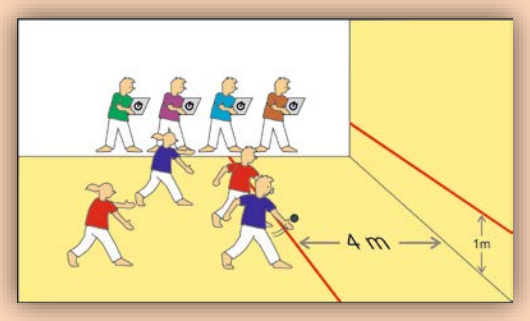

TORNADA A LA CALMA
OBSERVACIONS: - Recollim les rúbriques i demanem que expliquen les dificultats que han trobat per avaluar el company o companya. - Preguntem si han pogut valorar tots els aspectes proposats i quin ha estat més difícil d'observar i els demanem altres propostes per a valorar el joc. - També els preguntem si els ha servit la rúbrica per informar-se de què havien de fer per obtenir bona valoració.

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i tindre especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p. ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citant-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.

5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artístico expressives del nivell educatiu,i les relaciona amb les seues característiques i les interaccions motrius.
5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.
5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament.
5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, citant-ne adequadament la seua procedència.
5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de forma acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

CURS: 3r ESO	SESSIÓ 9: Rúbrica d'avaluació del joc cara paret.*		
JUGADOR/JUGADORA:			
ALUMNE/A QUE AVALUA:			
ASPECTE	**MOLT BÉ**	**MILLORABLE**	**MAL**
NORMATIVA I PUNTUACIÓ	Coneix la normativa i compta correctament els punts.	Compta però no té massa clara la normativa.	No compta ni coneix la normativa.
TRAURE	Trau amb força i amb intenció. Busca la mà no dominant del/de la contrari/a o espais des d'on es difícil tornar-la.	Trau amb força però sense cap intenció.	Trau sense força ni intencionalitat.
COLPEJAR AMB FORÇA	Colpeja amb molta força.	Colpeja amb un bon gest però la pilota no va molt forta.	Colpeja molt fluix o no li pega a la pilota.
VARIETAT DE COLPS	Utilitza colps variats: palma, bragueta, manró, carxot i volea.	Sols realitza colps per dalt (volea o carxot) o per baix (bragueta, palma o manró)	Sempre fa el mateix colp.
EFECTIVITAT DELS COLPS	La pilota colpeja la paret prop de la ratlla o planxa de falta.	La pilota colpeja la paret a mitja altura.	La pilota colpeja la paret a una altura considerable.
ÚS DE LES PARETS (si hi ha més d'una)	Utilitza altra paret a banda de la frontal com a recurs per enganyar l'equip rival.	Intenta que la pilota colpege en altra paret a banda de la frontal.	Sempre colpeja cap a la paret frontal.
DESPLAÇAMENTS	Realitza desplaçaments ràpids i efectius cap a la pilota quan li toca jugar.	Va cara la pilota per jugar-la però de forma precipitada.	Té una actitud poc activa i es desplaça tard i lentament.
INTENCIÓ	Envia la pilota a les zones que no estan cobertes per l'equip contrari i/o busca la mà no dominant del/de la rival.	Envia la pilota a les zones que no estan cobertes per l'equip contrari.	Envia la pilota directament al jugador/a rival o simplement se la trau de damunt.
JOC EN EQUIP	Intervé en les jugades en les què la pilota va al seu espai i amb condicions de poder-la jugar.	Intervé en jugades en què la pilota està en el seu espai però amb pitjors condicions que el/la company/a.	És excessivament individualista i no deixa jugar al company/a.
BONHOMIA	Reconeix les seues faltes i no discuteix les jugades.	Reconeix les seues faltes però discuteix alguna jugada.	Intenta enganyar i discuteix jugades.

* Es tracta d'una proposta. El professorat d'Educació Física l'adaptarà a les característiques de l'alumnat i a les condicions materials amb que compta.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"
SESSIÓ 10: Avaluació del domini del mòbil. Prova tècnica	
Material - Pilotes de badana i guants de protecció.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu amb mur o paret.
DESCRIPCIÓ	**REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS**

ESCALFAMENT

- Dos alumnes dirigeixen per separat, l'escalfament general i específic a cada meitat de la classe.

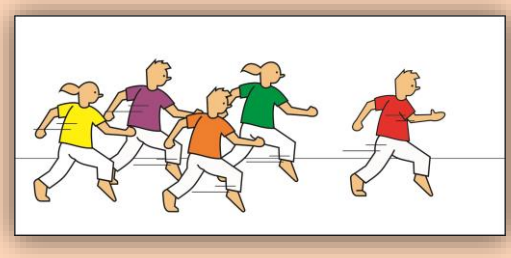

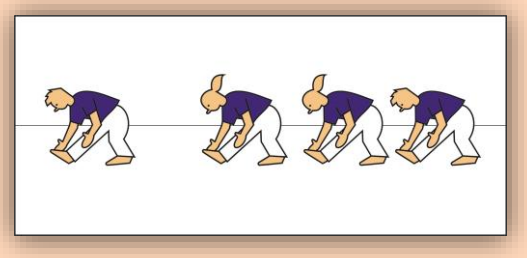

PART PRINCIPAL

Informació de la sessió: Expliquem el protocol de la prova.

- La prova d'avaluació és individual.
- Al terra hi haurà marcada una línia perpendicular a la paret que divideix l'espai de joc en dues meitats.
- Altra línia pintada al terra paral·lela a la paret i a dos metres d'aquesta, marcarà la distància mínima des d'on han de jugar.
- La pilota es jugarà de bo i haurà de tocar el mur per dalt d'una ratlla situada a 1 metre d'altura i cada vegada es colpejarà des d'una de les dues meitats de forma alternada.
- Un colpeig és vàlid si es realitza amb qualsevol mà des de la zona corresponent. Cada colpeig vàlid valdrà 0,1 punt, però si la pilota és jugada a l'aire o amb la mà no dominant, valdrà el doble (0,2).
- L'intent finalitzarà quan la pilota no toca el mur per dalt de la ratlla o ha fet més d'un bot.
- Tindran 2 oportunitats i puntuarà la millor.

Criteris de qualificació:

- **Audiovisual jocs contra paret: 10 %**
- **Treball sessió teòrica: 10%**
- **Realització escalfament diari: 10%**
- **Prova individual: 20%**
- **Co-avaluació: 10%**
- **Avaluació del joc (professor/a): 10%**
- **Realització activitats diàries: 10%**
- **Portar el material: 10%**
- **Bonhomia: 10%**

Per tal d'observar i valorar l'execució de colps distints, sols hem de modificar les condicions. Podem elevar la ratlla de la paret i/o modificar la distància mínima des d'on han de jugar.

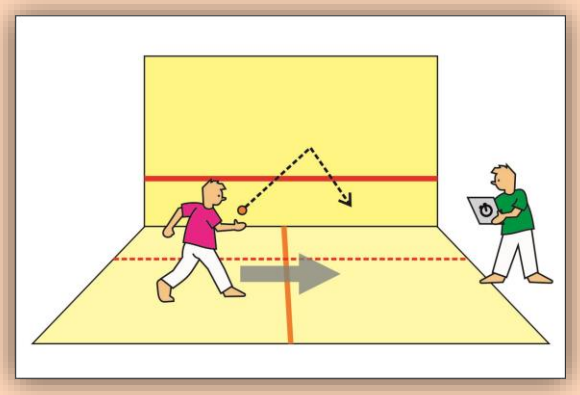

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Preguntarem a l'alumnat amb quina mà és més natural jugar la pilota en cadascuna de les meitats.
- També intentarem que raonen sobre les conseqüències en la forma de colpejar, si la ratlla de la paret està més alta, o la del terra més lluny.
- Repassarem els criteris de qualificació de la unitat treballada. Aquests criteris han estat exposats a l'alumnat en lloc visible des del principi.

CONTINGUTS

- Organització i direcció de calfaments específics i graduar-ne la intensitat.
- Recopilació d'exercicis adaptats al calfament específic, a la part principal de la sessió i la tornada a la calma.
- Els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer i trinquet, nyago i frare.
- Analitza les dificultats de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives propostes que poden suposar un element de risc per a si mateix o per als altres.
- Adopta les mesures preventives i de seguretat pròpies de les activitats desenvolupades, i té especial atenció amb aquelles que es realitzen en un entorn no estable.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p. ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web. Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Organitzar activitats col·lectives de calfament i retorn a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i dirigir la seua posada en pràctica graduant-ne progressivament la intensitat.
2.3. Utilitzar els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare, i practicar jocs populars del nostre entorn i del món.
5.2. Analitzar les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i relacionar-les amb les seues característiques i les interaccions motrius, i aplicar mesures preventives i de seguretat en el seu desenvolupament.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, i citar-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Organitza activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Dirigeix la posada en pràctica d'activitats col·lectives de calfament específic i tornada a la calma, graduant progressivament la intensitat. 2.3.1. Utilitza els colps específics i els elements tècnics, tàctics i reglamentaris de pilota valenciana en raspall al carrer i trinquet, nyago i frare. 5.2.1. Analitza les dificultats i riscos durant la seua participació en activitats físicoesportives i artístico expressives del nivell educatiu, i les relaciona amb les seues característiques i les interaccions motrius. 5.2.2. Aplica mesures preventives i de seguretat en el desenvolupament d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, citant-ne adequadament la seua procedència. 5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de forma acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

CURS: 3r ESO	UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte"

- **Competències clau: CCLI – CD - CAA – SIEE**
- **Elements transversals:** La comprensió lectora, l'expressió oral i escrita. La comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació.

SESSIÓ 11: Aspectes sociològics i culturals de la pilota valenciana en l'actualitat.

Material	Instal·lacions
Ordinadors. Llibres i material de lectura.	Aula.

ASPECTES SOCIOLÒGICS I CULTURALS DE LA PILOTA VALENCIANA EN L'ACTUALITAT

Aquest és un exemple d'una sessió teòrica, amb tres activitats del que són els continguts per a tercer d'ESO. Aquests tres exercicis formen part del treball per a l'alumnat que està a continuació de la fitxa teòrica de la UD.

Coneixements previs

- Quin personatge és l'"home bo" en el trinquet?
- Quina és la funció de la Federació Valenciana de Pilota?
- Saps la diferència entre una escola de pilota i un club de pilota?
- Quina és la modalitat del joc de pilota en què més destaquen les xiques?
- Coneixes alguna cançó dels grups musicals moderns dedicada a la pilota?

La llarga trajectòria de la pilota

La pilota valenciana és un joc tradicional perquè s'hi ha jugat pràcticament des de la fundació del Regne per Jaume I, pertot arreu de la seua geografia i per tots els estaments socials. Per tant ha sabut travessar el temps i ha acompanyat sempre els valencians, que hui la consideren un senyal d'identitat.

Podia practicar-se als trinquets, però sobretot omplia els carrers, principalment quan s'arreglaven grans partides entre comarques veïnes que es convertien en un esdeveniment social esperat, gaudit i recordat.

Text 1

Trinquet o carrer? Per a David Quiles, el president del Club de Pilota d'Alginet, el trinquet és el màxim exponent de la pilota. No hi ha cap dubte, s'allarga el joc, es fa més tècnic... El carrer, en canvi, ofereix més espontaneïtat, improvisació, i, lògicament, menys espectacle. En aquest sentit, Quiles troba, però, "que és un problema treure els trinquets de dins el poble". La gent del carrer, la que passeja per on han passejat des de sempre en els pobles, no entra igual si està allunyat del centre. I valora el gran avantatge, però, de les partides de carrer, on el públic es retroba més, es creen relacions, i on la gent forma part encara més activa del joc, l'espai físic... En el carrer tots juguen, tot es mou, perquè el públic és més fràgil i inconsistent, la gent canvia. A més, els carrers són torts, l'atzar hi té una preponderància que dificulta la certesa...

Àngel Velasco i Rafael Tormo, *Joc, espai i xarxa. Alginet. De les mans i de fer anar la pilota*, ed. Això és com tot, Beneixida, 2014.

1. Digues els arguments en contra i a favor del joc de pilota al carrer o al trinquet que s'hi expressen. Afegeix-ne algun segons la teua opinió.

Text 2

M'agrada la pilota valenciana. Més encara: em fascina. No he vist mai un esport més elegant i, sobretot, honest. Res a veure amb alguns esports de caràcter massiu, massificats, de ramat. Res comparable. A la pilota, no hi ha trampes, maganxes o icetes possibles, perquè la pilota és un esport d'homes de paraula, de cavallers, de cavallerositat vull dir, honrat i honest, en què els jugadors competeixen sense recórrer a l'enganyifa, sense necessitat de martingales barroeres o estratègies espúries. Hi ha el repte, és clar, i l'afany de guanyar, com en tots els esports, però sempre dins de la norma, dintre els límits que imposen les regles del joc, i de l'ètica. Fins i tot, els jugadors adverteixen, ells mateixos, per iniciativa pròpia, perquè els naix de dintre, sense l'ajuda dels àrbitres, quan l'han tocada fraudulentament, la pilota, quan l'han errada.

Juli Capilla, "Pilota valenciana, literatura", *País Valencià Segle XXI*, 27-I-2015.

Un joc que representa els valencians

En una partida de pilota els espectadors i els jugadors se senten part integrant del mateix poble. Coneixen els pilotaris des de la seua etapa juvenil i els han vist despuntar i perfeccionar-se fins a esdevenir, en algun cas, professionals. Eixa relació afectuosa que s'hi estableix entre els membres de la comunitat i els seus representants esportius comporta la senzillesa del tracte, el respecte i la confiança mutus i la noblesa d'actuació.

No hi ha en el joc de pilota el fingiment, la dissimulació, la vanitat desmesurada, la violència verbal o física o el fanatisme tan comuns en altres esports. El jutge, denominat home bo, decidirà les pilotes dubtoses amb imparcialitat i sense discussió, i quan no estiga segur interpel·larà el públic dient: "Cavallers, falta o bona?". S'aplaudiran les bones jugades però no es xiularan les dolentes. La passió que es puga professar a un jugador o a un equip no emboirarà la ment fins al punt d'increpar l'adversari o celebrar-ne els errors.

És alhora un joc estètic, per la seua plasticitat i bellesa, i ètic, per la seua rectitud de comportament. D'altra banda el seu vehicle sempre ha estat el valencià, de tal manera que el joc de pilota reuneix la llengua, la cultura i el poble i transmet unes qualitats modèliques a la societat que, encara que no les puga assolir plenament, les pot tenir com un objectiu desitjable.

2. Fes dues columnes oposades amb els aspectes que, segons l'autor, caracteritzen el joc de pilota i els que no hi caben.

3. Comenteu entre els companys: l'honestedat del joc de pilota, virtut o ingenuïtat?

Curs: 3r ESO	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11
UD integrada "Raspall, nyago i joc indirecte". Part Teòrica			

CONTINGUTS

- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació, memorització i retenció de la informació.
- Planificació de textos orals
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals
- Propietats textuals de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (conversacions, entrevistes, col·loquis, debats, etc.)
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).
- Propietats textuals en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p.ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...]. Emmagatzematge de la informació digital. Valoració dels aspectes positius de les TIC per a la cerca i contrast d'informació.
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

4.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.3. Expressar oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronúncia clara, aplicant-hi les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, aplicant-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5. Reconèixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu, i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.

4.7. Escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals, aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citant-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT

4.2.1. Interpreta textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu procedents de fonts diverses,i utilitza les estratègies de comprensió oral del nivell educatiu.
4.3.1. Planifica l'elaboració de textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, s'ajusta a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.3.2. Pronuncia amb claredat i aplica les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física.
4.3.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
4.4.1. Participa en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic (3r ESO), social o professional, aplicant-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5.1. Reconeix la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.5.2. Expressa oralment i per escrit els seus coneixements, utilitzant correctament la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.6.1. Interpreta textos continus i discontinus (especificar els propis de l'assignatura) en formats diversos i presentats en suport paper i digital, i utilitza les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu.
4.7.1. Planifica l'elaboració de textos escrits sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu (especificar els propis de l'assignatura), s'ajusta a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.7.2. Escriu textos (especificar els propis de l'assignatura) sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals i aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu.
4.7.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan escriu textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
5.4.1. Busca i selecciona informació en diverses fonts de manera contrastada per a ampliar coneixements i elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
5.4.2. Organitza la informació obtinguda en distintes fonts mitjançant diversos procediments de síntesi o presentació dels continguts, i la utilitza per a elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, citant-ne adequadament la procedència.
5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de manera acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen		
				CCLI	CD	CAA
Activitats 1 - 2 – 3 - 4 - 5 – 6 - 7 – 8 - 9	4.2 4.3 4.4 4.5 4.6 4.7	4.2.1. 4.3.1 – 4.3.2 – 4.3.3 4.4.1 4.5.1 – 4.5.2 4.6.1. 4.7.1. – 4.7.2 – 4.7.3	0,7	X		X
Activitats 10 – 11 - 12	5.4	5.4.1 – 5.4.2 – 5.4.3	0,3	X	X	X
RECURSOS DIDÀCTICS						
Material didàctic: Ordinadors, articles i llibres						
TEMPORALITZACIÓ						
11	ASPECTES SOCIOLÒGICS I CULTURALS DE LA PILOTA VALENCIANA EN L'ACTUALITAT					
Transversals: La comprensió lectora, l'expressió oral i escrita. La comunicació audiovisual, les Tecnologies de la informació i la comunicació.						

ASPECTES SOCIOLÒGICS I CULTURALS DE LA PILOTA VALENCIANA EN L'ACTUALITAT

(Treball per a l'alumnat de 3r d'ESO)

Coneixements previs

- Quin personatge és l'"home bo" en el trinquet?
- Quina és la funció de la Federació Valenciana de Pilota?
- Saps la diferència entre una escola de pilota i un club de pilota?
- Quina és la modalitat del joc de pilota en què més destaquen les xiques?
- Coneixes alguna cançó dels grups musicals moderns dedicada a la pilota?

La llarga trajectòria de la pilota

La pilota valenciana és un joc tradicional perquè s'hi ha jugat pràcticament des de la fundació del Regne per Jaume I, per tot arreu de la seua geografia i per tots els estaments socials. Per tant ha sabut travessar el temps i ha acompanyat sempre els valencians, que hui la consideren un senyal d'identitat.

Podia practicar-se als trinquets, però sobretot omplia els carrers, principalment quan s'arreglaven grans partides entre comarques veïnes que es convertien en un esdeveniment social esperat, gaudit i recordat.

1. Digues els arguments en contra i a favor del joc de pilota al carrer o al trinquet que s'hi expressen. Afegeix-ne algun segons la teua opinió.

Text 1

Trinquet o carrer? Per a David Quiles, el president del Club de Pilota d'Alginet, el trinquet és el màxim exponent de la pilota. No hi ha cap dubte, s'allarga el joc, es fa més tècnic... El carrer, en canvi, ofereix més espontaneïtat, improvisació, i, lògicament, menys espectacle. En aquest sentit, Quiles troba, però, "que és un problema treure els trinquets de dins el poble". La gent del carrer, la que passeja per on han passejat des de sempre en els pobles, no entra igual si està allunyat del centre. I valora el gran avantatge, però, de les partides de carrer, on el públic es retroba més, es creen relacions, i on la gent forma part encara més activa del joc, l'espai físic... En el carrer tots juguen, tot es mou, perquè el públic és més fràgil i inconsistent, la gent canvia. A més, els carrers són torts, l'atzar hi té una preponderància que dificulta la certesa...

Àngel VELASCO i Rafael TORMO, *Joc, espai i xarxa. Alginet. De les mans i de fer anar la pilota*, ed. Això és com tot, Beneixida, 2014.

Text 2

M'agrada la pilota valenciana. Més encara: em fascina. No he vist mai un esport més elegant i, sobretot, honest. Res a veure amb alguns esports de caràcter massiu, massificats, de ramat. Res

comparable. A la pilota, no hi ha trampes, maganxes o icetes possibles, perquè la pilota és un esport d'homes de paraula, de cavallers, de cavallerositat vull dir, honrat i honest, en què els jugadors competeixen sense recórrer a l'enganyifa, sense necessitat de martingales barroeres o estratègies espúries. Hi ha el repte, és clar, i l'afany de guanyar, com en tots els esports, però sempre dins de la norma, dintre els límits que imposen les regles del joc, i de l'ètica. Fins i tot, els jugadors adverteixen, ells mateixos, per iniciativa pròpia, perquè els naix de dintre, sense l'ajuda dels àrbitres, quan l'han tocada fraudulentament, la pilota, quan l'han errada.

Juli Capilla, "Pilota valenciana, literatura", *País Valencià Segle XXI*, 27-I-2015.

Un joc que representa els valencians

En una partida de pilota els espectadors i els jugadors se senten part integrant del mateix poble. Coneixen els pilotaris des de la seua etapa juvenil i els han vist despuntar i perfeccionar-se fins a esdevenir, en algun cas, professionals. Eixa relació afectuosa que s'hi estableix entre els membres de la comunitat i els seus representants esportius comporta la senzillesa del tracte, el respecte i la confiança mutus i la noblesa d'actuació.

No hi ha en el joc de pilota el fingiment, la dissimulació, la vanitat desmesurada, la violència verbal o física o el fanatisme tan comuns en altres esports. El jutge, denominat home bo, decidirà les pilotes dubtoses amb imparcialitat i sense discussió, i quan no estiga segur interpel·larà el públic dient: "Cavallers, falta o bona?" S'aplaudiran les bones jugades però no es xiularan les dolentes. La passió que es puga professar a un jugador o a un equip no emboirarà la ment fins al punt d'increpar l'adversari o celebrar-ne els errors.

És alhora un joc estètic, per la seua plasticitat i bellesa, i ètic, per la seua rectitud de comportament. D'altra banda el seu vehicle sempre ha estat el valencià, de tal manera que el joc de pilota reuneix la llengua, la cultura i el poble i transmet unes qualitats modèliques a la societat que, encara que no les puga assolir plenament, les pot tenir com un objectiu desitjable.

2. Fes dues columnes oposades amb els aspectes que, segons l'autor, caracteritzen el joc de pilota i els que no hi caben.

3. Comenteu entre els companys: l'honestedat del joc de pilota, virtut o ingenuïtat?

De la decadència al renaixement

Les formes de vida de la societat tradicional en què s'havia desenvolupat el joc de pilota evolucionaren acceleradament a partir dels anys 60 del segle passat. Es modificà la tipologia de les façanes, ara amb finestrals i miradors; els cotxes s'apoderaren dels carrers; la televisió s'introduí a les llars, intensificà la preponderància del futbol i difongué altres esports quasi desconeguts fins aleshores com el tenis, el bàsquet o l'handbol, que duien un aire de modernitat.

Mentrestant la pilota perd el carrer, que era el lloc de la comunió ritual al voltant del joc, el públic dels trinquets escasseja i no es renova, i els costums i els valors es transformen. Tot plegat una sèrie de factors que dibuixen un negre panorama a un joc ancestral que havia estat capaç de superar totes les vicissituds al llarg dels segles, però que corria el perill de convertir-se en una folklòrica peça de museu.

Aquell procés de decadència comença a capgirar-se amb la consecució de la democràcia i el redreçament polític i cultural dels valencians, que es concretà en l'Estatut d'Autonomia (1982), un instrument per a l'autogovern.

El joc de pilota hi apareix com un element identitari que servia per a unir l'herència del passat amb la construcció del futur. Començaren les competicions en totes les modalitats; es fundà la Federació de Pilota Valenciana (1985); s'optà per l'esportivització, a la qual col·laboraren importants patrocinadors; s'establiren contactes amb la fins aleshores desconeguda Confederació Internacional del Joc de Pilota i s'organitzaren campionats com el Primer Encontre 5 Nacions de Pilota a Llargues (1993). S'inaugurà la televisió valenciana que, amb les seues notícies, programes específics com *Trinquet* i retransmissions, contribuïa al seu coneixement i a fer-la estimar.

Per tal de edificar sobre bons fonaments, la Conselleria d'Educació dissenyà un ambiciós pla per a dotar els centres de nova construcció de galotxetes i minitrinquets. Els ajuntaments també s'implicaren en la construcció de noves instal·lacions com els trinquets o els carrers artificials. La Federació obrí centres de tecnificació, es multiplicaren els clubs d'aficionats i, als campionats habituals de totes les modalitats i categories, s'afegiren les competicions femenines de raspall. De més a més aparegué una empresa que dignificà el treball dels jugadors professionals i aconseguí nous esponsoritzadors. Un conjunt de factors que evidenciaven que el joc de pilota havia conquistat la modernitat i mirava de convertir-se en un esport de masses.

Text 3

La pilota, joc lligat al poble i a la terra, sempre ha sigut un esport on els seus jugadors eren homes bregats que s'havien format a base del treball diari del camp, amb uns braços i unes mans forts. Amb el pas del temps, no només hi havia jugadors que provenien del camp; altres serien de la construcció. Aquests jugadors no es dedicaven de manera professional a la pilota; això era un complement al seu treball en què, de vegades, eixa diversió o afició seua els podia donar un suplement en els seus ingressos. Jugaven moltes partides setmanals, però sense cap planificació ni campionats oficials. (...)

Tot aquest model, però, va anar canviant amb el pas del temps. La pilota va començar a professionalitzar-se, van aparèixer nous campionats, nous reptes, partides televisades... L'evolució i els canvis al llarg dels darrers anys han sigut importants. Hem passat de ser un esport

vinculat al treball diari del jugador de cartell a voler ser jugadors professionals amb tot el que això comporta. Ara, els jugadors volen que el seu treball siga l'afició que sempre han tingut. Alguns jugadors decideixen dedicar-se amb cos i ànima a aquest treball. És així com a apareix en la pilota el preparador físic. Amb retard, però amb aspectes molt positius per al nostre esport. El jugador participa en menys partides setmanals, però quan ho fa sap que es troba al cent per cent de les seues possibilitats gràcies al seu treball físic i tècnic. Comencen a aparèixer pels trinquets llicenciats en educació física per a implantar els seus coneixements a la preparació física en el jugador de de pilota valenciana.

Waldo VILA, "Del llaurador aficionat al pilotaire amb psicòleg: la professionalització del jugador", en *Faixa roja, faixa blava. La pilota valenciana*, Museu Valencià d'Etnologia, València, 2013.

4. Waldo Vila és un gran campió de raspall i, per tant, coneix molt bé les inquietuds dels jugadors de pilota. Digues quines característiques atribueix al pilotari aficionat i quines al professional.

Text 4

La modernitat crida a la porta de la pilota valenciana. És hora d'adaptar-se al segle XXI i a les exigències de la televisió per a equiparar-se a altres esports. D'aquesta manera assistim a la metamorfosi dels trinquets del Genovés i la Ciutat de la Pilota de Montcada, que pinten de blau les tradicionals parets blanques, substitueixen amb vidres blindats les parets del fons per a permetre el pas de les càmeres i s'obscureix el color del sòl per a afavorir el contrast amb la pilota de vaqueta, que passa a ser blanca. L'objectiu és proveir d'espectacularitat audiovisual i avantguardisme les partides, sense interferir en el desenvolupament del joc.

El trinquet municipal del Genovés serveix d'experiment per posar a prova totes aquestes innovacions. Es passa de quatre a onze càmeres per a millorar la visibilitat de les jugades, conferint plànols inèdits com el del rebot, amb els quals es pot veure, per primera vegada, el moviment complet del pilotari. A més s'inclou a les retransmissions una nova infografia amb estadístiques tridimensionals, comparatives, un radar per a mesurar la velocitat de la pilota i es proporciona a les unitats mòbils discs durs per a poder realitzar repeticions del joc des de qualsevol punt de vista.

María José BERBEGALL, "La pilota valenciana i la seua empremta en la televisió pública", en *La pilota valenciana. Pràctica, ciència i codi*, Universitat de València, València, 2016.

5. Enumera els canvis que es produïren als trinquets esmentats per tal d'afavorir la retransmissió televisiva.

6. Argumenta la importància de la televisió en el futur de la pilota valenciana.

El present i el futur

La línia ascendent de l'esport valencià per antonomàsia sofrí un contratemps conjuntural pel que fa a l'àmbit professional a causa del tancament de la televisió autonòmica, amb la conseqüent pèrdua de patrocinadors que comportà la fallida de l'empresa que tenia els jugadors contractats, i la greu crisi econòmica, que també ocasionà la disminució del nombre d'espectadors i dels ingressos obtinguts per les travesses, especialment en les partides entre setmana. El problema s'ha volgut solucionar mitjançant un major dinamisme en el desenvolupament de les partides i la creació de la Fundació per la Pilota Valenciana, que integra organismes públics, empreses privades i la Federació.

Aquesta situació no ha afectat d'igual manera el camp aficionat pel que fa al nombre de clubs, escoles de pilota i campionats. El programa Pilota a l'Escola arriba a més de 500 escoles i instituts, encara que amb un aprofitament divers; les dones s'inicien també en la galotxa i el frontó internacional; el raspall adaptat, en cadira de rodes, es manté; i la internacionalització fa camí en l'agermanament de cultures.

Text 5

"Sueca reivindica el paper de la dona en la pilota amb el I Campionat Femení de Raspall"

El Club Pilota Valenciana Xúquer i el consistori suecà promouen esta iniciativa amb l'objectiu d'acostar la pilota valenciana al poble i fomentar la inclusió de la dona en el seu joc. (...)

Els organitzadors expliquen que el campionat es celebrarà al carrer, al lloc on va nàixer la pilota valenciana, perquè esta és també una de les millors maneres d'atraure a la gent, perquè s'animen i participen en el nostre joc", assenyala Bernat Nerbón, president del CPV Xúquer. (...)

Este campionat s'emmarca en el projecte global que treballa el club, un projecte democratitzador, segons han assenyalat els seus representants, que busca demostrar que la pilota valenciana també pot adaptar-se al moment i al context. "Juguem amb xiquets des dels 4 anys, amb persones amb mobilitat reduïda i cada vegada són més les dones que s'hi sumen al club, ara mateixa tenim quatre equips femenins", ha destacat Nerbón.

www.sueca.es

7. Explica per què el projecte del CPV Xúquer és declara democratitzador i inclusiu.

8. El campionat que s'hi esmenta començà el 2016. Investiga'n a la xarxa el desenvolupament i l'evolució en anys successius.

9. Debat amb els teus companys de classe el grau de suport que cal dedicar a l'àmbit professional i al dels clubs de pilota.

La pilota i les facetes de la cultura
La pilota valenciana amera hui els diversos aspectes de la cultura, des de les arrels fins a l'avantguarda. D'una banda el seu passat desperta gran interès, com ho testimonien els estudis històrics i les exposicions divulgatives que ha generat, a més de ser considerada Bé d'Interès Cultural Immaterial per la Generalitat Valenciana. Quant a l'espai comunicatiu, rep una atenció continuada per part dels principals periòdics i, a més, compta amb el diari digital *Pilotaviu*, programes de ràdio i revistes de gran qualitat com *Ferida*, tot esperant el reobertura de la televisió per a adquirir un nou impuls. Paral·lelament la Universitat de València en promou estudis i congressos on es debaten temes cabdals per al seu futur: les instal·lacions, les noves tecnologies aplicades a les tècniques d'entrenament, la percepció social, el màrqueting i la planificació estratègica. Pel que fa a la translació artística, en el camp de la literatura també s'han publicat recentment obres que el tenen com a tema com el poemari *Raspall*, de Juli Capilla, o l'obra teatral *Cavallers*, de Purificació Mascarell. Així mateix les arts plàstiques s'hi han sentit atretes després de la monumental exposició *El punt dins el moviment* de Manolo Boix i n'ha suscitat d'altres de més acadèmiques i d'altres d'avantguarda. I també diversos grups musicals com Orxata Sound System, Bajoqueta Rock o VaDeBo li han dedicat cançons i videoclips. En definitiva el joc de pilota focalitza l'atenció dels creadors, dels estudiosos, dels comunicadors i del poble en general, la qual cosa li permetrà superar les dificultats que se li presenten i obrir-se cap al futur com un element destacat de la cultura valenciana.
10. Consulta el diari digital Pilotaviu http://www.pilotaviu.com i comenta'n l'estructura i el contingut.
11. Escolta la cançó "Juga al trinquet", inclosa en el disc *Amb dos pinyols* de Bajoqueta Rock i transcriu-la. Què et pareix la conjunció del tema, la lletra i la música?
12. Visualitza el videoclip d'Orxata Sound System de la seua cançó "Colp a colp", disponible en ‹https://www.youtube.com›. Descriu-lo tot fent referència especialment a la relació entre el joc de pilota, la joventut i les noves tecnologies.

Curs: 4rt ESO	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11
UD integrada "Joc a Ratlles"			

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, atenent a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat
2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.
5.1. Col·laborar en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.

5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat.
5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.
5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament.
5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen				
				CMCT	CAA	CSC	SIEE	CEC
Escalfament diari	1.3	1.3.1 - 1.3.2	1	X	X		X	
Fitxes colps / instal·lacions	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Joc global	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Treball diari	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Coavaluació	5.3	5.3.1 – 5.3.2 – 5.3.3	1				X	
Participació sessió conceptes	2.3	2.3.1	1		X	X		X
Respecte i bonhomia	5.3	5.3.1	1				X	
Material	5.2	5.2.1 – 5.2.2	1				X	
Prova individual	2.3	2.3.1	2		X	X		X

Avaluació inicial: En la sessió 1.

RECURSOS DIDÀCTICS

Instal·lacions: Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

Material didàctic: Pilotes de badana, guant de raspall, objectes de separació (bancs suecs, el plint, tanques, conus), banca de traure...

TEMPORALITZACIÓ

1	Avaluació inicial de colps.
2	Nyago.
3	Raspall al carrer.
4	Joc a paret (Frare).
5	Ratlles I.
6	Joc de Ratlles II.
7	Joc de Ratlles III.
8	Avaluació del joc global.
9	Avaluació colps a paret i repàs de Llargues.
10	Avaluació de llargues.
11	La llengua i la pilota valenciana.

ATENCIÓ A LA DIVERSITAT	
L'alumnat que presente dificultats o impediments tindran les següents adaptacions: • Alumnat amb lesions que els impedeixin córrer: poden ser inclosos en activitats en les quals colpegen des del lloc sense desplaçament. Per exemple, per anivellar equips es pot posar 4 jugadors, sent un d'ells un alumne/a que no puga córrer. • Alumnat amb lesions que els impedeixen colpejar amb una mà: potenciaran l'altra mà. • Alumnat amb dificultats de comprensió: si la comprensió es refereix a l'apartat pràctic, cal cedir-los una pilota de badana perquè puguen practicar en els seus temps d'oci. Per compensar la diferència de nivell amb altres alumnes tractarem que hi haja gent avançada en els seus equips. • Alumnat amb altes capacitats: podem usar-los com a mostra d'exemples de colpejos o en explicacions.	
ACTIVITATS	
Ampliació: Campionat de perxa dintre del gimnàs i amb pilotes d'escuma als esplais...	**Reforç**: es proposen activitats de colpejos individuals a l'alumnat amb dificultats: variant el tipus de pilota (plàstic, tennis, badana). La idea és que milloren la coordinació oculomanual i la posició corporal per preparar el colpeig.
Activitat complementària: **Activitat extraescolar:**	Visita a un trinquet o a un artesà. Campionat de Ratlles (Setmana Cultural).
Transversals: L'emprenedoria i l'educació cívica i constitucional.	

CURS: 4t ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 1: Avaluació inicial de colps	
Material • Pilotes de diferent pes i textura: tennis de baixa pressió , escuma o badana.	**Instal·lacions** • Gimnàs o qualsevol espai en parets llises.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS

ESCALFAMENT	• Cursa i cercles cap a avant dels muscles.
	• Cursa i cercles cap a arrere dels muscles.
	• Per parelles córrer coordinant la passa:
	  • Un/a al costat de l'altre i un/a davant de l'altre.
	  • Els dos acarats s'agafen de mans i fan pas lateral.
	• Un/a imita els gestos de l'altre fent els colps, sense pilota.
	• Estiraments per parelles.
	• Escollir pilota i colp lliure a la paret.
	• Colps a paret per parelles buscant cooperació.	

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió:** • Què recordeu de pilota de l'any passat? • Qui recorda el nom d'algun colp? • Explicar el full d'avaluació inicial: colps a la paret des d'una distancia de 3 metres realitzant els exercicis descrits en la fitxa annexa i anotant el resultat. • Per parelles: un executa i l'altre anota resultat. • Si fa deu colps s'acaba la prova. • Disposen de tres intents. • L'objectiu es conèixer el seu nivell inicial. **Juguem:** • Prova d'autoavaluació (veure la fitxa). • En acabar: Joc lliure competitiu cara a la paret. Escollir company/a, la pilota, l'espai i pactar normes. Importància de l'actitud, paraules clau: respecte . • Joc acarats, jugant-la a l'aire, intentar fer el màxim nombre de colps possible. Aconsegueix 10 colps canviar a un altre mòbil. *Entregar el full de CRITERIS DE QUALIFICACIÓ. *Si no realitzen be la prova d'autoavaluació inicial li adaptarem el treball diari i la prova final de colps.	**AUTOAVALUCACIÓ INICIAL** Observador/a: _____ Avaluat/ada: _____ Colps amb continuïtat des de tres metres de la paret. JUGANT-LA : / Nombre de colps (màx. 10) Al primer bot amb la mà dominant Al primer bot amb la no dominant Al primer bot alternant mans. A l'aire amb qualsevol mà. Un colp al bot i un colp a l'aire. **CRITERIS DE QUALIFICACIÓ** La llengua i la pilota. — 1 Punt Escalfaments autònoms. — 1 Punt Jugar amb autonomia. — 1 Punt Observació joc a ratlles. — 2 Punts Observació resta de modalitats — 1 Punt Prova individual. — 1 Punt Respecte i bonhomia. — 1 Punt Material /Equipament /Higiene. — 1 Punt Valoració personal raonada — 1 Punt

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Us ha fet mal la mà? Teniu la mà roja?
- Recordeu que a partir de la 3a sessió caldrà utilitzar el guant de raspall.
- Recordeu practicar la prova de colps individuals. La realitzarem en la sessió 9.

DESCRIPCIÓ PROVA DE COLPS INDIVIDUAL

Colpejar a paret, jugant de bo i alterant de mà.
Des de darrere la ratlla de falta a 3 metres .
Per dalt d'una ratlla elevada a 2 metres del terra.
Cada colp al bot = 0,1 punt.
Cada colp a l'aire = 0,2 punts.
Cada colp des de darrere 6 metres = 0,2 punts.
Cada colp a l'aire val doble.

*La prova acaba quan la pilota no arriba a la paret o quan dóna dos bots.

*La màxima puntuació serà la millor de dos intents.

DESCRIPCIÓ AVALUACIÓ A RATLLES 2 punts

0,5 Prova de **traure amb força a llargues.** Colp sense botar la pilota cara a la paret. Des de darrere la ratlla de passa a 6 metres . La pilota bota darrere la ratlla de passa 0,5 La pilota bota darrere la ratlla de falta 0,25 La pilota bota davant la ratlla de falta 0,15
0,5 **Participació** en el joc a ratlles. Busca la pilota? S'esforça? Passa desapercebut?
1 punt **Accions de Joc.** Sap canviar del traure al rest? Sap quan ha de marcar la ratlla? Sap quan ha de parar la pilota? Juga amb intenció?
Durant el joc a ratlles (Sessió 10) Cada **error en la reglamentació** del joc, sense la seua correcció suposarà perdre 0,5 punts.
A l'alumnat amb dificultats farem adaptacions a la prova de **traure en força** a la paret. (Sessió 9) Per exemple, que executen el traure des del lloc on ells trien i fer que la pilota done el primer bot darrere la ratlla de passa (6 metres).

*La prova de traure en força es realitzarà el mateix dia que la prova de colps individual i en dos intents.

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, atenent a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ
1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat 2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare. 5.1. Col·laborar en la planificació i organització d físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
INDICADORS D'ÈXIT
1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare. 5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat. 5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 2: Nyago	
Material • Mòbils de diferents textures i grandàries: míssil, indiaques, pilotes d'escuma, de tennis i de badana.	**Instal·lacions** • Pistes poliesportives i gimnàs.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Cursa a l'ample de la pista poliesportiva. • Cursa elevant genolls, talons als glutis i pas lateral. • Cursa i mobilitat de braços. • Canvis de direcció i xicotetes acceleracions. • Estiraments de braços i esquena. • Per parelles: Llançaments i recepcions de pilotes d'escuma, buscant la col·laboració. Cada 10 recepcions bones, fan dues passes arrere per allunyar-se uns metres. • Quan els cau la pilota a terra canvien de mà. • Encara que fem llançaments, els peus sempre deuen estar en moviment.	

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**:
	• Llançarem i colpejarem fort.
	• Paraules clau: bonhomia, respecte i seguretat.
	• Buscar guanyar espai a l'adversari.
	• Parelles anivellades.
	
	Juguem amb la mà:
	
	• **Per parelles**: Encarats.
	  • L'alumne/a A, llança fort i l'alumne/a B, intenta aturar-la i des d´on l'ha agafada, llança.
	  • Aconseguirà un punt quan l'adversari xafe o sobrepasse la ratlla que defensa. Cada punt iniciarà el joc un jugador diferent i sempre llançat per baix.
	  • Juguem totes les parelles alhora en pilotes d'escuma o en indiaques.
	  • A l'inici sols es permeten llançaments amb la mà per baix del muscle. Després ja deixem llançaments lliures.
	  • A l'alumnat menys hàbil o amb menys força li podem deixar el míssil de llançament per a motivar-los.
	
	  • **Nyago per parelles 1x1**:
	  • L'alumne/a A, colpeja fort i l'alumne/a B, intenta aturar-la i des d'on l'ha agafada, colpeja fort.
	  • Aplicarem la normativa de l'exercici anterior.
		Llançaments i recepcions amb míssil.
		
		Nyago per parelles 1x1
		 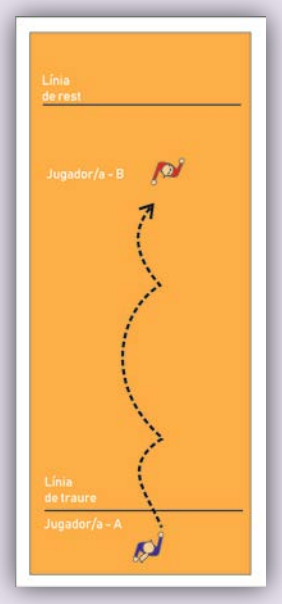

- **Nyago 2x2, pactant normes:**
  - El tipus de colp: sols per baix, sols per dalt, alternant un colp per baix el següent per dalt...
  - En cada colp alternar una mà.
  - Sempre trajectòries cap amunt.
  - Alternar: un colp en trajectòria ascendent i l'altre colp en trajectòria cap a terra.
  - Pels laterals...

- **Nyago formal per equips 3x3 o 4x4.** Canvieu el tipus de mòbil, podem emprar badana fluixa o pilotes de tennis de baixa pressió. Comptar a 15.

Nyago 2x2

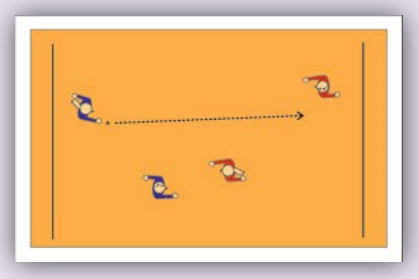

Nyago 3x3

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Heu jugat alguna vegada a nyago?
- Quina és la millor forma de guanyar espai?
- És interessant observar la ubicació dels adversaris?
- Recordeu que cal portar els guants de raspall en la propera sessió.

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, atenent a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.

- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat
2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.
5.1. Col·laborar en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.
5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, i té en compte els factors inherents a l'activitat.
5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.
5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament.
5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 3: Raspall al carrer.	
Material - Pilotes de badana, guant de raspall, objectes de separació (bancs suecs, el plint, tanques, conus), banca de traure...	**Instal·lacions** - Gimnàs i les pistes poliesportives.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	**Exercicis per parelles:** - Cursa amb llançaments i recepcions per l'aire. - Cursa amb passades per terra. - Cursa i mobilitat de braços (avant, arrere, alternant) - Estiraments: pectoral, dorsals, glutis i bíceps femoral. - Raspades rectes de control a poca distància. - Raspades creuades a poca distancia. - Un/a en estàtic raspa, l'altre/a es mou a la dreta i a l'esquerra cada vegada (eixugaparabrises). - A raspa i va, B para i recula, A torna a raspar... . - A trau a terra, B la para i raspa fort . - Encarats raspar en la ma no dominant. - A la raspa bona i l'altre torna per baix cama.	 Estirament de bíceps femoral Exercici eixugaparabrises

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**:
	- Repassem entre tots la Normativa del raspall al carrer i raspall al trinquet.
	- Avisar abans de traure, donar el 15, respectar als adversaris i no fer trampes...
	
	- **Raspall al carrer** 1x1 amb pilotes de badana.
	  • Recordeu : pilota parada en la ma no dominant i traure en falta.
	  • Moltes partides alhora en el mateix espai, prohibit enganxar o elevar la pilota per l'aire.
	
	- **Raspall** al carrer 3 x3:
	  • Anivellar.
	  • Ubicació dels jugadors/ores: rest, mitger i punter.
	  • Provar de fer el traure en banca.
	  • Fer canvis buscant igualtat.
	  • Adaptació: 15 en una enganxada val doble.
		Raspall 1x1 en les pistes poliesportives
		
		Creació de tres carrers en un gimnàs

Exemple de distribució:

Partides dintre del gimnàs.

Altres partides en pista poliesportiva.

TORNADA A LA CALMA:

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Quin és el paper dels jugadors segons les demarcacions?
- Indica diferencies entre el raspall al trinquet i el raspall al carrer. El traure, pilota parada i la puntuació...

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén a les especificacions tècniques.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats f físicoesportives i artísticoexpressives, i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats .
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.

5.1. Col·laborar en la planificació i organització d' activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.
5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat.
5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.
5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament.
5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 4: Joc a paret (Frare)	
Material • Pilotes de tennis de baixa pressió i pilotes de badana.	**Instal·lacions** • Gimnàs o qualsevol paret llisa.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Alternar exercicis generals i específics de forma individual: • Cursa amb mobilitat de braços. • Colps a l'aire jugant propers a la paret. • Cursa amb pas lateral. • Colps al bot alternant de ma. • Estiraments lliures i autònoms. • Cursa amb elevació de genolls i talons als glutis. • Seqüencia de 3 colps al bot i 1 a l'aire. • Cursa amb canvis de direcció i tocar terra amb una ma. Fer 4 passes avant i gest de raspar, • Cara paret jugant de bo: seqüencia de 4,3,2,1 canviant de mà.	
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Les modalitats de joc indirecte es basen en colpejar cara a una paret. La modalitat més autòctona és el frare. • Pactar normes: amplària i puntuació. • Busquem el joc net, la igualtat i la continuïtat. **Juguem amb la mà:** • Realitzar diferents seqüencies de colps alternatius per parelles COOPERANT i buscant continuïtat. • Sempre deixar-li la bona al company/a: • A colpeja en la dreta, B colpeja en l'esquerra. • A colpejat al bot, B a l'aire. • A fa tres colps seguits, B fa tres colps seguits. • Dibuixar un dau a la paret i colpejar en precisió. • Dibuixar un dau a terra i que la pilota bote allí. • Dibuixar una ratlla a terra i dirigir-la al costat de B i A al costat de B (colp creuant la trajectòria). • Dibuixar una ratlla elevada a 2 metres d'alçada i A colpeja per dalt i B colpeja per baix.	

- COMPETIM (1x1 o 2x2).
  - A colpeja en la mà que vol i B sempre en la contrària. A cada punt trau un i cal traure en la no dominant.
  - A paret 1x1, xapa (a 1 metre).
  - A paret 2x2.
  - A paret 2x2 ratlla de falta (a 3 metres) i la passa (6 metres).

Aconsellem jugar per nivells però si es barregen cal buscar adaptacions entre l'alumnat. Per exemple usar pilotes de trajectòria més lenta, adaptar l'espai (poc espai), elevar la línia de la xapa...

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

Mostrem una foto d'un trinquet en frares.

- Quantes parets veus?
- És com un frontó normal?
- En què es pareix a un carrer?
- En què es diferencia?

*¿Sabeu com es compta en una partida de frare?
*A partir de la propera sessió caldrà dur una fitxa amb el teu escalfament.
*Es valorarà l'elaboració de la fitxa, portar-la i l'execució de l'escalfament.

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, atenent a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ
1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat 2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare. 5.1. Col·laborar en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
INDICADORS D'ÈXIT
1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare. 5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físic-esportives i artístic- expressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat. 5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 5: Joc a Ratlles 1	
Material • Bancs suecs o tanques separadores, pilotes de tennis de baixa pressió i pilotes de badana.	**Instal·lacions** • Pistes poliesportives, gimnàs i vestidors.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Realitza el teu escalfament • L'alumne portarà la seua fitxa d'escalfament. • L'alumne que no portà la fitxa restarà 0,3 de la nota. • Repartits en tres grups (A,B i C) anivellats juguen cara a la paret ordenats, canviant la ma de colpeig respecte a l'anterior (1 dreta, 2 esquerre, 3 dreta, 4 esquerra...).	El professor revisa la fitxa personal de l'escalfament, a qui no porta la fitxa li assigna un company que la porta. El professor observa i anota l'execució.
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió:** • Distribució dels alumnes en tres grups anivellats. • El grup A seran els que més fort li peguen a la pilota i realitzen amb el/la professor/a la progressió de llargues. • El grup B i C juguen de forma autònoma a altres modalitats. • Paraules clau: Respecte, bonhomia i autonomia. **Activitats de la progressió :** • Nyago . (Joc de guanyar espai aturant i colpejant). • Nyago jugant de bo. Si va de bo (a l'aire o al primer bot) obligat colpejar. Si dona més d'un bot: aturar, agafar i colpejar amb la mà no dominant. • Igual que el anterior però el Traure ha de botar més enllà de la línia de falta, ubicada a la meitat.	<table><tr><th>Grup A</th><th>Grup B</th><th>Grup C</th></tr><tr><td>Progressió al Joc a Ratlles</td><td>Raspall</td><td>Joc a paret.</td></tr><tr><td>Pista poliesportiva</td><td>Pista poliesportiva</td><td>Gimnàs o lloc en parets.</td></tr></table> **Nyago** 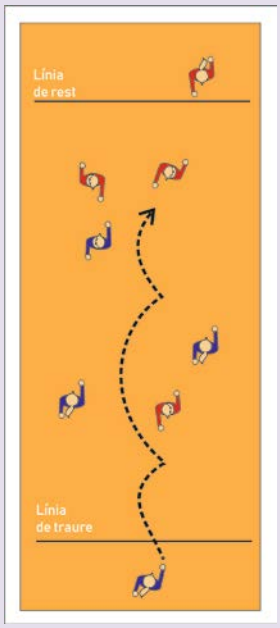 **Traure en falta**

- Marquem una ratlla. Si va de bo colpejar. Si dona més d'un bot: parar-la com siga i assenyalar la ratlla al lloc on s'ha parat.
- Repetim el jugar una ratlla varies vegades: On esta la ratlla marcada, col·loquem una marxa (senyal) i canviem les posicions dels equips, del rest al traure i a la inversa.
- Per aclarir com es juga una ratlla mirar la fitxa de modalitats anomenades "A Ratlles I". Però si quan s'acaba la jugada, la pilota queda aturada davant la ratlla MARCADA (línia imaginària al terra) haurem guanyat el quinze. En cas contrari, si la pilota aturada està darrere la ratlla, haurem perdut el quinze.
- Juguem dues ratlles. A diferència de l'exercici anterior canviarem de posició quan assenyalem les dues ratlles o quan tenim en el marcador val i una ratlla.
- Juguen un joc sencer a ratlles.

Marquem la ratlla.

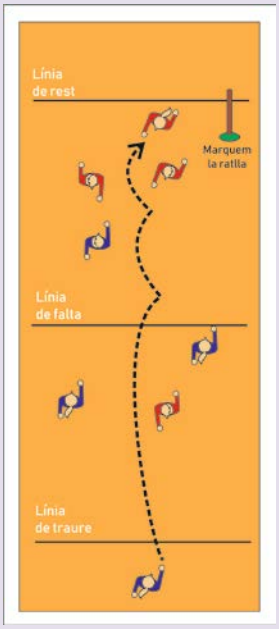

Juguem la ratlla.

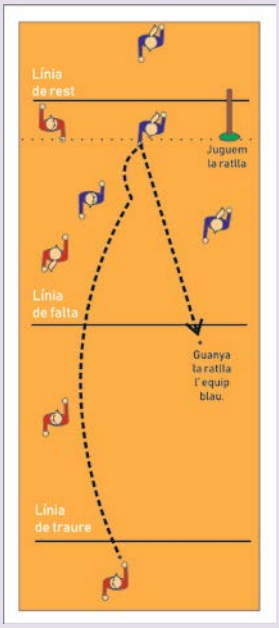

Aclariments complementaris:

- Si la ratlla està ENTRE jugador A i la pilota parada, guanya A la ratlla.

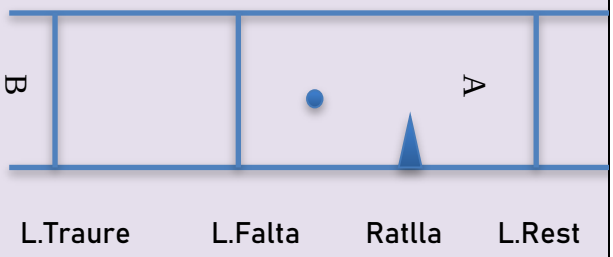

- Si la ratlla està DARRERE del jugador A (en el dibuix a la dreta) i la pilota està parada, aleshores també guanya el quinze el jugador A.

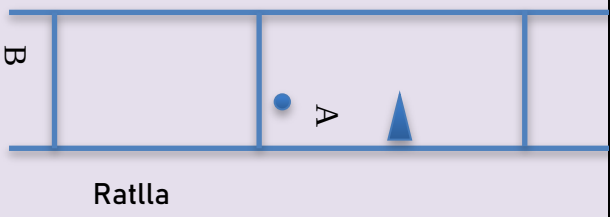

- Si la ratlla esta ENTRE la pilota parada i el jugador B, guanya el 15 l'equip B.

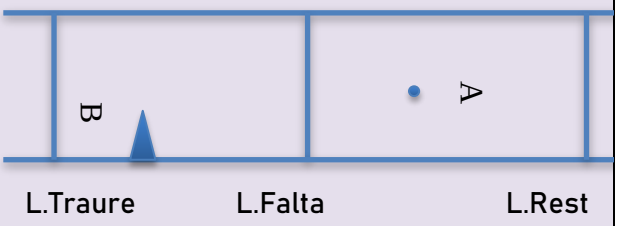

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Controlar i recollir tot el material.
- Heu entès la dinàmica del joc a ratlles?
- Busqueu altres modalitats del joc a ratlles.
- Quan es canvia en una partida de llargues?
- Avisar als alumnes que hauran de continuar dissenyant els seus escalfaments de pilota.

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, atenent a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat.
2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.
5.1. Col·laborar en la planificació i organització d' activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT
1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare. 5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físic-esportives i artístic- expressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat. 5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 6: Joc a Ratlles 2	
Material • Bancs suecs o tanques separadores, pilotes de tennis de baixa pressió i pilotes de badana.	**Instal·lacions** • Pistes poliesportives, gimnàs i vestidors.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	**Exercicis dissenyats per l' alumnat.** • Part general de l'escalfament. • Estiraments. • Part específica de pilota.	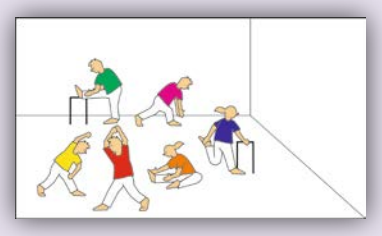
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: • Fem tres grups de nivell. • El grup B comença la progressió en el professor. • El grup A i C juguen de forma autònoma. • Paraules clau: Respecte, noblesa i autonomia. Activitats de la progressió (mireu fitxa anterior): • **Joc del Nyago**. • **Nyago jugant de bo**. • **Juguem una ratlla**. • **Juguem dues ratlles**.	 **Objectes per assenyalar les ratlles.** **Partida a ratlles en un IES.**

Grup B	Grup C	Grup A
Progressió del Joc a Ratlles	A raspall i a Nyago	Joc a Ratlles
Pista poliesportiva	Pista Poliesportiva	Com estan dins del gimnàs, juguen a Perxa

Partida a ratlles en un carrer.

TORNADA A LA CALMA:

OBSERVACIONS:

- Heu entès la dinàmica del joc a ratlles?
- Busqueu altres modalitats del joc a ratlles.
- Quan es canvia en una partida de llargues?
- Pregunta per al grup A: Heu tingut alguna situació que no sabeu resoldre?
- Aviseu els alumnes que hauran de continuar dissenyant els seus escalfaments de pilota.

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, atenent a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, relacionant-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat
2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.

5.1. Col·laborar en la planificació i organització d' activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT

1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat.
2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.
5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físic-esportives i artístic- expressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat.
5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses.
5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament.
5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 7: Joc a Ratlles 3	
Material - Bancs suecs o tanques separadores, cons, pilotes de tennis de baixa pressió i pilotes de badana.	**Instal·lacions** - Pistes poliesportives i gimnàs.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	**Exercicis dissenyats per l' alumnat.** - Part general de l'escalfament. - Estiraments. - Part específica de pilota.	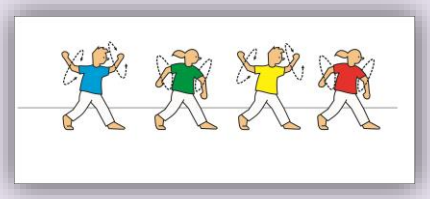
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: - Fem tres grups de nivell. - El grup C comença la progressió en el professor. - El grup A i B juguen de forma autònoma a ratlles, inclòs es poden barrejar . - Paraules clau: Respecte, noblesa i autonomia. **Activitats de la progressió :** - Joc del Nyago . - Nyago jugant de bo. - Juguem una ratlla. - Juguem dues ratlles, és a dir "Llargues Normatiu". - Si dóna temps, iniciem la variant de "Perxa".	 **Joc a ratlles en una pista poliesportiva.** **Joc de Perxa en Benasau.** **Joc de Perxa en Alcoleja.**

Grup C	Grup A	Grup B
Progressió del Joc a Ratlles	A ratlles	A ratlles
Pista poliesportiva	Pista Poliesportiva Llargues o Perxa.	En el gimnàs. Llargues o Perxa.

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Quan es canvia en una partida a llargues?
- S'inicia sempre igual una partida a ratlles?
- Què és comptar a pujar i baixar?
- Llocs on més es juga a ratlles?

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, atenent a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats.
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat
2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.
5.1. Col·laborar en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT
1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare. 5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat. 5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.3.3. Mostra curiositat i interés durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes del nivell educatiu en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 8: Avaluació del Joc Global	
Material • Bancs suecs o tanques separadores, conus, pilotes de tennis de baixa pressió i pilotes de badana.	**Instal·lacions** • Pistes poliesportives i gimnàs.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	**Exercicis dissenyats per l' alumnat.** • Part general de l'escalfament. • Estiraments. • Part específica de pilota.	

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**:
	
	El **professorat** observarà el joc global de raspall, nyago i frare.
	
	Llistat d'alumnes / Juga amb intenció? / Coneix el reglament?
	.....
	.....
	.....
	.....
	.....
	.....
	
	Els/les **alumnes** distribuïts en tres grups anivellats:
	• Realitzarem 3 tasques diferents:
	  • Tasca 1: Raspall.
	  • Tasca 2: Nyago.
	  • Tasca 3: Assajar prova individual i frare.
	
	• Als 10 minuts canvien de tasca.
	
	Exemple de la primera franja horària:
	
	Grup A: **Raspall**, Pista
	Grup C: **Nyago**, Pista
	Grup B: **Prova de colp a paret i traure .**, Gimnàs
		***DESCRIPCIÓ PROVA DE COLPS INDIVIDUAL**
		
		Colpejar a paret, jugant de bo i alternant mans (dreta-esquerra-dreta-....
		Des de darrere la ratlla de falta situada a 3 metres de la paret.
		Per dalt d'una ratlla pintada a la paret a 2 metres del terra.
		Cada colp al bot = 0,1punt
		Cada colp a l'aire = 0,2punts
		Cada colp des de darrere d'una ratlla situada a 6 metres de la paret = 0,2punts
		Cada colp a l'aire val doble.
		
		*La prova acaba quan la pilota no arriba a la paret o quan pega dos bots
		
		***DESCRIPCIÓ DE LA PROVA DE TRAURE EN FORÇA A LLARGUES.**
		
		Es realitza sense botar la pilota, colpejant a la paret. Des de darrere la ratlla de passa a 6 metres.
		
		PUNTUACIÓ:
		La pilota bota darrere la ratlla de passa 0,5 punts
		La pilota bota darrere la ratlla de falta 0,25 punts
		La pilota bota davant la ratlla de falta 0,15 punts

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar tot el material.
- El proper dia es faran les proves individuals i es practicarà el joc a Llargues.
- Els dubtes del joc a ratlles, s'han de resoldre entre tots els participants de la partida.

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat
2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.
5.1. Col·laborar en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT
1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare. 5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físic-esportives i artístic- expressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat. 5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 9: Avaluació Colps a paret i repàs de Llargues	
Material • Bancs suecs o tanques separadores, conus, pilotes de tennis de baixa pressió i pilotes de badana.	**Instal·lacions** • Pistes poliesportives i gimnàs.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	**Exercicis dissenyats per l' alumnat.** • Part general de l'escalfament. • Estiraments. • Part específica de pilota.	
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: • Distribuïts en tres grups anivellats: un grup fa la prova individual i els altres juguen a ratlles. • L'alumnat quan executa les proves de colp individual i de traure en llargues, podrà escollir pilota i sempre disposarà de dos intents. • Primera franja horària: Grup A fa la prova individual davant el professorat. Grup B i C repassen el joc a llargues. • Als 10 minuts canvien les tasques: Grup B fa la prova individual davant el professorat. Grup A i C repassen el joc a llargues. • Als 10 minuts canvien les tasques: Grup C fa la prova individual davant el professorat. Grup A i B repassen el joc a llargues. **Exemple d'una zona d'execució per la prova individual.**	**DESCRIPCIÓ PROVA DE COLPS INDIVIDUAL** Colpejar a paret, jugant de bo i alternant mans (dreta-esquerra-dreta-.... Des de darrere la ratlla de falta situada a 3 metres de la paret. Per dalt d'una ratlla pintada a la paret a 2 metres del terra. Cada colp al bot = 0,1punt Cada colp a l'aire = 0,2punts Cada colp des de darrere d'una ratlla situada a 6 metres de la paret = 0,2punts Cada colp a l'aire val doble. *La prova acaba quan la pilota no arriba a la paret o quan pega dos bots DESCRIPCIÓ DE LA PROVA DE TRAURE EN FORÇA A LLARGUES. Es realitza sense botar la pilota, colpejant a la paret. Des de darrere la ratlla de passa a 6 metres . PUNTUACIÓ: La pilota bota darrere la ratlla de passa 0,5 punts La pilota bota darrere la ratlla de falta 0,25 punts La pilota bota davant la ratlla de falta 0,15 punts

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Controlar i arreplegar el material.
- El pròxim dia es l'avaluació del joc a llargues.
- Teniu algun dubte en la reglamentació?

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, atenent a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats .
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat
2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.
5.1. Col·laborar en la planificació i organització d' activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement.
5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la la seua pròpia seguretat i la d'altres participants.
5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.

INDICADORS D'ÈXIT
1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, relacionant-les amb la part principal de la sessió. 1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i gradua progressivament la intensitat. 2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare. 5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físic-esportives i artístic- expressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat. 5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 10: Avaluació de Llargues	
Material - Marxes educatives (Conus numerats), pilotes de tenis de baixa pressió i pilotes de badana.	**Instal·lacions** - Pistes poliesportives i gimnàs.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	**Exercicis dissenyats per l' alumnat.** - Part general de l'escalfament. - Estiraments. - Part específica de pilota.	
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: - Tres grups anivellats. - Un grup es avaluat pel professorat en el joc a ratlles. - Els altres dos grups assagen el joc a ratlles. - Als 10 minuts canvi de tasques. • Veure el full adjunt per l'observació del professorat. • Comencem amb el grup de més nivell, així els altres dos grups tenen més temps per repassar. **Juguem**: - Grup A : Avaluació joc a llargues amb el/la professor/a. - Grup B i C : Preparació/assaig de la prova jugant . Als 10' canvien : - Grup B : Avaluació joc a llargues amb el/la professor/a. - Grup A : Ajuda i col·labora amb el Grup C en el repàs del joc de llargues. Als 10' canvien : - Grup C : Avaluació joc a llargues amb el/la professor/a. - Grup A i B joc lliuren de pilota valenciana.	**AVALUACIÓ joc A RATLLES (1,5 punts)** **0,5 per participació** en el joc a ratlles. — S'esforça? — Busca la pilota? — Compta la puntuació? — La juga quan li ve? **1 punt per accions de Joc.** • Sap quan canviar del traure al rest? • Sap quan ha de marcar la ratlla? • Sap quan ha de parar la pilota? • Juga amb intenció?

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de la classe.
- Passar el full de valoració i que el presenten en la propera sessió:

Omplir de forma anònima.	Suficient	Insuficient	Excessiu
El contingut treballat t'ha semblat...			
La preparació del professorat és ...			
El grau d'implicació i atenció del professorat és ...			
L'organització del material i les instal·lacions són ...			
El nombre de sessions pràctiques és ...			

- Què has aprés de pilota aquest curs?
- Has gaudit amb la pilota?
- Alguna recomanació per al professorat?
- Quina nota et posaries? Raona la resposta.

CONTINGUTS

- Pràctica autònoma de calfaments específics, en funció de la part principal de la sessió.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago i frare,
- La llengua i la pilota valenciana.
- Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives, amb supervisió del professor, en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén a les especificacions tècniques dels mateixos.
- Assumeix la responsabilitat de la mateixa seguretat en la pràctica d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i utilitza convenientment l'equip personal, els materials i espais de pràctica.
- Descripció dels protocols a seguir per activar els serveis d'emergència i de protecció de l'entorn.
- Pràctica de primers auxilis.
- Adopta mesures preventives durant la pràctica d'activitats
- Iniciativa i innovació.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i febleses.
- Autorregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa i capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Pensament alternatiu.
- Sentit crític

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar autònomament activitats en les fases d'activació i recuperació, relacionar amb la part principal de la sessió, i posar-les en pràctica graduant progressivament la intensitat
2.3. Adaptar amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare.

5.1. Col·laborar en la planificació i organització d' activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2. Assumir la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, tenint en compte els factors inherents a l'activitat i adoptar mesures preventives per evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3. Tenir iniciativa per a emprendre i proposar accions sent conscient de les seues fortaleses i febleses, mostrar curiositat i interès durant el desenvolupament de tasques i projectes i actuar amb flexibilitat buscant solucions alternatives en el nivell educatiu.
INDICADORS D'ÈXIT
1.2.1. Dissenya autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.2.2. Practica autònomament activitats en la fase d'activació i recuperació, i graduat progressivament la intensitat. 2.3.1. Adapta amb correcció els colps específics, la tàctica (traure i restar) i el reglament de pilota valenciana en les modalitats de raspall al carrer, trinquet, ratlles, nyago i frare. 5.1.1. Col·labora en la planificació i organització d'activitats físicoesportives i artísticoexpressives considerant, els riscos que pot generar la utilització dels equipaments, actuant responsablement. 5.2.1. Assumeix la responsabilitat de la pròpia seguretat en la pràctica d'activitat física, i té en compte els factors inherents a l'activitat. 5.2.2. Adopta mesures preventives per a evitar les conseqüències que poden tenir les actuacions poc acurades sobre la seua pròpia seguretat i la d'altres participants. 5.3.1. Realitza de forma eficaç tasques o projectes, del nivell educatiu, i és conscient de les seues fortaleses i febleses. 5.3.2. Té iniciativa per a emprendre i proposar accions quan realitza tasques o projectes, del nivell educatiu, i actua amb flexibilitat buscant solucions alternatives a les dificultats trobades durant el seu desenvolupament. 5.3.3. Mostra curiositat i interès durant la planificació i el desenvolupament de tasques o projectes, del nivell educatiu, en què participa.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
Competències clau: CCLI – CAA - CD– SIEE	**Elements transversals:** La compressió lectora, l'expressió oral i escrita. Les tecnologies de la informació i la comunicació.
SESSIÓ 11: La llengua i la pilota valenciana	
Material Llibres i material de lectura	**Instal·lacions** Aula.

LA LLENGUA I LA PILOTA VALENCIANA

Aquest és un exemple d'una sessió teòrica, amb tres activitats del que són els continguts per a quart d'ESO, estos tres exercicis formen part del Treball per a l'alumnat que està a continuació de la fitxa teòrica de la UD.

CONEIXEMENTS PREVIS

- Quina part del trinquet és el tamborí ?
- En què consisteix un colp de manró ?
- Què significa marxar una partida?
- Sabries dir un sinònim d'escaleter ?
- En quin context de la vida quotidiana s'empra la locució "estar a dos i ratlla i la pilota encalada"?

Els camps lèxics del joc de pilota

Una de les raons per què els valencians consideren el joc de pilota un tret d'identitat és que sempre s'hi ha emprat oralment la llengua pròpia. A més el nostre esport es caracteritza per un vocabulari específic, que es pot distribuir en diversos camps lèxics com per exemple:

- Parts d'un trinquet: frontó, muralla, galeria, escala, careta, llotgeta, bolinxó, tamborí, dau, pedra…
- Modalitats del joc: llargues, curtes, nyago, raspall, perxa, galotxa, palma, escala i corda, rebot, pilota grossa, galotxetes, frare…
- Colps: bot de braç, bot i volea, bragueta, carxot, manró, palma, raspada, rebot, volea…
- Accions: traure, ferir, restar…
- Còmput: quinze, trenta, val, joc, a dos…
- Posicions dels jugadors: rest, mitger, punter, feridor…
- Elements humans: trinqueter, marxador, postor, home bo, pilotari, aficionat…
- Tipus de pilota: vaqueta, badana, tec, grossa…
- Com a eina de suport es pot consultar en línia el Vocabulari del joc de pilota, editat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Text 1

Algunes pinzellades sobre els jugadors que han destacat al trinquet El Zurdo.
Miramar: Jugador completíssim, començant per una violenta i difícil treta, un rebot excepcional, un gran bot de braç, una raspada llarga i col·locada i, per si faltava alguna cosa, també lluïa amb una esquerra exquisida i forta, tant per baix com per dalt.
Juliet: Tenia una gran bragueta, un dau mil·limètric, un rebot de gran efectivitat i una esquerra a l'escala que pareixia una segona ferida.
Moro: Començà exercint de gran punter i ràpidament es va convertir en el millor mitger amb una palma excepcional, junt a una estimable volea i una violenta raspada al servei d'un jugador tremendament combatiu.

Núñez: El gran dau, l'excepcional dreta per a un esquerrà, un violentísim carxot i un manró de gran efectivitat.

AA.DD., *Trinquet El Zurdo. 50 anys al dau*, CEIC Alfons el Vell, Gandia, 2002

1. Recull els diferents colps que s'hi esmenten i descriu-los.

5. Què vol dir l'expressió *val i lo altre*?

Les relacions de significat

Alguns dels mots es vinculen semànticament mitjançant la sinonímia: *rest*, *escaleter*, *barrer*, *travessar*, *apostar*, *bot i volea*, *bot i aire*, *de bragueta*, *de butxaca*... Però especialment hi trobarem l'antonímia, com correspon a dos equips oposats: *traure*, *restar*, *pujar*, *baixar* (la puntuació); *donar*, *prendre* (les travesses); *dalt*, *baix* (parts del terreny de joc)... I també la polisèmia: *blau* ('equip', 'marca divisòria a la muralla').

Quant a la creació de paraules, s'hi empra preferentment la derivació: *pilota, pilotada, pilotari, pilotejar, piloter*, *bot, rebot, rebotar, reboter*...

6. Enllaça les expressions de les dos columnes:

Faltar-li un blau.	Enviar la pilota a una distància considerable.
Fer blaus.	Acceptar una travessa a favor d'un equip.
Voler blaus.	Posseir una gran potència de braç.
Tenir molts blaus.	Tenir la pilota curta.

Les paraules d'un joc antic

L'antiguitat del joc de pilota s'evidencia també en arcaismes com *ferir*, en el sentit d'escometre l'adversari; *manró*, sinònim de *fona*, pel moviment amb què s'executa el colp; *quinzens*, la forma medieval del partitiu; o *cavallers*, tracte que reben els espectadors.

Així mateix inclou paraules originàries del francés antic com *restar* ('parar'); *marxar* ('deixar un senyal', com fan els marxadors marcant les ratlles en el joc a llargues); o *trinquet* ('joc de pilota' o 'pal amb què es colpejava'). La raó d'aquesta filiació és que a França el *jeu de paume* (joc de palma) adquirí un gran auge durant l'edat mitjana.

D'altra banda el contacte de llengües també ha causat algunes interferències com els castellanismes *saque*, substituïble per *treta* o *feridor*, *tanto*, per *punt*, o *palquet*, per *llotgeta*.

Text 3

Lo Comte isqué per altra porta de la ciutat e ferí en aquell lloc on era lo rei de França. E los de la ciutat isqueren també, e lo Rei fonc ferit de dos nafres, e mataren-li lo cavall.

Joanot MARTORELL, *Tirant lo Blanc*, Ariel, Barcelona, 1979.

11. Busca el significat de les següents paraules: **abans, acompanyar, adhesiu verd, amollar, arrimar, bagassa, blanquejar, bolinxó, brunyir, cadafal, caixó, corbellada, corda, dau, davantal, didal, dominar, donar, eixidor, encarar-se, escabussar, espitjar, faixa, ferir, furgada, galló, galtada, guant, home bo, iguals, jurat, llotgeta, llosa, mà, marrar, marxador -a, mitger -a, muralla, net -a, nyagar,**

obrir-se, partida, passar, petxina, pilota, porrar, punter -a, quinze, rajola, raspada, rebot, rest, salvar, servici, tallador -a, tec, traure, val, vint-i-una, xàrcia. a la pàgina web : http://www.avl.gva.es/documents/31987/65425/Vocabulari_pilota/0b124b4d-ba8b-486e-96b4-98b1c3a5685a

CONTINGUTS

- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació, memorització i retenció de la informació.
- Planificació de textos orals.
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals.
- Propietats textuals de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (conversacions, entrevistes, col·loquis, debats, etc.).
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).
- Propietats textuals en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Ferramentes digitals de busca i visualització. Cerca en [p. ex. Banc de sons, pàgines web especialitzades en educació física, diccionaris i enciclopèdies online, bases de dades especialitzades...].
- Estratègies de busca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i bibliografia web.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

4.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.3. Expressar oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronúncia clara, aplicant-hi les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, aplicant-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5. Reconèixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu, i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el

contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.7. Escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals, aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
5.4. Buscar i seleccionar informació del nivell educatiu de forma contrastada en diverses fonts, organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citant-ne adequadament la seua procedència i registrar-la i emmagatzemar-la de forma acurada.

INDICADORS D'ÈXIT

4.2.1. Interpreta textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral del nivell educatiu.
4.3.1. Planifica l'elaboració de textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, ajustant-se a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.3.2. Pronuncia amb claredat i aplica les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física.
4.3.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
4.4.1. Participa en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic (4t ESO), social o professional, aplicant-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5.1. Reconeix la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.5.2. Expressa oralment i per escrit els seus coneixements, utilitzant correctament la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.6.1. Interpreta textos continus i discontinus (especificar els propis de l'assignatura) en formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu.
4.7.1. Planifica l'elaboració de textos escrits sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu (especificar els propis de l'assignatura), ajustant-se a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.7.2. Escriu textos (especificar els propis de l'assignatura) sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals i aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu.
4.7.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, i usa un llenguatge no discriminatori quan escriu textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
5.4.1. Busca i selecciona informació en diverses fonts de forma contrastada per a ampliar coneixements i elaborar textos sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
5.4.3. Enregistra en paper o emmagatzema digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa, de forma acurada i ordenada, la informació sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física, del nivell educatiu, seleccionada prèviament.

Curs: 4rt ESO	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11
UD integrada "Joc a Ratlles" Part Teòrica			

CONTINGUTS

- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació, memorització i retenció de la informació.
- Planificació de textos orals.
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals.
- Propietats textuals de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (conversacions, entrevistes, col·loquis, debats, etc.)
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc.
- Respecte en l'ús del llenguatge.
- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura.
- Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).
- Propietats textuals en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte en l'ús del llenguatge.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

4.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.3. Expressar oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronúncia clara, aplicant-hi les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, i aplicar-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5. Reconèixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu, i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per a obtenir informació, i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.7. Escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant-ne els aspectes formals, aplicant-hi les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu, i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per a transmetre de manera organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.

INDICADORS D'ÈXIT

4.2.1. Interpreta textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu procedents de fonts diverses, utilitzant les estratègies de comprensió oral del nivell educatiu.
4.3.1. Planifica l'elaboració de textos orals sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu, ajustant-se a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.3.2. Pronuncia amb claredat i aplica les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física.
4.3.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, fent servir un llenguatge no discriminatori quan expressa oralment textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.
4.4.1. Participa en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic (3r ESO), social o professional, aplicant-hi les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral, fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5.1. Reconeix la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.5.2. Expressa oralment i per escrit els seus coneixements, utilitzant correctament la terminologia conceptual de l'assignatura d'Educació Física adequada al nivell educatiu.
4.6.1. Interpreta textos continus i discontinus (especificar els propis de l'assignatura) en formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu.
4.7.1. Planifica l'elaboració de textos escrits sobre els coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu (especificar els propis de l'assignatura), i s'ajusta a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa.
4.7.2. Escriu textos (especificar els propis de l'assignatura) sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuida els aspectes formals i aplica les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu.
4.7.3. Transmet de manera organitzada els seus coneixements, i fa servir un llenguatge no discriminatori quan escriu textos sobre coneixements de l'assignatura d'Educació Física del nivell educatiu.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen		
				CCLI	CAA	SIEE
Activitats 1 - 2 – 3 - 4 - 5 – 6 - 7 – 8 – 9 - 10	4.2 4.3 4.4 4.5 4.6 4.7	4.2.1. 4.3.1 – 4.3.2 – 4.3.3 4.4.1 4.5.1 – 4.5.2 4.6.1. 4.7.1. – 4.7.2 – 4.7.3	1	X	X	X

RECURSOS DIDÀCTICS

Material didàctic: Ordinadors, articles i llibres.

TEMPORALITZACIÓ

11	La llengua i la pilota valenciana.

Transversals: La compressió lectora, l'expressió oral i escrita.

CURS: 4rt ESO	UD integrada "Joc a Ratlles"
SESSIÓ 11: LA LLENGUA I LA PILOTA VALENCIANA	
Competències clau: CCLI – CAA – SIEE **Elements transversals**: La comprensió lectora, l'expressió oral i escrita.	

LA LLENGUA I LA PILOTA VALENCIANA

(Treball per a l'alumnat de 4t d'ESO)

Coneixements previs

- Quina part del trinquet és el *tamborí*?
- En què consisteix un colp *de manró*?
- Què significa *marxar* una partida?
- Sabries dir un sinònim d'*escaleter*?
- En quin context de la vida quotidiana s'empra la locució "estar a dos i ratlla i la pilota encalada"?

Els camps lèxics del joc de pilota

Una de les raons per què els valencians consideren el joc de pilota un tret d'identitat és que sempre s'hi ha emprat oralment la llengua pròpia. A més el nostre esport es caracteritza per un vocabulari específic, que es pot distribuir en diversos camps lèxics com per exemple:

Parts d'un trinquet: *frontó, muralla, galeria, escala, careta, llotgeta, bolinxó, tamborí, dau, pedra…*

Modalitats del joc: *llargues, curtes, nyago, raspall, perxa, galotxa, palma, escala i corda, rebot, pilota grossa, galotxetes, frare…*

Colps: *bot de braç, bot i volea, bragueta, carxot, manró, palma, raspada, rebot, volea…*

Accions: *traure, ferir, restar…*

Còmput: *quinze, trenta, val, joc, a dos…*

Posicions dels jugadors: *rest, mitger, punter, feridor…*

Elements humans: *trinqueter, marxador, postor, home bo, pilotari, aficionat…*

Tipus de pilota: *vaqueta, badana, tec, grossa…*

Com a eina de suport es pot consultar en línia el *Vocabulari del joc de pilota*, editat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Text 1

Algunes pinzellades sobre els jugadors que han destacat al trinquet El Zurdo.

Miramar: Jugador completíssim, començant per una violenta i difícil treta, un rebot excepcional, un gran bot de braç, una raspada llarga i col·locada i, per si faltava alguna cosa, també lluïa amb una esquerra exquisida i forta, tant per baix com per dalt.

Juliet: Tenia una gran bragueta, un dau mil·limètric, un rebot de gran efectivitat i una esquerra a l'escala que pareixia una segona ferida.

Moro: Començà exercint de gran punter i ràpidament es va convertir en el millor mitger amb una palma excepcional, junt a una estimable volea i una violenta raspada al servei d'un jugador tremendament combatiu.

Núñez: El gran dau, l'excepcional dreta per a un esquerrà, un violentíism carxot i un manró de gran efectivitat.

AA.DD., *Trinquet El Zurdo. 50 anys al dau*, CEIC Alfons el Vell, Gandia, 2002

1. Recull els diferents colps que s'hi esmenten i descriu-los.

2. Digues la posició que ocupava cada un dels jugadors en el terreny de joc.

3. Relaciona cada jugador amb la modalitat que practicava, escala i corda o raspall, tenint en compte la descripció del seu joc.

Text 2

De tant en tant quinzes inacabables eren aplaudits quan la pilota parava entre el públic i també jugades aïllades com una caiguda de la galeria que Santi colpeja cosida a la muralla fins al frontó, una treta impressionant d'Armando que s'esmuny per la careta i un val i lo altre de Morera rematant enmig de dos contraris totalment descol·locats.

Antoni MARTÍ, *"Nit al dau", Levante-EMV, ed. Safor* (8-IV-1997)

4. Enumera les parts del trinquet que s'hi esmenten.

5. Què vol dir l'expressió *val i lo altre*?

Les relacions de significat

Alguns dels mots es vinculen semànticament mitjançant la sinonímia: *rest*, *escaleter*, *barrer*, *travessar*, *apostar*, *bot i volea*, *bot i aire*, *de bragueta*, *de butxaca*... Però especialment hi trobarem l'antonímia, com correspon a dos equips oposats: *traure*, *restar*, *pujar*, *baixar* (la puntuació); *donar*, *prendre* (les travesses); *dalt*, *baix* (parts del terreny de joc)... I també la polisèmia: *blau* ('equip', 'marca divisòria a la muralla').

Quant a la creació de paraules, s'hi empra preferentment la derivació: *pilota, pilotada, pilotari, pilotejar, piloter*, *bot, rebot, rebotar, reboter*...

6. Enllaça les expressions de les dos columnes:

Faltar-li un blau.	Enviar la pilota a una distància considerable.
Fer blaus.	Acceptar una travessa a favor d'un equip.
Voler blaus.	Posseir una gran potència de braç.
Tenir molts blaus.	Tenir la pilota curta.

Les paraules d'un joc antic

L'antiguitat del joc de pilota s'evidencia també en arcaismes com *ferir*, en el sentit d'escometre l'adversari; *manró*, sinònim de *fona*, pel moviment amb què s'executa el colp; *quinzens*, la forma medieval del partitiu; o *cavallers*, tracte que reben els espectadors.

Així mateix inclou paraules originàries del francés antic com *restar* ('parar'); *marxar* ('deixar un senyal', com fan els marxadors marcant les ratlles en el joc a llargues); o *trinquet* ('joc de pilota' o 'pal amb què es colpejava'). La raó d'aquesta filiació és que a França el *jeu de paume* (joc de palma) adquirí un gran auge durant l'edat mitjana.

D'altra banda el contacte de llengües també ha causat algunes interferències com els castellanismes *saque,* substituïble per *treta* o *feridor*, *tanto*, per *punt*, o *palquet,* per *llotgeta*.

Text 3

Lo Comte isqué per altra porta de la ciutat e ferí en aquell lloc on era lo rei de França. E los de la ciutat isqueren també, e lo Rei fonc ferit de dos nafres, e mataren-li lo cavall.

Joanot MARTORELL, *Tirant lo Blanc*, Ariel, Barcelona, 1979

7. En el text apareix dues vegades el verb *ferir*, però amb diferent significat. Quin dels dos relacionaries amb la jugada que comença cada quinze en una partida d'escala i corda o de galotxa? Per què?

Un llenguatge viu

Els aficionats al joc de pilota utilitzen en les seues converses al·lusives un registre col·loquial viu i de gran expressivitat. Hi abunden les hipèrboles, o exageracions, com "jugar el que no està escrit" o "acaçar l'altre a pilotades" quan s'elogia un jugador, o "caure-li totes als peus", quan ha fet una mala partida. També les metàfores: "cremar corda (la pilota)", quan passa quasi fregant-la. O la metonímia, que estableix una relació de contigüitat entre conceptes com: "tenir una escala forta" ('fer bé el dau'); "perdre la pedra" ('disminuir la qualitat de la ferida'). I la sinècdoque, que pren la part pel tot: "tenir bones mans (un jugador)".

Així mateix s'empra habitualment la personificació referida a la pilota, que pot "anar menjant calç", és a dir, arrimada a la muralla; "afaitant cares", ajustada al primer graó de l'escala; o "dir-li a un jugador", o siga, afavorir-lo.

Text 4

Rovellet era un artista. Sempre jugava amb vistositat i elegància, sense aparent esforç. La pilota el volia molt, pareixia que anara a buscar-lo i era que sabia col·locar-se perfectament i n'endevinava els efectes.

8. Explica la figura literària que apareix en el text.

Del joc de pilota a la vida quotidiana

La relació intensa i continuada al llarg dels segles del joc de pilota i la societat valenciana ha traslladant al seu parlar expressions en sentit figurat que s'apliquen a situacions de la vida corrent. Per exemple, a l'hora de fer un tracte es recorda que "les partides es guanyen quan s'arreglen". Si no es vigila un negoci corre el perill d'"anar-se'n tot entre pilotes i marxadors", és a dir que les despeses superen els guanys. Si urgia una decisió, es deia: "jugador que espera la pilota al bot es fot". O si una acció quedava interrompuda per manca de mitjans, la persona es quedava "a

dos i ratlla i pilota encalada", com li passava a l'equip del rest en la modalitat de llargues: mentre no arribava a val no podia passar al traure. Cal tenir en compte que emprar aquesta locució requeria un bon coneixement de les regles del joc tant per part de l'emissor com del receptor.

9. Intercala els refranys i locucions anteriors en el lloc oportú del següent text:

Si creus que ara és el moment d'efectuar la compra, decideix-te prompte. Ja saps que ……, però sigues prudent en el pacte de les condicions de pagament perquè…… Una vegada òbrigues el negoci, vigila les despeses, que no …… I procura't proveïdors seriosos que no et deixen,,,

Curs: 1r Batxillerat	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11
UD integrada " Les nostres modalitats"			

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físic esportives i artístic expressives, i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físic esportives i artístic expressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.
5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físic esportives i artístic expressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i de responsabilitzar de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6. Planificar activitats físic esportives i artístic expressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació graduant progressivament la seva intensitat.
2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana.
2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa.
5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físic esportives i artístic expressives, fa propostes creatives i confia en les seves possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades i assumeix riscos i responsabilitats de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6.1. Planifica activitats físic esportives i artístic expressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats.
5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen			
				CAA	CSC	SIEE	CEC
Escalfament diari	1.3	1.3.1 - 1.3.2	1			X	
Fitxa modalitats canxa dividida. *Links*, imatges.	2.3	2.3.1 – 2.3.2	1		X	X	X
Joc global	2.3	2.3.1 – 2.3.2	1		X	X	X
Participació en l'organització de partides	5.2 - 5.6	5.2.1 5.6.1 – 5.6.2	1	X	X	X	
Coavaluació	5.2	5.2.1 – 5.2.2	1			X	
Autoavaluació	5.2	5.2.1 – 5.2.2	1			X	
Evolució històrica de les diferents modalitats	2.3	2.3.1 – 2.3.2	1		X	X	X
Respecte i bonhomia	5.2	5.2.1	1			X	
Material	5.2	5.2.1 – 5.2.2	1			X	
Prova de colps a paret individual	2.3	2.3.1 – 2.3.2	1		X	X	X

Avaluació inicial: QUE SÉ JO DE PILOTA VALENCIANA ?
- Quina ha estat la meua experiència?
- Quin material tinc?

RECURSOS DIDÀCTICS

Instal·lacions: Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

Material didàctic: Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant de mostra amb didals, esparadrap i rivet (tessamoll de pilotari). Pilotes de tennis de baixa pressió, balons de platja, globus... Gomes, taula o banqueta, pivots de bàdminton, cinta de carrosser, guix...

TEMPORALITZACIÓ

1	Presentació de la unitat. Introducció i repàs.
2	Colps i frare.
3	Organitzem i juguem un campionat I.

4	Organitzem i juguem un campionat II.
5	Repte o desafiament. Repassem les ratlles.
6	Progressions per afavorir el joc de canxa dividida.
7	Modalitats de canxa dividida I.
8	Modalitats de canxa dividida II.
9	Observació del joc global per part del professorat.
10	Avaluem.
11	Evolució històrica de les distintes modalitats de pilota valenciana.

ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

L'alumnat que presente dificultats o impediments tindran les adaptacions següents:

- Alumnat amb lesions que els impedeixen córrer: poden ser inclosos en activitats en les quals colpegen des del lloc sense desplaçament. Per exemple, per anivellar equips es pot posar 4 jugadors, sent un d'ells un alumne/a que no puga córrer.
- Alumnat amb lesions que els impedeixen colpejar amb una mà: potenciaran l'altra mà.
- Alumnat amb dificultats de comprensió: si la comprensió es refereix a l'apartat pràctic, cal cedir-los una pilota de badana perquè puguen practicar en els seus temps d'oci. Per compensar la diferència de nivell amb altres alumnes, tractarem que hi haja gent avançada en els seus equips.
- Alumnat amb altes capacitats: podem usar-los com a mostra d'exemples de colpejos o en explicacions.

ACTIVITATS

Ampliació: Els alumnes poden organitzar i dur a terme un campionat de pilota emprant les instal·lacions municipals. Podríem inclús contactar amb altre centre educatiu i fomentar un intercanvi de pilota.	**Reforç**: es proposen activitats de colpejos individuals a l'alumnat amb dificultats: variant el tipus de pilota (plàstic, tennis, badana). La idea és que milloren la coordinació óculomanual i la posició corporal per preparar el colpeix.

- **Activitat complementària:** Campionat frare o galotxetes (Setmana cultural).
- **Activitat extraescolar**: Visitar un trinquet per veure una partida de pilota amb jugadors professionals.

Transversals: L'emprenedoria i l'educació cívica i constitucional.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada " Les nostres modalitats"
SESSIÓ 1: Presentació de la unitat. Introducció i repàs.	
Material • Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant de mostra amb didals, esparadrap i rivet (tessamoll de pilotari).	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• EXPERIMENTA I ELABORA EL TEU ESCALFAMENT: • Carrera suau. • Mobilitat articular (de baix cap a dalt). • Estiraments globals. • Representant el gest de raspar cada pas, alternant mans. • Representar els gestos dels colps (PALMA, MANRÓ, VOLEA). • Llançaments cara paret: anar separant-se, imitant els colps, alternant mans. • Colpejar cara paret: amb una mà, alternant mans, a l'aire o al bot, raspant. De fluix a fort. • Jugar amb companys a colpejar i anar o colpejar i a la cua. • Realitzar dos estiraments que impliquen els grups musculars usats per al nostre joc.	
PART PRINCIPAL	**Informació de la unitat /sessió**: • Continguts, material, escalfament personal, instal·lacions, normativa i valors educatius. • Repassar l'elaboració del guant (Power). • Repassar el nyago i el raspall. **Juguem amb la mà**: (OBSERVACIÓ INICIAL) • **JUGAR A L'ALL** amb pilotes de goma escuma o plàstic de diferents mesures i sobretot molles (que no facen mal): Amb 15 o 20 pilotes a la pista, l'alumnat es desplaçarà lliure, n'agafarà una i la llançarà intentant colpejar un company. Primer amb la mà dominant i després amb la mà no dominant. • **GUERRA DE BALONS**: Dos equips, separats per una línia central, colpegen balons d'una part a l'altra fins que sona el senyal d'aturar-se. Compten les pilotes de cada part i perd qui més en té.	 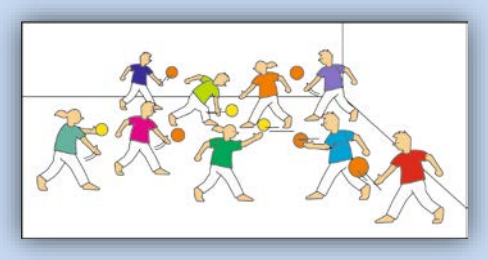 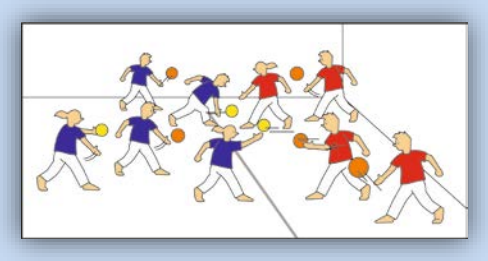

- **Nyagar bàsic**
  A i **B** enfrontats. **A** colpeja fort i **B** intenta aturar-la i on l'ha aturada, l'agafa i la colpeja. L'objectiu és desplaçar l'adversari cap enrere, intentant que arribe al punt o ratlla de quinze.

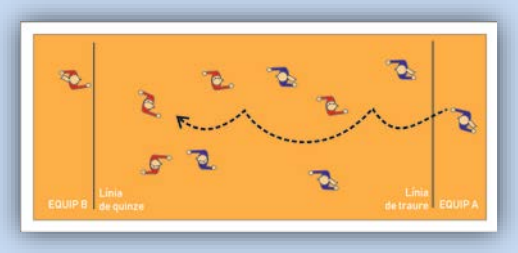

- **Nyagar seguit = raspall**
  Ara juguen colpejant-la sense parar-la, ni agafar-la i així passen del nyago al raspall.

- **Raspall alternatiu.**
  Dos equips enfrontats, situats al límits de les pistes; per ordre entra un jugador, la juga i es retira perquè entre el següent. Compten i juguen una partida de raspall (reduir el tamany del mòbil).

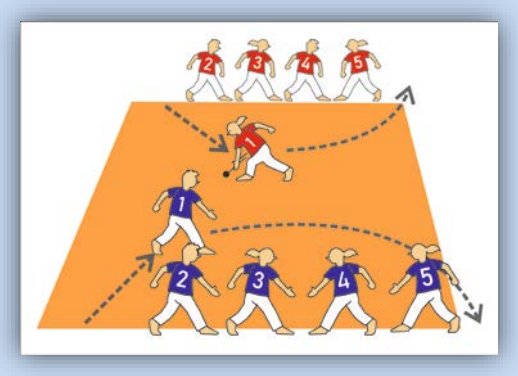

- **Nyagar formal per tot el pati.**

- **Raspar normativitzat per tot el pati.**

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Reflexió sobre QUE SÉ JO DE PILOTA VALENCIANA?
- Quina ha estat la meua experiència?
- Quin material tinc?
- Recordar els criteris de qualificació:

Evolució històrica de les diferents modalitats.	1 punt
Fitxa modalitats canxa dividida. *Links*, imatges.	1 punt
Escalfament diari .	1 punt
Observació del professorat en el joc de diferents modalitats.	1 punt
Coavaluació entre alumnat.	1 punt
Prova de colps a paret individual.	1 punt
Respecte, bonhomia, saber perdre i guanyar.	1 punt
Participació en l'organització de partides.	1 punt
Material, equipament i higiene.	1 punt
Autoavaluació raonada .	1 punt

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.

- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents cops específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i la incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.
5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físic esportives i artístic expressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i de responsabilitzar de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6. Planificar activitats físic esportives i artístic expressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació i gradua progressivament la seva intensitat.
2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana.
2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa.

5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fa propostes creatives i confia en les seues possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades i assumeix riscos i es responsabilitza de les pròpies accions i de les seues conseqüències.
5.6.1. Planifica activitats físic esportives i artístic expressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats.
5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada " Les nostres modalitats"
SESSIÓ 2: Colps i frare	
Material - Pilotes de badana, de drap, d' escuma, de goma.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.
DESCRIPCIÓ	**REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS**
ESCALFAMENT - REALITZA EL TEU ESCALFAMENT, general i específic. - Grups senars (7 o 9), de manera cooperativa jugar cara la paret colpejant sempre amb la mà contrària que ha colpejat el de davant.	- L'alumnat haurà de dur la seua fitxa personal d'escalfament i executar-lo.
PART PRINCIPAL **Informació de la unitat /sessió**: - EL JOC INDIRECTE. Modalitats valencianes: frare i frontó valencià. - Trets generals: joc cara paret. Sempre juguem a l'aire o al primer bot (jugar de bo). - Normativa del frare. **Juguem amb la mà**: TOTS JUGUEN CARA LA PARET. Sempre jugant de bo: - Per parelles un/a executa els colps cara paret, nomenant cada colp. L'altre/a compta el nombre de colps i canvien quan fallen. - **Partides 1x1**, comptant com el frare. - **Partides 2x2**, comptant com el frare. - **El rei**. 7 o 8 alumnes ordenats, juguen al frare, colpejant la pilota procurant que el de darrere no la jugue, Qui falla té una falta i passa a la cua. Al final guanya qui menys faltes té. Es pot eliminar qui tinga 4 faltes. Quan iniciem una segona ronda comença el joc el que ha quedat últim, desprès penúltim ... - **4 x 4 en 1+1+1+1 x 1+1+1+1**, obligatòriament l'han de jugar cara paret els quatre membres de l'equip abans que la toque algú de l'altre equip.	 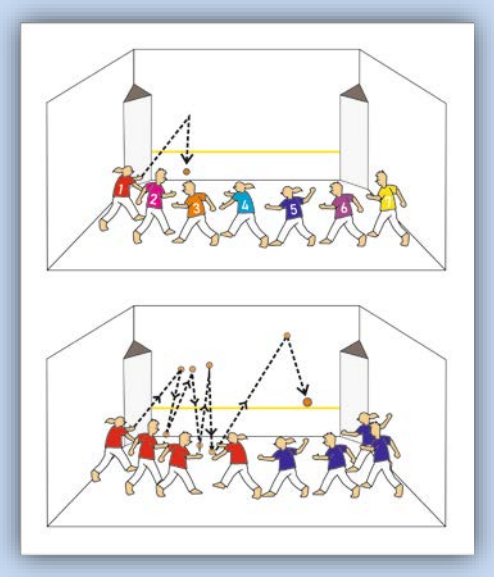

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Proposa un joc de pilota cara paret.
- Quantes modalitats coneixes?
- Quina diferència notes entre aquesta sessió i l'anterior ?

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents cops específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives, considerant els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, atenent les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3 Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.

5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físic esportives i artístic expressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i de responsabilització de les pròpies accions i de les seues conseqüències. 5.6 Planificar activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i d'espais, recursos i temps ajustats als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.
INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació graduant progressivament la seva intensitat. 2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana. 2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa. 5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físic esportives i artístic expressives, fa propostes creatives i confia en les seves possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades assumint riscos i es responsabilitza de les pròpies accions i de les seues conseqüències. 5.6.1. Planifica activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu i fa una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats. 5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada " Les nostres modalitats"
SESSIÓ 3: Organitzem i juguem un campionat 1	
Material • Pilotes de badana, de drap, d' escuma, de goma i guant amb didals.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• REALITZA EL TEU ESCALFAMENT general • Escalfament específic: **Traure** encarats a les pistes poliesportives: • Traure fort. • Traure de tres maneres diferents. • Jugar a NYAGAR (colpejar fort) botant-la cap avant.	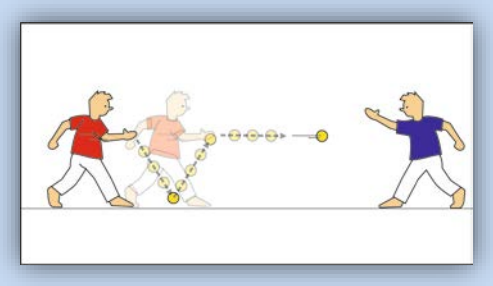
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: • Organització d'un campionat (normativa i inici). • Normativa: • 6 equips de 5 persones (A, B, C, D, E, F) • Els equips els agruparem de 2 en 2 . • Avui, a la 1a jornada provaran i s'igualaran. • En la 2a jornada jugaran a les tres modalitats: raspall, nyago i frare. • En la 3a jornada triaran adversari i modalitat i jugaran la primera part de la sessió. • Jugarem al Frare obligant que la toquen tots els membres de l'equip (1+1+1 contra 1+1). **Juguem amb la mà**:	**A-B Raspall** 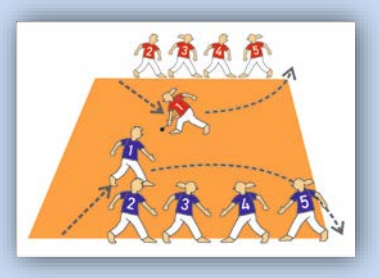 **C-D Nyago** 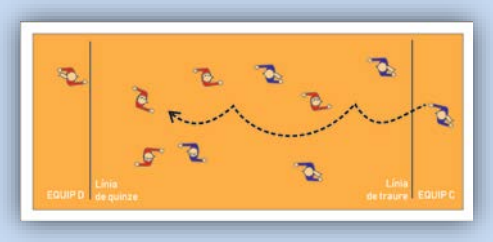 **E-F Frare** 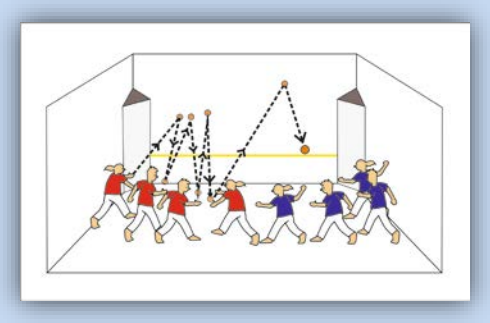

1a sessió	Raspall alternatiu	Nyago	Frare (1+1+1 contra 1+1)
PROVEN i canvien de modalitat als 5' o 7' (depenent del temps que disposem).	A - B	C-D	E -F

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS

- Recollir i controlar el material de classe.
- Observacions dels nivells i equips, reagrupaments.
- Propostes de campionats.
- Reflexió sobre valors educatius: no reclamar, avisar al traure, donar-la ...

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.
5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i de responsabilitzar de les pròpies accions i de les seves conseqüències.

5.6. Planificar activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.
INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació i gradua progressivament la seva intensitat. 2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana. 2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa. 5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fa propostes creatives i confia en les seves possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades assumint riscos i es responsabilitza de les pròpies accions i de les seves conseqüències. 5.6.1. Planifica activitats físic esportives i artístic expressives del nivell educatiu i fa una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats. 5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada "Les nostres modalitats"
SESSIÓ 4: Organitzem i juguem un campionat 2	
Material • Pilotes de badana, de drap, de escuma, de goma, balons de plàstic, guant amb didals.	**Instal·lacions** • Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• REALITZA EL TEU ESCALFAMENT general. • **Escalfament específic**: • Raspar cara paret dreta-esquerra. • Raspar entrant des de darrere de la ratlla d'una pista (a l'ample i al llarg). • Raspar amb un company, dues passes arrere i una avant per colpejar. • El ventall: dirigir-la a companys alineats i que te la tornen. • Raspar i desplaçar-se on l'he jugada.	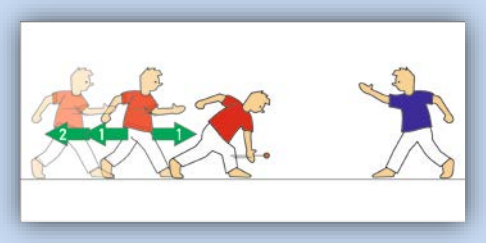
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Juguem el campionat (normativa bàsica): • Tota la sessió jugaran contra els mateixos (equips igualats a partir de la sessió anterior). • Canvien de modalitat als 10' (xiulet) . • Tanteig arrossegat i continuat. Sempre a jocs (al frare també). • Recordar que s'apliquen les normatives de les modalitats i que al frare estan obligats a tocar-la tots els membres de l'equip (1+1+1 contra 1+1+1). • El raspall alternatiu (pegar-li un jugador numerat i retirar-se) l'usarem si els equips són nombrosos i l'espai reduït. **Juguem amb la mà**:	• Fer equips per nivells. **A partir de la sessió anterior organitzem els equips per nivells i s'enfrontaran sempre equips igualats .** **Raspall alternatiu (A contra B)** 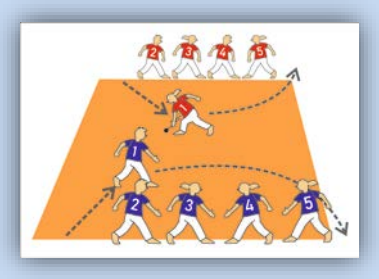 **Nyago (C contra D)** **Frare (E contra F)** 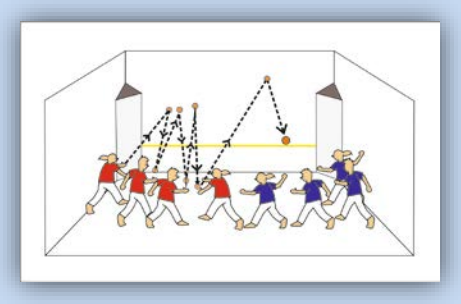

2a sessió	**Raspall alternatiu**	**Nyago**	**Frare** (1+1+1... contra 1+1+1 ...
canvien de modalitat als 10'	Nivell 1 **A-B** igualats	Nivell 2 **C-D** igualats	Nivell 3 **E-F** igualats

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe
- Observacions dels nivells i equips, resultats i comentaris.
- Explicació del tanteig reglamentari del frare.
- Propostes de campionats (recollir-les i comentar-les).
- Reflexió sobre valors educatius : No reclamar, avisar al traure, donar-la ...

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.
5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i de responsabilitzar de les pròpies accions i de les seves conseqüències.

5.6. Planificar activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.
INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació i gradua progressivament la seva intensitat. 2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana. 2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa. 5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fa propostes creatives i confia en les seves possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades assumint riscos i es responsabilitza de les pròpies accions i de les seves conseqüències. 5.6.1. Planifica activitats físic esportives i artístic expressives del nivell educatiu i fa una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats. 5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada "Les nostres modalitats"
SESSIÓ 5: Repte o desafiament. Repassem les ratlles	
Material - Pilotes de badana, de drap, d'escuma, de goma, balons de plàstic, guant , cons.	**Instal·lacions** - Pati i instal·lacions esportives del centre educatiu.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- REALITZA EL TEU ESCALFAMENT general. - **Escalfament específic**: • Raspar cara paret dreta-esquerra. • Colpejar fort cara paret i empomar-la. • Colpejar fort i parar-la. • Nyagar per equips, sempre un adoba i l'altre colpeja de volea fort.	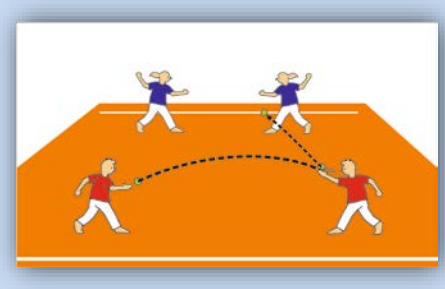
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: - Tria el teu adversari i escull la teua modalitat i normativa. Juga una partida a una modalitat. Pacta-ho tot. La partida serà a 10'. - Recordeu com es jugava a ratlles? **Juguem**: - Iniciem el joc. Partida de 10' a la modalitat escollida entre els equips que s'han "desafiat" . - LES RATLLES: **El professor pregunta**: Coneixeu modalitats amb ratlles? **El professor proposa:** "Jugueu una ratlla" . A partir d'ací i, jugada la ratlla, tenim: • OPCIÓ A: Els que saben jugar inicien una partida a llargues. • OPCIÓ B: Els que no saben realitzen amb el professor la següent progressió: - *Colpejar fort i a l'aire o al bot jugar-la. Però si pega més d'un bot parar-la i pegar-li amb l'esquerra.* - *Colpejar fort i a l'aire o al bot jugar-la. Però si pega més d'un bot parar-la i marquem una ratlla.* - *Juguem una ratlla.*	**Fer equips per nivells.** **A partir de la sessió anterior organitzem els equips per nivells i s'enfrontaran sempre equips igualats.** - **Primer: Marquem una ratlla quan la pilota dóna dos o més bots i la parem.** 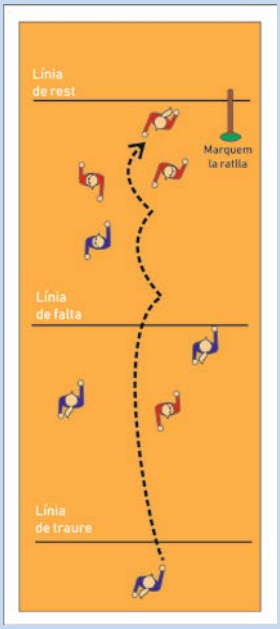 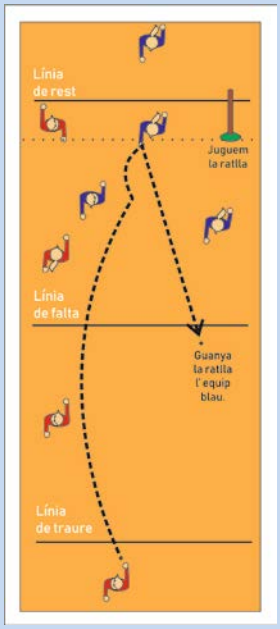 - **Segon: Canviem les posicions dels equips i juguem la ratlla.**

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Modalitats a ratlles, evolució i ubicació geogràfica.
- Explicació i evolució del tanteig (pujar i baixar).

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.
5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades i assumir riscos i responsabilitats de les pròpies accions i de les seves conseqüències.

5.6. Planificar activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.
INDICADORS D'ÈXIT
1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió. 1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació i gradua progressivament la seva intensitat. 2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana. 2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa. 5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fa propostes creatives i confia en les seves possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades assumint riscos i es responsabilitza de les pròpies accions i de les seves conseqüències. 5.6.1. Planifica activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu i fa una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats. 5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada " Les nostres modalitats"
SESSIÓ 6: Progressions per afavorir el joc de canxa dividida.	
Material • Pilotes d'escuma, pilotes de tennis de baixa pressió, balons de plàstic, balons de platja, indiaques, goma elàstica, ...	**Instal·lacions** • Gimnàs de parets llisses amb pocs entrebancs i pista poliesportiva.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS

ESCALFAMENT	• REALITZA EL TEU ESCALFAMENT general.
	• Jocs d'iniciació al colpeig jugant de bo:
	  • Distribuïts en grups reduïts, fer un cercle i jugar amb un baló de platja a colpejar cada vegada un jugador diferent amb la mà i que el baló no toque el terra.
	  • Variant de l'exercici anterior, ara amb cada colp es diu la puntuació "15,30, val, joc". L'alumne/a que diu "joc" fa un colp amb força per pegar a la resta que estan fugint.
	  • Canviar els balons de platja per pilotes d'escuma i jugar al mateix joc.	

PART PRINCIPAL	**INFORMACIÓ DE LA SESSIÓ**:
	• Les modalitats de canxa dividida són les de major dificultat, busquem exercicis que faciliten la continuïtat.
	• Dividim l'alumnat en tres grups de nivell i proven cada activitat.
	
	JUGUEM:
	
	• **Joc adaptat en dimensions reduïdes.**
	Jugar de bo 1x1 per dalt d'un banc suec.
	  • *L'alumnat començarà en un genoll a terra, i a poc a poc anirà posant-se dret per guanyar mobilitat.*
	  • *Emprar pilota de badana o de tennis de baixa pressió.*
	
	Joc a l'aire 2x2, amb mòbil lent, per exemple una indiaca o pilotes d'escuma.
	  • *Inici del joc llançant a un dau (ferint).*
	  • *Es permet la col·laboració com en vòlei.*
	  • *Jugar per dalt d'una goma situada a 2 m. d'alçada*
	  • *Dimensions aconsellades 3 x 6 .*
	
	• **Joc a paret per dalt d'una ratlla situada a 2 m.**
	  • *Es buscarà un mòbil lent per afavorir la continuïtat.*
	  • *Es permet jugar-la al segon bot.*
	  • *Es permet fer un toc per parar-se-la i altre per colpejar.*
		Jugar de bo per dalt del banc.
		
		Jugar a l'aire per dalt la goma, amb una "indiaca".
		
		1x1 jugant per dalt la ratlla elevada.

TORNADA A LA CALMA:

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Els exercicis d'avui eren fàcils d'executar? Teníeu continuïtat?
- Podríeu inventar algun exercici? Recollir les propostes.
- Reflexió sobre valors educatius : No reclamar, avisar abans de l'inici, no burlar-se, no presumir, donar-la ...

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.

5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i responsabilitats de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6. Planificar activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació i gradua progressivament la seva intensitat.
2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana.
2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa.
5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fa propostes creatives i confia en les seves possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades assumint riscos i es responsabilitza de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6.1. Planifica activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu i fa una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats.
5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada " Les nostres modalitats"
SESSIÓ 7: Modalitats de canxa dividida 1	
Material • Pilotes d'escuma, pilotes de tennis de baixa pressió, balons de plàstic, balons de platja, globus... Gomes, taula o banqueta, pivots de bàdminton o de volei, cinta de carrosser, guix...	**Instal·lacions** • Gimnàs o parets llisses amb pocs entrebancs i pista poliesportiva.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	• Exercicis de cursa coordinant algun moviment amb la parella. • Estiraments per parelles. • Colpejar de forma directa enfrontats i jugant de bo (a l'aire o al primer bot) a poca distància. Començar amb mòbils lents i anar canviant. Cada 10 colps seguits augmentar la distància.	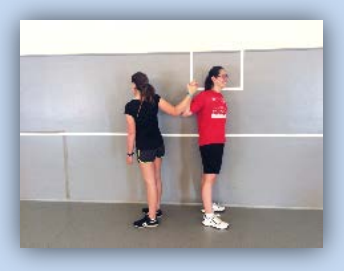

PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**:
	
	• Les modalitats de CANXA DIVIDIDA: adaptacions.
	
	• Trets generals:
	  • Sempre juguem a l'aire o al primer bot (jugar de bo).
	  • Sempre per dalt d'una corda.
	
	• Dividim la classe en dos grups (A meitat sessió canvien).
	  • A les parets del gimnàs: pilota grossa .
	  • A les pistes poliesportives: galotxa moderna.
	
	Juguem:
	
	• A pilota grossa :
	
	  • Ferida llançant per dalt corda, que toque la paret de l'esquerra i que bote a la taula/banqueta (mola o marro).
	
	  • Restar una vegada ha botat a la banqueta.
	
	  • Jugar de bo per dalt corda amb falta darrere.
	
	  • Adaptació: no juguem amb ratlles i busquem una paret que tinga aproximadament 15 metres de llarg.
		
		Imatges de pilota grossa escolar

- A galotxa moderna:
  - Ferida llançant la pilota per dalt de dues cordes i que caiga dins del dau dibuixat al terra.
  - Jugar de bo per dalt de la corda central.
  - Com a adaptació poden:
    - Agafar i colpejar però buscant la pilota a l'aire o al primer bot.
    - Jugar-la a més bots (3, 4, els que siguen).
    - Es permeten tocs previs abans de colpejar.
    - Es perd el 15 quan passa per baix la goma central.

Imatge de galotxa moderna a les pistes, amb dues cordes.

Imatge de galotxa moderna en un carrer.

TORNADA A LA CALMA:

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- En quines modalitats heu tingut més continuïtat?
- Quina us agrada més? Coneixeu altres modalitats de canxa dividida?
- Feu una fitxa de dues modalitats de canxa dividida i algun *link*.
- En la propera sessió heu de preparar l'escalfament específic per jugar a pilota grossa i galotxa moderna.

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.

- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.

Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.
5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumir riscos i responsabilitats de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6. Planificar activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació i gradua progressivament la seva intensitat.
2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana.
2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa.
5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fa propostes creatives i confia en les seves possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades assumint riscos i es responsabilitza de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6.1. Planifica activitats físic esportives i artístic expressives del nivell educatiu i fa una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats.
5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada " Les nostres modalitats"
SESSIÓ 8: Modalitats de canxa dividida 2	
Material - Pilotes d'escuma, pilotes de tenis de baixa pressió, balons de plàstic, balons de platja, globus... Gomes, taula o banqueta, pivots de bàdminton o de volei, cinta de carrosser, guix...	**Instal·lacions** - Gimnàs o parets llisses amb pocs entrebancs i pista poliesportiva.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	- Escalfament autònom dels alumnes.	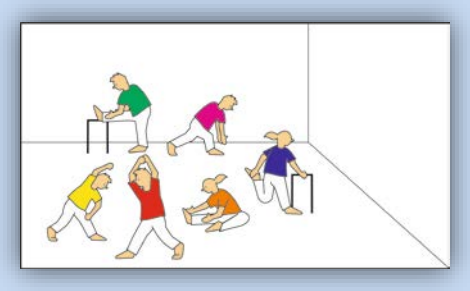
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: - Les modalitats de CANXA DIVIDIDA: adaptacions. - Trets generals: • Sempre juguem a l'aire o al primer bot (jugar de bo). • Sempre per dalt d'una corda. - Dividim la classe en dos grups (a meitat sessió canvien): • En les parets del gimnàs: galotxetes de Monòver. • En les pistes poliesportives: pilota blanca. **Juguem:** **A galotxetes de Monòver :** - Ferida botant-se la pilota a la taula / banca. - Colpejar fent que passe per dalt corda i caiga dins del dau dibuixat al terra. - Restar una vegada ha botat dintre del dau. - Jugar de bo per dalt corda. • Adaptació: jugar amb falta darrere (si no tenim rebot).	

A pilota blanca:

- Joc global de pilota blanca (una sola corda en la meitat de la pista).
- Es trau botant la pilota i colpejant-la perquè passe per dalt la corda.
- La pilota ha de botar abans del final de la pista.
- Es juga de bo per dalt la corda central.
- Com a adaptació poden:
  - Jugar-la al segon bot.
  - Usar un toc previ abans de colpejar
  - Reduïr o eixamplar els límits laterals.
  - Es permet la col·laboració. Un/a fa el toc previ elevant la pilota i altre colpeja fort per dalt la goma.

TORNADA A LA CALMA:

OBSERVACIONS:

- Controlar el material de classe .
- Recollir les fitxes de modalitats de canxa dividida.
- Hi ha semblances entre les modalitats de la sessió anterior i aquestes d'avui?
- Algú sap com es jugava a galotxa antiga? Podem deduir l'evolució fins la galotxa moderna?

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.

- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.
5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i de responsabilitzar de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6. Planificar activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació i gradua progressivament la seva intensitat.
2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana.
2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa.
5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fa propostes creatives i confia en les seves possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades assumint riscos i es responsabilitza de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6.1. Planifica activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu i fa una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats.
5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada " Les nostres modalitats"
SESSIÓ 9: Observació joc global per part del professorat.	
Material • Pilotes de tennis de baixa pressió o de badana. Gomes, cordes, pivots de bàdminton, cinta de carrosser, guix, cons...	**Instal·lacions** • Gimnàs, parets llisses amb pocs entrebancs i pista poliesportiva.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	ESCALFAMENT DIRIGIT PEL PROFESSOR/A • Desplaçament i cercles de braços avant. • Desplaçament i cercles de braços arrere. • Desplaçament amb obertures de braços. • Desplaçament fent canvis de direcció cada 3 gambades. • Estiraments lliures. • Jugar de bo a la paret buscant continuïtat. • Raspar per parelles buscant continuïtat. • Jugar de bo acarats buscant continuïtat. • Traure de raspall, el company la para i la resta (torna).	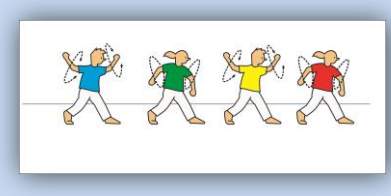
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Pràctica de tres modalitats en tres espais diferents: • Gimnàs per al joc de Frare. • Parets exteriors per al joc de pilota grossa. • Pista poliesportiva per al nyago. • El professorat completarà el full d'observació. **AVALUACIÓ DEL JOC GLOBAL** Nom: / Bé / Regular / Mal Sap ferir? Trau fort? Com es col·loca? Usa colps variats? Coneix el reglament? ATENCIÓ: joc net, no reclamar, saber guanyar i saber perdre... Mostrar calendari de joc i penjar-lo. **Organització de la pràctica:** • Tres grups anivellats, amb 4 equips per grup. • Total 12 equips en tres espais de joc diferents. • Canvien de modalitat i d'adversari als 10 minuts. Primera franja horària: Pilota grossa: A x B, C x D Nyago: F x G, H x I Frare: J x K, L x LL	 **Canxes per jugar a frare en el gimnàs.** **Pilota grossa.**

Segona franja horària:

Nyago	Frare	P. grossa
A x C B x D	F x H I x G	J x L LL x K

Tercera franja horària:

Frare	Pilota grossa	Nyago
A x D B x C	F x I H x G	J x LL K x L

Nyago 3x3

TORNADA A LA CALMA:

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe
- Les pròximes sessions seran d'avaluació de diferents apartats (l'escalfament autònom, el joc a diferents modalitats, els colps o l'autonomia a l'hora d'organitzar partides...).

- Explicació **PROVA INDIVIDUAL:**

MARCAREM, DAVANT UNA PARET UNA RATLLA A 4 METRES (FALTA) I L'ALTRA A 6 METRES (PASSA) la prova consistirà en : *Jugar de bo cara paret,* ***alternant les mans*** *i per dalt la ratlla de xapa situada a un metre del terra. Disposareu de dos intents de 10 colps cadascun.*

Puntuació:

- *Colpejar des de* ***darrere la ratlla de falta al primer bot*** *val 0,1 punt.*
- *Colpejar des de* ***darrere la ratlla de passa al primer bot*** *val 0,2 punts.*
- *Colpejar des de* ***darrere la ratlla de falta a l'aire*** *val 0,2 punts.*
- *Colpejar amb* ***precisió a un dau*** *d'un metre dibuixat a la meitat de la paret val 0,2 punts.*

S'acaba la prova quan

- *La pilota no arriba a la paret.*
- *La pilota no es juga de bo.*
- *L'alumne colpeja des de davant la ratlla de falta.*

La màxima puntuació serà la que cada alumne aconseguisca en el millor dels dos intents.

ALUMNAT AMB DIFICULTATS : PROVA ADAPTADA.
Poden entrar dins la ratlla de falta a partir del segon colp, i jugar-la des de darrere de la ratlla de falta val 0,2. Els colps a l'aire valen doble i des de darrere de la ratlla de passa valen quàdruple.

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, i relacionar-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.

- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Evolució històrica de les diferents modalitats de pilota valenciana.
- Imaginació i creativitat.
- Autoconeixement. Valoració de fortaleses i debilitats.
- Autoconcepte positiu. Proactivitat.
- Autoregulació d'emocions, control de l'ansietat i incertesa.
- Capacitat d'automotivació. Resiliència, superar obstacles i fracassos.
- Perseverança, flexibilitat.
- Procés estructurat de presa de decisions.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.
- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives, i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.
5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i de responsabilitzar-se de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6. Planificar activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació i gradua progressivament la seva intensitat.
2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana.
2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa.

5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fa propostes creatives i confia en les seues possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades assumint riscos i es responsabilitza de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6.1. Planifica activitats físic esportives i artístic expressives del nivell educatiu i fa una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assigna responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats.
5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada " Les nostres modalitats"
SESSIÓ 10: Avaluem.	
Material Pilotes de tennis de baixa pressió o de badana. Gomes, cordes, pivots de bàdminton o de volei, cinta de carrosser, guix, cons...	**Instal·lacions** Gimnàs, parets llisses en pocs entrebancs i pista poliesportiva.

	DESCRIPCIÓ	REPRESENTACIÓ GRÀFICA I/O CONSELLS DIDÀCTICS
ESCALFAMENT	**Alumnes**: Escalfament específic de forma autònoma. **Professorat:** • Prepara la instal·lació i materials. • Penja calendari de competició. • Prepara els fulls d'observació dels alumnes.	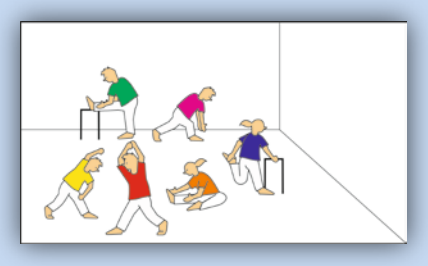
PART PRINCIPAL	**Informació de la sessió**: Avaluem. Organització de la classe: • Tres grups de 8 o 10 persones (A, B I C) que jugaran i valoraran el joc dels companys, a més de passar per la prova tècnica individual. **Juguem i avaluem** • En el grup A juguen a galotxetes 2x2 o lxl i els altres observen i valoren omplint la fitxa adjunta. • En el grup B juguen a raspall 2x2 o 3x3 i els altres 4 observen i valoren omplint la fitxa adjunta. Als 5 minuts canvi de papers, els observadors passen a jugar ... • El grup C realitza la prova de joc a paret en el professorat. Als 10 minuts canvi de tasca en tots els grups, mireu els calendaris. Cal recordar la importància del respecte i bonhomia. Primera franja horària:	**COAVALUACIÓ** (contestar si / no) Observador/a _____ **RASPALL:** Raspa bé la pilota? Trau fort ? Usa les dues mans ? Participa? Coneix les normes? Nota global (de 0 a 0,5): **GALOTXETES DE MONÒVER:** Busca la pilota? Sap ferir? Usa colps variats? Participa? Coneix les normes? Nota global (de 0 a 0,5): Nom de l'avaluat/ada:_____ **DESCRIPCIÓ PROVA INDIVIDUAL** Colpejar a paret, jugant de bo i alterant de mà. Des de darrere la ratlla de falta a 4 metres. Cada colp al bot = 0,1 punts. Cada colp a l'aire = 0,2 punts. Cada colp des de darrere 6 metres = 0,2 punts. Cada colp dintre del dau de la paret = 0,2 punts.

Galotxetes	Raspall	A paret
Grup A La meitat juga La meitat observa	Grup B La meitat juga La meitat observa	Grup C Prova individual
Als 5 minuts canvi de papers. Als 10 minuts canvi de modalitat.		Als 10 minuts canvi.

Segona franja horària:

Galotxetes	Raspall	A paret
Grup C La meitat juga La meitat observa	Grup A La meitat juga La meitat observa	Grup B Prova individual
Als 5 minuts canvi de papers. Als 10 minuts canvi de modalitat.		Als 10 minuts canvi.

Tercera franja horària:

Galotxetes	Raspall	A paret
Grup B La meitat juga La meitat observa	Grup C La meitat juga La meitat observa	Grup A Prova individual
Als 5 minuts canvi de papers. Als 10 minuts canvi de modalitat.		Als 10 minuts canvi.

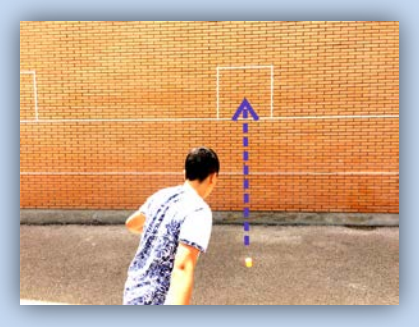

***La prova acaba quan la pilota...**

- **no arriba a la paret.**
- **dóna dos bots o més.**
- **quan es colpeja des de dins la ratlla de falta.**

***La màxima puntuació serà la millor de dos intents de 10 colps.**

TORNADA A LA CALMA

OBSERVACIONS:

- Recollir i controlar el material de classe.
- Passar full de valoració de la Unitat i que ho entreguen en la propera sessió:

Omplir de forma anònima.	Suficient	Insuficient	Excessiu
El contingut treballat t'ha semblat?			
La preparació del professorat?			
El grau d'implicació i atenció del professorat ?			
L'organització del material i les instal·lacions?			
El nombre de sessions pràctiques?			

- Has gaudit practicant pilota?
- Alguna recomanació ?
- Quina nota et posaries ? Raona la resposta.

CONTINGUTS

- Classificació i posada en pràctica d'exercicis d'escalfament general i de tornada a la calma, relacionant-los amb la part principal de la sessió.
- Normes de l'escalfament: complet, progressiu, respirar amb normalitat, moderat, suficient i ordenat. Tornada a la calma: progressiva, de més a menys intensitat i específica segons l'exercici realitzat utilitzant estiraments, jocs sensitius i activitats de relaxació.
- Organització i participació de partides de pilota valenciana.
- Els diferents colps específics, la tàctica (traure i restar), i el reglament de les modalitats de pilota valenciana com raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda i galotxa.
- Responsabilitat.
- Pensament alternatiu.

- Planifica i organitza activitats físicoesportives i artísticoexpressives,i considera els riscos associats i els derivats de la pròpia actuació i de la del grup.
- Presenta propostes creatives en la utilització de materials i equipaments de les activitats físicoesportives i artísticoexpressives practicades, i atén les especificacions tècniques.
- Pensament alternatiu.
- Estratègies de planificació, organització i gestió de projectes. Selecció de la informació tècnica i recursos materials.
- Procés estructurat de presa de decisions. Valoració d'oportunitats i riscos.
- Estratègies de supervisió i resolució de problemes. Avaluació de processos i resultats.
- Valoració de l'error com a oportunitat.
- Habilitats de comunicació.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

1.3. Dissenyar de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i relacionar-les amb la part principal de la sessió i posar-les en pràctica graduant progressivament la seva intensitat.
2.3. Organitzar partides de pilota valenciana i jugar amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, a nyago, a frare, a escala i corda, a galotxa.
5.2. Gestionar de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fer propostes creatives i confiar en les seves possibilitats, mostrar energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, prendre decisions raonades assumint riscos i de responsabilitzar de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6. Planificar activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu fent una previsió de riscos en la utilització d'equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptar-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats, avaluar el procés i el producte final i comunicar de forma creativa els resultats obtinguts.

INDICADORS D'ÈXIT

1.3.1. Dissenya de forma autònoma activitats en les fases d'activació i recuperació, i les relaciona amb la part principal de la sessió.
1.3.2. Posa en pràctica activitats en les fases d'activació i recuperació i gradua progressivament la seva intensitat.
2.3.1. Organitza partides de pilota valenciana.
2.3.2. Juga amb correcció a raspall al carrer, al trinquet, a ratlles, nyago, frare, escala i corda, galotxa.
5.2.1. Gestiona de forma eficaç activitats físicoesportives i artísticoexpressives, fa propostes creatives i confia en les seues possibilitats, mostra energia i entusiasme durant el seu desenvolupament, pren decisions raonades i assumeix riscos i responsabilitats de les pròpies accions i de les seves conseqüències.
5.6.1. Planifica activitats físicoesportives i artísticoexpressives del nivell educatiu i fa una previsió de riscos en la utilització de equipaments i espais, recursos i temps ajustada als objectius proposats, assignant responsabilitats, adaptant-lo a canvis i imprevistos considerant diverses alternatives per transformar les dificultats en possibilitats.
5.6.2. Avalua el procés i el producte final i comunica de forma creativa els resultats obtinguts.

CURS: 1r Batxillerat	UD integrada " Les nostres modalitats"
Competències clau: CCLI – CD - CAA – SIEE	**Elements transversals:** La comprensió lectora, l'expressió oral i escrita. La comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i de la comunicació.
SESSIÓ 11: Evolució històrica de les distintes modalitats de pilota valenciana.	
Material • Ordinadors. Llibres i material de lectura.	**Instal·lacions** • Aula.

EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE LES DISTINTES MODALITATS DE PILOTA VALENCIANA

Aquest és un exemple d'una sessió teòrica, amb tres activitats del que són els continguts per a primer de batxillerat. Aquests tres exercicis formen part del treball per a l'alumnat que està a continuació de la fitxa teòrica de la UD.

CONEIXEMENTS PREVIS

- Quins països europeus tenen regions on encara es practica el joc a llargues?
- Sabries dir per què les llargues es consideren la mare de la resta de modalitats de la pilota valenciana?
- Quin significat té fer ratlla en algunes modalitats del joc?
- Quina modalitat professional creus que és més antiga, el raspall o l'escala i corda?
- El joc del frare rep el nom perquè es jugava als monestirs?

L'antiguitat grecollatina

Els antecedents del joc de pilota tal com el coneixem es remunten a la Grècia antiga, on se'n practicaven diverses formes que descriu vagament Juli Pòl·lux (II dC) en el seu *Onomastikon*. Una de les que esmenta és l'*episkyros* o 'joc dels efebs' perquè era propi dels joves. S'hi enfrontaven dos equips en un terreny de joc delimitat per dos ratlles als extrems i una altra de central. El joc consistia a llançar, o colpejar, la pilota per tal que superara la línia delimitativa que defensava cada equip. Un fris dipositat al Museu Arqueològic Nacional d'Atenes sembla reproduir una imatge del joc esmentat. Representa dos equips acarats de tres membres, que adopten postures similars a les que podem observar en una partida de llargues actual. També la modalitat del raspall podia correspondre a una variant de l'*episkyros* a terra, però les escasses referències no n'ofereixen cap precisió. De Grècia, el joc passà a Roma i s'expandí per gran part de l'imperi.

1. Observa el fris grec del joc de pilota i descriu els gestos dels components dels dos equips. Relaciona'ls amb els que adopten un rest, mitger o punter actuals en el joc a llargues.

Un joc europeu

A l'Edat Mitjana el joc a llargues s'estenia per França, on rebia el nom de *jeu de paume* ('joc de palma') i d'altres països europeus. De fet encara perviu a Bèlgica i en algunes regions de França, Holanda i Itàlia. En el conjunt d'Espanya també fou un deport molt popular i, pel mestissatge de cultures, arribà a països llatinoamericans com Mèxic, Colòmbia i Equador. Aquesta similitud secular ha propiciat, després de la mútua coneixença, l'organització de campionats internacionals que agermanen pobles i cultures.

L'evolució del joc en les diverses zones anà convertint els valencians en dipositaris d'un patrimoni abans compartit. A partir del segle XVI, a França, començà a jugar-se amb raquetes i amb una xarxa central i, en bona part d'Espanya, amb pales. A llarg del segle XIX desapareix progressivament de les regions ibèriques tret del *bote luzea* basc i les llargues valencianes. Però també a Euskal Herria acabà reemplaçant-se pel joc indirecte, a frontó, ja siga amb la mà o amb instruments projectors com la txistera o la cesta punta. Les noves modalitats començaren una forta expansió per tots els continents mentre que el joc directe hi esdevenia quasi residual. És l'època en què els valencians el consideren un joc ancestral i exclusivament propi.

Una altra via d'evolució és el tennis. El joc passà dels trinquets coberts anglesos, on es jugava amb raquetes, a l'aire lliure, i acabà adoptant el nom de tennis, que prové de la veu francesa *tennetz*, adreçada al contrari en traure. Aquest origen comú ocasiona la similitud del còmput amb el joc de pilota.

2. Consulta la web de la Confederació Internacional del Joc de Pilota (CIJB) ‹http://www.cijb.info/index.php?lang=cat› i respon les preguntes següents:

a) Enumera les federacions que componen la CIJB.
b) Compara les normes del denominat joc internacional amb les del joc a llargues valencià.
c) Raona-ho amb els companys de classe: creus que és important l'organització de campionats europeus i mundials de pilota a mà o pel contrari que és una desvirtuació de la pilota valenciana.

3. Llig l'article "Pilota al món", de Víctor Iñúrria, aparegut en el diari digital de pilota valenciana *Pilotaviu*«http://www.pilotaviu.com/pagina-estatica/pilota-al-mon-1» i selecciona les modalitats que més s'assemblen al joc a llargues valencià.

CONTINGUTS

- Realització, formatat senzill i impressió de documents de text. Disseny de presentacions multimèdia. Tractament de la imatge. Producció senzilla d'àudio i vídeo. Eines de producció digital a la web. Drets d'autor i llicències de publicació.
- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació, memorització i retenció de la informació.
- Planificació de textos orals.
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals.
- Propietats textuals de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte a l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (converses, entrevistes, col·loquis, debats, etc.).
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc.
- Respecte a l'ús del llenguatge.
- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura. Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).
- Propietats textuals en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte a l'ús del llenguatge.
- Cercar i seleccionar [pe. Informació, documents de text, imatges," "Bandes sonores, vídeos ...] a partir d'una estratègia de filtrat i de forma contrastada en mitjans digitals com [pe. Xarxes socials, banc de sons, pàgines web especialitzades, diccionaris i enciclopèdies en línia, bases de dades especialitzades. ..], registrant-la en paper de forma acurada o emmagatzemant-digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa.
- Comunica i comparteix la informació amb l'eina tecnològica adequada, per a la seva discussió o difusió.
- Estratègies de recerca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i webgrafia.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

4.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses utilitzant les estratègies de comprensió oral per obtenir informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge
4.3. Expressar oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronunciació clara, aplicant les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional aplicant les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral utilitzant un llenguatge no discriminatori.
4.5. Reconèixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l' àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, i utilitzar les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per obtenir informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.

4.7. Escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant els aspectes formals, aplicant les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
5.3. Cercar i seleccionar a partir d'una estratègia de filtrat i de forma contrastada en mitjans digitals organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, i citar adequadament la seua procedència, registrant de forma acurada o emmagatzemant digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa.

INDICADORS D'ÈXIT

4.2.1. Interpreta textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses utilitzant les estratègies de comprensió oral per obtenir informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.3.1. Expressa oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronunciació clara.
4.3.2. Aplica les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4.1. Participa en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.4.2. Aplica les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5.1. Reconeix la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu.
4.5.2. Utilitza correctament la terminologia conceptual de l'assignatura en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6.1. Llig textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital.
4.6.2. Utilitza les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per obtenir informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.7.1. Escriu textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant els seus aspectes formals.
4.7.2. Aplica les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
5.3.1. Busca i selecciona, a partir d'1 estratègia de filtrat, i de forma contrastada en mitjans digitals.
5.3.2. Organitza la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citant adequadament la seua procedència, registrant-la de forma acurada o emmagatzemant-la digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa.

Curs: 1r Batxillerat	Bloc: Jocs i Esports	Trimestre:	Sessions: 11
UD integrada " Les nostres modalitats" Part Teòrica			

CONTINGUTS

- Realització, formatat senzill i impressió de documents de text. Disseny de presentacions multimèdia. Tractament de la imatge. Producció senzilla d'àudio i vídeo. Eines de producció digital a la web. Drets d'autor i llicències de publicació.
- Estratègies de comprensió oral: activació de coneixements previs, manteniment de l'atenció, selecció de la informació, memorització i retenció de la informació.
- Planificació de textos orals.
- Prosòdia. Ús intencional de l'entonació i les pauses.
- Normes gramaticals.
- Propietats textuals de la situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte a l'ús del llenguatge.
- Situacions d'interacció comunicativa (converses, entrevistes, col·loquis, debats, etc.).
- Estratègies lingüístiques i no lingüístiques: inici, manteniment i conclusió; cooperació, normes de cortesia, fórmules de tractament, etc.
- Respecte a l'ús del llenguatge.
- Glossari termes conceptuals del nivell educatiu.
- Estratègies de comprensió lectora: abans, durant i després de la lectura. Tipus de text.
- Estratègies d'expressió escrita: planificació, escriptura, revisió i reescriptura.
- Formats de presentació.
- Aplicació de les normes ortogràfiques i gramaticals (signes de puntuació, concordança entre els elements de l'oració, ús de connectors oracionals, etc.).
- Propietats textuals en situació comunicativa: adequació, coherència i cohesió.
- Respecte a l'ús del llenguatge.
- Cercar i seleccionar [pe. Informació, documents de text, imatges," "Bandes sonores, vídeos ...] a partir d'una estratègia de filtrat i de forma contrastada en mitjans digitals com [pe. Xarxes socials, banc de sons, pàgines web especialitzades, diccionaris i enciclopèdies en línia, bases de dades especialitzades. ..], registrant-la en paper de forma acurada o emmagatzemant-digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa.
- Comunica i comparteix la informació amb l'eina tecnològica adequada, per a la seva discussió o difusió.
- Estratègies de recerca i selecció de la informació.
- Procediments de síntesi de la informació.
- Procediments de presentació de continguts.
- Procediments de cita i paràfrasi. Bibliografia i webgrafia.

CRITERIS D'AVALUACIÓ

4.2. Interpretar textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses utilitzant les estratègies de comprensió oral per obtenir informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge

4.3. Expressar oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronunciació clara, aplicant les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.

4.4. Participar en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional aplicant les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral utilitzant un llenguatge no discriminatori.

4.5. Reconèixer la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu i utilitzar-la correctament en activitats orals i escrites de l' àmbit personal, acadèmic, social o professional.

4.6. Llegir textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital, utilitzant les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per obtenir informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.7. Escriure textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant els aspectes formals, aplicant les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
5.3. Cercar i seleccionar a partir d'una estratègia de filtrat i de forma contrastada en mitjans digitals organitzar la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citant adequadament la seua procedència, registrant de forma acurada o emmagatzemant digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa.

INDICADORS D'ÈXIT

4.2.1. Interpreta textos orals del nivell educatiu procedents de fonts diverses utilitzant les estratègies de comprensió oral per obtenir informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació d'els seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.3.1. Expressa oralment textos prèviament planificats, de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional, amb una pronunciació clara.
4.3.2. Aplica les normes de la prosòdia i la correcció gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
4.4.1. Participa en intercanvis comunicatius de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.4.2. Aplica les estratègies lingüístiques i no lingüístiques del nivell educatiu pròpies de la interacció oral fent servir un llenguatge no discriminatori.
4.5.1. Reconeix la terminologia conceptual de l'assignatura i del nivell educatiu.
4.5.2. Utilitza correctament la terminologia conceptual de l'assignatura en activitats orals i escrites de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional.
4.6.1. Llig textos de formats diversos i presentats en suport paper i digital.
4.6.2. Utilitza les estratègies de comprensió lectora del nivell educatiu per obtenir informació i aplicar-la en la reflexió sobre el contingut, l'ampliació dels seus coneixements i la realització de tasques d'aprenentatge.
4.7.1. Escriu textos de l'àmbit personal, acadèmic, social o professional en diversos formats i suports, cuidant els seus aspectes formals.
4.7.2. Aplica les normes de correcció ortogràfica i gramatical del nivell educatiu i ajustats a les propietats textuals de cada tipus i situació comunicativa, per transmetre de forma organitzada els seus coneixements amb un llenguatge no discriminatori.
5.3.1. Busca i selecciona, a partir d'1 estratègia de filtrat, i de forma contrastada en mitjans digitals.
5.3.2. Organitza la informació obtinguda mitjançant diversos procediments de síntesi, citant adequadament la seua procedència, registrant-la de forma acurada o emmagatzemant-la digitalment en dispositius informàtics i serveis de la xarxa.

Instruments d'avaluació	Criteris d'avaluació	Indicadors d'èxit	Punts	Competències que es treballen		
				CCLI	CD	CAA
Activitats 1 – 2 - 3 - 4 – 5 - 6 – 7 – 8 – 9 – 10 – 11 – 12 – 13 – 14 – 15 – 16 – 17 – 18 – 19 – 20 – 21 - 22	4.2 4.3 4.4 4.5 4.6 4.7	4.2.1. 4.3.1 – 4.3.2 4.4.1 – 4.4.2 4.5.1 – 4.5.2 4.6.1 – 4.6.2 4.7.1. – 4.7.2	0,8	X		X
Activitats 2 – 20	5.3	5.3.1 – 5.3.2	0,2	X	X	X

RECURSOS DIDÀCTICS	
Material didàctic: Ordinadors, articles.	
TEMPORALITZACIÓ	
11	Evolució històrica de les distintes modalitats de pilota valenciana.
Transversals: La compressió lectora, l'expressió oral i escrita. La comunicació audiovisual, les tecnologies de la informació i la comunicació.	

EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE LES DISTINTES MODALITATS DE PILOTA VALENCIANA

(Treball per a l'alumne. 1r Batxillerat)

CONEIXEMENTS PREVIS

- Quins països europeus tenen regions on encara es practica el joc a llargues?
- Sabries dir per què les llargues es consideren la mare de la resta de modalitats de la pilota valenciana?
- Quin significat té fer ratlla en algunes modalitats del joc?
- Quina modalitat professional creus que és més antiga el raspall o l'escala i corda?
- El joc del frare rep el nom perquè es jugava als monestirs?

L'antiguitat grecollatina

Els antecedents del joc de pilota tal com el coneixem es remunten a la Grècia antiga, on se'n practicaven diverses formes que descriu vagament Juli Pòl·lux (II dC) en el seu *Onomastikon*. Una de les que esmenta és l'*episkyros* o 'joc dels efebs' perquè era propi dels joves. S'hi enfrontaven dos equips en un terreny de joc delimitat per dos ratlles als extrems i una altra de central. El joc consistia a llançar, o colpejar, la pilota per tal que superara la línia delimitativa que defensava cada equip. Un fris dipositat al Museu Arqueològic Nacional d'Atenes sembla reproduir una imatge del joc esmentat. Representa dos equips acarats de tres membres, que adopten postures similars a les que podem observar en una partida de llargues actual. També la modalitat del raspall podia correspondre a una variant de l'*episkyros* a terra, però les escasses referències no n'ofereixen cap precisió. De Grècia, el joc passà a Roma i s'expandí per gran part de l'imperi.

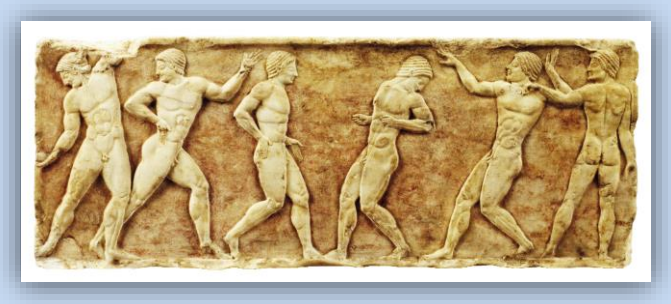

1. Observa el fris grec del joc de pilota i descriu els gestos dels components dels dos equips. Relaciona'ls amb els que adopten un rest, mitger o punter actuals en el joc a llargues.

Un joc europeu

A l'Edat Mitjana el joc a llargues s'estenia per França, on rebia el nom de *jeu de paume* ('joc de palma') i d'altres països europeus. De fet encara perviu a Bèlgica i en algunes regions de França, Holanda i Itàlia. En el conjunt d'Espanya també fou un deport molt popular i, pel mestissatge de cultures, arribà a països llatinoamericans com Mèxic, Colòmbia i Equador. Aquesta similitud secular ha propiciat, després de la mútua coneixença, l'organització de campionats internacionals que agermanen pobles i cultures.

L'evolució del joc en les diverses zones anà convertint els valencians en dipositaris d'un patrimoni abans compartit. A partir del segle XVI, a França, començà a jugar-se amb raquetes i amb una xarxa central i, en bona part d'Espanya, amb pales. A llarg del segle XIX desapareix progressivament de les regions ibèriques tret del *bote luzea* basc i les llargues valencianes. Però també a Euskal Herria acabà reemplaçant-se pel joc indirecte, a frontó, ja siga amb la mà o amb instruments projectors com la txistera o la cesta punta. Les noves modalitats començaren una forta expansió per tots els continents mentre que el joc directe hi esdevenia quasi residual. És l'època en què els valencians el consideren un joc ancestral i exclusivament propi.

Una altra via d'evolució és el tenis. El joc passà dels trinquets coberts anglesos, on es jugava amb raquetes, a l'aire lliure, i acabà adoptant el nom de tenis, que prové de la veu francesa *tennetz*, adreçada al contrari en traure. Aquest origen comú ocasiona la similitud del còmput amb el joc de pilota.

2. Consulta la web de la Confederació Internacional del Joc de Pilota (CIJB) ‹http://www.cijb.info/index.php?lang=cat› i respon les següents preguntes:

a) Enumera les federacions que componen la CIJB.
b) Compara les normes del denominat joc internacional amb les del joc a llargues valencià.
c) Raona-ho amb els companys de classe: creus que és important l'organització de campionats europeus i mundials de pilota a mà o pel contrari que és una desvirtuació de la pilota valenciana.

3. Llig l'article "Pilota al món", de Víctor Iñúrria, aparegut en el diari digital de pilota valenciana *Pilotaviu* «http://www.pilotaviu.com/pagina-estatica/pilota-al-mon-1» i selecciona les modalitats que més s'assemblen al joc a llargues valencià.

Les llargues, la matriu de la pilota valenciana

El joc a llargues ha generat la resta de modalitats que hui practiquen els valencians. La raó degué ser l'adaptació a l'espai. Per a les llargues calia un carrer llarg i recte, d'unes 80 passes. Es treia a l'aire o al primer bot, al terra o sobre una banca, tauleta on es picava la pilota, i la força del braç s'adeia a la distància a recórrrer. Però, si no es trobava el carrer apropiat, se'n podia fer servir un altre limitant-li la treta, en les curtes, o la forma d'efectuar-la: de palma o a contramà, o siga tirant-se-la contra la paret i jugant-la a l'aire amb la mà contrària. Una altra solució era substituir la treta per la ferida, com en la perxa i la galotxa antiga, on s'havia de passar la pilota per dalt d'una vareta, senyal o corda situats a la paret i restringir el lloc de la caiguda. A partir d'aquesta jugada inicial ja se seguia com a les llargues, i amb ratlles.

Les ratlles es produeixen quan s'atura la pilota abans d'arribar a la línia de quinze. Amb una, es passa del rest al traure en arribar a val; i amb dos, en en el mateix moment. Després s'han de disputar. El terreny de joc hi queda dividit i, si qualsevol dels dos equips no la supera, és quinze del contrari.

Text 1

Atés que lo present temps de l'estiu és molt calorós i alguntant sospitós de malalties i com los jocs de pilota se continuen i s'usen en demasia, de tal manera que a penes se pot passar per los carrers de la dita vila per los molts jocs que hi ha, per tant les sobredites coses i altres considerades, tengueren per bé que en ningun carrer de la dita vila d'Alcoi no es puga jugar a pilota fins al dia de la Verge Maria de setembre primer vinent del present any MDLXIX, si no serà en la Llonja de la plaça de la present vila.

4. Comenta els arguments que esgrimeixen el jurats de la vila d'Alcoi per tal de limitar-hi el joc de pilota.

5. Com creus que devia influir la diversa tipologia dels carrers en les formes del joc que s'hi practicaven?

Text 2

Dissabte a 27 de juny 1615, entre cinc i sis hores de la vesprada, estant jugant als cientos en casa, en la sala de don Pau Sanoguera, a la plaça de Penya-roges, don Antonio Bellvís ab altres cavallers, entrà per la finestra una pilota de vent que jugaven uns cavallers en dita plaça i, estant molt a dins de la sala, li pegà en lo ull dret i li féu eixir molta sang d'aquell i ab gran perill de perdre'l, i li buidà lo ull. I qui va traure la pilota del taulell o botador era don Laudomio Mercader, fill del comte de Bunyol. Déu mos guarde de desastre.

Pere Joan PORCAR, *Dietari*.

6. Entre els elements del joc apareixen un taulell o botador i la pilota de vent. Explica'n el significat.

7. Segons els indicis que ofereix el text, digues a quina modalitat de pilota jugaven i en quina jugada es produí l'accident.

8. Els espectadors d'una partida actual encara reben l'apel·latiu de cavallers. Relaciona-ho amb el text.

9. La plaça de Penya-roges, després es digué de la Pilota per l'ús continuat que se'n feia i fins i tot hi tenia un dau marcat. A partir de l'inici el segle passat passà a dir-se de Marià Benlliure. Argumenta amb els companys la conveniència o no de substituir els noms populars de la toponímia urbana per altres de cultes.

Text 3
CINTA. Anem a vore en què para la partida de pilota. TORIBIO. A quinze i dos ratlles (*Marxant*). *Creuen els dos bandos per el foro per a col·locar-se en lo lloc corresponent al canvi de feridor. El d'Enrique passa primer. Front al foro Roquet li diu:* ROQUET. A fer val en dos trompaes; tens dos ratlles baix la corda. Estanislau ALBEROLA, *De la mateixa sanc*, "Teatro Valencià", 1926.
10. La partida es disputa al carrer d'un poble de les Comarques Centrals Valencianes. Raona la modalitat de pilota a què estan jugant.
11. Justifica per què canvien de part a mitjan joc.
12. L'obra teatral s'estrenà al Teatre Moderno de València el setembre de 1926. Explica la coneixença del joc que l'autor pressuposa a l'espectador.
Modalitats sense ratlles
Al llarg del segle XX es produeix un altre canvi important en la normativa del joc que afavoreix la creació de noves modalitats. Es tracta de la progressiva desaparició de les ratlles. Al trinquet, en el tombant del segle s'incorpora una corda divisòria que elimina la invasió del camp contrari pròpia de les ratlles i es canvia la treta per la ferida i la conseqüent feta de dau. Naixia l'escala i corda, hui dia la modalitat professional juntament amb el raspall. Aquesta innovació circumscriu les llargues al carrer. Al trinquet també es jugava la modalitat ja quasi desapareguda del rebot, amb dos cordes. Una, que s'havia de superar en la ferida, i una altra de central per dalt de la qual havien d'anar la resta de pilotes jugades. La diferència amb l'escala i corda era principalment que es feria cara a un dau existent en l'angle del rest oposat a l'escala. Al carrer, també la galotxa antiga acaba col·locant una corda central i suprimeix les ratlles. Així mateix en prescindeixen les galotxetes, una evolució dels trinquets de pilota grossa. Quant al raspall, és probable que també es jugara a l'antic Regne de València des del segle XIV i és una variant del joc privativa dels valencians. Ho fa pensar la famosa prohibició de 1391, en què es vedava a la ciutat de València la pràctica de la "pilota arruladiça", és a dir que redolava. La diferència respecte a les llargues és que no cal jugar-la de bo, és a dir a l'aire o al primer bot, sinó que la pilota pot rodar per terra o quedar-se aturada. Les ratlles hi desaparegueren, tant al carrer com al trinquet, en la dècada dels 60 del segle passat. La raó, com en la resta de casos, era conferir-li un major dinamisme al joc, fer-lo més intel·ligible per a un espectador poc avesat i evitar els dubtes que la seua casuística ocasionava en les travesses dels aficionats.

Una altra modificació ressenyable per a la racionalització de la durada de les partides fou la desaparició de les disputades *a pujar i baixar*, o *a rebaixar*, que podien allargar-se excessivament si no s'aconseguia la diferència de jocs pactada.

Text 4

Deixa caure la pilota suaument. Quan bota sobre la pedra, l'envia contra la paret, tot just damunt la ratlla de la ferida. Ho ha fet amb un colp quasi imperceptible. Es podria dir que l'ha acompanyat al principi de la seua trajectòria amb un moviment de braç lent, com assenyalant-li el camí després d'acariciar-la. La pilota rebota cap al dau sense tocar el frontó. L'escaleter la torna amb l'esquerra amb moltes dificultats.

Josep E. GONGA, *Trinquet trincant*, Caixa d'Ontinyent, Ontinyent, 1999

13. Digues a quina modalitat pertanyen les jugades que s'hi descriuen.

14. Es pot dir que el jugador ha ferit *a curtes* (també dit *a curtetes*, *ferir mollet* o *ferir per davant*). Explica en què consisteix i els seus avantatges i inconvenients.

Text 5

Per la tardor de 1880 va començar a córrer per tots els pobles de la comarca anomenada de la Marina i encara per altres, el rumor d'haver-se concertat una descomunal partida de pilota que es jugaria a Ondara el dia 26 de novembre. (...) Arribat el moment de colpejar la banca, la sort designà per a estar-hi Mora, de Parcent, que tot seguit va començar el joc amb els seus companys Marco, de Xaló, i el jove de Calp. Els contraris prompte els guanyaren catorze tantos, sense que pogueren prendre més davantera i acostar-se als trenta-cinc tantos acordats en el pacte. Ni més ni menys que vint-i-quatre jocs s'havien jugat en el transcurs de tres hores i mitja, sense que ningú poguera suposar, per la marxa de la partida, a qui lliuraria la victòria la seua rama de llorer.

F. ALMELA I VIVES, *El juego de pelota en Valencia,* València, 1960 (traducció dels autors).

15. Què era la banca?

16. Quant punts valia cada joc? I ara?

17. El còmput era a rebaixar i el pacte a 35 punts. Explica'n els conceptes.

18. Quant creus que podia durar una partida? Per què?

19. Justifica que les partides a pujar i baixar jocs hagen desparegut.

El joc indirecte
També hi ha dues modalitats autòctones de frontó, en què es juga contra una paret, no acarant-se a l'adversari, però sempre a mà. La primera és el frare, que es practicava a les comarques septentrionals valencianes en uns trinquets específics que tenien, en els angles del frontis amb les muralles, uns frares, o bisells verticals. Actualment s'està intentant revitalitzar-la. També hi ha el frontó valencià, de paret esquerra i rebot, i unes dimensions de 25x10 m. La Federació també gestiona una modalitat exògena denominada frontó internacional o *one wall*, que, com els seu nom indica, es juga contra una única paret i sense ratlla de falta en el frontis. És una forma de joc molt senzilla, viva i televisiva per la qual cosa experimenta una gran expansió. Els xiquets valencians han practicat tradicionalment una forma semblant de joc, denominada *a paret*, o *pareteta*.
20. Visualitza el vídeo promocional del frare, ‹https://www.youtube.com/watch?v=gRpFeUxs1vU›, i descriu el recinte on es practica i el desenvolupament del joc.
21. Què et sembla el fet que hi apareguen persones majors explicant-lo i xiquets aprenent-lo?
22. Debat amb els companys la conveniència de recuperar jocs antics i minoritaris o pel contrari dedicar tots els esforços a promocionar les modalitats professionals.

ASPECTES CULTURALS DE LA PILOTA VALENCIANA A L'ÀREA D'EDUCACIÓ FÍSICA DEL CURRÍCULUM D'ESO I BATXILLERAT (DECRET 87/2015, DE 5 DE JUNY, DEL CONSELL)

MATERIAL PER AL PROFESSORAT:

4.1.1 Història de la pilota valenciana.
4.1.2 Les Instal·lacions de pilota valenciana: patrimoni cultural.
4.1.3 Aspectes sociològics i culturals de la pilota valenciana en l'actualitat.
4.1.4 La llengua i la pilota valenciana.
4.1.5 Evolució històrica de les distintes modalitats de pilota valenciana.
4.1.6 Els colps específics.
4.1.7 Fitxes complementaries: guant escolar i la meua pilota.
4.1.8 Les modalitats (fitxa/es tècnica/es).

4.1.1. APROXIMACIÓ HISTÒRICA AL JOC DE PILOTA VALENCIANA

(Text per al professorat corresponent a l'apartat del currículum de l'Àrea d'Educació Física de 1r d'ESO titulat "Història de la pilota valenciana com a part d'un patrimoni cultural que fa falta preservar".)

EL JOC DE PILOTA AL REGNE DE VALÈNCIA EN LA BAIXA EDAT MITJANA

El que hui denominem joc de pilota valenciana enfonsa les arrels en l'antiguitat grecorromana i acabà expandint-se per gran part del continent. Durant l'edat mitjana adquirí un gran auge, especialment a França, on es denominava *jeu de paume*. Actualment encara es practiquen variants de l'antic joc a llargues en algunes regions europees com a vestigi d'un passat de plenitud, entre les quals destaca la nostra terra per l'ús secular que n'ha fet i per la plena identificació actual, que ens du a considerar-nos dignes dipositaris d'un patrimoni cultural que tenim l'obligació de preservar i divulgar.

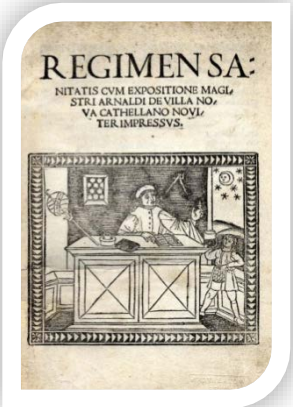

La primera citació coneguda d'un autor valencià és el consell que Arnau de Vilanova dirigeix al rei en el tractat *Regiment de sanitat a Jaume II*, escrit l'any 1305, sobre l'exercici que considera més convenient per a la seua persona. Aquest metge de reis i papes hi considerava que era menyspreament del seu estament la pràctica del joc de pilota o la lluita.

No se sap si el rei li va fer cas, però sí que per aquell mateix temps ja existia a Alcoi la placeta del Jugador de Pilota, amb el significat de lloc on hom juga. Segons afirma Sanchis Llorens, a conseqüència de l'atac a la ciutat per Al-Azrach l'any 1276, alçaren en les primeres dècades del segle una muralla en forma d'arc que, a la part que requeia al raval, formava tres placetes. Una d'elles és la susdita.

Aquesta dada permet suposar que el joc de pilota anà avançant cap al sud paral·lelament a la conquista. Per exemple, a la cort gandiana del duc reial Alfons el Vell, el joc de pilota era un dels entreteniments preferits del seu fill Pere de Villena i dels seus néts, segons indiquen petites despeses realitzades els anys 1379 i 1380. I la seua pràctica esdevingué tan general que abans de finalitzar el segle XIV ja es produí a València una coneguda prohibició, la primera d'una llarga sèrie que es repetí continuadament al llarg dels temps per les ciutats i les viles valencianes amb un èxit relativament escàs.

El 14 de juny de 1391 els justícies i els jurats de la ciutat de València manaven publicar una severa crida en què prohibien el joc de pilota arrutladissa dins els murs de la ciutat als majors de 10 anys per causa de les blasfèmies i injúries de paraula i de fet que hi sofrien "*les gents anants e stants*". La pena per als contraventors era de vint morabatins d'or. Si no la podien satisfer, serien tancats a la presó i correrien tota la ciutat amb assot *"sens tota gracia e remey"*. La sanció no podia tenir remissió ni composició i, si el justícia civil es mostrava negligent en l'aplicació, es podia cobrar "*la penyora pecuniària*" dels seus béns particulars. Un terç de la multa seria per al rei, un altre per a les obres de "*murs e valls*" i el restant, per a l'acusador, que podia ser qualsevol que prestara jurament davant un justícia amb la seguretat que no seria delatat.

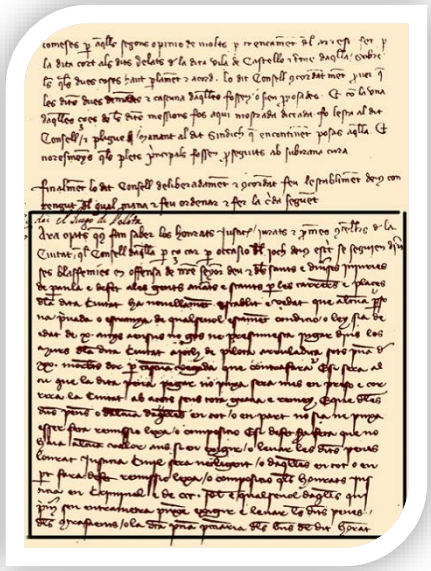

Ban prohibint jugar a "pilota arruladiça" als carrers de València. 14 de juny de 1391.

Però l'anunci tingué una resposta ràpida i inesperada. Una colla d'hòmens de paratge, o siga individus que gaudien d'un cert grau de noblesa i de determinades exempcions tributàries, s'avalotaren. Arrancaren les clavilles d'una carnisseria situada en un carrer molt concorregut i jugaren a la xoca, o siga, al canonet, amb els turmells dels vianants, i amenaçaren de persistir-hi a garronades, és a dir, a puntellons, o bé amb pedres.

Aquella mateixa nit feren sonar el seny per tal de convocar-se i cavalcaren en una mula un jove nu a qui passejaren per la ciutat mentre el fuetejaven tot dient: *"aquest és aquell qui ha jugat a pilota e, com no puxa pagar la pena, ha sentència que sia açotat"*. A continuació es dedicaren a fer cudolets sagnants, o siga a vituperar amb veus contrafetes els membres del consell, als qui titllaven de gelosos i cornuts, i les seues esposes.

A l'endemà el procurador fiscal acusava els revoltats dels delictes d'usurpació de jurisdicció, per pegar al fadrí, i de difamació, però molts hòmens de paratge protestaren la mesura. El caire que adoptaven els esdeveniments forçà el consell a escriure una espaventada missiva a la cort reial en què comunicaven els fets, tot recordant les *"viltats e mals"* que provocava el joc prohibit i les blasfèmies i els enuigs que sofrien els vianants per causa que *"era vengut en tant, que molts ne fahien offici, e tots carrers e tots dies e hores los eren bons a tal joch"*, i asseverant que *"tot hom vol anar a regna solta, que no paren Déu ne rey*

ne officials seus". Hi demanaven una presta i rigorosa justícia per als rebels a les bones ordinacions; i el càstig que els pretenien aplicar era l'expulsió de la ciutat.

Per tal de solucionar el conflicte es creà una brigada armada que impedira les reincidències. Alguns dels revoltats foren empresonats i d'altres fugiren de la ciutat. Finalment honorables cavallers sol·licitaren clemència per als esgarriats tot argüint que molts d'ells eren jóvens que encara no tenien l'enteniment complit i que la correcció hi devia ser més admonitòria que penal. El prec de persones tan destacades ajudà que les aigües es calmaren i que a poc a poc s'oblidara la qüestió.

Ara bé la interdicció no aconseguí el que pretenia i periòdicament els pregoners, amb trompeta i tabal, seguiren comminant els jugadors, senyal manifest que la pràctica que volien eliminar no minvava. Com diu Narbona Vizcaíno, el 26 d'agost de 1412 el trompeta públic Ramon Artús en pregonà un altre de semblant. I el 28 d'abril de 1422 hi insistien, bastant exageradament, *"per esquivar e tolre de tot scandels e perills de persones e de béns que porien fàcilment enseguir en la dita ciutat nafres e morts".* Pocs dies després, el risc s'acomplia. Teresa, viuda de Joan Toro, denunciava Miquel de Senys i el seu esclau perquè, jugant, li havien pegat *"un colp de pilota en l'uyl dret"* per causa del qual li havia eixit molta sang i el tenia *"en un punt de perdre".*

Les circumstàncies es repetien en cada ciutat del Regne i les prevencions que s'hi adoptaren foren similars, així com els exigus resultats que n'obtingueren. Per exemple l'honorable consell de la vila de Castelló *"per bé, profit e utilitat de la cosa pública, com sie vist per speriència que es maestra de les coses que·l joch de pilota és fort dapnós als vehins e habitadors de dita vila",* per tal de preservar-los *"dels dits dapnatges e de scàndells e perills"* hi prohibia jugar no sols al nucli urbà, sinó també al terme, fóra de manera manifesta o amagada. A Gandia, el duc Alfons el Jove dictà una provisió en el mateix sentit*: "que dins los murs de la dita vila ne en la Vilanova nul hom de quasevol estament e condisió sia no gos o presumexca jugar a ningun joch de pilota".*

Sant Vicent Ferrer, en canvi, era més tolerant amb un joc que, a principis del segle XV, ja s'havia generalitzat en terres valencianes. El nostre taumaturg el contraposava als jocs de daus, prohibits per l'església, i estranyament no esmentava les flastomies que s'hi podien proferir perquè, sens dubte, no les hi considerava inherents. És per això que en consentia la pràctica, juntament amb la d'altres com el palet, el dard i la ballesta, ja que les habilitats que s'hi aprenien eren útils per a *"exercir armes a deffensió de la cosa pública".*

Sant Vicent Ferrer predicant. **Alonso Cano.**

La profusió del joc de pilota es va veure reflectida, així mateix, en textos del segle d'or de les lletres valencianes. Per exemple, el protagonista de la novel·la cavalleresca anònima *Curial e Güelfa*, el dia que no s'entrenava per a combatre a cavall, *"jugava pilota davant lo palau"* i era per la seua enamorada *"contínuament mirat e vist"*.

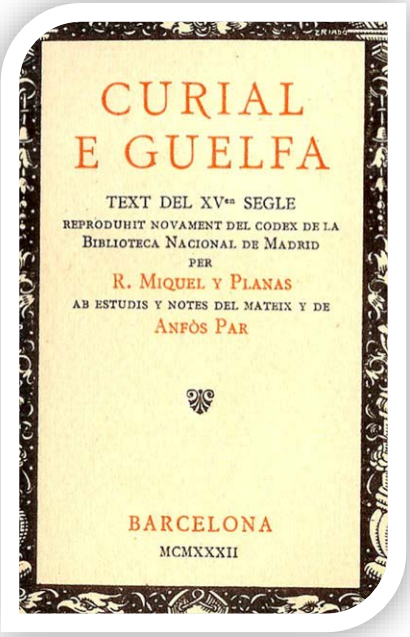

Jaume Gassull, representant de l'Escola Satírica Valenciana, aprofitava les alternatives d'una partida per tal d'il·lustrar metafòricament, en *Lo somni de Joan Joan,* l'animat debat femení sobre qui eren més mereixedors de l'amor, els jóvens o els vells. L'abadessa sor Isabel de Villena, en la *Vita Christi,* narra els vituperis que sofrí Jesús durant la passió quan, ferit i nu, intentava recuperar la seua vestimenta mentre *"aquells rapaços e gentegaça"* li la prenien *"e feyen ne una pilota"* que llançaven tant lluny com podien. I fins i tot el deport preferit dels valencians de l'època prompte trobà traslació gastronòmica en les delicioses pilotes, com veiem en el plat denominat *"bones toronges de Xàtiva"* inclòs en el *Llibre del coch* de mestre Robert de Nola.

El joc de pilota era també el preferit de la noblesa. A l'agost de 1493 Joan de Borja, segon duc de Gandia i fill del papa Alexandre VI, deixa Roma i es trasllada a Barcelona per esposar-se amb Maria Enríquez, cosina de Ferran *el Catòlic*, que havia estat promesa del seu difunt germà Pere Lluís. Venia carregat d'objectes preciosos i riques teles, com reflecteix el minuciós inventari que s'hi realitzà, on figura un perfumador redó "com a pilota de vent".

Disputa de santa Caterina, **Pinturicchio. Apartamentos Borja del Vaticà,**
A la dreta i sobre cavall blanc, Joan de Borja (atribuït).

Entre els consells que Roderic de Borja adreçà al seu fill, que sols comptava disset anys, hi havia que fóra sobri i auster, que no jugara a daus, que no eixira de nit, ni anara amb dones, i que menjara i dormira sempre que poguera amb la duquessa, amb qui urgia que completara el que el seu germà havia deixat pendent. Però, segons les notícies que enviaren a Roma els hòmens de confiança del pontífex, sembla que el duc Joan feia tot just el contrari, a més d'anar a matar cans i gats per la nit, cosa que li reportà dures reprensions paternes.

Per tal de tranquil·litzar el successor de sant Pere, Joan Artés, criat del duc, li escrivia una lletra el 19 de novembre, ja des de València, en què li feia saber que el seu fill, *"fatiguat de jugar a pilota ab lo il·lustríssimo senyor príncep, y de anar a caça"*, es limitava a fer un breu passeig després de sopar.

SEGLE XVI. UN JOC DE CAVALLERS

A la ciutat de València les famílies nobles no patien la prescripció del joc de pilota perquè es construïren trinquets particulars. Durant el segle XVI tenim documentats el del Miracle, també dit dels Cavallers, propietat dels Montagut; el de Centelles, el d'En Ciurana, el de mossén Olcina, el dels Mascó o dels Pilons, i el de mossén Sanç, tots ells, cognoms il·lustres de la ciutat. La resta de la gent, si volia evitar els problemes del joc al carrer, podia acudir a algun trinquet popular com el del Trabuquet, probablement conegut abans pel nom de trinquet del Bordell dels Negres; el de Na Segarra, també denominat trinquet de la Morera, o el de Faigs.

El diàleg de Lluís Vives *Leges ludi (Les lleis del joc),* a més de constituir una magnífica passejada pel cor de la València del segle XVI i de fornir-nos d'una informació molt valuosa sobre el joc de pilota com a esbargiment noble i les regles que s'hi empraven tant a València com a París, ens interessa també per la filosofia que hi pretén aplicar. S'havia de jugar per recrear l'ànima; qualsevol altra forma seria vici. Els companys havien de ser jovials i cortesos per allunyar rinyes i blasfèmies. Havia de ser un joc ben entés tant pels que el practiquen com pels espectadors, i que no depenguera tant de la sort com de l'experiència i el saber. Les travesses havien de ser moderades, de tal manera que augmentara l'interés sense que, en el cas de perdre, se sofrira turment. S'havia de practicar amb una disposició d'ànim tal, que la derrota no causara tristesa ni comportara maldir dels companys ni del públic present, i, si es guanyava, no s'havia de mostrar supèrbia ni enutjar els altres amb bromes. No s'havia de posar Déu per testimoni. Calia recordar, així mateix, que els espectadors són com els jutges del joc i s'havia d'acceptar sense discussió la sentència que emeteren. I finalment, s'havia de jugar solament fins que es tingués l'ànim renovat per tal de tornar al treball i als assumptes seriosos.

Lluís Vives. **Josep Aixa. Claustre Universitat de València.**

Algunes d'aquestes recomanacions, aplicades al joc de pilota, han continuat acomplint-se fins avui, tals com la

cavallerositat, l'elegància en la victòria i la derrota; el judici inapel·lable del públic en cas de dubte... Però no sempre era fàcil seguir-les. N'hi havia qui en feia ofici. Per exemple a la ciutat de Gandia, na Beatriu J. Ferrandis, viuda de Pere Joan Roig, declara, per al capbreu de 1564, un forn de coure pa al carrer de la Vilanova, que fita amb la casa del doctor Blasco, *"en la qual habita Hieroni Ximeno, jugador de pilota"*.

D'altres no podien evitar els juraments i els renecs ofensius contra Déu i l'església. Així el 29 de novembre de 1580, Antoni Monroig declara davant l'inquisidor, amb motiu d'unes visites que realitzà a Gandia, que feia uns 24 anys, estava Joan Martí jugant a pilota a casa del canonge Pedro de Ávila i *"haviendo perdido un juego salió tanto de si"* que blasfemà. Les tretze o catorze persones que hi havia presents a la sala l'obligaren a agenollar-se, fer una creu i besar-la.

Malgrat la diversitat d'entrebancs, el joc de pilota prosseguia en plena expansió. L'any 1569 el *Llibre de Consells* de la ciutat d'Alcoi descriu una situació en què *"los jochs de pilota se continuen y se ussen en demesia de tal manera que a penes se pot passar per los carrers"* amb l'afegit de la calor estiuenca que propiciava les malalties. Tot plegat decidí als jurats a vedar el joc de la pilota en tots els carrers de la vila fins al setembre vinent, excepte a la llotja de la plaça.

A Alacant s'obria un trinquet als afores de la vila vella, on jugaven els aficionats de les classes benestants.

I no sols s'hi esbargien els cristians. Els moriscos es vanagloriaven, segons Aznar Cardona, de *"baylones, jugadores de pelota, tiradores de bola y del canto y corredores de toros y de otros hechos semejantes de gañanes"*. Per exemple, Ferran Garcia-Oliver conta que l'abat de Santa Maria de Valldigna s'asseia a la porta del monestir per veure partides de pilota entre els moriscos de la Xara i els cristians de Simat.

Monestir de Santa Maria de la Valldigna.
Simat de la Valldigna.

SEGLE XVII. NOBLES, SOLDATS, CAMPEROLS I BANDOLERS

El joc de pilota encara continuava sent un esbargiment reial. Diuen que a les acaballes del segle XVI, Felip III, que encara era príncep, visità Xàbia acompanyat pel marqués de Dénia, i, en el transcurs d'una partida de pilota en què participava, demanà al públic per una pilota incerta i ningú no hi gosà opinar, cohibits per la rellevància del personatge. Sols Antoni Banyuls, un criat del marqués, trencà el silenci: *"Altesa, vós no teniu cap falta, però la pilota que heu jugat, sí".* I diu la llegenda que, impressionat per tan hàbil resposta, se l'endugué a la cort. En realitat devia ser un servent de confiança del marqués, que el posà al servici de l'hereu de la corona. Banyuls sabé guanyar-se la voluntat del seu nou senyor que, en pujar al tron, el mantingué al seu costat. Al cap dels anys tornà a la Xàbia nadiua, des d'on establí una interessant relació epistolar amb personatges de la cort als qui tractava amb gran familiaritat. En una d'aquelles missives, concretament en la dirigida al marqués de Dénia el 14 d'abril de 1651, afirma*: "Los Reyes me han hecho honra de darme cavallerías y noblezas y varas reales, que me alcanzó su agüelo de S. E. por mi lealtat y mis servicios".* Una de les regalies que obtingué guarda relació precisament en l'ocasió en què conegué el futur rei. Es tractava de la facultat d'aprofitar-se dels beneficis que generaven alguns jocs, entre els quals es trobava el joc de pilota als trinquets de la ciutat de València. Felip III li la concedí per reial privilegi signat a l'Escorial el 6 d'agost de 1616. Ell la vengué a l'Hospital de València per 1.659 lliures el 30 de setembre de 1633.

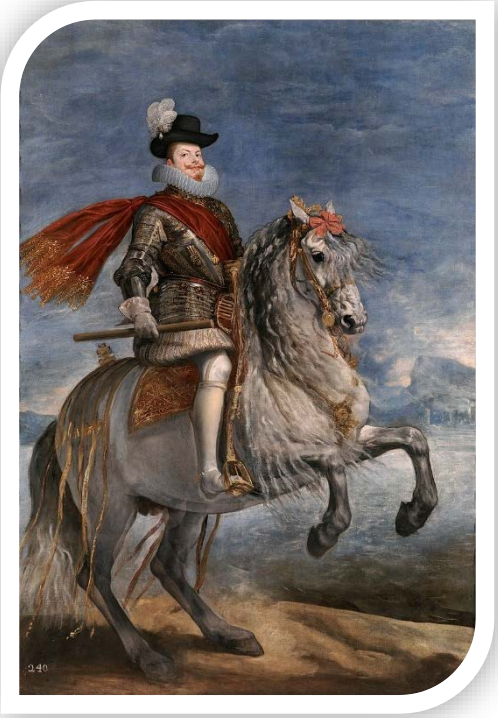

Felip III. **Diego de Velázquez.**

No sabem si els guanys de Banyuls foren importants, perquè la gent persistia en el joc al carrer i especialment a la plaça de Penya-roges, que prengué el nom de la Pilota per l'ús que se'n feia fins a les darreries del segle XVIII en què, segons Orellana, els veïns *"procuraron desviar de esse sitio lo que más que de diversión les servía de incomodidad".*

A vegades les partides que s'hi arreglaven causaven greus litigis, com el que originà Laudomio Mercader, fill del comte de Bunyol, que dissabte 27 de juny de 1615, a mitjan vesprada, va traure la pilota de

vent des del taulell o botador, amb tan mala fortuna que entrà per la finestra de la casa d'en Pau de Sanoguera i colpejà el rostre de n'Antoni Bellvís, que hi era jugant a les cartes. Com diu el dietari de Joan Porcar, *"li pegà en lo ull dret y li féu eixir molta sanch de aquell y ab gran perill de perdrel y li buidà lo ull".* I n'acabava la crònica amb una invocació, pensant en les probables conseqüències: *"Déu mos lliure de desastre".*

A la plaça hi havia un dau que figura com a fita en escriptures de propietat. Un altre dietarista, Joaquim Aierdi, reporta que l'1 de juny de 1679, dia de Corpus, una dona aragonesa d'uns 50 anys, que, segons deien, estava esperitada, *"entrà en la casa que està el dau de jugar a la pilota, en la plaça de la Penarrocha, que és de don Melchior Sisternes"*, es llevà la mantellina i el vel que duia i es llançà a un pou que hi havia, on s'ofegà.

Aquesta plaça, avui denominada de Marià Benlliure, encara és recordada per les persones d'edat com plaça de la Pilota.

Però no sols s'hi jugava a la capital, sinó per tot el regne. A principi de novembre de 1609, segons conta Gaspar Escolano, es trobava el mestre de camp Sancho de Luna a Benissa presenciant una partida de pilota, quan es presentà el rector del poble per dir-li, davant de capitans i soldats, que, si no mentia un pronòstic que s'havia imprés a València, els moros patirien una gran derrota a mans dels cristians el dia 4 de novembre. Es tractava dels moriscos revoltats de la Vall de Laguar, que foren tan cruelment represaliats. A conseqüència d'aquesta notícia molts valencians volgueren seguir-lo cap a Murla, on s'havia de lliurar la batalla.

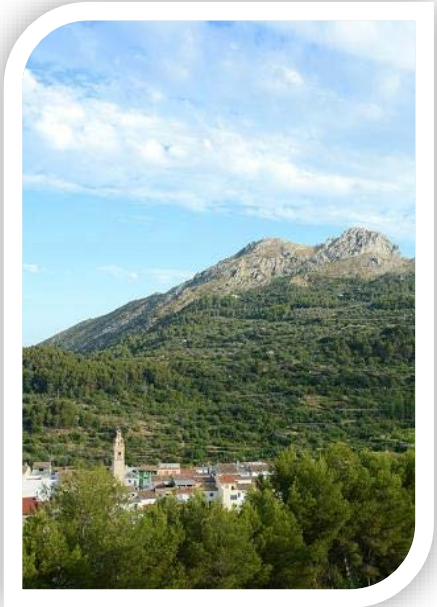

El Cavall Verd. La Vall de Laguar. Paisatge d'una revolta.

I el 2 d'agost de 1618 el duc de Gandia, Carles Francesc de Borja, envià unes instruccions generals als seus batles en les quals s'inclou la prohibició de jugar a pilota els dies faeners i mentre es poguera treballar al camp *"tanto por lo que dexan de trabajar como per el mal exemplo que se da".* Ell i la seua família, en canvi, no hi tenien cap impediment. El mes d'agost de 1636, el seu successor al ducat, Francesc Dídac Pasqual de Borja, després virrei de València, mentre descansava d'una partida de pilota enfront de la casa del comte

Bandoler, gravat.

d'Anna, va veure Pere Vidal, un llaurador d'Ador, que evidentment vulnerava la pena de desterrament per tres anys que li havien imposat poc abans per dur una escopeta. La seua denúncia li degué reportar que li fóra doblada la condemna.

Però si no podien jugar els camperols, sí que ho podien fer els bandits que, a l'igual que els senyors, tenien temps i diners.

Així, com conta Aierdi, els sospitosos d'haver assassinat un moliner el 22 d'agost de 1667 hi cercaren la coartada: *"Induhiren testimonis falsos, de Llíria, que diguesen que dos dies avans estaven en Llíria, jugant a pilota".*

Vicent Escartí aporta també un document de 1678 on s'exposa que en un carrer de Mira-rosa, llogaret de la Marina, *"fonch vista jugar a pilota una quadrilla de més de vint hòmens, que portaven tots charpes y, en aquelles, caravines y pistoles, ab ses escopetes llargues, en forma y trache de bandolers".*

SEGLE XVIII. TRINQUETS, CONVENTS, PARRÒQUIES I HOSPITALS.

La popularitat del joc de pilota continuà sense minva pertot arreu del territori valencià al llarg del segle XVIII. Ens ho indiquen novament de manera indirecta diverses obretes literàries com per exemple el *Romanç nou, curios, y entretengut, hon es referixen els jochs, entreteniments é invencions, que els gichs de Valencia, eixerciten en lo transcurs del any, per els carrers, y places de la Ciutat...,* publicat per Carles Ros l'any 1752. S'hi afirma que el nostre joc no té caràcter estacional *"puix tot l'any voran als gichs ab sa piloteta en má".*

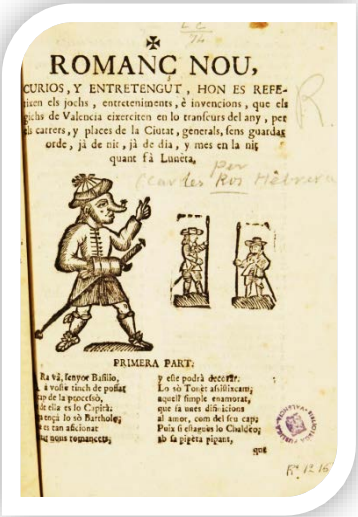

ROMANÇ NOU,

CURIOS, Y ENTRETENGUT, HON ES REFE-
rixen els jochs, entreteniments, è invencions, que els
gichs de Valencia eixerciten en lo transcurs del any, per
els carrers, y places de la Ciutat, generals, fens guardar
orde, jà de nit, jà de dia, y mes en la nit
quant fà Lunèta,

FRIMERA PART.

Ra vè, fenyor Basilio,
à volle tinch de posar
ay de la processió,
de ella es lo Cupità;
ja tinga lo sò Bartholo;
es tan aficionat
ig nous tupanscep;

y ella podrà decerir:
Lo sò Tonet afillixam;
aquell simple enamorat,
que fa uses dis-icions
al amor, com del feu capu
Puix ò ellaesies lo Chalceo;
ab fa pigèta pipant,

que

Fr. 12.16

La seua denúncia li degué reportar que li fóra doblada la condemna.

O en el *Col·loqui nou de Pep de Quelo,* atribuït al mateix autor i editat el mateix any, on el llaurador que dóna nom a la peça exhibeix les seues virtuts a una dama que vol

enamorar, entre les quals figuren ser un bon corredor de joies, el deport hípic valencià, i traure, en jugar a pilota, *"moltísim llarc y arrimat"*.

També és ben indicativa la gran quantitat de locucions que s'incorporen al valencià col·loquial en sentit figurat referents al joc de pilota, com queda profusament palés en la novel·leta *Rondalla de rondalles* de l'ontinyentí Lluís Galiana, text paremiològic per excel·lència.

Així mateix els bans enèrgics i amenaçadors, que no cessaven, permeten suposar la intensitat del joc al carrer. L'any 1741, Joseph de Fondesvieja, intendent general del Regne, corregidor de justícia major de la ciutat, fa pública una crida en què es prevé a tot aquell que jugara a pilota pels carrers de la població o als ravals amb una multa de tres lliures i un mes de presó. Els pares respondrien pels fills i els amos, pels criats. Els motius eren que, tant els dies de festa com els de faena, els xics faltaven als seus estudis i els hòmens a les seues ocupacions per causa del joc, a més de l'algaravia que s'armava, el perill de les pilotades i la trencadissa de vidres, tot això malgrat que hi havia llocs tancats destinats al joc.

El trinquet a què hi feia referència era el construït l'any 1734 junt a la porta del Real per l'Hospital de València, que recordem que adquirí el dret reial per compra realitzada a Antoni Banyuls. Aquesta cèdula fou renovada l'any 1745 per Felip V, però les mongetes de l'Encarnació en bastiren un altre, adossat al seu convent. El nou local adquirí ben aviat una gran afluència de públic i l'Hospital, que veia perdut el dret a l'exclusivitat, presentà les reclamacions oportunes a la cambra reial el setembre de 1748, però segurament resultaren infructuoses.

Trinquet del Real, entre el pont del Real i la torrassa.
Gravat de la ciutat de València, s.XVIII

L'any 1750 el convent pagà set dotzenes de pilotes, que es gastaren durant aquell any, per 8 lliures i 8 sous. I la reparació de les cadires costà 6 lliures i 8 sous.

Entre els espectadors del trinquet rival hi havia el plater Antoni Suárez, que descriu en el seu dietari la sorpresa que tingué en descobrir entre el públic, a l'agost de 1778, un home amb els cabells verds. De qualsevol manera la competència no debilità l'assistència d'un nombre d'aficionats creixent.

L'any 1820 les religioses encara ingressaren pel trinquet 250 lliures, si bé havien de suportar la molèstia de veure pujar ara i adés a la teulada del convent per tal de recuperar les pilotes encalades.

A la ciutat de Gandia, en canvi, les monges clarisses no foren tan pacients, entre altres coses perquè només en rebien els perjudicis. L'Ajuntament, per tal d'evitar que es jugara a pilota per qualsevol carrer *"embarazando el curso a las gentes y aporreando a otras al tiempo de transitar"*, el limità al carrer de Santa Clara, junt al convent. I segons comentaren els edils en sessió celebrada el 15 de juliol de 1777, les monges havien de sofrir quotidianament la bullícia, els crits i les paraules indecoroses que s'hi proferien. Per tal de solucionar el problema, pensaren de traslladar-lo extramurs, on construïren un trinquet apegat a la muralla al costat de la porta de València, però no reunia les mesures necessàries, motiu pel qual la gent es retragué. Ara el síndic personer proposava l'aixecament d'un bon trinquet de dimensions adequades a compte de l'hospital de Sant Marc, que, arrendat, podia donar beneficis importants a la institució, tan necessitada, i al mateix temps aconseguiria *"el común la diversión pública de dicho juego desterrando sus malas resultas"*.

La sol·licitud de l'hospital, datada el 23 d'agost de 1777, demanava una resposta ràpida del duc, que al mateix temps era el patró de la institució, perquè *"no se malogre tan ventajosa ocasión"*. Però el permís tardà més d'un lustre i les obres no pogueren acordar-se fins a la sessió de la Junta de l'Hospital celebrada el 10 de desembre de 1783.

El trinquet s'estendria des de la paret de la porta fins a la primera torre de la muralla, i es féu seguint el projecte de l'arquitecte fra Onofre Trotonda. Adossat al de pilota, se n'instal·là un altre de birles. Aquest trinquet durà fins al gener de 1839 en què el tombaren per fortificar la ciutat. El mes de març següent l'Ajuntament resolgué pagar-lo a l'hospital.

També es construïren trinquets durant aquesta centúria a Alcoi, al costat del portal d'Alacant, i, a la mateixa ciutat d'Alacant, el denominat de la Vilavella. A Sagunt, el clero local n'edificà un al camí ral, arrimat a la muralla. A Dénia, un altre l'any 1778, també a iniciativa de la parròquia i segons el projecte de l'enginyer Antoni Semper. L'any 1806 el capità general

n'ordenà la demolició perquè perjudicava la defensa de la porta de la Mar, però acabà respectant-lo a petició del clergat i amb la condició de rebaixar-li el frontó a l'altura de la tronera de la torrassa per tal de no obstaculitzar el foc dels canons.

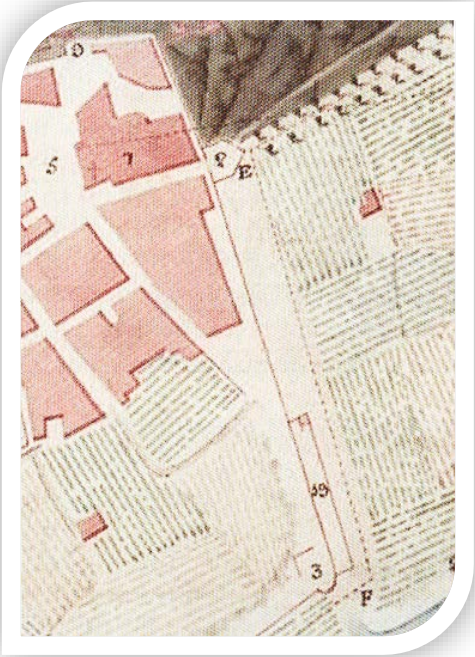

Plànol de Dénia a final del segle XVIII i detall del trinquet del Clero. En A. Reig i M. Crespo, *Dénia: el rovell de la pilota*, Club de Pilota Dénia, Dénia, 2016.

A Llíria s'inaugurà, el 1752, el trinquet de les Ànimes, situat entre l'església de la Sang, que n'era la propietària, i la muralla del castell. Però ben aviat, el març de l'any següent, l'alcalde major, Dídac Sornosa, prohibí jugar-hi els dies de faena, i els festius, ell deixaria la clau, que li havia de ser retornada. Aquestes disposicions generaren un conflicte entre l'Ajuntament i la parròquia, que hagueren de posar en mans d'advocats per tal d'aconseguir que fóra permesa *"tan justa recreació"*. L'any 1766 ja apareix com a administrador mossèn Vicent Alcocer, eclesiàstic beneficiat. Més endavant l'arrendaren en pública subhasta.

L'any 1785 es presentà una sol·licitud per alçar un trinquet en un empriu annex a les muralles del Grau de València per tal de distraure els mariners quan romanien a terra. No se sap si s'arribà a edificar. L'Ajuntament hi estava d'acord, sempre que s'hi jugara amb moderació per tal de defugir les males conseqüències per a les llars, cosa que obligaria a demolir-lo. Com hem vist, augmentava el nombre de trinquets, la majoria construïts per l'hospital o la parròquia locals, que solien arrendar-los en pública subhasta. Així mateix hem pogut comprovar que les interdiccions i les limitacions no es reduïen al joc al carrer, sinó que

estrenyien també al tancat. Malgrat tot la pràctica del joc de pilota no decreixia, tret d'entre la classe noble, de la qual, a diferència dels segles anteriors, no hem sabut trobar referències. Com deia l'erudit Orellana, a València sempre s'havia considerat un joc lícit, honest i decent. Ara bé, podríem afegir que la persecució permanent que sofria des de feia quatre segles semblava desmentir-ho.

SEGLE XIX. AUGE POPULAR I DESDENY BURGÉS

El joc de la pilota. **Josep Bru, 1881. Museu Sant Pius V.**

El segle XIX és d'una gran importància per tal de comprendre la consideració que el joc de pilota té per als valencians actuals. La seua pràctica decau en totes les regions espanyoles fins a desaparèixer, tret del País Basc, que en la segona meitat de la centúria abandona el *juego largo* i promociona les noves modalitats de joc indirecte. És aleshores quan els valencians estimen com una cosa pròpia i exclusiva un joc que no cessa en el seu auge i que, a més, es remunta a temps medievals.

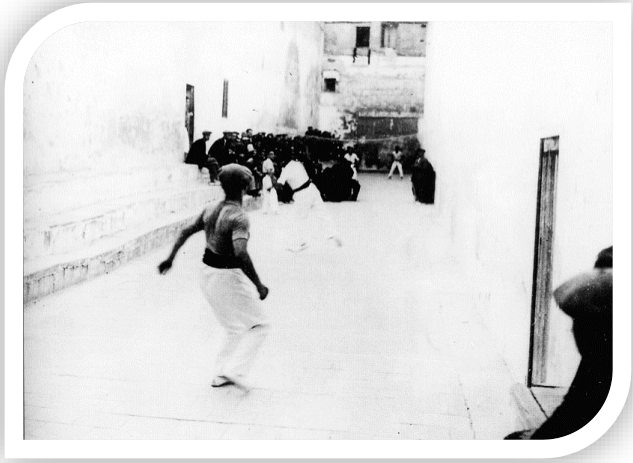

Partida al trinquet de la Cova Santa, Alcoi 1926. Wikipèdia.

Per tal d'evidenciar la preponderància i la generalització que hi obtingué, només cal recordar que es multiplicà la construcció de trinquets. Sols a la ciutat d'Alacant se n'obriren cinc.

A la ciutat industrial d'Alcoi s'inaugurà l'any 1863 el del carreró de la Cova Santa, que tingué com a arrendatari el famós jugador Vicent Sapiña "Bota". Estava obert de 7 del matí a 8 de la vesprada, se suposa que en les estacions de més hores de llum. Constava de tres galeries cobertes i anunciava abonaments mensuals.

A Dénia, arrambat a les muralles del castell, s'obrí l'any 1874 el de Vista Alegre. A Xàbia també s'aprofità la muralla per bastir-ne un. A Gandia es reedificà el que havia estat recolzat a la muralla nord, que tornà a desaparèixer en enderrocar-la, però en els darrers anys del segle se n'obriren dos quasi consecutivament. A Castelló, probablement són també del segle XIX el trinquet de Baix, situat al carrer Governador, i el de Dalt o de l'Hospital.

Trinquet de Vista Alegre, Dénia. Arxiu Municipal de Dénia.

A València també inauguraren cinc trinquets entre els quals destaca el del carrer Pelayo, que obrí les portes el 20 d'agost de 1868 i que avui és considerat la catedral de la pilota valenciana. Segons Lluís Tramoyeres, en tots es jugava a l'estil del país, és a dir a llargues, amb pilota de vaqueta i guant de cuir. La corda divisòria s'hi introduí en el tombant del segle.

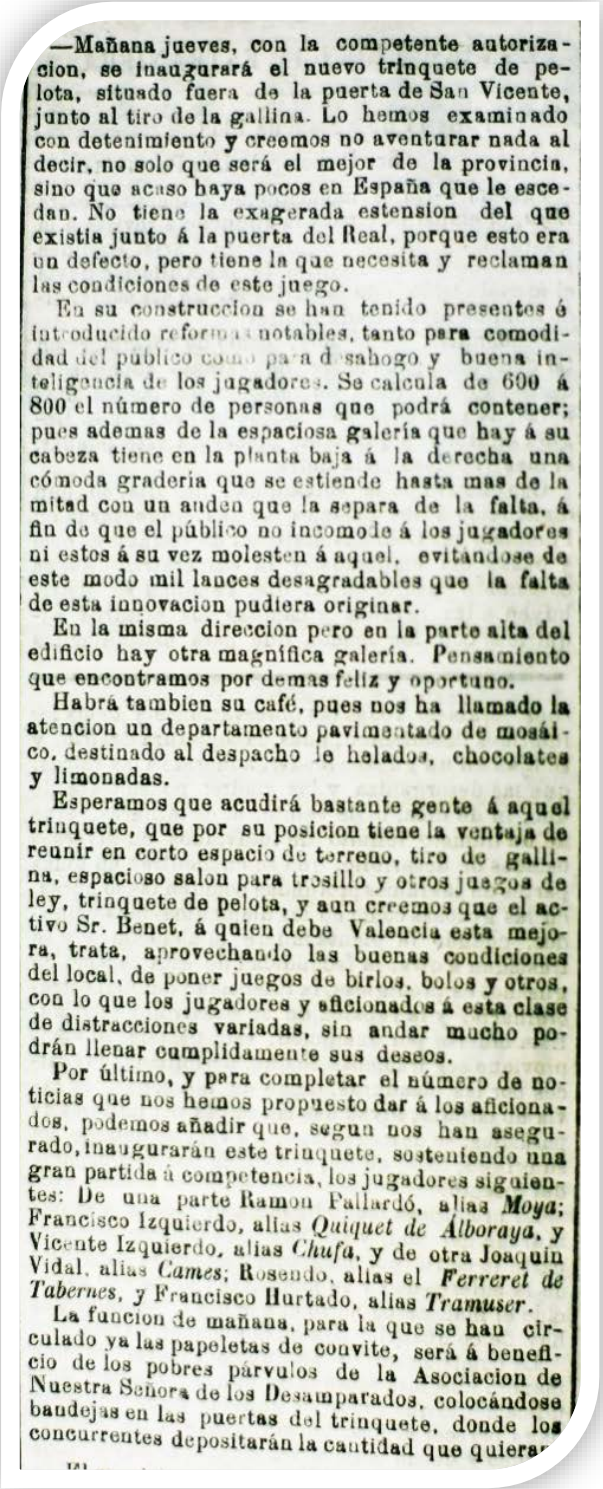

—Mañana jueves, con la competente autorizacion, se inaugurará el nuevo trinquete de pelota, situado fuera de la puerta de San Vicente, junto al tiro de la gallina. Lo hemos examinado con detenimiento y creemos no aventurar nada al decir, no solo que será el mejor de la provincia, sino que acaso haya pocos en España que le escedan. No tiene la exagerada estension del que existia junto á la puerta del Real, porque esto era un defecto, pero tiene la que necesita y reclaman las condiciones de este juego.

En su construccion se han tenido presentes é introducido reformas notables, tanto para comodidad del público como para desahogo y buena inteligencia de los jugadores. Se calcula de 600 á 800 el número de personas que podrá contener; pues ademas de la espaciosa galería que hay á su cabeza tiene en la planta baja á la derecha una cómoda graderia que se estiende hasta mas de la mitad con un anden que la separa de la falta, á fin de que el público no incomode á los jugadores ni estos á su vez molesten á aquel, evitándose de este modo mil lances desagradables que la falta de esta innovacion pudiera originar.

En la misma direccion pero en la parte alta del edificio hay otra magnífica galería. Pensamiento que encontramos por demas feliz y oportuno.

Habrá tambien su café, pues nos ha llamado la atencion un departamento pavimentado de mosáico, destinado al despacho de helados, chocolates y limonadas.

Esperamos que acudirá bastante gente á aquel trinquete, que por su posicion tiene la ventaja de reunir en corto espacio de terreno, tiro de gallina, espacioso salon para trosillo y otros juegos de ley, trinquete de pelota, y aun creemos que el activo Sr. Benet, á quien debe Valencia esta mejora, trata, aprovechando las buenas condiciones del local, de poner juegos de birlos, bolos y otros, con lo que los jugadores y aficionados á esta clase de distracciones variadas, sin andar mucho podrán llenar cumplidamente sus deseos.

Por último, y para completar el número de noticias que nos hemos propuesto dar á los aficionados, podemos añadir que, segun nos han asegurado, inaugurarán este trinquete, sosteniendo una gran partida á competencia, los jugadores siguientes: De una parte Ramon Pallardó, alias *Moya*; Francisco Izquierdo, alias *Quiquet de Alboraya*, y Vicente Izquierdo, alias *Chufa*, y de otra Joaquin Vidal, alias *Cames*; Rosendo, alias el *Ferreret de Tabernes*, y Francisco Hurtado, alias *Tramuser*.

La funcion de mañana, para la que se han circulado ya las papeletas de convite, será á beneficio de los pobres párvulos de la Asociacion de Nuestra Señora de los Desamparados, colocándose bandejas en las puertas del trinquete, donde los concurrentes depositarán la cantidad que quieran

Inauguració del Trinquet Pelayo de València.
***Las Provincias* 19/8/1868.**

Així mateix el joc al carrer assolí el seu apogeu amb partides i desafiaments memorables com alguns de què es féu eco la premsa tals com la que s'organitzà entre el marge esquerre i dret del Xúquer, celebrada a Benifaió d'Espioca el desembre de 1849. S'hi enfrontaren Roquet de Penàguila; Salvador Cremades, de Bellreguard; i el Sagal, de Petrer; contra Miquelet, de Riba-roja; el Paler, de Torrent; i Caragol, de Benimàmet. En un poble que ratllava el miler d'habitants, s'ajuntaren quatre mil espectadors. Les travesses foren quantiosíssimes i no es produí cap incident digne de menció. Tant ahir com avui es tracta d'un deport de cavallers on el públic fa gala de respecte i educació.

Una altra partida important fou la disputada a Ondara el 26 de novembre de 1880 entre jugadors de la Marina i de la Safor en la qual s'arribaren a travessar 60.000 rals, una suma extraordinària per a l'època.

O la jugada a Alcoi el 27 d'abril de 1894 com un acte important de les festes de Sant Jordi, en què s'acararen Nelet de Murla, Daniel de Murla i Juliet d'Ondara, contra Jaume de Petrer, el Barberet de Beniarbeig i Angelino de Benigembla. Com hem pogut comprovar, les procedències dels jugadors conformen un bell mosaic de la geografia valenciana.

Jugadors al trinquet de Tavernes de la Valldigna. Final del segle XIX.
En A. Soldado, *Joc de pilota*, Diputació de València, València, 1998.

Els pilotaires famosos eren reclamats en viles i ciutats per a les fires i les festes patronals, o per a partides de rivalitat, que immediatament generaven una gran expectació. La seua popularitat arribà fins al punt que folkloristes com Martí Gadea, en *Tipos, modismes y coses rares y curioses de la terra del Gé,* o Josep de Orga, en un apèndix del llibre *Tipos d'auca*, coordinat per Constantí Llombart, esmenten els més destacats de la primera meitat del segle amb les seues característiques més definitòries: Roquet de Penàguila, expert a arreglar partides i a guanyar o perdre en funció de les travesses; Bandera, destre a fer l'escala; Melero, que li deien així pel seu ofici, el qual exterioritzava l'alegria fent volantins; el Nene, combatent amb els liberals, que tenia una casa de beguda; els germans Panxes, carnissers; el Pilotero, artesà de pilotes de vaqueta, dolçainer i organitzador de la dansa dels nans en la processó del Corpus... I un altre personatge pintoresc i entranyable de la ciutat de València,

Mondiu, que allà per 1860 es posava pels matins a la plaça de la Seu a imitar amb les seues carreres i colps, ell tot sol, ferint i restant, els jugadors que els dos centenars de persones que solia convocar coneixien sobradament: Bota, Caragol, Mateuet de Montaverner, Roquet...

Però, a més d'aquestes figures, el joc de pilota era practicat en qualsevol carrer dels pobles com un dels entreteniments preferits dels valencians. Martí Gadea, en la seua obra *Tipus d'espardenya i sabata*, ens n'ofereix un bon exemple en la descripció que realitza de les famílies del seu lloc de naixença, Balones (el Comtat). Allí apareix "el Cabrerot", *"un homenòt com un trinquet, gròs y quadrat"*, i d'altres com el tio Flaret, que no pensaven *"més qu'en divertirse pròu corrent festes, juant á pilota y jarrant en giques..."*.

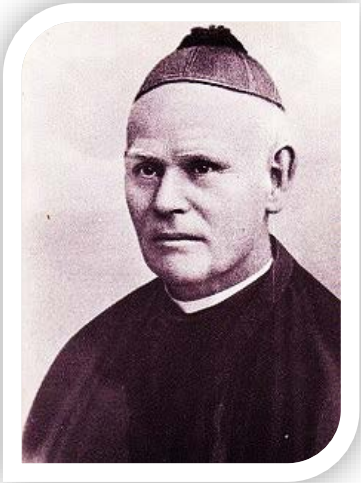

El mateix autor escriví una obreta, probablement al·lusiva, però il·localitzable, titulada *Pilotes y marchadors*; i en la celebrada *Ensisám de totes hebres*, fins i tot se li acudí fer de la pilota solució d'endevinalla:

Soc dona y tinc prou faltes,
estic del tot unflada,
y em peguen en les galtes
al vórem sols parada.

Joaquim Martí i Gadea (1837-1920)

D'altres com Josep Mª Bonilla, en "Versos d'esclafit", trobaren en el joc de pilota una bona translació metafòrica del seu tarannà singular i combatiu:

Que trach llarch de sobaquillo
de baix cama y de rebot.

I els redactors d'*El Mole*, en els diversos títols que el periòdic anà adoptant, trobaren en les locucions del joc un bon instrument de suport per als seus contundents judicis polítics.

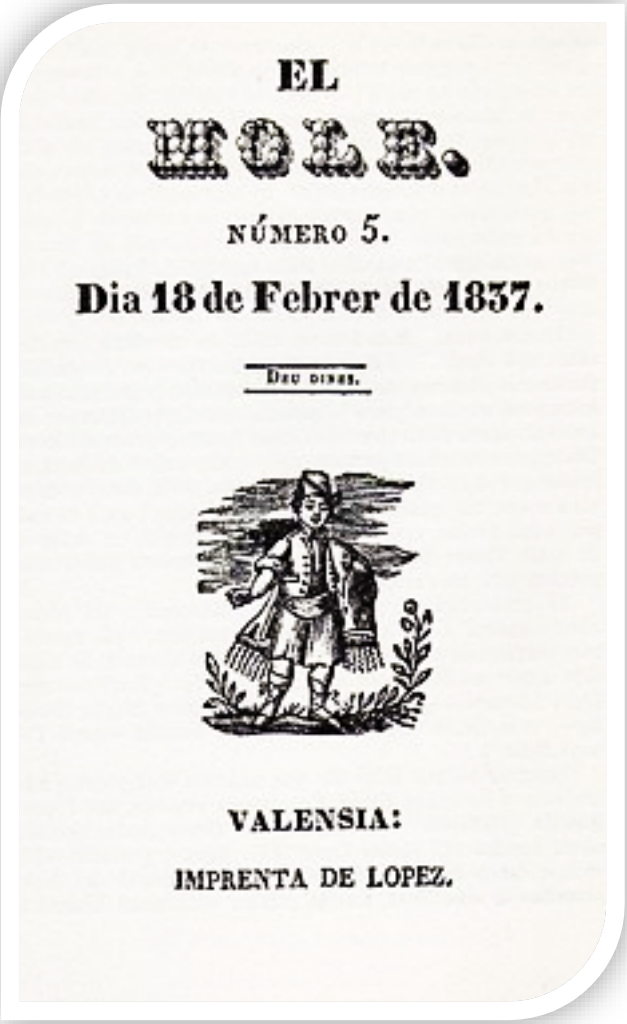
EL
MOLE.
NÚMERO 5.
Dia 18 de Febrer de 1837.
Deu diner.
VALENSIA:
IMPRENTA DE LOPEZ.

En *El Rabe* (3-X-1840) asseguren que tot el que han comentat en la sessió és veritat. El qui els pretenga replicar *"que alse el cap, y li tornarem la pilota al chòc més pronte que dirá sirera"*. En *El Piulo* (12-XI-1840) afirmen que es tornarà a reproduir *"poc ú manco"* la mateixa ineficàcia paralitzadora i el *"chóc quedará á dos y ralla, y la pilota encalá"*. En *El Tro* (20-XI-1840) reclamen instaurar una regència a Bilbao que no s'encante: *"que pegue á dreta y esquérra y de mandró y de baix cama"*.

Curiosament, en ocasions, les tensions polítiques també afectaven la pràctica del joc. Al desembre de 1848, Manuel Peñarrocha, arrendador del trinquet de les Ànimes de Llíria, demanà una rebaixa en la quantitat a pagar perquè la major part d'aficionats de la vila, *"sugetos muy comprometidos a favor del trono de nuestra Reyna"*, havien deixat de jugar per les contínues amenaces de les faccions carlistes. El clergat propietari desestimà la petició perquè entenia que la licitació s'havia realitzat en pública subhasta i a tot risc.

En el període que ressenyem també succeí un altre fet que, en el cas valencià, té una relativa importància. El 30 de juny de 1857, Salvador Cerdà, trinqueter de l'Encarnació, presentà a l'Ajuntament de València un reglament per tal d'aclarir els continus dubtes que s'hi generaven en el transcurs d'unes jugades sobre les quals s'havia apostat. Dissortadament no descriu el joc, però sí les curioses circumstàncies que hi podien ocórrer, especialment en la qüestió de les ratlles. Tot i la modèstia de la iniciativa, és el primer text sobre la normativa del joc escrit per valencians, potser perquè la seua idiosincràsia ha confiat tradicionalment en la paraula donada, tant per a l'exercici de la justícia, cas del Tribunal de les Aigües, com per als tractes de venda de collites.

Cap al final de segle s'inicià una evolució sociològica que acabà afectant seriosament l'esdevenidor del joc de pilota. Es tracta d'un cert menyspreu de la burgesia de la Restauració, que paral·lelament encetava el procés de substitució lingüística a favor del castellà, cap a un joc que consideraven rústec i contrari a la modernitat. Aquesta valoració de la classe dominant valenciana, tant contrària a la de la burgesia basca, que expandí fins i tot internacionalment les seues modalitats de joc acabades d'estrenar, influí poderosament en el prestigi social del joc de pilota valenciana i la seua possible difusió.

Ens podem fixar, per exemple, en el cas de Gandia, que, a partir de 1881 amb l'enderroc de les muralles, l'eixample de la ciutat, el ferrocarril a vapor, l'Exposició Regional i l'edició de premsa pròpia, s'obria a la modernitat i al progrés. El joc de pilota hi hagué de suportar una sèrie de prohibicions promulgades en crides públiques i remarcades en les ordenances municipals de policia urbana.

El primer setmanari gandià, *El Litoral,* col·laborava decididament en l'animadversió cap a un joc que semblava voler eradicar. No sols reclamaven la intervenció de la policia municipal a la plaça del Palau, que *"algunos niños y aun menos niños"* convertien en trinquet amb perill dels transeünts i els residents, a banda dels crits i la gatzara; o al carrer de la Llimera, on habitualment a la una del migdia s'entretenien *"unos chicos grandes"* jugant a la pilota i molestant el veïnat, sinó que, a més, feien campanya perquè l'Ajuntament, tan propici a les reformes urbanes, venguera el trinquet de pilota existent junt a la porta de València, *"que para nada aprovecha, y a que además que se vendería como solares a muy buen precio, se hermosearía mucho Gandia si allí se edificara"*. El text és d'agost de 1881. El trinquet es venia el maig de l'any següent.

Però era un moment en què les bones partides congregaven gent no sols de la comarca de la Safor, que comptava més de 50.000 ànimes, sinó també de les comarques veïnes. Així la demanda provocà que, a finals de 1897, Miquel Peiró Fuster obrira un trinquet junt a la carretera d'Albaida, i l'any següent, Salvador Llorens Garcia, un altre entre una fàbrica de gel i la senda de València, fitant amb les instal·lacions del ferrocarril, motiu pel qual es denominà trinquet de l'Estació. I d'altra banda començaren a construir-se'n en altres municipis veïns. Per exemple, el maig de 1900 se n'obrí un altre al limítrof Bellreguard.

SEGLE XX. PERILLS, INCERTESES I ADEQUACIONS

A principis del segle XX el joc de pilota es trobava escampat per totes les comarques valencianes, s'havia ensenyorit dels carrers i era un acte destacat de les festes majors. Els desafiaments entre els jugadors més destres de pobles veïns il·lusionava la gent, que els comentava animadament i acudia amatent per tal de viure l'emoció de la contesa i travessar alguns duros. Era un ambient que descriu ben vivament la primera autobiografia d'un jugador de pilota, la de mossén Vicent Cremades Marco *El Blanquet.*

Partida de pilota a Sax. 1900. Arxiu Museu de la Pilota.

Augmentà profusament el nombre de trinquets, però només esmentarem els de Crevillent, Elx, Elda i Petrer, a les comarques meridionals de la vora del Vinalopó; o els de les més septentrionals, com Morella (els Ports) i Benassal (Alt Maestrat).

A la Serrania, com pertot arreu, jugaven a llargues; i a la Marina, a perxa; a la Safor i la Vall d'Albaida, al raspall; a l'Horta, a galotxa; a Monòver, a galotxetes; i als trinquets, a raspall, escala i corda i al rebot.

Per exemple, a Gandia, després de cinc segles dictant ordres contra el joc de pilota, el deport valencià per excel·lència continuava ben viu. En les festes patronals solien organitzar grans partides, tant als trinquets com al carrer. L'any 1904 se n'anunciava una d'espectacular al trinquet Nou en què *"jugarán los más diestros pelotaris, conocidos en Valencia y todo el Reino"*. L'any 1915, es disputaren al carrer

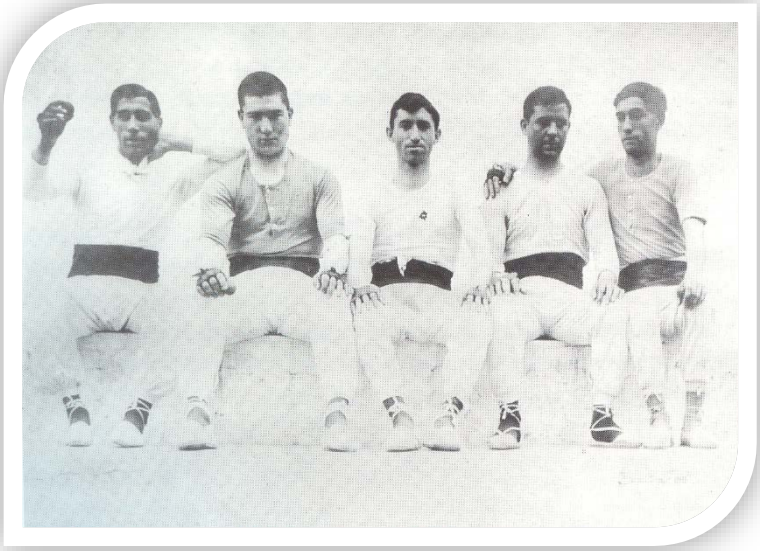

Les figures de la pilota a principi del segle XX: el Xurro, Llíria (pare), Xiquet de Simat, Xiquet de Sueca, el Rullo. En R. Mogort i E. Mainar, *Cent anys de pilota a Simat*, Ajuntaments de la Valldigna, 1992.

Duc Carles de Borja. I, així, amb alguns alts i baixos, i amb presència inclosa de l'inspector perseguidor de blasfèmies, l'antic fil conductor persistí. Fins i tot l'any 1924 al padró d'habitants de la ciutat hi havia censades les germanes Alandete Serra, una sabatera i l'altra pilotera. L'any 1927 hi hagueren vibrants desafius al carrer Vallier-Pellers. I quan desaparegueren els dos trinquets mencionats, se n'obrí un altre, l'any 1936, que fou

Trinquet el Zurdo, Gandia. Arxiu Municipal de Gandia.

col·lectivitzat durant la guerra. Aquell trinquet, anomenat Vell, coexistí fins a 1988 amb el d'El Zurdo, inaugurat el 16 de maig de 1952, considerat, fins al seu assolament l'any 2007, víctima de la voracitat immobiliària, el segon en importància de tot el país després del capitalí Pelayo.

Així mateix diverses obres literàries prengueren com a tema el joc de pilota com un element ben representatiu de la cultura popular valenciana. Hi destaquen l'extens romanç "La partida de pilota", d'Antoni Palanca i Hueso, premiat en els Jocs Florals de Lo Rat Penat l'any 1904. La novel·leta *Val y trenta...* de Josep Barrachina, apareguda l'any 1909 en la col·lecció de narrativa curta *El Cuento de Dumenche*. O l'agosarat exercici escènic d'Estanislau Alberola en la peça en un acte i en vers *De la mateixa sanc*, estrenada l'any 1926

en el teatre Moderno de la capital i publicada poc després en la col·lecció *Teatro Valenciá,* on la trama es desenvolupa al voltant d'una partida de pilota de galotxa i bot, interpretada amb tota versemblança davant els ulls dels espectadors.

Plantilla de jugadors del trinquet de Pelayo en la dècada dels 20 del segle passat. Al centre, baix, Quiquet el Tramusser, exjugador i empresari; a la seua esquerra, el Lloco, i a la dreta, el Faixero, entre altres. En A. Soldado, *Joc de pilota*, Diputació de València, 1998.

En canvi, a València, focus irradiador d'ideologia i de modernitat, el secular joc valencià dequeia acceleradament. Desaparegueren els trinquets de Marxalenes i el de Juan de Mena i restà només el de Pelayo, prop de l'estació de trens, que facilitava l'assistència dels aficionats dels pobles de l'Horta, atrets per l'interés d'uns cartells que patentitzaven la puixança del joc en totes les contrades del territori, tot i que la seua confecció quedava coartada en part per la lentitud de les comunicacions. Aquestes combinacions de jugadors constituïen un preciós exemple d'incorporació de les comarques a una capital que massa sovint s'hi girava d'esquena i es tancava, autosatisfeta, en el cinturó del Camí de Trànsits, aliena el batec dels pobles. De qualsevol manera es tractava d'un exercici d'intercomunicació enganyós. L'esbós de la falla Comèdies-Tertúlia de l'any 1900 al·ludia a les reformes urbanes i les seues conseqüències, i retratava un obrer, armat amb un pic, enderrocant les manisetes indicadores del carrer Trinquet de la Morera, mentre uns personatges populars es retiren abatuts, carregats amb unes escasses pertinences. Aquesta escena reflecteix magníficament la situació i els nous factors a tenir en compte: una ciutat densificada al

màxim, que en el darrer quart del segle XIX multiplicà per 1'5 els seus habitants i que estava redefinint els seus àmbits; la pressió urbanística, com ja vérem en la referència de Gandia; la ideologia de la burgesia urbana, que pretenia una classe treballadora productiva i disciplinada, que no interrompera la seua tasca per qualsevol diversió injustificable com l'assistència a partides de pilota; i al mateix temps, una voluntat de distanciament de la rusticitat pobletana, que incloïa també el canvi idiomàtic.

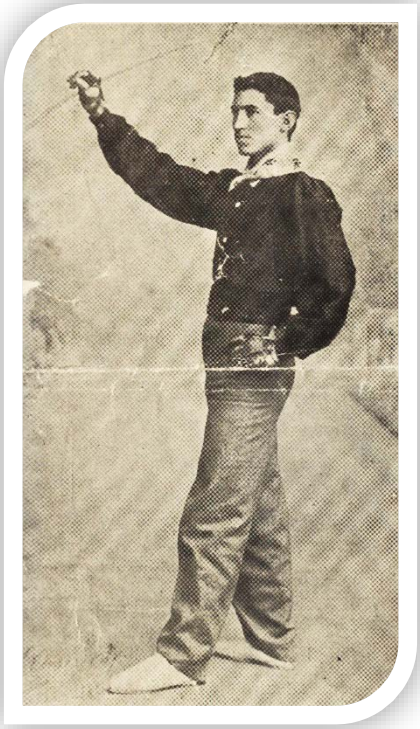

El Xiquet de Simat. 1902. En R. MOGORT i E. MAINAR, *Cent anys de pilota a Simat*, Ajuntaments de la Valldigna, 1992.

L'any 1908 el llibret de falla dels carrers Ciril Amorós-Pi Margall, premiat per Lo Rat Penat, del qual era autor Severí Guastavino Robba, constatava que els xiquets, que abans es contentaven jugant al sambori o a la pilota, ara preferien el diàbolo.

L'any 1923 la revista *Pensat i Fet,* fidel testimoni del seu temps, indica molt encertadament la nova orientació de les festes del cap i casal. A més de la seua gràcia implícita, la literatura fallera hi manifesta també el seu valor sociològic:

> El programa és atractiu,
> puix hi ha músiques i ball
> i lo que és més suggestiu:
> un gran partit de foot-ball.

Efectivament el futbol era un esport emergent, que provenia d'Anglaterra i que era ben del gust de les classes dominants, amb poder per a difondre i imposar estils i modes. La novetat relegava els models ancestrals amb el vistiplau de la burgesia urbana, que l'endevinava útil com un instrument per a apaivagar les tensions socials i fins i tot per a crear falsos enemics comuns, com una nova església capaç d'unir emocionalment els anhels de milers de persones, moltes d'elles procedents de l'èxode rural, que havien abandonat les seues formes de vida amb el consegüent desarrelament, i que maldaven per integrar-se en la nova societat de masses.

L'antítesi entre la ruralia i l'urbs és el tema de la comèdia dramàtica en tres actes i en vers *Terres secanes* d'Estanislau Alberola, estrenada al teatre de la Princesa de València a l'abril de 1924. L'ancià senyor Vicent hi critica durament els seus néts per descastats. Els fonaments de la vida del poble són la terra, la casa i la fe. Això és la pàtria, juntament amb els costums populars, com el joc de pilota.

Aquestes dues línies de tensió apuntades podien conduir a la deslegitimació o a la folkloització de les formes culturals tradicionals entre les quals hi ha el nostre deport, que ara s'enfrontava, a mitjà termini, a un perill superior al que representaven les seculars prohibicions. L'espontaneïtat popular del joc de pilota, entés com a consubstancial a la vida quotidiana dels valencians i practicat quasi exclusivament com a deport, és a dir, entreteniment o diversió, entrava en conflicte amb un esport alié, mancat dels antics elements de relació amb l'entorn, però que esdevindria ben aviat espectacle de masses. A més tot el poder estructural de la premsa, la ràdio i la publicitat es decantaren primordialment al servici del nou esport mentre que el joc de pilota s'eclipsava a les ciutats, tot i que encara lluïa als pobles, malgrat que vivia absolutament desprotegit, com la planta silvestre de què parlava Llorenç Millo. Curiosament els setmanaris valencianistes del temps de la II República com *El Camí* obliden el joc de pilota, tot i que parlen de futbol, boxa, atletisme, ciclisme o aviació. Devien pensar, també, que la via de la modernitat estava renyida amb la tradició?

En la immediata postguerra es crea la Federación Española de Pelota, on també s'inclou la valenciana, però amb un pes insignificant al costat de la preeminència de la basca. Això, però, no fou obstacle perquè els trinquets seguiren omplint-se, perdurara el joc al carrer i anaren succeint-se generacions de magnífics jugadors amb Quart, Juliet d'Alginet, Rovellet, Eusebio o Genovés com a figures.

Ara bé, durant els anys 60 es produïren una sèrie de canvis sociològics que podien agreujar fatalment el ja incert avenir del joc de pilota en terres valencianes. L'aparició de la televisió, amb la promoció i popularització dels més diversos esports, estranys fins aleshores, com el tenis, el bàsquet o l'handbol. L'expansió econòmica, amb els cotxes, que començaren a embarassar els carrers; les noves formes constructives, amb miradors d'amples finestrals i vidres fràgils; la revolució dels sectors productius en què la població ocupada en el secundari i en el terciari superaren la de l'agricultura, amb la conseqüent alteració dels horaris laborals i dels hàbits socials, i la relegació del carrer com a espai de relació humana, eren factors crucials que amenaçaven la pervivència del joc de pilota. Començaren a tancar-se trinquets

mentre que s'obrien els primers poliesportius municipals. Un indicatiu poderós de les noves tendències.

Els escassos tractadistes del joc, Roberto Roselló, Jorge Trulock o Llorenç Millo palesaren en els seus textos el pessimisme que s'hi respirava. Fins i tot Millo, que enllaçava el joc de pilota a la llengua pròpia com a trets distintius dels valencians, en preveia una desaparició conjunta.

Però amb la consecució de la democràcia i la promulgació de l'Estatut d'Autonomia, els valencians iniciaren un retrobament cultural i una recuperació de l'autoestima que n'afavorien la revitalització, a la qual coadjuvà també el nou impuls que significà la institució de la Federació de Pilota Valenciana. Aquest organisme ha realitzat, a partir de 1985 amb la presidència de Víctor Iñúrria, una fecunda labor, després continuada pels seus successors.

Lluny de buscar una preservació folklòrica, abordaren una modernització del joc en tots els aspectes. Comprengueren que la conservació passava per l'esportivització, per la qual cosa, amb els escassos mitjans de què disposaven, s'iniciaren noves competicions, s'establiren convenis amb entitats patrocinadores, s'encetaren contactes amb altres regions d'Europa on es practicava alguna modalitat de pilota a mà, que conclogueren amb l'organització de competicions internacionals i també amb la celebració d'un congrés mundial; començaren les retransmissions d'algunes partides per la televisió autonòmica, i fins i tot aparegueren publicacions periòdiques monogràfiques del nostre esport, a més de les seccions fixes de la premsa general. D'altra banda es fomentà la creació d'escoles de pilota i la relació amb el món universitari, de tal manera que la societat poguera adquirir, encara que fóra una mínima consciència de la importància històrica del joc de pilota per al poble valencià i la necessitat d'estimar-lo i promoure'l. També alguns artistes hi han col·laborat. Especialment destacada fou l'exposició de Manolo Boix "El punt dins el moviment".

Alguns municipis bastiren carrers artificials i trinquets. El govern valencià emprengué projectes importants, tal com la construcció de la Ciutat de la Pilota, a hores d'ara inacabada, o l'edificació de minitrinquets i galotxetes en les noves instal·lacions escolars.

Si el joc de pilota ha perdurat entre els valencians mentre que ha desaparegut en quasi tot el continent, és perquè hi arrelà més profundament. Com hem vist, el practicaren quasi des de la fundació del regne tots els estaments socials: esclaus i nobles, moros i cristians, camperols i burgesos, al trinquet i al carrer, superant tota mena d'impediments.

Un suport col·lectiu semblant és necessari perquè el bell, noble i antic joc de pilota, un preciós patrimoni cultural europeu que els valencians han sabut salvaguardar al llarg dels segles i que avui consideren orgullosament un senyal d'identitat, tinga un futur digne i possible enfront de l'assetjament voraç de les despersonalitzacions globalitzadores.

4.1.2. LES INSTAL·LACIONS DE PILOTA VALENCIANA: PATRIMONI CULTURAL

(Text per al professorat corresponent a l'apartat del currículum de l'Àrea d'Educació Física de 2n d'ESO titulat "Les instal·lacions de pilota valenciana com a part d'un patrimoni cultural que fa falta preservar".)

El joc de pilota concita unanimitat com a element cultural propi i distintiu dels valencians de punta a punta del territori. I això a pesar de les diverses modalitats que s'hi practiquen i de la consciència que era un joc medieval europeu que encara perviu en diverses regions del continent. Quins factors justifiquen aquesta estima general dels valencians pel joc de pilota?

L'ANTIGUITAT I LA CONTINUÏTAT

La primera raó de pes és la seua pràctica continuada al llarg dels segles. Les notícies primigènies que en tenim són del temps de la conquista. Probablement la seua expansió degué acompanyar l'avanç de les tropes cristianes, de tal manera que, encara en el segle XIII, deixà senyals toponímics a Alcoi. Determinats arcaismes del joc com *ferir*, *manró* o *quinzens* també en certifiquen l'antigor. Posteriorment la documentació històrica existent i les referències literàries o lingüístiques dibuixen un fil conductor incessant d'un joc que, per arribar fins a l'actualitat, ha hagut de superar moltes dificultats, com per exemple les repetides prohibicions que han anat produint-se al llarg dels segles, com les conegudes de València, Castelló, Gandia o Alcoi. Ara bé, les succesives interdiccions són la millor constància de la seua presència permanent.

O, ja contemporàniament, véncer obstacles que pareixien insalvables com sobreviure a la profunda crisi que li generaren alguns canvis sociològics esdevinguts en les dècades dels 60 i 70 del segle passat: el transvasament dels treballadors del camp als sectors de la construcció i dels serveis amb el consegüent trasbals d'usos i costums; la ràpida substitució dels antics panys de paret llisos, que tant afavorien el joc, per les noves formes constructives; el trànsit rodat monopolitzant la via pública i la televisió promovent tendències alienes mentre els trinquets llanguien... Però sabé ressorgir del decaïment amb un vigor renovat.

UNA PRÀCTICA GENERALITZADA: DELS NOBLES ALS CAMPEROLS

El segon element decisiu a tenir en compte és la pràctica per part de tots els estaments socials. Al principi, com un joc més aviat aristocràtic que s'expandí verticalment en l'escala social a l'antic Regne de València, però que, amb el pas del temps, es convertí en quasi privatiu de les classes populars en un procés que resseguirem a grans trets començant per les primerenques recomanacions que el metge Arnau de Vilanova adreçava l'any 1305 a Jaume II sobre els exercicis que havia d'esquivar, entre els quals hi havia el joc de pilota. No sabem si el nostre rei l'obeí perquè constituïa una pràctica habitual en les corts europees.

Seguint aquesta mateixa línia, en el famós ban prohibitiu de 1391 a la ciutat de València, els denunciats eren principalment hòmens de paratge, o siga amb un cert grau de noblesa, probablement joves, fills de cavallers.

A final del segle XV les principals famílies nobles de la capital de Regne tenien trinquet propi, tot i que també n'hi havia per a l'entreteniment del poble baix. I continuaven jugant-hi els fills dels reis, i dels papes, com les partides que protagonitzaren a l'agost de 1493 els joves Joan de Borja, segon duc de Gandia i fill d' Alexandre VI, i l'infant Joan d'Aragó, fill de Ferran el Catòlic. Era el mateix deport que encara practicà, al final de la centúria següent, el futur Felip III en un carrer de Xàbia. També s'hi esbargia la noblesa local de València, fins i tot en llocs oberts com la plaça de Penya-roges, com fou el cas de l'accidentada partida de Laudomi Mercader, fill del comte de Bunyol.

Però, cap a final d'aquest mateix segle, les preferències de la noblesa canviaren. El joc de pilota havia esdevingut tan general que el practicaven tant cavallers com bandolers, perquè tenien temps i diners. O els soldats, com els que esperaven a Benissa el moment d'atacar els moriscos revoltats de la Vall de Laguar. Havia arribat l'hora de substituir-lo per altres de més refinats i elitistes com l'equitació, el billar o l'esgrima. Era un procés general de les corts europees, encapçalat per Lluís XIV, dit *el Rei Sol*, que irradiava moda. Perdut l'efecte d'imitació de les classes altes, el joc de pilota es limità al divertiment de les inferiors i encetà un camí de davallada. Aquest llanguiment, però, no es produí en aquells llocs on més s'havia afermat entre el poble, com al País Basc i a l'antic Regne de València, on, contràriament, adquirí un auge extraordinari com ho palesen, directament, la copiosa documentació sobre l'obertura de trinquets, molts d'ells gestionats per convents, parròquies i hospitals, i, indirectament, el gran nombre de locucions i refranys referits metafòricament al joc de pilota que, després d'haver estat practicat durant segles per nobles i menestrals,

amos i esclaus, cristians i moriscos, cristal·litzaven en el valencià col·loquial. En aquest aspecte la novel·leta *Rondalla de rondalles* de l'ontinyentí Lluís Galiana és un autèntic tresor.

El canvi d'actors també es constata en els bans interdictoris. A diferència de les ordinacions medievals, que incloïen els hòmens de qualsevol estament, llei o condició, o siga des de l'aristocràcia fins al camperolat, les crides públiques del segle de la Il·lustració solien prohibir el joc en dies faeners, perquè els jornalers no s'apartaren del seu ardu treball; i també advertien els pares, que haurien de respondre per les transgressions dels fills.

Aquest caràcter eminentment popular continuà al llarg del segle XIX i s'accentuà amb l'entrada de la modernitat quan els gustos de la burgesia urbana evolucionaren cap a nous esports emergents alhora que la pressió urbanística ocasionava l'enderrocament de trinquets.

LA UBIQÜITAT

Però la decadència a les grans ciutats es compensava àmpliament amb una massiva expansió per la resta del territori. I l'omnipresència és una altra de les raons que cercàvem. Podríem recórrer de nord a sud els pobles del país, fins i tot els més recòndits, i pertot arreu trobaríem la pràctica o la memòria del nostre deport. Des dels trinquets de Morella i Castellfort a la comarca dels Ports, seguint per les places del Dau a Benassal i Vistabella o el joc al palet a Benafigos, tots ells a l'Alt Maestrat, fins a l'últim racó de les comarques més meridionals. Els noms del grans jugadors del passat, acompanyats dels topònims nadius, també ho evidencien: el Nel de Murla (la Marina Alta), Roquet de Penàguila (l'Alcoià), el Sagal de Petrer (el Vinalopó Mitjà)...

LA CONSIDERACIÓ DE JOC DISTINTIU DELS VALENCIANS

I aquest conreu tan estés s'hi afegia a una altra sensació fonamental: a més d'ancestral, es tractava d'un joc propi. Hi col·laborava el fet que a Espanya, tret d'Euskadi, el joc directe prompte es jugà preferentment amb pales, mentre que els valencians les usaren molt escassament perquè sols concebien el joc colpejant la pilota amb la mà

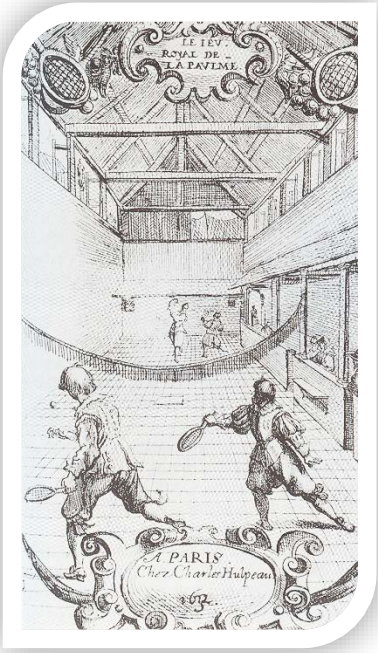

Jeu de paume. París, segle XVII.

crua. L'altre vessant, el ja oblidat del *jeu de paume* amb raqueta, acabà convertint-se en el tenis amb grans campionats com Wimbledon i la Copa Davis.

El juego de pelota a pala. **Francisco de Goya, 1779. Museu del Prado.**

Aquesta impressió d'exclusivitat esdevingué encara més hegemònica quan les noves modalitats de la pilota basca hi relegaren l'antic *juego largo* pel *ble*, amb la qual cosa el frontó esdevenia l'intermediari entre la pilota i els jugadors. Els valencians del cap i casal ho pogueren comprovar de prop l'any 1893 amb la construcció del Jai Alai a la ciutat. El folklorista Martí Gadea se'n feia ressò tot elaborant una vigorosa antítesi entre el joc a llargues valencià, tan viu i valent, i el frontó basc, gelat i avorrit. Encara que concloïa sense amagar la parcialitat: "Cada ú que s'alabe lo d'ell". Definitivament aquell joc aristocràtic medieval s'havia convertit en un deport indestriable del poble valencià.

LA NOBLESA, TRET CARACTERÍSTIC DEL JOC DE PILOTA

El joc de pilota a llargues, matriu de totes les modalitats posteriors, nasqué com un joc cortesà que transmutava la conquista violenta de territoris en el camp de batalla en una recreació civilitzada. Guanyant les ratlles, s'anava llevant terreny a l'adversari fins a prendre-li'l tot. Però la victòria no hi era un arravatament cruent o humiliant, ans al contrari s'hi havia de demostrar la noblesa d'esperit, respectant el contrari, sabent guanyar i perdre

amb elegància, sense contacte físic, solament amb la pilota, dipositària i emissària de la força, l'habilitat i l'enginy dels jugadors, enfrontats cara a cara. Aquests valors, propis de l'humanisme renaixentista, els heretà el poble en quedar-se com a únic marmessor del joc i constitueixen la font de les seues millors singularitats.

UN JOC EN VALENCIÀ

Aquest esperit s'ha difòs oralment de generació en generació sense necessitat d'ordinacions com les del *jeu de paume* ni tractats com els del *Trattato del gioco della palla,* que escriví Scaino de Saló l'any 1555. No han calgut perquè els valencians sempre han tingut a gala afirmar que la paraula és l'home, i més en un joc que s'inicia amb l'apel·lació de "cavallers" dirigida al públic.

I l'idioma amb què al llarg dels segles s'han enunciat normes i acords referits a la pilota ha sigut el valencià, que no hi ha perdut mai la normalitat que en altres àmbits li estroncaren. A més, com a prova d'aquest conreu continuat tenim moltes locucions i dites populars que passaren metafòricament al valencià col·loquial. D'aquesta manera la llengua, la cultura i el poble es fusionaven en un bell deport, noble, antic i "propi", que en l'imaginari col·lectiu, de forma més o menys conscient, reunia unes virtuts tradicionals, ètiques i estètiques, que els valencians consideren idiosincràtiques. I, si de vegades la realitat ho pot desmentir, no per això s'ha de pensar a renunciar-hi. Sempre es poden tenir com una aspiració. En aquest sentit el nostre deport representa un model i una esperança.

L'ADAPTACIÓ A LA MODERNITAT

I el poble dipositari li respon amb la fidelitat i afavorint iniciatives que l'adapten a la modernitat com la seua introducció a l'escola, la creació de centres de tecnificació, la formació d'entrenadors i monitors, les escoles de pilota, les imprescindibles retransmissions televisives, la professionalització dels jugadors, les diverses lligues que organitza la Federació, la investigació i publicació sobre temes de biomecànica, història, lexicografia o didàctica, que confereixen al joc de pilota una aura cultural ben llunyana de la folkloització estantissa a què en el algun moment pareixia condemnat.

BÉ D'INTERÉS CULTURAL: EL JOC DE PILOTA I ELS SEUS RECINTES

Responent a aquesta realitat, el Decret 142/2014, de 5 de setembre, del Consell, declarava la pilota valenciana Bé d'Interés Cultural Immaterial, mitjançant el qual es

comprometia a vetlar pel seu normal desenvolupament i pervivència, a tutelar la conservació dels seus valors tradicionals, a promocionar-ne la pràctica i fomentar-ne el coneixement i el seguiment pels ciutadans i a posar-lo en valor com una senya d'identitat del poble valencià.

La protecció empara així mateix tant els artesans piloters com les instal·lacions on es practica el joc tals com els trinquets, els carrers artificials de galotxa, els trinquets de pilota grossa, les galotxetes, els frontons, i singularment els de la modalitat del frare. Actualment hi ha unes 130 instal·lacions en funcionament, 65 de les quals són trinquets.

El decret menciona principalment els trinquets perquè es poden vincular com a espai etnològic a les formes de vida i activitats tradicionals que, per la seua especial significació, siguen representatives de la cultura valenciana, i també com a lloc històric lligat a esdeveniments del passat o a tradicions de valors antropològic. Com a exemples més rellevants dels existents actualment tenim el trinquet de l'Abdet (la Marina), construït l'any 1772, i encara en ús, on es juga a pilota grossa, modalitat precursora de les galotxetes de Monòver; i el trinquet de Pelayo, a València, inaugurat el 1868, considerat la catedral de la pilota per la seua antiguitat, per la seua importància històrica i pel simbolisme de trobar-se al Cap i Casal.

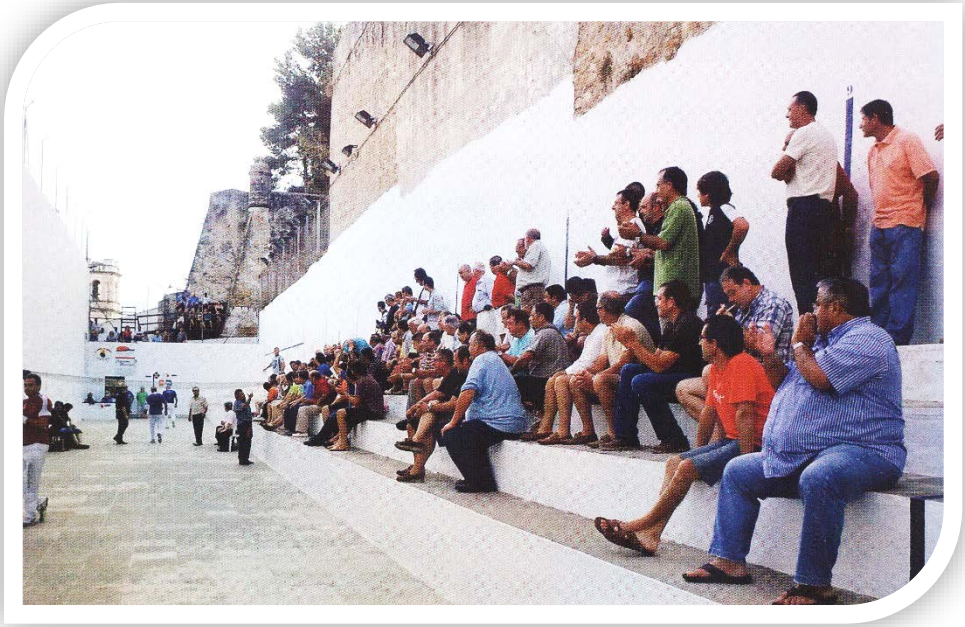

Trinquet de Vista Alegre. En A. Reig i M. Crespo, *Dénia: el rovell de la pilota*, Club de Pilota Dénia, 2016.

Però també els trinquets amb frares del Maestrat; el trinquet de Vista Alegre, construït el 1874 a Dénia, que aprofita el mur del castell, seguint el costum de fer servir les

muralles preexistents com per exemple fou el cas de Gandia o el del Real de València, els vestigis dels quals han sigut objecte d'estudis arqueològics; o els també centenaris de Simat de la Valldigna o de l'Olleria, que presenta singularitat de tenir només tres graons a l'escala i dos rebotets, o minitrinquets, annexos a la muralla; o com el de Rafelcofer, construït durant la Segona República i abandonat fa dècades, que mostra la seua sòbria silueta sobre els estreps de la muntanya del Rabat als milers d'usuaris de l'autopista adjacent.

Trinquet de Simat. 1990. Fotografia de Manolo Laguillo.

En *Els paisatges de Joanot Martorell*, Ajuntament de Gandia/IVAM, Gandia, 1990.

La protecció legal també pot facilitar la restauració dels recintes, com s'ha fet al trinquet de Sagunt o el trinquet de pilota grossa d'Ondara; la remodelació per a dotar-los d'una major comoditat i seguretat, com la que s'ha abordat al de Pelayo; la construcció de nous trinquets, com els recents d'Oliva i Dénia, i l'acabament del macroprojecte de la Ciutat de la Pilota, a Montcada, on, de moment, només s'ha pogut utilitzar, i escassament, com a escenari de les grans finals, l'espectacular trinquet, de parets blaves per millorar la visibilitat de la pilota blanca en les retransmissions televisives i la muralla de l'escala acristallada per a augmentar l'aforament i millorar la seguretat.

En molts pobles d'arreu de la geografia valenciana on hi havia trinquets, ara desapareguts, sol quedar la petja toponímica en el nom dels carrers on s'ubicaven com a memòria de l'estreta relació dels valencians amb el seu joc més representatiu. Com a

Trinquet de Rafelcofer. Foto cedida per V. Malonda i A. Martí.

exemple, a València tenim el senyorial carrer Trinquet de Cavallers, que fa referència al que en el segle XVI posseïen els Montagut.

Ben bé podem concloure que el joc de pilota és el millor exemple dels béns de caràcter immaterial que preveu la Llei de Patrimoni Cultural Valencià pel seu arrelament a la societat que l'ha conreat i preservat tan amorosament en el passat i actualment l'ha convertit en un component autènticament consubstancial de la valencianitat.

4.1.3. ASPECTES SOCIOLÒGICS I CULTURALS DE LA PILOTA VALENCIANA EN L'ACTUALITAT

(Text per al professorat corresponent a l'apartat de l'Àrea d'Educació Física del Currículum de 3r d'ESO titulat: "Aspectes sociològics i culturals de la pilota valenciana en l'actualitat").

UN JOC TRADICIONAL

Podem entendre la tradició com els usos i els costums d'una societat que ja existeixen quan una persona naix i que la seua generació transmetrà com a natural a la que vindrà. Amb aquest enfocament, el joc de pilota en terres valencianes és plenament tradicional. Sabem que s'hi juga des del mateix moment de la conquista jaumina i que ha travessat els segles i ha arribat a hui mateix amb un fil conductor ininterromput a pesar de les prohibicions, els successius canvis socials i tota mena de vicissituds. D'altra banda l'han practicat totes les capes de la societat, des dels nobles i hòmens de paratge als menestrals i camperols fins que, als segles XIX i XX, pel refús de la burgesia ciutadana, adquireix un caràcter eminentment popular. I també en podem constatar la presència de punta a punta del territori, de les ciutats als pobles més recòndits, des dels Ports fins a les Valls del Vinalopó; i amb la consciència col·lectiva de ser un joc ancestral i alhora propi.

LES PARTIDES MEMORABLES D'ANTANY

En molts pobles l'afició al joc de pilota era tan gran que no hi havia prou carrers per a les partides que s'acordaven. De vegades havien de compartir-los i s'hi jugaven dos partides alhora alternant-se a cada quinze. Però, a banda del joc habitual entre amics o de rivalitat amb el poble veí, de tant en tant s'organitzaven veritables esdeveniments que monopolitzaven les converses i despertaven gran expectació social. Un d'aquell enfrontaments memorables es produí el mes de març de 1928 a Benicolet (la Vall d'Albaida). El

Partida de pilota a Benicolet. Arxiu Vicent Martínez. En *Papers. Patrimoni gràfic de la pilota valenciana*, Museu de la Pilota, Genovés, 2017.

corresponsal de *Las Provincias* a Llutxent en donà complida notícia en una sèrie de tres articles (C. C. T., *LP*, 18, 22 i 30-III-1928).

Ja feia dos mesos que no s'hi parlava d'una altra cosa. Els llauradors, sobretot en els desbaratadors dies de pluja, feien rogles als casinos i les tavernes i manifestaven una viva impaciència. Es debatia insistentment sobre les qualitats i els punts febles dels jugadors i les travesses que s'hi efectuarien. Les negociacions prèvies, que el cronista qualifica d'odissea, tardaven massa a cristal·litzar. Una dita sàvia en justificava la dificultat: "les partides es guanyen quan s'arreglen". Però per fi arribaren a vènit.

S'hi acararien, d'una banda, quatre jugadors de l'Horta de Gandia: Alfredo, de Palmera; Joaquín, de Vilallonga; Benito, de Miramar; i Torreta, de la Font d'en Carròs; i de l'altra, Rubén Ramon i José María *Charra*, tots dos de Llutxent (la Vall d'Albaida), i el Xiquet d'Annauir i el Xiquet de Llanera (la Costera). S'escollí el camp "neutral" de Benicolet, concretament el carrer Colon que, per les seues dimensions i traçat, era immillorable. El "pacte" començava amb 2.000 pessetes, però les travesses triplicaven eixa quantitat, propiciades per la incertesa del resultat i la predisposició territorial. La partida, a raspallot, es disputaria a "pujar i baixar", a 42 punts, és a dir sis jocs, perquè es comptava de 7 en 7. Si no es podia acabar en un dia, es continuaria el següent perquè el pacte era "a mort".

El dimarts dia 20 a les 9 del matí, el carrer era ple de gom a gom d'àvids espectadors, entre els quals no faltaven les dones. Però la partida durà poc, a penes dos hores. Els de l'Horta de Gandia no pogueren contrarestar la treta de *Charra* i el rest del Xiquet de Llanera. Després d'aquella batalla tan esperada com breu, els milers d'espectadors s'havien quedat amb ganes. La solució que idearen per satisfer-los fou repetir-la a la vesprada, però, en compte de jugar al raspall, ho farien a llargues. I tornaren a guanyar els mateixos entre l'aclamació del personal.

En arribar a Llutxent, els vencedors eren esperats per la banda de música, que els acompanyà amb pasdobles mentre eren duts al coll pels veïns entusiasmats fins al local de la Unió Patriòtica, on l'alcalde els oferí un conyac d'honor. La celebració prosseguí a la nit amb un ball molt animat.

L'exemple que adduïm es podria multiplicar. El joc de pilota era un autèntic espectacle multitudinari que es vivia apassionadament. Les victòries es convertien en gestes llargament recordades i els jugadors, en herois representants de l'honor del poble.

EL CARÀCTER SIMBÒLIC REPRESENTATIU

Una partida de pilota es converteix sovint en un ritual de comunió entre els espectadors i els protagonistes. Un acte de sociabilitat igualitària on no hi ha elements aliens al poble i on tothom se'n pot considerar part integrant. Ni al carrer ni als trinquets hi ha, com en els teatres o els estadis, entrades de platea i galliner o de tribuna i general. Els jugadors són fills del poble, intèrprets oficiants que representen la col·lectivitat. No hi ha gesticuladors àrbitres forans. L'home bo, sempre discret i indiscutit, passa pràcticament inadvertit; un entre tants. En aquell espai de veritat, la pilota, si té algun defecte, podrà enganyar en el bot, o de vegades l'atzar voldrà que trenque o entropesse, però el jugador no pot mentir ni dissimular. Si la pilota li frega, ni que siga gairebé imperceptiblement, la mà o el camal dels pantalons, alçarà el braç immediatament per dir: Perd!

D'altra banda, en aquest context ni els millors jugadors mostraran una vanitat que els seria rebutjada. Tant ells com el públic saben apreciar el valor o la bellesa d'un quinze. No cal gloriejar-se'n. Així mateix, per consideració a l'adversari i a l'espectador, les partides s'arreglaran igualades perquè el seu transcurs puga despertar l'emoció compartida que reforçarà el sentiment de col·lectivitat.

Paco Cabanes *el Genovés* raonant amb els aficionats. En *Genovés*, Museu de la Pilota, Genovés, 2008.

Les travesses afegiran interés al joc però no ennuvolaran el trellat o el bon judici. Així l'espectador aplaudirà les bones jugades tant dels rojos com dels blaus; i seria impensable

que se celebraren els errors d'un jugador o que, amb crits i menysteniments, s'intentara desconcentrar-lo per perjudicar-li el joc. El silenci hi és més expressiu que qualsevol altra desaprovació. I aquest honorable comportament es respecta en totes les ocasions, fins i tot quan els jugadors d'un poble s'enfronten a forasters perquè, en realitat, més que contraris són els convidats a participar en un ritu d'afirmació grupal. Aquest cerimonial d'integració genera exemples paradigmàtics com els dels pelegrins de Portell de Morella que, després del seu sever i secular romiatge penitencial anual a l'ermita de Sant Pere de Castellfort caminant en silenci, separats per seixanta passes, per demanar-li la pluja vivificadora, acabaven al trinquet del poble per a jugar una partida amb els castellfortins. O també el de partides memorables, com la tan famosa que tingué lloc al desembre de 1849 a Benifaió d'Espioca, davant de quatre mil espectadors provinents de tots els racons de l'antic Regne, disputada per grans jugadors d'un costat i de l'altre del Xúquer, tot ressuscitant la històrica governació "dellà del Xúquer", suprimida a conseqüència del decret borbònic de Nova Planta, quasi segle i mig abans. Una bella mostra de la facultat d'agermanar els valencians i vertebrar-ne el territori que tresorejava el joc de pilota, reforçada per l'ús de la llengua pròpia que en altres àmbits començava a patir un procés de substitució.

UN INQUIETANT PROCÉS DE DECADÈNCIA

Però tots els paràmetres de la societat tradicional, quasi inamovible al llarg del temps, comencen a trontollar en la dècada dels seixanta del segle passat i es capgiren en les següents tot alliberant-se d'unes formes de relació que s'estimen obsoletes, pròpies d'un temps premodern. Aquest vertiginós canvi de mentalitat va acompanyat de transformacions urbanístiques i constructives mentre els vehicles de motor s'ensenyoreixen dels carrers i la televisió entronitza el futbol i popularitza altres esports quasi desconeguts fins aleshores, que duien un aire de modernitat. L'antic joc de pilota es veu desplaçat i sembla caminar inexorablement cap a la desaparició entre la indiferència quasi general, entre altres raons, per la seua escassa consideració social.

Al llarg del segle XX, la classe alta valenciana, al·lèrgica al vernacle i a la ruralitat, que jutjava antiquats i rústecs, sempre desdenyà el joc de pilota, a part que els trinquets eren bon solars urbanitzables. D'altra banda, els nuclis valencianistes, que tenien una altra idea de país, no esmentaren mai el nostre esport com un senyal d'identitat a preservar ni durant les primeres dècades del segle ni quan la República albergà debats infructuosos sobre un possible estatut d'autonomia. I, amb el franquisme, emmudiren forçosament.

La dictadura, a més de la repressió, ho amerà tot d'una mena d'hipocresia social i rància moralitat que, en el cas del nostre esport, escampà que les travesses convertien els trinquets en un lloc de perdició, mentre que les loteries i les quinieles de futbol, hipòdroms i canòdroms n'eixien indemnes. I, per a acabar-ho d'arredonir, els frontons del dau o del rest apareixien decorats amb unes grans majúscules travesseres que prohibien blasfemar. I així els mateixos valencians acceptaven, sense massa reticències, que un joc que reunia unes qualitats ètiques i estètiques de noblesa, respecte, sociabilitat, autenticitat i bellesa, del qual podien sentir-se orgullosos representants, fóra titllat de cau de depravació.

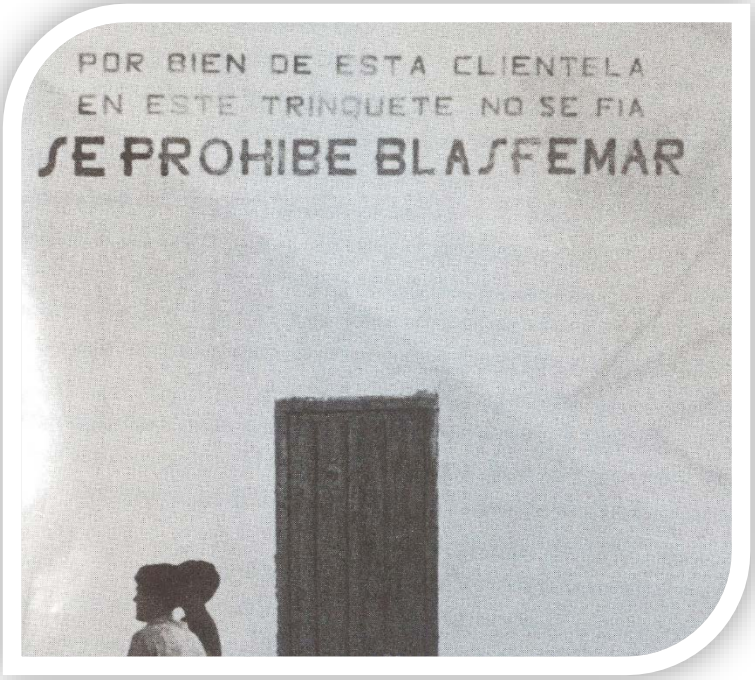

Anunci habitual en els trinquets del passat. En F. Llopis, *El joc de pilota*, Carena Editors, València, 1999.

Així, la modernitat que s'albirava pareixia que s'havia de construir sobre les ruïnes de la tradició, i el joc de pilota, tan entranyablement unit a la societat valenciana que li havia omplit el registre col·loquial de locucions i refranys al·lusius, que hi era tan omnipresent i consubstancial que fins i tot podia passar desapercebut a ulls tan acostumats, ara era prescindible i llanguia sense remei. I encara la subalternitat en la Federació Espanyola de Pilota enfront de la preponderància de la pilota basca, el convertia en una excrecència negligible.

EL RESSORGIMENT IDENTITARI

Aquest decaïment començà a capgirar-se amb la consecució de la democràcia. Al juliol de 1982 es promulgà l'Estatut d'Autonomia, l'instrument legal d'autogovern que impulsava el redreçament del poble valencià, el qual, cercant en els seus fonaments, havia de trobar un camí per a obrir-se a un futur de progrés i dignitat. Ara bé, per tal d'ocupar un espai reconeixible en un món cada vegada més globalitzat, calia mirar endavant però adaptant i

Un dels primers campionats de la Federació de Pilota Valenciana. En *Papers. Patrimoni gràfic de la pilota valenciana*, Museu de la Pilota. Genovés, 2017.

actualitzant determinats aspectes de la tradició que posseïren un poder vivificador, vertebrador i identitari amb el fi de combinar els vincles heretats amb els que encara estaven per construir.

En aquest procés que s'encetava, el joc de pilota emergí com un tret cultural singularment i gojosament indiscutit. Després de la seua omnipresència secular en el territori valencià, ja no pertanyia només a la cultura del ser, sinó també a la del voler, que dirigia la nau cap a un horitzó de retrobament cultural i recuperació de l'autoestima.

Començaren les competicions en les diverses modalitats. Llargues, galotxa i raspall, al carrer, mentre que el Genovés omplia els trinquets a l'escala i corda. L'any 1985 es fundà la Federació de Pilota Valenciana, la qual inicià una fecunda trajectòria de la mà de Víctor Iñúrria, que qualificava la pilota d'esport nacional valencià. S'optà per l'esportivització, es buscaren patrocinadors, s'iniciaren campionats com l'Individual. La Universitat començà a promoure'n estudis i la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència, publicacions. La premsa li dedicà una major atenció. Al final de la dècada s'inaugurà Canal 9, que podia donar-li més visibilitat, fer-lo conéixer i estimar. L'any següent s'emprengueren les primeres retransmissions i, amb la creació de Punt2, el programa monogràfic *Trinquet*.

El 1991 l'Ajuntament de València establí el Dia de la Pilota en desgreuge d'antigues prohibicions. L'any 1992 l'aportació valenciana a l'Exposició

Partida de raspall al carrer major de Rafelcofer. Dècada dels 80 del segle passat.

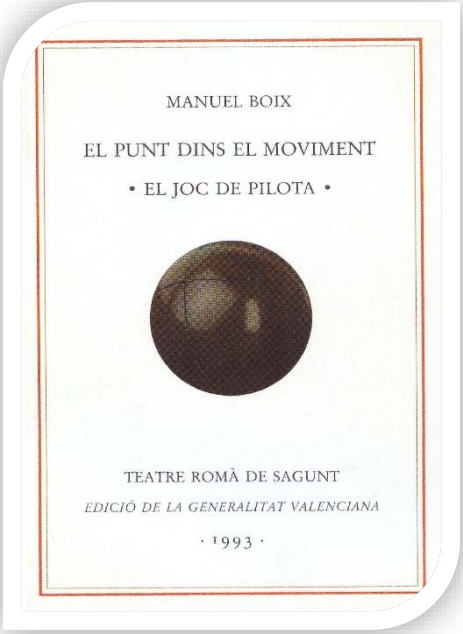

Universal de Sevilla fou la magna mostra de pintures i escultures de Manolo Boix titulada *El punt dins el moviment*, amb obres de gran format. Era una manifestació artística que significava un gir copernicà en la concepció de ruralitat i habitud tradicional que encara molts atribuïen al nostre esport. De tornada, s'instal·là en llocs emblemàtics de la nostra geografia com el Teatre Romà de Sagunt, les Drassanes de València, la Llotja del Peix d'Alacant, el magatzem Ribera de Carcaixent o la Casa de Cultura de Xàtiva. Amb aquesta macroexposició d'obres colossals i diferents llenguatges i materials, la pilota entrava en la modernitat a través de l'art i com a motiu central de la cultura valenciana.

Al mateix temps es produïren els primers contactes amb la Confederació Internacional del Joc de Pilota (CIJB), que l'any 1993 fructificaren en el Primer Encontre 5 Nacions de Pilota a Llargues, disputat en diverses ciutats valencianes. I l'any següent se celebra a València el Primer Congrés Mundial de Pilota a Mà. Molts ajuntaments inclogueren en el seu pressupost la construcció de trinquets i carrers artificials. Tot tenia un aire de canvi i revitalització puixant.

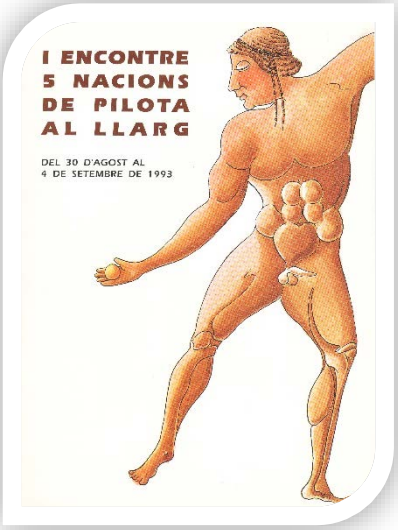

Ara bé, també s'hi posava de relleu una mancança: fins i tot en aquells anys d'auge, on hi havia un centenar llarg de jugadors professionals, només una dotzena podia viure exclusivament de la pilota. I, dels 30 trinquets en funcionament, no passaven de mitja dotzena els que donaven benefici. Davant d'aquesta circumstància es produí un traspàs de les instal·lacions de propietat privada a municipal, bé per compra i rehabilitació o com a construcció d'obra nova.

Amb l'arribada del nou mil·lenni, altres factors afavoridors s'afegiren a la línia ascendent i renovadora que havia emprés el nostre esport. La Conselleria d'Educació engegà un ambiciós pla de construcció de minitrinquets i galotxetes en els nous centres educatius (Ordre del 2 de març de 2000, de la Conselleria de Cultura, Educació i Ciència), acompanyà la

mesura del programa "Pilota a l'escola", edità unitats didàctiques orientadores del professorat i incorporà la pilota valenciana al currículum de l'Educació Secundària Obligatòria (Decret 112/2007 de 20 de juliol, del Consell), que, entre els objectius generals de l'àrea d'Educació Física, es proposa "recuperar i comprendre el valor cultural dels jocs i els esports populars, tradicionals i recreatius com a elements característics de la Comunitat Valenciana que cal preservar; practicar-los amb independència del nivell d'habilitat personal i col·laborar amb l'organització de campionats i activitats de divulgació. Especialment la pilota valenciana en les seues diferents modalitats". Ara bé, posteriorment no s'ha efectuat un inventari de les instal·lacions, ni s'ha vigilat diligentment la seua correcta construcció, ni s'ha realitzat un seguiment del seu ús. D'altra banda tampoc no s'ha avaluat seriosament l'acompliment dels objectius, la qual cosa redueix l'efecte de les disposicions adoptades.

I, al costat d'aquest projecte de base, se'n traçà un altre de molt ambiciós, però excessivament costós i inacabat, la Ciutat de la Pilota, situada a Montcada. I un altre de més útil i ajustat: el Museu de la Pilota del Genovés, adossat al trinquet i complementat per escultures al·lusives distribuïdes per diversos indrets del poble.

El nombre de clubs augmentà i també el d'escoles de pilota. La Federació obrí centres de tecnificació estratègicament repartits pel territori. I, als habituals campionats d'aficionats de totes les modalitats i categories, s'hi afegiren les naixents competicions femenines de raspall.

L'any 2005, a imitació de l'experiència de la pilota basca, es creà l'empresa Valnet, que incrementà els patrocinis i dignificà els jugadors. Per primera vegada tindrien un contracte laboral i seguretat social, que els cobrira, entre altres aspectes, les baixes per lesió. La nova situació els permetia centrar-se en la preparació física, que evolucionà cap a l'excel·lència, i respondre al màxim en el trinquet.

La televisió valenciana s'hi implicà més intensament amb retransmissions setmanals des del trinquet blau del Genovés, remodelat tècnicament perquè les partides arribaren a

l'espectador amb bona qualitat de visió i la màxima espectacularitat. Es projectaren nous trinquets com els d'Alzira, Dénia i Oliva...

Tot plegat despertà una certa eufòria en el món de la pilota. El pas de la tradició a la modernitat s'havia culminat, el nostre esport vivia una època daurada i es disposava a convertir-se en un espectacle de masses. Parafrasejant el títol del llibre de Paco Cerdà i Purificació Mascarell que l'any 2009 en recollia tots els factors i l'esperit: la revolució anava de bo.

Encara el 2011, en el llibre *Pilota valenciana. Propostes didàctiques per ensenyar i aprendre el nostre joc*, Daniel Martos i Guillem Torrent afirmaven que la pilota estava vivint la seua millor època. Aquell mateix any es posà en funcionament el Centre d'Especialització de Pilota Valenciana, d'alt rendiment, i el Museu del Genovés organitzà una exposició fotogràfica sobre els 25 anys del Campionat Individual d'Escala i Corda-Trofeu Bancaixa.

També les xiques sorprenien amb la seua consolidació en un joc com el raspall tan sovint qualificat de viril. Però elles, ardidament, conquerien una fita fins fa poc impensable. I una vintena són esportistes d' èlit de la Federació.

EL TRASBALS INESPERAT. LA PILOTA EN LA CRUÏLLA

I de sobte es produí el daltabaix, que provocà una reacció en cadena. A final de novembre de 2013 tancà la televisió valenciana, amb la qual cosa s'esfumava el joc de pilota de les pantalles domèstiques, però també se silenciava la llengua pròpia, que es quedà sense cap mitjà de comunicació públic, amb la qual cosa se n'agreujava la minorització. Llengua i pilota, dos trets d'identitat units i emmudits alhora.

Simultàniament s'afonà tot el sistema bancari valencià i s'interrompé la generosa aportació de Bancaixa. Quan es volatilitzaren els principals patrocinadors, féu fallida l'empresa Valnet, que ja no podia pagar les nòmines establides en els contractes professionals. I aleshores calgué recórrer al mecenatge i a les aportacions dels organismes públics, també en situació precària, i que, en tot cas, paguen amb molt de retard per ajustar-se als tràmits administratius.

El desconcert sobtat aflorà altres problemes, igualment importants, que s'havien anat menystenint: l'agricultura, que havia nodrit la pilota d'aficionats i travesses, també havia perdut rendes i jornals. Les pensions escasses dels aficionats majors ara s'havien de destinar a passar casa i ajudar els fills. I els més joves no els substituïen a l'escala del trinquet. Foren estudiants o treballadors, no hi podien acudir els dies faeners i, en conseqüència, les partides del dia a dia dequeien tristament, i els caps de setmana hi ha una

oferta d'oci completíssima. D'altra banda, a la liberalització dels jocs d'atzar, ara s'afegien les travesses *on line*.

Sense mitjans audiovisuals, ni patrocinis, ni travesses, amb entrades acostumadament barates, trinquetades solament ocasionals i un aforament reduït, saltaren totes les alarmes. Ara s'està intentant reajustar l'engranatge després d'un colp tan contundent. Les dificultats més greus se centren conjunturalment en el camp professional, que s'ha afanyat a adoptar mesures correctores adaptades a les circumstàncies: puntualitat, joc sense interrupcions ni propines, galeries privades en el joc a l'alt, calendari anual de competicions... Tot esperant el retorn de la televisió. D'altra banda s' ha constituït recentment la Fundació per la Pilota Valenciana, integrada per la Federació, i organismes públics i privats, per difondre el joc, dignificar-lo i gestionar el món professional.

Hi ha d'altres aspectes més positius: els clubs no decauen. En l'actualitat n'hi ha 256 repartits de nord a sud del territori. Hi ha 65 trinquets en funcionament, a més d'una xifra semblant de canxes de galotxa o de raspall, carrers artificials, minitrinquets i frontons. Més de 3.700 fitxes federatives. Cada temporada es disputen huit campionats oficials professionals, unes 20 competicions no oficials, més de 2.000 partides del dia a dia en les modalitats d'escala i corda i raspall, i més de 40 competicions de la resta de modalitats. Les escoles de pilota creixen. El Programa Pilota a l'Escola arriba a 445 col·legis i un centenar d'instituts per a vora 20.000 alumnes, tot i que en moltes ocasions es limita a accions isolades sense continuïtat. Es recuperà la modalitat de perxa i, ara, s'intenta en la de frares. Les competicions femenines s'amplien a la galotxa. El raspall adaptat es manté. La internacionalització, a pesar de les dificultats, ja ha anat bastint una bella història d'unitat en la diversitat, com relata Alberto Soldado en el llibre *Units pel joc de pilota*.

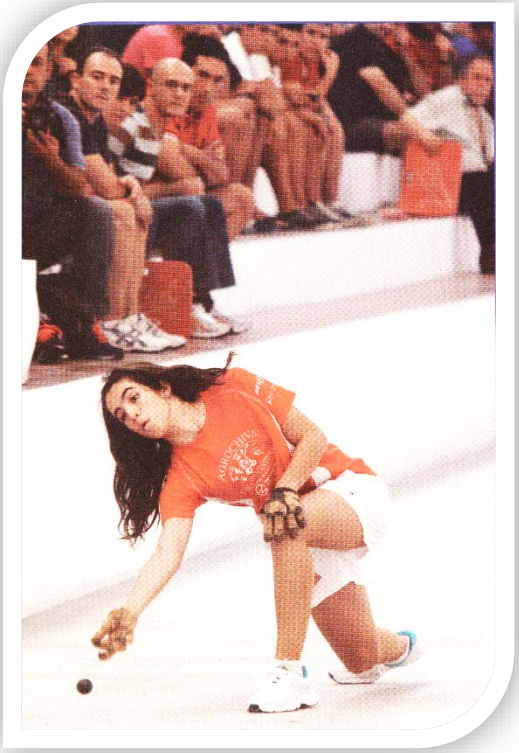

Raspall femení, en AA.DD., *La pilota valenciana. Pràctica, ciència i codi,* Universitat de València, 2016

Però el món professional és el més visible i mediàtic, a més de servir d'emulació per als joves que s'hi inicien. La seua decadència afectaria considerablement les altres seccions. Cal doncs

desplegar idees imaginatives per tal divulgar la pilota, un joc que atrapa si se'l coneix, especialment en directe.

Raspall adaptat, en AA.DD., *La pilota valenciana. Pràctica, ciència i codi,* Universitat de València, 2016

ELS ASPECTES CULTURALS, ENTRE LA TRADICIÓ I L'AVANTGUARDA

La Generalitat Valenciana declarà la pilota valenciana Bé d'Interés Cultural Immaterial l'any 2014. Un reconeixement basat en la història i la tradició i més orientat a la preservació que al foment, però que pot ajudar a comprometre i justificar ajudes públiques i a estimular les privades per la via del mecenatge.

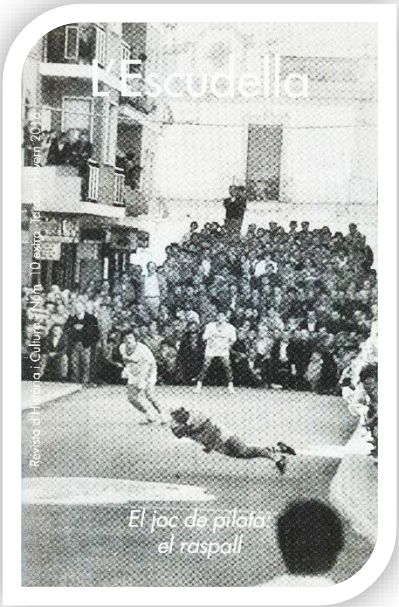

Al mateix temps no cessen les publicacions històriques sobre el nostre joc més preuat, tant les de caràcter local, com les recents *Bellreguard, Una història de val i quinze*; *Dénia: el rovell de la pilota* i Xeraco, amb el monogràfic sobre el raspall de la revista *L'Escudella*; o l'aproximació sociològica a la pilota en els pobles de la Ribera de l'editorial "Això és com tot". I d'altres d'abast més general com *El joc de pilota a través de la premsa valenciana 1790-1909*, de Recaredo i Víctor Agulló, o

Pilota valenciana. Identitat, d'Aureli López. I encara aproximacions interdisciplinars com *La pilota valenciana. Pràctica, ciència, codi*, publicat per la Universitat de València.

A més d'exposicions com la del Museu del Genovés, titulada "Papers", sobre el patrimoni gràfic de la pilota, amb butlletes d'entrades, talons de travesses, llibretes de jugadors i cartells anunciadors; o la més general i itinerant "Faixa roja, faixa, blava", inaugurada al Museu Valencià d'Etnologia, totes dos amb els corresponents catàlegs.

Quant a l'espai comunicatiu, en absència temporal de la televisió, les pàgines dels principals diaris valencians se'n fa un bon ressò, amb informacions, entrevistes i reportatges, a banda dels dos esplèndids exponents de la modernitat que acompanyen el nostre esport: el dinàmic diari digital *Pilotaviu* i la revista *Ferida*, una joia de col·leccionista pel seu disseny, contingut i qualitat d'impressió. I col·lateralment, un còmic de Paco Cabanes *el Genovés* que es presenta a l'Aula Magna de la Universitat i un documental de Pilota 2.0 sobre Puchol II i els seus mètodes d'entrenament, que es projecta a la Filmoteca de València. Unes activitats que remarquen l'acceptació i la receptivitat social del joc de pilota en l'actualitat.

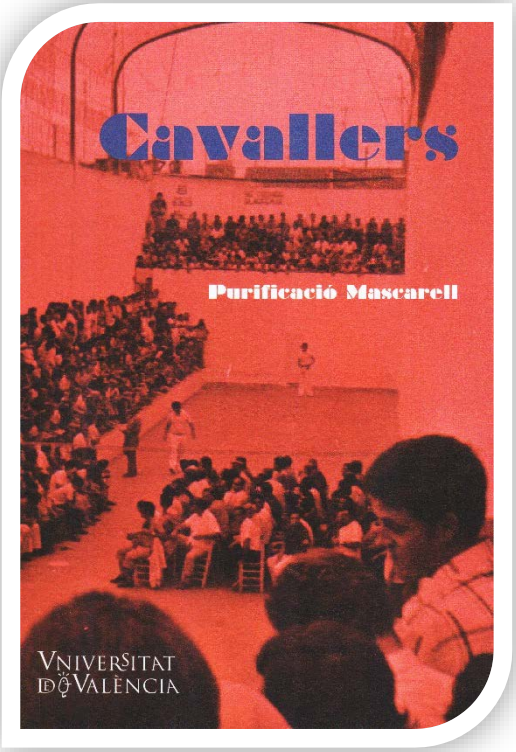

També el nostre esport continua suscitant interessants translacions a la literatura, amb el poemari *Raspall*, de Juli Capilla, que homenatja la pilota tot bastint una metàfora identitària i reivindicativa, i l'obra teatral *Cavallers*, de Purificació Mascarell, que honra la noblesa del nostre joc en la humanitat dels seus protagonistes. O a la fotografia i l'art mural en l'avantguardista exposició "Joc", del pintor urbà Vinz Feel Free i el fotògraf Txema Rodr al Centre del Carme de l'estiu de 2017: onírica, eròtica, impactant, d'imaginació desbordant, on éssers mitològics nus amb cap d'ocell representen una faula sobre el joc de pilota en el temple del trinquet. Cal recordar també la innovadora desfilada de la col·lecció de moda de Miguel Vizcaíno, "Catalepsia", per les lloses del Pelayo

Cartell de l'exposició "Joc".

l'any 2014, i, el 2017, la del Trinquet Fashion, amb diversos joves dissenyadors. O en l'apartat musical, el grup Orxata Sound System, que enregistrà a Pelayo el seu videoclip "Colp a colp", on amalgamen imatges del joc i dels seus concerts més multitudinaris tot fent una oda a les noves tecnologies. O el tema "Juga al trinquet" de Bajoqueta Rock; o el disc *Travesses* del grup VaDeBo, amb el seu mestissatge de *rock*, *ska* i *hip hop* i les seues lletres vindicatives.

Una altra iniciativa valuosa i innovadora, aquesta vegada en la vessant acadèmica, és la signatura del conveni entre el Consell de la Generalitat Valenciana i la Facultat de Ciències de l'Activitat Física i l'Esport de la Universitat de València, que ha possibilitat la creació d'una càtedra de Pilota Valenciana, la qual té com a objectiu la reflexió, el debat, la investigació i la divulgació a propòsit del nostre esport. Una de les seues accions fou la convocatòria l'any 2017 del congrés "Pilota valenciana: reptes per al segle XXI", on es tractaren temes candents relacionats amb el seu futur: entre altres, les instal·lacions, la fabricació de les pilotes, l'entrenament i la prevenció de les lesions, les competicions, la internacionalització, la pilota en el món educatiu, la percepció social, les tècniques de màrqueting aplicables, la sostenibilitat i la planificació estratègica del nostre esport. Així mateix la pilota valenciana s'ha introduït com assignatura optativa en el grau superior de CAFE.

Per tant, podem ratificar que la pilota ja ha efectuat, en els més diversos àmbits, el trànsit entre la tradició i una modernitat arrelada i compromesa, la qual cosa li confereix la vitalitat necessària per abordar amb èxit els indubtables problemes actuals.

4.1.4. LA LLENGUA I LA PILOTA VALENCIANA

(Text per al professorat corresponent a l'apartat del currículum de l'Àrea d'Educació Física de 4t d'ESO titulat: "La llengua i la pilota valenciana").

Una de les característiques que contribueixen al fet que el joc de pilota siga considerat genuïnament valencià és que s'ha mantingut permanentment lligat a la llengua pròpia tant al carrer com al trinquet. D'una banda, perquè té un lèxic específic difícilment traduïble i, de l'altra, perquè és l'idioma dels seus aficionats, provinents en els darrers segles de les classes populars valencianoparlants.

EL CAMP SEMÀNTIC DEL JOC DE PILOTA

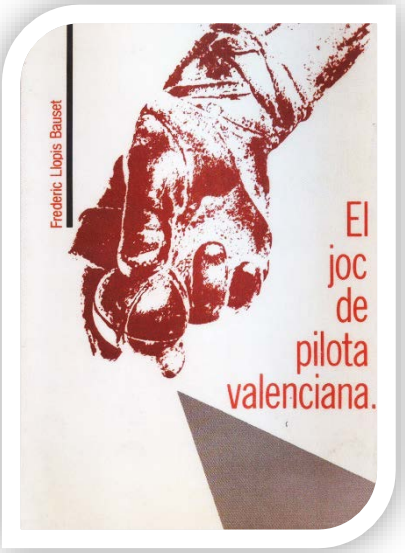

El corpus lingüístic del nostre esport conforma un conjunt riquíssim que es pot dividir en diversos camps lèxics: les parts del trinquet, les modalitats del joc, les diferents instal·lacions on es practiquen, la diversitat de colps, les accions, el còmput, les posicions dels jugadors, els elements humans que hi intervenen o els tipus de pilota que s'hi empren.

Algunes paraules es relacionen semàntic ament mitjançant la sinonímia (*rest*, *escaleter*), però especialment per l'antonímia perquè es tracta d'un enfrontament entre dos equips (*traure*, *restar*) I així mateix la polisèmia: *blau* ('equip', 'subdivisió de l'espai en la muralla del trinquet').

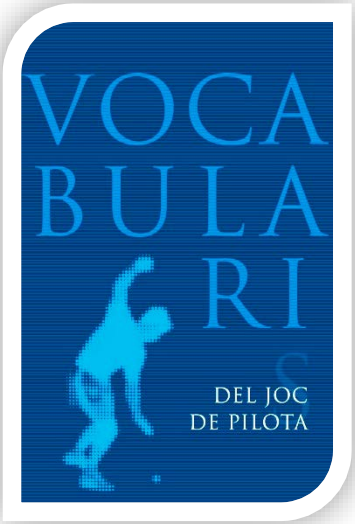

Quant a la creació lèxica, predomina la derivació, mitjançant la qual es formen paraules de diferents categories gramaticals sense augmentar els lexemes: *pilota*, *pilotada*, *pilotari*, *pilotejar*, *piloter*...

Per a la definició de cada un dels conceptes hom disposa, entre altres instruments, d'una doble edició, en paper i digital, del *Vocabulari del joc de pilota*, editat per l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

ARCAISMES, GAL·LICISMES I CASTELLANISMES

El lèxic del joc de pilota ofereix alguns exemples acreditatius de la seua antiguitat amb arcaismes com *ferir*, la jugada amb què s'inicia el quinze en algunes modalitats. És un terme que ja apareix en la *Crònica* de Jaume I en el sentit d'atacar. I també *manró*, colp pegat a la pilota en l'eix horitzontal com el moviment que es fa en tirar amb fona, el seu sinònim. I encara *a quinzens*, provinent de la forma clàssica antiga. D'altra banda l'apel·latiu *cavallers*, que reben els espectadors per part del marxador en iniciar-se la partida i també de l'home bo, o jutge, en demanar si és falta o bona, recorda la pràctica del joc per part de la noblesa valenciana.

Un altre component ressenyable són els gal·licismes, possiblement per la influència del *jeu de paume* medieval, que adquirí un gran auge i s'expandí pels països veïns. És el cas de mots com *restar*, del francés antic *arrester*, després *arrêter*; *marxar*, de *marcher*, amb el sentit de deixar una petjada o un senyal, com fan els marxadors en marcar les ratlles en el joc a llargues; *trinquet*, procedent de *triquet*, 'joc de pilota' o 'pala amb què se la colpejava'; *volea* i les locucions associades com *jugar-la de bot i volea (le prendre entre bond et volée)*.

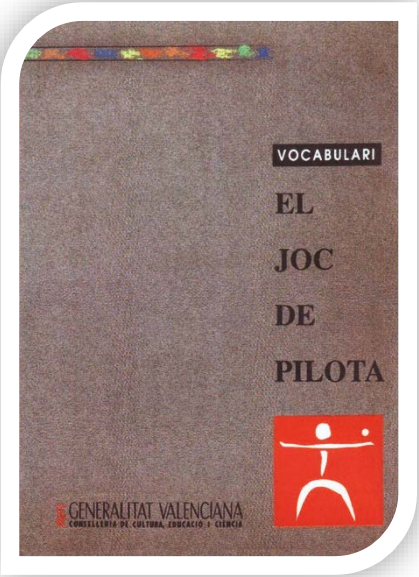

Així mateix, per raó del contacte de llengües, el joc valencià ha assimilat alguns castellanismes innecessaris que convindria evitar: *tanto* (punt), *saque* (treta, feridor), *resto* (rest), *de sobaquillo* (de bragueta) o *palquet* (llotgeta).

UN REGISTRE COL·LOQUIAL VIU I ACOLORIT

Les converses dels aficionats a la pilota, sota l'aparent senzillesa del registre col·loquial, reuneixen un autèntic compendi de recursos expressius que donen to i color a un llenguatge àgil i enginyós, de vegades sorneguer, però sempre natural.

Hi trobarem la hipèrbole en els judicis, de vegades immoderats, amb què l'espectador transmet les seues sensacions: "jugar el que no està escrit"; "acaçar l'altre a pilotades"; "caure-li totes als peus"'. O la comparació: "saber més que qui l'inventà (el joc de pilota)".

I també els paral·lelismes sintàctics: "qui juga amb l'esquerra paga amb la dreta", amb el sentit que cal colpejar amb la màxima potència per tal de no perdre. Les metàfores com

"cremar corda (la pilota)", quan passa quasi fregant-la. La metonímia, que estableix una relació de contigüitat, causa efecte, de continent a contingut entre dos conceptes: "tenir una escala forta (un jugador)", ('ser destre en la feta de dau'); "conéixer bé les lloses del trinquet" ('ser un jugador expert'); "perdre la pedra" ('disminuir la destresa en la ferida'); "faltar-li un blau" ('no posseir la potència desitjable'). La sinècdoque, figura on es pren la part pel tot: "tindre bones mans (un jugador)". La ironia: "fer l'entrada de la murta" ('errar-la ostentosament quan s'entra a la pilota'). La paradoxa: "en pilota el que més sap no sap res", referint-se especialment a les travesses. La personificació, normalment relacionada amb la pilota com a protagonista del joc que pot "anar menjant calç", arrimada a la muralla; o "afaitant cares", apegada al primer graó de l'escala, o "dir"' o "pintar": "la pilota sempre li diu (o li pinta) a qui més juga".

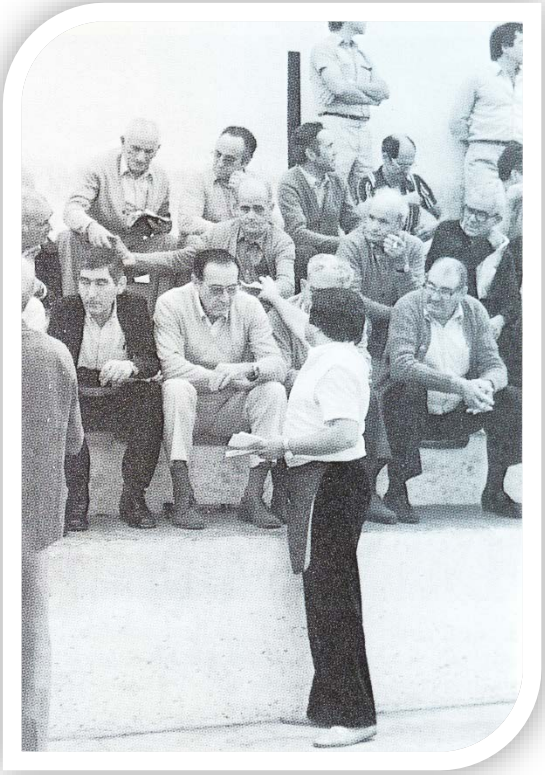

El marxador casant travesses.

Trinquet El Zurdo.

LOCUCIONS I REFRANYS

La secular relació del poble valencià amb el joc de pilota queda també corroborada per la incorporació a la seua parla de locucions i refranys al·lusius en sentit figurat, nascuts de la realitat viscuda i que han anat aplicant-se a situacions quotidianes com a resultat d'una experiència col·lectiva. Aquestes frases idiomàtiques i parèmies populars demanen la complicitat entre emissor i receptor o perden el seu sentit. Per tant, han de pertànyer a l'enciclopèdia cultural compartida pels parlants.

Les referències comencen a sovintejar en textos del segle XVIII com la novel·leta *Rondalla de rondalles* i abunden en la premsa en valencià del segle XIX i en composicions literàries populars, la qual cosa indica que són el trasllat a l'escriptura de l'oralitat acostumada. Ara bé, és cert que la seua circulació ha minvat amb la desaparició de la societat rural tradicional i la pèrdua del carrer per part del joc de pilota.

Fa relativament poc, una situació en què no es podia continuar una acció començada per manca de mitjans o per un obstacle considerable solia descriure's com "estar a dos i ratlla i la pilota encalada". Això requeria un bon coneixement del desenvolupament del joc: no es podia passar del rest al traure amb una sola ratlla mentre no s'arribara al val, però amb la pilota encalada esdevenia impossible.

De la mateixa manera, quan s'havia de fer un tracte, s'advertia: "les partides es guanyen quan s'arreglen". O, si no es vigilava un negoci, corria el perill d'"anar-se'n tot entre pilotes i marxadors", o siga, que les despeses superaren els guanys.

Per encomanar coratge i decisió es podia sentir: "Si ve la pilota, volea", o "jugador que espera la pilota al bot es fot". Per a manifestar una superioritat palmària sobre algú: "donar-li quinze i falta" o "jugar-li per baix cama". Per tal de rebatre arguments: "tornar-li (a algú) la pilota" o "dir-li quants fan quinze". Això sí, si es cometia un error que s'havia de reconéixer, se'l responsabilitzava de "perdre quinze".

En definitiva, poble, llengua i cultura entrellaçats en el joc de pilota com un senyal d'identitat plenament assumit. Per aquesta raó, un dels seus grans cronistes, Llorenç Millo, remarcava l'any 1976 en el llibre *El trinquet* la consubstanciabilitat de l'idioma propi i el joc dels valencians i n'augurava una sort conjunta en un moment en què es caminava cap a una decadència difícil de capgirar. Hi planyia la desaparició dels recintes d'Alacant, Elda, Castelló, Alcoi, Sogorb, Xàtiva, Burjassot i Montcada, així com la indiferència d'una afició, que es mantenia estacionària en el millor dels casos. És en les seues pàgines on encunya la metàfora tan repetida de la planta silvestre que viu, a pesar de tot, sense que ningú en tinga cura, però que en realitat és l'esport més bell, "expressió de la personalitat d'un poble". Per això dibuixa un panorama desolador: així com la

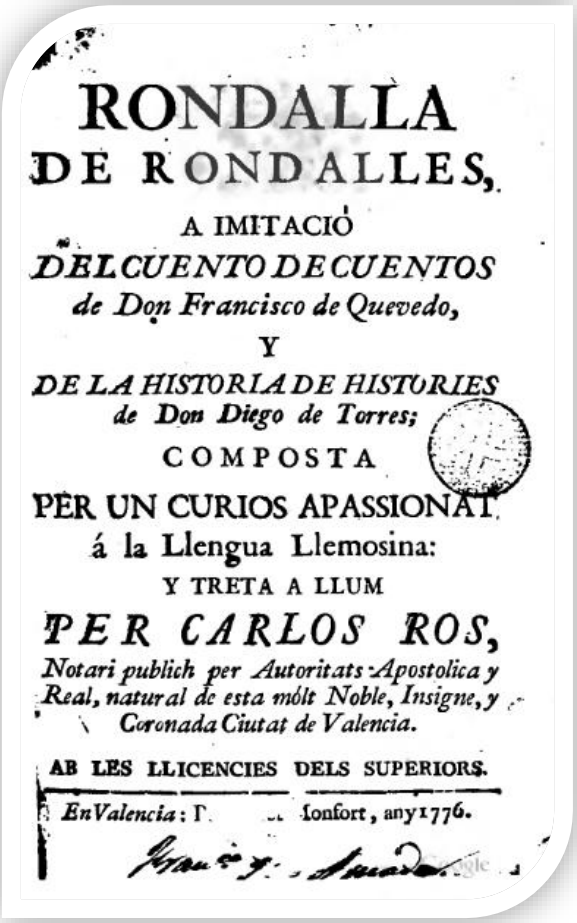
RONDALLA
DE RONDALLES,
A IMITACIÓ
DEL CUENTO DE CUENTOS
de Don Francisco de Quevedo,
Y
DE LA HISTORIA DE HISTORIES
de Don Diego de Torres;
COMPOSTA
PER UN CURIOS APASSIONAT
á la Llengua Llemosina:
Y TRETA A LLUM
PER CARLOS ROS,
Notari publich per Autoritats Apostolica y Real, natural de esta mólt Noble, Insigne, y Coronada Ciutat de Valencia.
AB LES LLICENCIES DELS SUPERIORS.
En Valencia: I. ... lonfort, any 1776.

personalitat valenciana anava dissolent-se i esborrant-se, els trinquets anaven quedant-se buits i es tancaven al mateix ritme que la llengua pròpia desapareixia. Afortunadament es produí un canvi radical amb el redreçament cultural que propiciava l'autonomia política. Hui dia la llengua pròpia i el joc de pilota no són hegemònics en els seus àmbits, però s'han guanyat un espai de respecte, dignitat i pervivència en un món cada vegada més estandarditzat.

4.1.5. EVOLUCIÓ HISTÒRICA DE LES DISTINTES MODALITATS DE PILOTA VALENCIANA

(Text per al professorat corresponent a l'apartat de l'Àrea d'Educació Física del Currículum de 1r de Batxiller titulat: "Evolució històrica de les distintes modalitats de pilota valenciana").

GRECS I ROMANS

Si girem els ulls a l'antiguitat grecollatina, podem comprovar que homes i dones de totes les edats i condicions socials practicaven una gran varietat de jocs de pilota. El metge Claudi Galè (I dC), en el seu tractat *Sobre l'exercici amb pilota menuda*, el recomanava vivament. Entre les seues facultats destacava que era molt complet, que hom s'hi podia esplaiar amb diferents intensitats i tipus de pilotes i, al mateix temps, contribuïa a un desenvolupament harmònic del cos, despertava la ment i esbargia l'esperit. A més era barat i preparava per a l'ús de les armes. D'altra banda era un joc d'equip on els participants compenetraven esforços i intencions per a assolir metes conjuntes, motiu pel qual formava part també de l'educació escolar. Però, a pesar de la seua pràctica generalitzada, no entrà mai en els jocs olímpics. En conseqüència, les referències que ens n'han arribat són escasses, esparses i ambigües, la qual cosa dificulta la descripció d'aspectes bàsics com el camp de joc, les normes de les diverses variants o les classes de pilota que s'hi empraven.

Una de les fonts més utilitzades és l'*Onomastikon* de Juli Pòl·lux (II dC) que, entre altres formes, esmenta l'*episkyros*, també conegut com a "joc dels efebs" perquè requeria la força de la joventut. S'hi enfrontaven dos equips en un espai delimitat per tres ratlles, una de central i una altra a cada costat que marcava la línia a defendre. És possible que la jugada inicial se sortejara. El joc consistia a llançar la pilota el més lluny possible cap als contraris tot intentant que superara la ratlla de tancament. I els que la defenien l'havien d'agarrar amb celeritat i retornar-la fortament amb la mateixa finalitat.

De vegades, per sort, els textos escrits es poden complementar amb un suport iconogràfic. En la basa de marbre d'una estela funerària de cap al 510 aC, dipositada al Museu Arqueològic Nacional d'Atenes, es representen dos equips de tres jugadors enfrontats. El darrer té en la mà una pilota a punt de llançar. L'últim oponent li fa un senyal d'acceptació i el del mig, amb els braços estesos, es disposa a arreplegar-la a l'aire. Els de davant col·loquen les mans baixes amb el gest d'aturar-la. És possible que es poguera agarrar al vol o quan rodara per terra. Tampoc no sabem del cert si es llançava o es colpejava. Si fóra així, es

tractaria d'un joc bastant semblant al nyago, que encara perdurava a la Marina a principi del segle passat.

Víctor Iñúrria, que descobrí el relleu susdit, opina que reflecteix una partida a llargues i que correspon a una forma de joc grega denominada *phaininda*, però la descripció que n'efectuen especialistes de l'època clàssica no hi coincideix. José Guillén, en *Urbs Roma*, on examina la vida i els costums dels romans, tot i considerar el mot un adverbi obscur, afirma que significa 'joc d'enganys', on els dos bàndols contendents intenten despistar els contraris. El qui du la pilota indica nominalment un determinat membre del seu equip mentre que li la llança a un altre. D'altra banda Fernando García Romero, en "Deportes y juegos de pelota en la antigua Grecia", identifica la *phaininda* amb el joc més popular de l'antiguitat grecollatina, l'*harpaston*, possiblement la denominació amb què s'hi referien els romans per la pilota amb què s'hi jugava. Així mateix el relaciona amb l'expressió 'joc d'enganys' o 'joc de mostrar', mentre que *harpaston* significaria 'agarrar fortament' o 'arravatar amb força'. D'altra banda, com les mencions d'alguns autors parlen d'una disputa intensa, amb torsions violentes de coll i alçament del rival en alt per a tombar-lo, l'autor opina que s'hi assembla als placatges del rugbi actual, on també s'intenta enganyar els contraris mirant un jugador i passant-li-la a un altre d'inesperat. És possible que, en un estadi intermedi, es transformara en les corregudes tumultuoses de *la soule*, amb què es recreaven a França durant l'Edat Mitjana.

Entre altres vaguetats descriptives, un epigrama de Marcial qualifica l'*harpaston* de joc polsegós, perquè la pilota hi corria per terra. Aquest detall dugué Llorenç Millo, en el seu llibre capdavanter *El trinquet* (1976), a considerar-lo un antecedent del raspall, encara que, com hem vist, més aviat hom podia pensar en una variant a terra de l'*episkyros*.

UN JOC EUROPEU

De Grècia, les modalitats del joc passaren a Roma, bé que amb diferent nom, i els legionaris degueren expandir-lo per gran part de l'imperi. És la raó per què el joc de pilota a llargues, talment com avui es practica en terres valencianes, amb les mateixes regles i còmput, s'estenia pràcticament per tot Europa. La seua generalització i perdurabilitat fa pensar que era la matriu inicial de la qual es derivaren la resta de variants. De totes maneres és difícil establir-ne l'evolució perquè les mencions, al llarg dels segles, es refereixen exclusivament al 'joc de pilota' perquè ja inclou la diversitat.

A França, on el joc adquirí més prompte i durant més segles un caràcter nacional, s'hi denominava *jeu de paume*. A Itàlia, en canvi, se'l coneixia com a *palla*; a Alemanya, *ballhause*; a Bèlgica i Holanda, *ballpelote*; i a Espanya, *juego largo*. Aquestes referències històriques es veuen plenament confirmades per la pervivència d'aquesta modalitat en certes regions del països citats. Així, a Bèlgica, flamencs i valons el practiquen en *ballodromes* de 70x8m sense muralles i amb pilotes de cuir, que darrerament han provat de substituir per d'altres de plàstic. A França, encara es juga a la Picardia. A Holanda, a la regió de Frísia, amb pilotes de pell de 30 grams i amb guants. A Itàlia, principalment a la Toscana, però també al Piamont i a la Ligúria. Així mateix en alguns països sud-americans com Mèxic, Colòmbia o l'Equador es practica com a resultat del mestissatge de cultures. Aquest recent coneixement mutu ha propiciat l'organització de campionats internacionals on es debat la implantació d'una normativa unificada que permeta seguir avançant pel camí emprés, com és el cas del denominat "joc internacional".

En el conjunt d'Espanya fou un dels esports més populars fins al segle XVIII, tot i que es jugava amb pales en gran part del territori. El segle XIX contempla la progressiva desaparició del joc a llargues en totes les regions ibèriques on s'havia practicat, tret d'Euskadi. Les normes del *bote luzea* basc i del joc a llargues valencià eren idèntiques, però la pilota dels bascos era de més pes i de diferent qualitat, cosa que ha desigualat els enfrontaments que s'hi han produït fins a l'actualitat. Una altra modalitat que els dos pobles compartiren fins a mitjan segle XIX era el rebot. També s'hi produí la incorporació de jugadors als abandonats *jeu de paume* bascofrancesos on es jugava el *pasaka* amb les normes de les llargues, però amb una xarxa central.

És el moment en què a València comença ser considerat un esport ancestral i autòcton, com ha arribat fins avui mateix que hi constitueix un dels senyals d'identitat més universalment assumits amb les diverses variants que ha anat generant i la seua evolució.

L'ACTUAL PILOTA BASCA

A partir de la segona meitat del segle, el juego largo també va ser substituït a Euscal Herria per les modalitats de joc indirecte que coneixem, de tal forma que el secular *juego largo* en poques dècades esdevenia residual.

El guant flexible passà a ser dur amb una forma còncava i acanalada; i posteriorment augmentà la longitud, cosa que permetia el *remonte*, o siga que la pilota correguera el guant. Després aparegué la txistera de vímet, igual ampla que llarga, i,

finalment, la cesta punta, que admetia uns segons de retenció. Les amples trajectòries de les pilotes llançades amb el nou instrument afavorien el joc indirecte: el frontó, i el *ble*, amb la incorporació de la paret esquerra. Les noves modalitats que en resultaren eren més espectaculars, ràpides i senzilles que els vells jocs, més lents i cerimoniosos. I la pràctica del *juego largo* hi disminuí vertiginosament, de tal manera que a final de segle havia desaparegut quasi absolutament. Hi coadjuvaren, així mateix, causes climatològiques, temps gris i plujós; orogràfiques, terreny irregular, i potser també idiosincràtiques.

EL TENIS

Una altra línia d'evolució de l'antic *jeu de paume* es produí després de la Revolució Francesa, quan el deport aristocràtic que es jugava amb raquetes als trinquets des del segle XVI es convertí en un esport internacional que organitzà campionats del món a partir de 1816. A mitjan segle l'anglés Walter Compton Wingfield traslladà el joc a l'aire lliure amb la mateixa xarxa central que es feia servir als locals tancats. El còmput era semblant i també començava amb la veu francesa *tennetz*. El nou joc rebé el nom d'*sphairistike*, però prompte el canvià pel de *lawn-tennis* per la gespa on es practicava i per l'adaptació anglesa de la paraula amb què s'obria el quinze. A partir de 1877 es disputa el torneig de Wimbledon i des de 1900, la Copa Davis.

LES LLARGUES I LA SEUA EVOLUCIÓ A L'ANTIC REGNE DE VALÈNCIA

A partir del joc a llargues medieval, el qual s'ha mantingut al llarg dels segles amb absoluta fidelitat, acabaren generant-se les altres formes que s'hi practiquen: el raspall, l'escala i corda, la galotxa, el rebot i la perxa. Constitueixen el que avui coneixem per joc de pilota valenciana.

Per a jugar a llargues cal un carrer llarg i recte d'unes 80 passes. Es treia colpejant la pilota a l'aire o al primer bot, siga al terra o sobre una banca, una tauleta col·locada amb una certa inclinació on es picava la pilota. La força de la treta i la longitud de l'espai es corresponien. Però, si no era fàcil de trobar un carrer de les característiques esmentades, per tal d'arreglar una partida calia adaptar-se al terreny de joc existent. Una de les maneres era limitant la treta. Per exemple, determinant que el seu bot caiguera entre dos línies de falta avantposades a la del rest, en la modalitat de curtes. O bé restringit el colp amb què s'havia d'efectuar: de palma, en la variant que així es denomina; o a contramà, consistent a colpejar la pilota amb la mà dreta després de picar-la a la paret de l'esquerra.

L'altra alternativa era canviar el traure per la ferida, com és el cas de la perxa i la galotxa antiga, en què s'havia de ferir per dalt d'una branqueta o senyal posat a la paret –posteriorment s'emprà una corda– i restringint-ne l'espai de caiguda: dins un dau en el cas de la perxa i amb el bot abans d'una línia marcada en la galotxa antiga. A partir d'aquella jugada inicial ja es continuava com en les llargues, o siga, intentant superar la línia de defensa de l'adversari o aconseguir ratlles de solució favorable.

Una ratlla s'ocasionava quan s'aturava la pilota abans d'arribar a la línia de quinze. Aconseguir-la suposava l'intercanvi de posició dels dos equips. El que treia passava al rest i viceversa. El canvi s'efectuava en arribar a val, amb una ratlla, o immediatament si se'n feien dos. Es marcaven en el punt exacte i, en permutar la col·locació, la ratlla dividia el camp i s'havia de disputar de tal manera que, si qualsevol dels dos equips no la ultrapassava, era quinze del contrari.

D'altra banda cada una de les modalitats podia tenir diverses variants que havien fet fortuna i s'havien consolidat. Per exemple, subdivisions de la perxa eren la perxa amb bot, en què la pilota de la ferida podia ser colpejada de volea o després del primer bot al dau; perxa bruta, en la qual era permés canviar el lloc per a executar la ferida al llarg de la partida; o perxa esquerra (o perxa neta), en què es feria des d'un punt fix, però només es podia tornar de volea.

Una constant de totes les modalitats era el joc directe, amb els rivals enfrontats i amb dos línies de traure i de restar a superar per a guanyar un quinze; les ratlles, en què el rest procurava aturar la pilota el més lluny possible de la seua línia de defensa perquè fóra més fàcil disputar-les en mudar de costat; la pilota de vaqueta o de badana; i la mà arreglada, però sense cap instrument projector.

Fins i tot en els trinquets de pilota grossa, de dimensions molt reduïdes i amb corda central, es jugava a ratlles, com encara es pot observar en les marcades al trinquet de l'Abdet.

NOVES MODALITATS SENSE RATLLES

Al llarg del segle XX el joc de pilota valenciana ha anat experimentant una tendència a la supressió de les ratlles per tal de facilitar la comprensió dels nous espectadors i conferir un major dinamisme al joc.

Les llargues desaparegueren dels trinquets i foren substituïdes en el tombant del segle XIX per l'escala i corda, una novetat atribuïda al Nel de Murla. Es col·locà una corda al

mig, amb la qual cosa el terreny de joc quedava dividit en dos parts i els equips no envaïen la zona dels adversaris. S'eliminaren les ratlles, que havien causat molts problemes i discussions en les travesses pels dubtes que generaven, i es substituí el traure per la ferida i la feta del dau. Les galeries del dau i del rest continuaven sent l'equivalent a tirar-la per dalt la parada de les llargues.

Una altra modalitat del trinquet, avui pràcticament extingida, era el rebot, que també tenia una corda central i una altra prop del frontó del rest, que havia de superar la ferida per a caure en un dau situat en l'angle de la muralla i el frontó des d'on es podia jugar de volea o al rebot, motiu del nom del joc.

En realitat es tractava de dos modalitats que compartien molts trets. Al rebot es feria cap al dau situat al rest per dalt d'una corda, i a l'escala i corda, cap al dau de l'altre cap per dalt d'una ratlla pintada en la muralla de l'escala. Després d'aquesta primera jugada, en tots dos casos se seguia jugant-la per dalt de la corda central. Com veiem aquestes modalitats innovadores copiaven en realitat elements de les antigues com la perxa i la galotxa, la qual també acabà afegint una corda central que eliminà les ratlles, potser per mixtura entre la galotxa antiga i la desapareguda modalitat de pilota blanca, que es jugava a l'Horta Nord. Així mateix les variants del joc de pilota grossa, com les galotxetes de Monòver o el rebotet de l'Olleria, ja prescindiren de les ratlles.

Un altre canvi important, en aquest cas per a la racionalització del temps, fou la progressiva desaparició de les partides a pujar i baixar, o a rebaixar, que podien durar més d'un dia si no s'arribava a la diferència de jocs pactada.

L'ORIGINALITAT DEL RASPALL

És una modalitat singular i pròpia. No coneixem cap altre país on es practique. A les nostres terres es juga, a grans trets, entre el sud del Xúquer i la històrica línia de Biar-Bussot. Ara bé, és difícil saber-ne l'antiguitat ja que, anteriorment al segle XIX, la documentació sobre el tema és escassa i, quan apareix, no sol esmentar-se la modalitat sinó el genèric "joc de pilota". És possible, però, que fóra un joc medieval, com les llargues. Així permet suposar-ho un conegut document del segle XIV.

La pràctica del joc de pilota ja era tan comuna que començaren les prohibicions per raó de les molèsties que ocasionava als vianants o les blasfèmies que s'hi proferien. A més, alguns en feien ofici. La interdicció més esmentada és la del 14 de juny de 1391, quan els jurats de València publicaren una crida prohibint el "joc de pilota arruladiça" dins els murs de la

ciutat sota pena de vint morabatins i punicions alternatives si no es pagaven. Es tracta d'una denominació tan singular que mereix que hi parem atenció: *rutlar*, sinònim de *redolar*, significa moure's rodant una cosa sobre ella mateixa damunt una determinada superfície. Com la pilota sobre terra. És ben probable, per tant, que fóra un precedent de l'actual raspall. D'altra banda l'única diferència que hi havia entre aquesta modalitat i la més general de les llargues era que, en el primer cas, la pilota es podia jugar tant a l'aire, com a qualsevol bot o quan rodara per terra. Fins i tot compartien les ratlles, de les quals el raspall ha prescindit en una època recent.

A partir de la dècada dels 60 del segle passat es produeix una renovació de les regles del raspall que el fan més àgil, raonable i compensat, tot i que probablement menys èpic.

Se suprimeixen les ratlles, i a cada joc es canvia del dau al rest. Alguns aficionats ho anomenaven "passar i passar" o "raspall a jocs", en contraposició al "raspall a ratlles". Amb aquesta innovació es feia més intel·ligible per als ulls poc experts i al mateix temps s'igualaven més les partides, ja que, en moltes ocasions, aquelles regles condicionaven considerablement el desenvolupament del joc. La partida s'encetava reballant una moneda que decidia la posició inicial dels equips, la qual només s'alterava per motiu de les ratlles, que, al trinquet, podien costar d'aconseguir. Així, si un dels contrincants es trobava en un lloc avantatjós per a les seues característiques, la partida solia anar-se'n ràpidament. S'hi afegia que els trinquets de lloses, com el d'El Zurdo a Gandia o el de Gata, afavorien el rest, mentre que altres de taulells, com el de Rafelcofer, el vell de Gandia o el de Vilallonga, ajudaven al traure. El canvi a cada joc, per tant, contribuïa a equilibrar la contesa.

Més darrerament s'ha introduït una nova modificació amb voluntat de claredat interpretativa. La pilota que toca un espectador a l'escala es considera parada, es col·loca en el terreny de joc a la mateixa altura i es juga. Abans seguia fent joc, la qual cosa afegia emoció, però al mateix temps suscitava equívocs que afectaven tant el joc com les travesses.

Unes altres variacions són un poc més discutibles, com l'excessiu augment del pes de la pilota de vaqueta, que ha passat dels 30-32 grams que indicava el reglament de 1944 als 45-50 grams actuals, i en el raspall fins i tot un poc superior a d'altres modalitats perquè s'hi desgasta més. El canvi li ha tret vistositat i duració al quinze ja que no s'hi juga tant per dins i es prima la força sobre la versatilitat i l'astúcia, a banda del major perill d'assentades. Ara bé, es descansa més el braç perquè estalvia jugades. Siga com siga el raspall ha sabut evolucionar i anar adaptant-se als gustos i les necessitats dels nous temps.

EL JOC INDIRECTE

També hi ha modalitats autòctones de joc indirecte, és a dir, colpejant la pilota contra un frontó, però sense cap instrument projector tret de la mà: el frare, ara en procés de recuperació, que es practicava en les comarques septentrionals valencianes en trinquets específics amb bisells verticals als angles del frontis, i el frontó valencià, de tres parets i unes dimensions de 25x10m. La Federació de Pilota Valenciana també admet l'exògena denominada frontó internacional, o *one wall*, és a dir d'una sola paret i sense xapa de falta en el frontis. Si haguérem de buscar-li un equivalent propi, seria el de jugar a paret, o a pareteta, joc comú dels xiquets valencians.

ELS COLPS

A l'hora de colpejar, dues són les variables que cal tindre en compte. En primer lloc estan les condicions que en eixe precís moment presenta la pilota, és a dir alçada, velocitat, trajectòria, efectes, vent... I en segon lloc la intenció del jugador, on vol enviar-la, amb quina potència, trajectòria etc.. En funció d'aquests dos aspectes l'alumne utilitzarà una o altra forma de colpejar.

Tots els colps es podem analitzar en funció de tres fases. La primera és la fase preparatòria, també anomenada "armat del braç", on es col·loca el cos i el braç per agafar impuls en el colp. La segona s'inicia en la contracció dels músculs protagonistes en "l'impacte". La fase final són els moviments que es realitzen després del colp.

- **La fase de preparació.** Amb aspectes importants com són el seguiment visual de la pilota, els passos previs per col·locar el cos en el lloc idoni, falcar-se en el pes del cos amb la cama endarrerida (la mateixa que la ma de colp) i armat del braç, amb la màxima amplària possible.

- **La fase d'execució.** S'inicia amb una gran *acceleració* del braç i el transit del pes de la cama posterior a la cama davantera. Aquesta fase finalitza amb **l'impacte** de la pilota. En el moment de l'impacte, la cama que tenim avançada ha de ser la contrària a la mà que colpeja.

- **La fase final.** Després de l'impacte el braç que ha colpejat es creua per davant del cos i es produeix un amortiment del gest en les cames. Moltes vegades la cama endarrerida passa per davant per frenar el moviment o per iniciar el següent moviment. Es molt important recuperar prompte la posició idònia per a tornar a colpejar.

El moviment del **canell o monyica** es basa a realitzar una extensió seguida d'una ràpida flexió. Sempre intentarem mantenir la forma còncava de la mà (com una cullera o una garra) i en relació al raspall caldrà bloquejar els dits, excepte en l'enganxada.

Tradicionalment s'han diferenciat dos formes de colpejar, per dalt i per baix.

- En tots els colps per dalt coincideixen la forma de preparar el colp amb **la mà del colp** elevada a prop del muscle, **el colze** molt flexionat, **el cos** endarrerit. El braç que no colpeja, està orientat en la mateixa direcció de la pilota .

- En tots els colps per baix coincideixen que la pilota es colpeja amb **la mà** a l'alçada del maluc o per baix i la preparació del colp es fa amb **el colze** en extensió o en una lleugera flexió.

NOM DELS COLPS	
Per dalt	volea, bot de braç i carxot.
Per baix	palma, bot i volea, manró, butxaca, raspada i enganxà.
Altres	rebot, caiguda d'escala, per baix cama o petxineta.

FASE PREPARATÒRIA	COLPS PER DALT: DESCRIPCIÓ	FASE D'EXECUCIÓ O IMPACTE
	La volea: Es colpeja la pilota abans que bote, l'impacte de la pilota és a una alçada elevada, normalment per dalt del muscle. Quan estem preparant el colp, en l'armat del braç s'aprecia que la línia que uneix els dos muscles esta orientada en la mateixa direcció en què ve la pilota i el cos està cap a enrere, és a dir, el pes del cos està en la cama endarrerida.	

El bot de braç:
L'execució és la mateixa que la volea, però la pilota ja ha botat a una alçada per dalt del muscle.

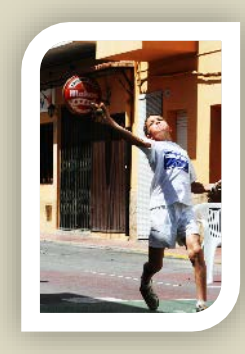

El carxot o calbot:
Consisteix a pegar-li a la pilota en un armat del braç amb el colze flexionat i la mà enrotllada, en el moment de l'impacte la pilota té poca alçada, normalment a prop del maluc.

FASE PREPARATÒRIA	COLPS PER BAIX DESCRIPCIÓ	FASE D'EXECUCIÓ O IMPACTE
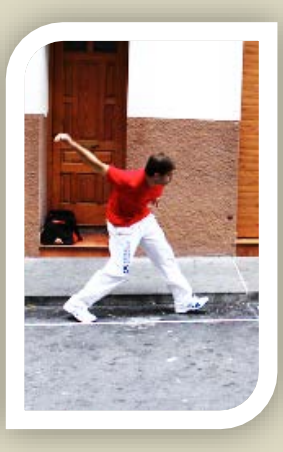	***La palma.*** El jugador se situa enfront de la trajectòria de la pilota, la cama contrària al braç de colp avançada, els dits dels peus orientats en la mateixa direcció de la pilota i el braç es mou com un pèndol de darrere cap avant, descrivint un gir semicircular en el pla vertical, mantenint els muscles orientats enfront i els dits orientats cap el sòl.	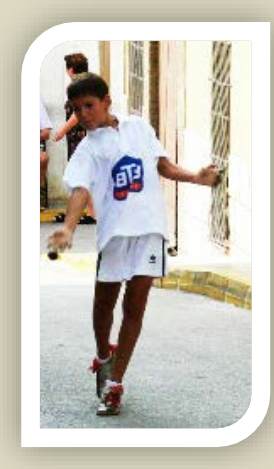
	El manró. El jugador pot entrar de cara a la pilota, com en la palma, però la col·locació més idònia tant per aprendre com per donar major força al colp serà orientar-se en posició lateral. El braç descriu un semicercle horitzontal amb els dits paral·lels al terra.	

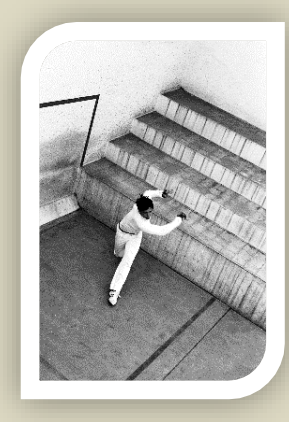

També s'anomena ganxo o corbellada. Quan veiem el gest del manró podem tindre en ment el gest del llançador de disc en atletisme i veure semblances sobre tot en el moviment del braç separat del cos.

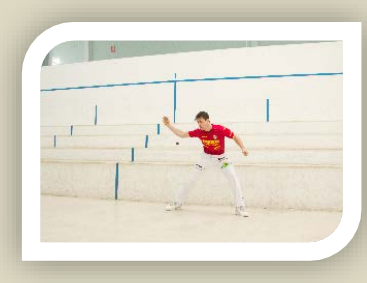

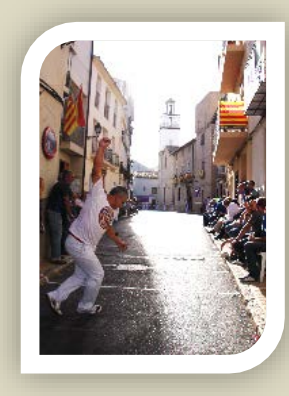

La bragueta, butxaca o sobaquillo.

El jugador es col·loca en posició lateral respecte a la direcció de la pilota, el braç es mou com un pèndol de darrere cap a avant i passa molt pegat al cos. En el moment del colp tot el pes està en la cama contrària a la mà del colp i sembla que el jugador s'haja tret la pilota d'un dels llocs que dóna nom a la jugada. Si després de colpejar la pilota el braç continua en moviment i la mà passa per baix de l'aixella es diu "*sobaquillo*". El moviment de rotació del maluc és molt important en aquest gest, donat que part de la força està en el gir. L'acció s'inicia lateralment i acaba frontalment.

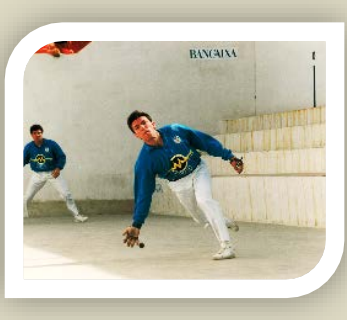

Bot i volea.
El colpeig es realiza molt baix, a escassos centímetres del terra immediatament després d'haver botat. El moviment del braç és semblant al colp de palma, la diferència es basa en la major flexió de genolls i de maluc per poder arribar amb els dits de la mà aprop del terra. En castellà se'l coneix com a "*bote pronto*".

Colps de raspall.
Al raspall s'utilitzen totes les formes anteriors de colpejar la pilota però a més, com que es tracta d'una modalitat en què la pilota corre per terra tenim un colp específic: la raspada. El cos s'orienta lateralment a la direcció de la pilota, la cama avançada es queda molt flexionada i la mà que no colpeja es col·loca damunt del genoll de la cama avançada. La mà que colpeja descriu un moviment en pèndol com en la palma i en el moment de l'impacte tots el dits (llevat del gros) raspen la superfície, arrossegant-se per terra intentant fer rodar la pilota. Quan la raspada o raspallada aconsegueix elevar la pilota mitjançant una semi flexió dels dits, una flexió del canell o dels dos alhora, aquest cop s'anomena "enganxà".

El rebot.
La pilota és jugada després de colpejar el frontó. Si ha botat abans, s'ha d'executar el rebot a l'aire i si no ha botat abans (*rebot a colp*) encara podrà pegar un bot.

De petxineta.
La pilota després de tocar el frontó ix alta i damunt del jugador que va a fer el rebot, aleshores ha de colpejar d'esquenes a la corda amb la mà cara ell.

NOM	PEUS	MÀ	BRAÇ	IMATGE	UTILITAT / FUNCIÓ
PALMA	ORIENTATS EN LA MATEIXA DIRECCIÓ DEL COLPEIG.	PER BAIX DEL MUSCLE I ELS DITS MIREN EL TERRA.	DESCRIU UN SEMICERCLE EN EL PLA VERTICAL.		PER TRAURE , FERIR O FER ALÇAR PILOTES PER DAVANT. ÉS MOLT UTILITZAT COM A DEFENSIU.
MANRÒ	ORIENTATS PERPEN-DICULARMENT A LA DIRECCIÓ DEL COLPEIG.	PER BAIX DEL MUSCLE I ELS DITS PARAL.LELS AL TERRA.	DESCRIU UN SEMICERCLE EN EL PLA HORIZONTAL. ARMAT EN EL BRAÇ EN EXTENSIÓ .		PER TRAURE, FER DAU O JUGAR DE REBOT, POT SER OFENSIU O DEFENSIU...
BUTXACA BRAGUETA SOBAQUILLO	ORIENTATS PERPEN-DICULARMENT A LA DIRECCIÓ DEL COLPEIG	PER BAIX DEL MUSCLE	DESCRIU UN SEMICERCLE EN EL PLA VERTICAL I PASSA FREGANT EL COS.		ÉS EL TRAURE TÍPIC DE LA MODALITAT DE LLARGUES. ÉS OFENSIU.
CARXOT	ORIENTATS PERPEN-DICULARMENT A LA DIRECCIÓ DEL COLPEIG.	LA MÀ VA A UNA ALTURA INTERMITJA I ELS DITS VAN PARAL.LELS A TERRA.	ARMAT AMB EL BRAÇ EN FLEXIÓ DE COLZE.		ÉS MOLT UTILITZAT EN EL RASPALL I TÉ UNA FUNCIÓ OFENSIVA.
VOLEA	ORIENTATS EN DIAGONAL A LA DIRECCIÓ DEL COLP.	PER DALT DEL MUSCLE I ES COLPEJA LA PILOTA ABANS DE BOTAR.	DESCRIU UN CERCLE QUE VA DE DAVANT A ENRERE I FINALMENT TORNA AVANT.		ÉS MOLT UTILITZAT PELS MITGERS I TÉ UNA FUNCIÓ MÉS OFENSIVA. QUE DEFENSIVA.
BOT DE BRAÇ	IGUAL QUE EN LA VOLEA.	PER DALT I ES COLPEJA DESPRÉS DE BOTAR.	IGUAL QUE EN LA VOLEA.		IGUAL QUE EN LA VOLEA.
RASPADA	ORIENTATS PERPEN-DICUALARMENT A LA DIRECCIÓ DEL COLPEIG.	PER BAIX DEL MUSCLE I ELS DITS RASPEN TERRA. LA MÀ QUE NO COLPEJA VA AL GENOLL DE LA CAMA AVANÇADA	DESCRIU UN SEMICERCLE EN EL PLA VERTICAL.		UTILITZAT EN LA MODALITAT DE RASPALL. SI ELEVEM LA PILOTA S'ANOMENA ENGANXÀ.
BOT I VOLEA	PEUS ORIENTATS EN LA MATEIXA DIRECCIÓ O LATERALMENT A LA DIRECCIÓ DEL COLP.	ELS DITS DE LA MÀ ESTAN MOLT PRÒXIMS AL TERRA.	DESCRIU UN SEMICERCLE EN PLA VERTICAL. LA PILOTA ES COLPEJA JUST DESPRÉS DE TOCAR EL TERRA .		ÉS UN COLP DEFENSIU, UTILITZAT QUAN NO ARRIBEM A JUGAR DE PALMA A L'AIRE.

ELABORACIÓ DEL GUANT

- Tots els alumnes seuen en classe per parelles i deixen tot el material damunt la taula.
- Han de dur: un guant de bricolatge, unes tisores, un poc de cartró, esparadrap i tesamoll.

- El tesamoll és un adhesiu amb una textura molt tova que serveix per aïllar del fred i es col·loca baix de les portes o les finestres. Però en l'actualitat existeix un tesa moll específic per a jugar a pilota.

- Pel que fa a l'esparadrap, cal explicar que existeixen tres grandàries (10x10, 5x5 i 2,5x5) a nosaltres ens interessa la segona mesura. Ho poden comprar i compartir.

- El professor talla un exemple de cada cosa i ho deixa pegat a la pissarra per a que tots ho miren.
  - En relació al tesamoll:
    - Tres tires amples per a la palma.
    - Una tira ampla per al dit gros.
    - Quatre tires estretes i llargues per als dits.
  - En relació a l'esparadrap, caldrà tallar les tires suficients per a subjectar-ho tot (al voltant de 10).

Després cada alumne/a s'ho prepara en la seua taula.	
Una vegada tot retallat, començarem per col·locar el tesamoll en els dits i en la palma. És molt important que el tesamoll dels dits es pose començant per darrera des de la segona falange cap a avant. I també cal destacar que no pot haver irregularitats o plecs, cal que siga una capa uniforme.	
Després cal col·locar els didals de plàstic o el cartó i cobrir-ho tot amb esparadrap.	
Finalment sols quedarà provar el guant.	

ELABORACIÓ D'UNA PILOTA ESCOLAR

Material necessari:

- una piloteta de plàstic,
- unes tisores,
- un bolic de llana,
- i un poc d'esparadrap.

- Subjectar el cabdell de la llana amb l'esparadrap a la piloteta.

- Donar voltes a la pilota en espiral. És a dir, canviar en cada volta la direcció de la llana, en cas contrari, la pilota no eixirà rodona.

- Embolicar amb molta tensió la llana. Una mà enrotlla i l'altra mà subjecta la llana amb força per a mantenir la tensió. Si necessitem descansar subjectem amb esparadrap.

Quan la pilota té la grandària i el bot que ens agrada, aleshores comencem a cobrir tota la pilota amb tires quadrades d'esparadrap.	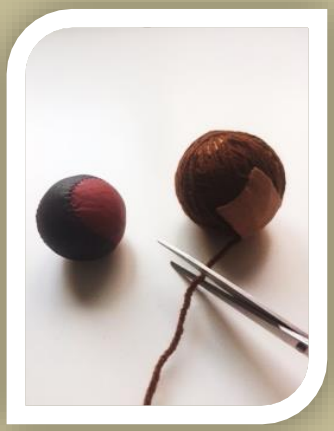
Cal estirar be les puntes de l'esparadrap.	
Pilota acabada.	

MODALITATS DE PILOTA VALENCIANA

REBOT - NYAGO
PALMA - RASPALL - PERXA
LLARGUES - ESCALA I CORDA
GALOTXA - CURTES -CONTRAMÀ
GALOTXETES DE MONÒVER
FRARE - REBOTET - A PARET
PILOTA GROSSA - PILOTA BLANCA
GALOTXA ANTIGA
VARETA DE BORRIOL

INTRODUCCIÓ

Al DECRET 87/2015, de 5 de juny, del Consell, pel qual establix el currículum i desplega l'ordenació general de l'Educació Secundària Obligatòria i del Batxillerat a la Comunitat Valenciana, en l'apartat referent a l'Educació Física, concretament al bloc 2 de continguts (Jocs i esports), s'indica que *"mereix especial consideració el desenrotllament curricular específic de l'esport autòcton, la pilota valenciana, que, a més contribueix al coneixement del patrimoni cultural de l'entorn on viuen".*

Més endavant es concreten els continguts per treballar la pilota valenciana i comencen a aparéixer paraules com **ratlles, raspall, nyago**, etc. , es fa referència directa a les **modalitats de pilota valenciana**. Com que al llarg de la secundària i el batxillerat s'han de treballar les nostres modalitats hem considerat necessari incloure en aquesta publicació un document on s'hi expliquen.

És de destacar l' interés dels valencians per jugar a pilota on fóra i com fóra, adaptant normes i espais a la necessitat de jugar i a la realitat de l'entorn. Doncs d'ací naixen les diferents modalitats.

Ara bé, en el nostre joc mai hem renunciat a enfrontar cara a cara els adversaris, (el joc directe), i allà on no s'ha pogut jugar de manera directa, s'ha jugat cara la paret (joc indirecte) adaptant l'espai amb elements que donen a la trajectòria de la pilota una incertesa (frare) pròpia del joc directe.

Si el carrer és llarg i gran, juguem a pegar-li fort i que passe els límits que defensa l'adversari (nyago, raspall, llargues,...). A partir d'aquesta norma bàsica juguem seguit o juguem de bo (a l'aire o al primer bot), o la parem. Si el carrer no és tan llarg (palma, perxa, contramà, curtes, galotxa antiga...), seguim pegant-li fort però condicionem l'inici del joc (ferida, ratlla de passa...), en fi, ens adaptem i creem per poder jugar .

Igual passava als espais específics (trinquets curts o llargs), on la voluntat de jugar a pilota despertava i incentivava la creativitat, i d'eixa necessitat i emprenedoria naixeren diferents modalitats: pilota grossa, escala i corda, rebot, galotxetes de Monòver...

Ara bé, jugant on s'ha pogut i com s'ha pogut , la pilota valenciana sempre ha mostrat i mantingut uns trets comuns:

- EL JOC DIRECTE: Jugadors enfrontats.
- LA MANERA DE COMPTAR: Quatre quinzes un joc.
- LA PILOTA DE VAQUETA.
- LA MÀ , arreglada, però sense raqueta.
- ELS COLPS: la volea, el manró, la butxaca, el bot de braç...

Per tot açò podem dir que la pilota valenciana és un esport molt ric pel que fa a modalitats de joc, ja que tenim modalitats d'invasió, de canxa dividida, de joc directe, de joc indirecte, de diferent iniciació, d'equip, individuals... Per elaborar algun tipus de classificació podem considerar diversos paràmetres, com la situació dels jugadors a l'espai de joc, la trajectòria del mòbil, l'especificitat de l'espai de joc... Així doncs tenim:

MODALITATS DE PILOTA VALENCIANA
(per instal·lacions)

1. AL TRINQUET:

1.1. Escala i corda.
1.2. Raspall.
1.3. *Rebot.*
1.4. *Vareta de Borriol*

2. AL CARRER:

2.1. Llargues.
2.2. Palma
2.3. *A contramà.*
2.4. Curtes.
2.5. *Galotxa antiga.*
2.6. Perxa.
2.7. Raspall.
2.8. *Raspall a ratlles.*
2.8. *Pilota blanca.*
2.9. Galotxa (moderna)
2.10. *Al nyago.*

3. ALTRES:

3.1. Galotxetes de Monòver.
3.2. *Pilota grossa.*
3.3. *Rebotet.*
3.4. Frare
3.5. Frontó valencià.

** En cursiva les modalitats que actualment han deixat de practicar-se o sols es practiquen localment.*

MODALITATS DE PILOTA VALENCIANA
(situació a l'espai de joc)

A. JOC DIRECTE

1. CANXA DIVIDIDA :

1.1. Escala i corda.
1.2. Galotxa (moderna)
1.3. Galotxetes de Monòver
1.4. *Pilota blanca.*
1.5. *Vareta de Borriol*
1.6. *Rebot.*
1.7. *Pilota grossa.*
1.8. *Rebotet.*

2. INVASIÓ :

2.1. *Nyago*
2.2. Llargues.
2.3. Palma
2.4. *A contramà.*
2.5. Curtes.
2.6. *Galotxa antiga.*
2.7. Perxa.
2.8. Raspall.
2.9. *Raspall a ratlles.*

B. JOC INDIRECTE

3.4. Frare
3.5. Frontó valencià.

** En cursiva les modalitats que actualment han deixat de practicar-se o sols es practiquen localment.*

ESCALA I CORDA

INSTAL·LACIÓ

Es juga al trinquet.

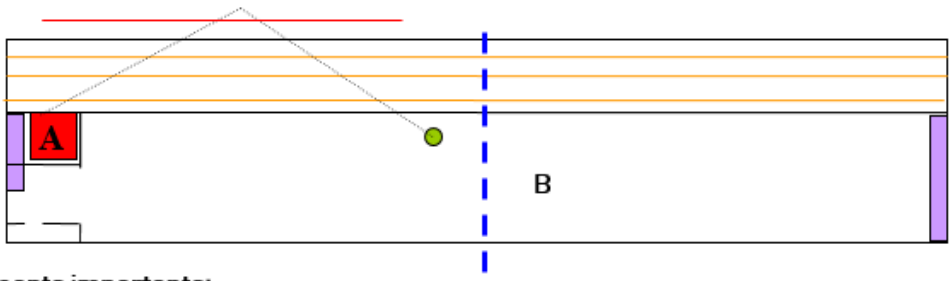

Elements importants:

Dau: és on botarà la pilota colpejada des de la lloseta, després de tocar muralla i escala.
Pedra o lloseta: és on es botarà la pilota per ser colpejada en l'acció de la ferida.
Els tamborins i l'escala són considerats "aire" (si la pilota bota allí no compta el bot)
Galeries del dau i del rest i les llotges: solien ser objectius prioritaris per aconseguir quinze. Actualment solen estar prohibides.
Corda: la pilota sempre ha de passar per dalt d'ella i mai pot tocar-la.
Ratlla de ferida: situada a la muralla, en la ferida la pilota ha de pegar per dalt d'aquesta.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat de CANXA DIVIDIDA i joc directe, on hi ha dos equips (un al dau i l'altre al rest) separats per la corda, els quals intentaran jugar la pilota colpejant-la amb la mà i passant-la per dalt la corda, jugant-la sempre de bo (al primer bot o a l'aire).
- La partida s'inicia quan un jugador de l'equip del rest (equip B), realitza la ferida, que consisteix en botar la pilota en la pedra, colpejar-la i aconseguir que aquesta pique en la muralla de l'escala

per dalt d'una ratlla (ratlla de ferida), toque l'escala i caiga al dau, on, un jugador de l'equip del dau (equip A), la jugarà a l'aire o al primer bot, passant-la per dalt la corda. Els colpejos alternatius es mantindran fins que un dels dos equips guanye un quinze, la qual cosa passarà quan l'equip adversari no jugue la pilota al primer bot o l'aire, no la passe per dalt la corda o toque aquesta, encale la pilota a la galeria llarga o a les altres galeries (si estan prohibides), no colpege la pilota amb la mà o falle la ferida .

PUNTUACIÓ

- Les partides es juguen a 12 jocs (60 tantos).
- Cada joc es compta 15 , 30 , val i joc. Si igualen a val, baixen a 30 i es diu que estan a dos.
- Al final de cada cada joc, els jugadors del dau passen al rest i aquestos a fer el dau.

JUGADORS

- Encara que hi ha campionat individual, la composició més habitual és la de tres o dos jugadors per equip.
- El jugador més endarrerit és el dauer, escaleter o rest ,que respon la ferida des del dau i resta des del rest. Ha de dominar tots els cops, especialment el rebot i els "baixos".
- Davant de tot està el punter, que ha de ser hàbil i de vegades és el que fa la ferida, anomenant-se aleshores feridor. Dominarà la ferida i la volea.
- Entre el dauer i el punter tenim el mitger, especialitzat en els colps de volea i bot de braç.

CURIOSITATS

- A nivell professional és la modalitat reina, la més cotitzada, coneguda i valorada. Quant a la seua aplicació en l'àmbit educatiu, al ser una modalitat de canxa dividida que necessita del domini de fonaments tècnics de certa dificultat, la donarem a conèixer com a element motivacional que ens ajude a difondre i apropar el nostre esport a l'alumnat .
- Als centres educatius, quan treballem la canxa dividida en batxillerat, usarem modalitats en espais més reduïts (rebotet, galotxetes de Monòver, pilota grossa) o modalitats més senzilles com la pilota blanca.
- A escala i corda es juga per tot arreu del País Valencià, sent el trinquet de Pelaio, a València, el lloc més emblemàtic i representatiu, conegut com "la catedral" de la pilota valenciana.

RESUM

- MODALITAT: **Escala i corda** (canxa dividida)
- JUGADOR/ES: 1x1, 2x2, 3x3, 2x3 ...
- TANTEIG: Es juga a 12 jocs (60). Cada joc canvien de part.
- MATERIAL: Pilota de vaqueta.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al trinquet.
- DESENVOLUPAMENT: S'inicia amb la ferida, acció en la que un jugador del rest passa a la part del dau i executa un colp de precisió que va des de la pedra al dau, passant per la muralla i l'escala. A partir d'ací, l'objectiu és fer que la pilota passe per DALT LA CORDA i no la torne l'adversari. Sempre es jugarà de bo (a l'aire o al primer bot).

SUECA
AJUNTAMENT
Bankia

PUCHOL II

GALOTXA (moderna)

INSTAL·LACIÓ

Es juga al carrer.

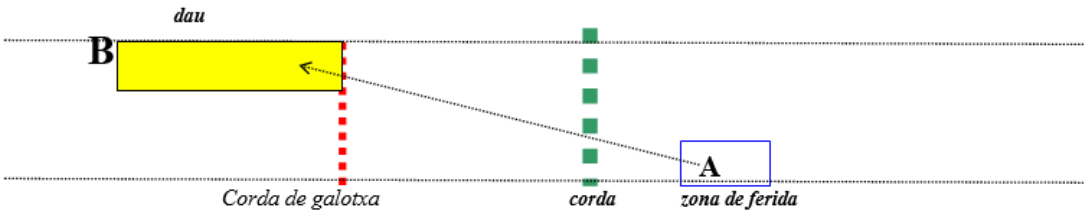

Elements importants:

Dau: és on botarà la pilota llançada des de la zona de ferir, després de passar per dalt de les dues cordes.

Ferida o zona de ferir: és des d'on es llançarà la pilota per ferir.

Corda de falta o central: la pilota sempre ha de passar per dalt d'ella i mai pot tocar-la.

Corda de galotxa: La pilota ha de passar per dalt d'ella en la ferida.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat de CANXA DIVIDIDA i joc directe, on hi ha dos equips (un al dau i l'altre al rest) separats per la corda, els quals intentaran jugar la pilota passant-la per dalt la corda, jugant-la sempre de bo , o siga al primer bot o a l'aire.

- La partida s'inicia quan un/a jugador/a de l'equip del rest **(A)**, realitza **la ferida,** que consisteix a llançar la pilota des de la zona assenyalada i aconseguir que aquesta passe per dalt de les dues cordes (la de falta -180cm – i la de galotxa -290 cm -) i caiga al dau, on un/a jugador/a de l'equip del dau la jugarà a l'aire o al primer bot, passant-la per dalt la corda central. Els colpejos alternatius es mantindran fins que un dels dos equips guanye un quinze, la qual cosa passarà quan l'equip adversari no jugue la pilota al primer bot o l'aire, no la passe per dalt la corda o toque aquesta, encale la pilota en algun balcó i no caiga, no colpege la pilota amb la mà o falle la ferida.

PUNTUACIÓ

- Les partides es juguen a 14 jocs (70 tantos). Cada joc es guanya quan s'aconseguixen quatre quinzes (15, 30, val i joc) amb dos de diferència sobre l'adversari. Al final de cada cada joc, els jugadors del dau passen al rest i aquestos a fer el dau.
- Abans es jugava a pujar i baixar, concretament a 90 minuts i dos jocs.

JUGADORS

- El jugador *més endarrerit* ***és el que fa el bot*** (al dau*) o* ***el rest*** (al rest).Respon a la ferida des de la part darrera del dau i resta des del rest. Ha de dominar tots els cops, especialment els "baixos" i la mà esquerra.
- *Davant de tot* està ***el punter,*** que ha de ser hàbil i de vegades és el que fa la ferida, anomenant-se aleshores ***feridor.*** Dominarà la ferida i la volea.
- *Entre el dauer i el punter* tenim *el* ***mitger o galotxer,*** especialitzat en els colps de volea i bot de braç. Al dau, es col·loca davant del que fa el bot.

CURIOSITATS

- Aquesta modalitat, com totes les que es juguen per dalt corda, està més assentada al nord del Xúquer, concretament a l'Horta, el Camp de Morvedre i algun que altre poble de la Ribera.
- És la modalitat de carrer més practicada pels aficionats a la pilota.
- Té els antecedents en la galotxa antiga, la perxa, la pilota blanca i l'escala i corda.
- Era l'única modalitat que comptava a pujar i baixar, però s'ha deixat de fer així.
- Per a la seua pràctica s'han construït carrers artificials.
- Als centres educatius, podem treballar-la al gimnàs, amb pilotes que s'adapten al nivell de l'alumnat (goma, plàstic, escuma...) posant les dues cordes i jugant de bo. Posarem un gran nombre de participants (com si jugàrem a volei a un bot).

RESUM

- MODALITAT: **Galotxa** (canxa dividida)
- JUGADOR/ES: 3x3, ...
- TANTEIG: Es jugava a pujar i baixar durant 90' i 2 jocs. Actualment es juga a 14 jocs (70). Canvien de part quan s'acaba el joc.
- MATERIAL: Pilota de badana o de vaqueta.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga en carrers.
- DESENVOLUPAMENT: S'inicia amb la ferida, acció en la que un jugador del rest llança la pilota des d'una zona fixada, fent que aquesta passe per dalt de les dues cordes i caiga al dau. A partir d'ací, l'objectiu és fer que la pilota passe per dalt la corda central i no la torne l'adversari. Sempre es jugarà de bo (a l'aire o al primer bot).

CAMPIONAT AUTONÒMIC DE CLUBS DE CALOTXA
TROFEU
15 30
15 20

www.valenciaterraimar.org
Ajuntament
de Faura
TERIO
evocity

GALOTXETES DE MONÒVER

INSTAL·LACIÓ

Es juga a una instal·lació específica, coneguda com galotxa o galotxeta (20 x 3,5 m.)

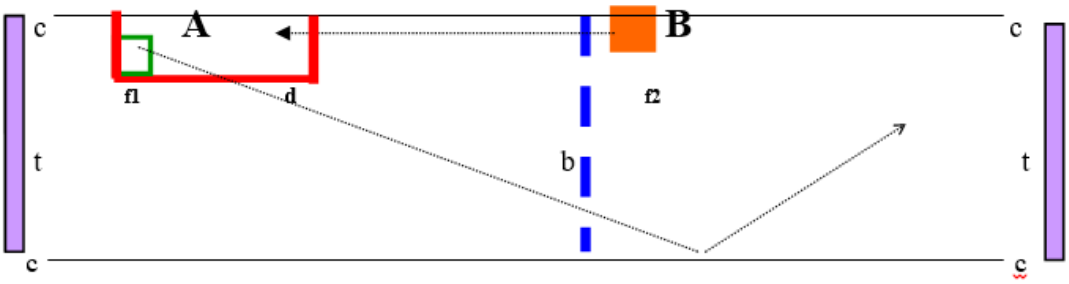

t.-Tamborins. **b**.- Corda. **f1**.-Ferida individual. **d**.-Dau **f2**.-Ferir parelles (banca) **c**.- Caixons.

Elements importants:
Dau: és on botarà la pilota colpejada des de la banca. També s'anomena **quadre de falta.**
Banca: és on es botarà la pilota per ser colpejada en l'acció de la ferida.
Lloseta: és on es botarà la pilota per ser colpejada en l'acció de la ferida individual.
Tamborins: són considerats "aire" (si la pilota bota allí no compta el bot)
Caixons: solen ser objectius per aconseguir quinze.
Corda: la pilota sempre ha de passar per dalt d'ella i mai pot tocar-la.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat de CANXA DIVIDIDA i joc directe, on hi ha dos equips (un al dau i l'altre al rest) separats per la xarxa, els quals intentaran jugar la pilota passant-la per dalt la corda-xarxa, jugant-la sempre de bo , o siga al primer bot o a l'aire.
- S'inicia amb **la ferida** *(un jugador/a del rest* **B** *bota la pilota en la banca* ***(f2)****, la colpeja de palma i la pilota ha de passar per dalt la corda i caure dins del dau* ***(d)****.* El jugador/a que està el dau **(A)** la deixarà botar (la feta de dau no es pot fer a l'aire) i la tornarà passant-la per dalt la corda. A partir d'aquesta primera pilotada la pilota sempre es jugarà a l'aire o al primer bot. Els colpejos alternatius es mantindran fins que un dels dos equips guanye un quinze, la qual cosa passarà quan l'equip adversari no jugue la pilota al primer bot o l'aire, no la passe per dalt la corda o toque aquesta, no colpege la pilota amb la mà o falle la ferida. Si la pilota va per damunt del frontó més baix (el del dau) és considera pilota "parà", i és jugarà de nou llançant-se-la de rebot a l'esmentat frontó. El jugador de davant pot jugar la pilota amb dues mans.
- Una partida individual s'inicia botant la pilota en el quadre **f1** , colpejant-la i fent que passe per dalt la xarxa i caiga en la meitat esquerre del rest, botant abans de tocar frontó o tamborí.

PUNTUACIÓ

- Les partides es juguen a 12 jocs (es compten d'un en un) si és per parelles i a 10 jocs si és individual. Cada joc es guanya quan s'aconsegueixen quatre quinzes (15, 30, val i joc) amb dos de diferència sobre l'adversari. Al final de cada joc els jugadors del dau passen al rest i aquestos a fer el dau.

JUGADORS

- Es juguen partides individuals o per parelles.
- Per parelles davant de tot està ***el davanter,*** que ha de ser hàbil i és el que fa la ferida. Pot col·locar les mans juntes i passar-la amb un colp de dues mans. Darrere es troba el **saguer o dauer**, gran dominador del rebot.

CURIOSITATS

- Posat que l'espai on es desenvolupa no és molt gran, és una modalitat molt vàlida per iniciar l'alumnat en la canxa dividida.
- Als centres educatius s'han construït galotxetes, la qual cosa facilita la seua pràctica.
- Es juga i es conserva a Monòver, on hi ha un espai únic amb diverses galotxes.
- És una modalitat bàsica i fonamental que hauríem de mantenir i promocionar com a part del nostre patrimoni cultural motriu.
- Per jugar s'usa una pilota grossa que bota poc i està elaborada artesanalment a Monòver.
- El terme galotxes fa referència a la modalitat i a les instal·lacions.

RESUM

- MODALITAT: **Galotxetes de Monòver** (canxa dividida).
- JUGADOR/ES: 1x1, 2x2.
- TANTEIG: Es juga a 12 jocs (60) i a 10 jocs individual. Cada joc canvien de part.
- MATERIAL: Pilota de galotxeta (Monòver).
- INSTAL·LACIÓ: Es juga a la galotxeta (instal·lació de 3,5 x 20 m).
- DESENVOLUPAMENT: S'inicia amb la ferida, acció en que un jugador bota la pilota en la banca, la colpeja i la pilota ha de passar per dalt la corda i botar dins del dau). El jugador/a que està el dau la tornarà passant-la per dalt la corda. A partir d'ací, l'objectiu és fer que la pilota passe per DALT LA CORDA i no la torne l'adversari. Sempre es jugarà de bo (a l'aire o al primer bot).

RESTO

PILOTA BLANCA

INSTAL·LACIÓ

Es jugava al carrer.

Elements importants:
Corda central: la pilota sempre ha de passar per dalt d'ella i mai pot tocar-la.
Rajol o marca: és on es botarà la pilota per colpejar-la i iniciar el traure.
Ratlla del rest o passa?: Se suposa que per delimitar el traure marcarien alguna línia per obligar que la pilota botara abans, després es jugaria sense cap límit, sense cap *línia de quinze*, ni a la banca ni al rest.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat de CANXA DIVIDIDA i joc directe, on hi ha dos equips, un al traure i l'altre al rest, separats per la corda, els quals intentaran jugar la pilota passant-la per dalt la corda, jugant-la sempre de bo , o siga al primer bot o a l'aire.
- S'inicia amb **el traure** *(el/la jugador/a **A** bota la pilota en el punt blau i colpeja la pilota fent que passe per dalt d'una corda (1'80 m.aprox.) per a que caiga abans del cap del rest (línia roja?)*. El/la jugador/a **B** (rest) la tornarà jugant-la de bo *(a l'aire o al primer bot)* intentant que passe per dalt la corda. La pilota sempre es jugarà a l'aire o al primer bot. Si la pilota no es juga de bo o no passa per dalt la corda o toca la corda es perdrà el quinze. Normalment es limitava el traure fent que la pilota botara abans del "cap" del rest, no solia haver línies delimitant l'espai de joc.
- Es jugava amb una pilota de badana de color blanc.

PUNTUACIÓ
Es jugava a pujar i baixar i a un nombre pactat de jocs. Canvien de part quan s'acaba el joc.
JUGADORS
No tenim massa referents d'aquesta modalitat, aleshores se suposa que jugarien rest o "saque" i mitger a cadascuna de les dues parts. Cas de ser tres tindríem al punter.
CURIOSITATS
D'aquesta modalitat hi ha referències que es jugava als pobles de l'Horta i a la Marina. En determinats llocs li diuen "joc de carrer". Com es pot observar i deduir és la precursora de les modalitats de canxa dividida, ja que penjar una corda al mig del carrer i jugar per dalt és el tret que les caracteritza a totes. Als centres educatius, podem treballar-la en qualsevol espai on bote la pilota i es puga penjar una corda per dividir la canxa. Usarem pilotes que s'adapten al nivell de l'alumnat (goma, plàstic, escuma,...) i limitarem els caps.
RESUM
MODALITAT: **Pilota blanca** (canxa dividida). JUGADOR/ES: 2x2, 3x3, ... TANTEIG: Es jugava a pujar i baixar i a un nombre de jocs pactat. Canvien de part quan s'acaba el joc. MATERIAL: Pilota de badana blanca. INSTAL·LACIÓ: Es juga en carrers. DESENVOLUPAMENT: S'inicia amb la treta, limitada pel cap del rest, acció en la que un jugador colpeja la pilota des d'una zona fixada, fent que aquesta passe per dalt la corda i bote abans del cap del rest. A partir d'ací, l'objectiu és fer que la pilota passe per dalt la corda central i no la torne l'adversari. Sempre es jugarà de bo (a l'aire o al primer bot).

VARETA DE BORRIOL

INSTAL·LACIÓ

Es juga al trinquet.

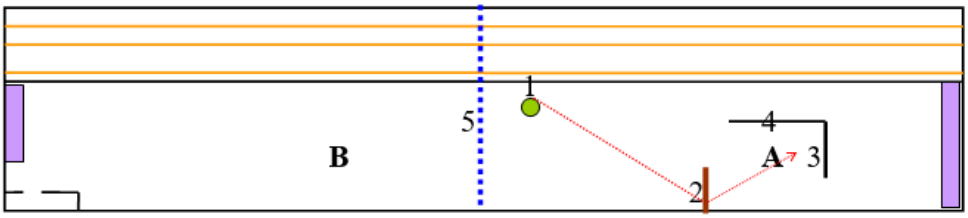

Elements importants:

1. **Banca**: és on es botarà la pilota per ser colpejada en l'acció de la ferida.
2. **Vareta**: Situada a 2,80 m. d'alçada i a 11 metres de la corda. La pilota sempre ha de passar per dalt de la vareta en la ferida.
3. **Línia de bot**. Situada a 8,30 metres de la vareta, la pilota botarà abans d'esta línia després de la ferida.
4. **Línia de falta**. Situada a 1,20 de la careta, la pilota botarà entre la línia i la muralla després de la ferida.
5. **Corda**: la pilota sempre ha de passar per dalt d'ella i mai pot tocar-la.

Els **tamborins** i **l'escala** són considerats "aire" (si la pilota bota allí no compta el bot)

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat de CANXA DIVIDIDA i joc directe, on hi ha dos equips (un al dau i l'altre al rest) separats per la corda, els quals intentaran jugar la pilota colpejant-la amb la mà i passant-la per dalt la corda, jugant-la sempre de bo (al primer bot o a l'aire).
- S'inicia amb **la ferida** *(un jugador/a del rest* **B** *es desplaça a la banca (punt verd) bota la pilota en la banca, la colpeja i ha de fer que passe per dalt de la vareta i caure dins de l'espai delimitat per la vareta i les ratlles 3 i 4 (*l'espai que hi ha entre la línia de bot i la línia de falta). El jugador/a **(A)** la tornarà jugant-la de bo *(a l'aire o al primer bot)* intentant que passe per dalt la corda. La pilota sempre es jugarà a l'aire o al primer bot. Els colpejos alternatius es

mantindran fins que un dels dos equips guanye un quinze, la qual cosa passarà quan l'equip adversari no jugue la pilota al primer bot o l'aire, no la passe per dalt la corda o toque aquesta, encale la pilota a la galeria llarga, no colpege la pilota amb la mà o falle la ferida.

PUNTUACIÓ

- Les partides es juguen a 6 jocs (30 tantos). El joc es guanya quan s'aconseguixen quatre quinzes (15, 30, val i joc) amb dos de diferència sobre l'adversari. Al final de joc, els jugadors canvien de costat.

JUGADORS

- La composició més habitual és la de tres o dos jugadors per equip.
- El jugador *més endarrerit* és el **rest,** que respon la ferida al bot i resta. Ha de dominar tots els cops, especialment el rebot i els "baixos". També es diu **el que fa el bot.**
- *Davant de tot* està **el punter**, que ha de ser hàbil i sol ser el que fa la ferida. Dominarà la ferida i la volea. Es diu **el que fa la corda**.
- *Entre el rest i el punter* tenim **el que fa la volea (mitger),** especialitzat en els colps de volea i bot de braç, que farà "la vareta" a l'aire, si la fereixen curta.

CURIOSITATS

- Aquesta modalitat es juga al trinquet de Borriol (La Plana Alta), on la mantenen viva a nivell local, amb tots els seus elements (vareta, banca...).
- El públic estava assegut a la part de la vareta i sota la corda,
- Actualment es practica ben poc, ja que la modalitat de galotxa s'ha imposat , tanmateix considerem que és una modalitat força interessant que per res del món s'havia de perdre.

RESUM

- MODALITAT: **A vareta (**Borriol) (canxa dividida).
- JUGADOR/ES: 1x1, 2x2, 3x3, 2x3 ...
- TANTEIG: Es juga a 6 jocs (30). Cada joc canvien de part.
- MATERIAL: Pilota de vaqueta.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al trinquet.
- DESENVOLUPAMENT: S'inicia amb la ferida, acció en la que un jugador del rest passa a la part de la vareta i executa un colp de precisió botant-la a la banca, colpejant-la, fent que passe per dalt de la vareta i que caiga dins de l'espai delimitat per la vareta i les línies de de bot i de falta) A partir d'ací, l'objectiu és fer que la pilota passe per DALT LA CORDA i no la torne l'adversari. Sempre es jugarà de bo (a l'aire o al primer bot).

REBOT

Trinquete de Pelota. - Alcoy

Empresa: J. Domínguez

Sábado día 3 Noviembre 1951 - A las 4'30 tarde

EXTRAORDINARIO PARTIDO

Presentación de la primerísima figura pelotari **Rovellet** procedente del Trinquete Pelayo de Valencia, considerado por la afición valenciana por su elegancia y maestría como el **Catedrático Pelotari.**

El partido se jugará a rebote, a 60 tantos

ROVELLET de Valencia y BALAGUER de Alcoy

CONTRA

RODRIGO de Valencia MORA II de Valencia y SANTIAGUET de Alcoy

Aficionados: es día esta tarde al Trinquete para presenciar este interesante partido que se disputarán estas primerísimas figuras de la pelota Valenciana.

INSTAL·LACIÓ

Es juga al trinquet.

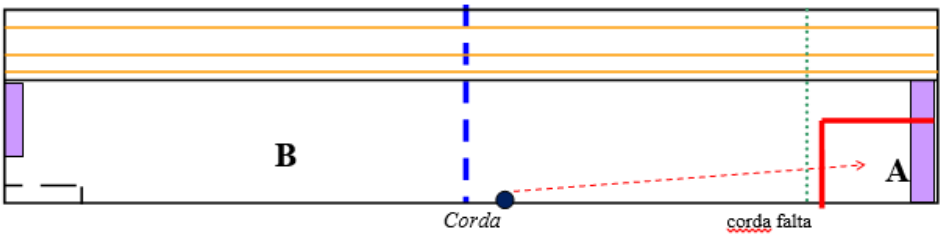

Elements importants:
Dau: és on botarà la pilota colpejada des de la banca de ferir situada davant o darrera la corda, depenent de pobles (normalment a la part del dau).
Banca de ferida: és on es botarà la pilota per ser colpejada en l'acció de la ferida.
Els **tamborins** i **l'escala** són considerats "aire" (si la pilota bota allí no compta el bot)
Galeries del dau i del rest i les llotges: solen ser objectius prioritaris per aconseguir quinze, sempre que no estiguen prohibides.
Corda central: la pilota sempre ha de passar per dalt d'ella i mai pot tocar-la.
Corda de falta: Situada a 2,90 d'alçada, la pilota ha de passar per dalt d'ella en la ferida.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat de CANXA DIVIDIDA i joc directe, on hi ha dos equips (un al dau i l'altre al rest) separats per la corda, els quals intentaran jugar la pilota colpejant-la amb la mà i passant-la per dalt la corda, jugant-la sempre de bo (al primer bot o a l'aire).
- La partida s'inicia quan un jugador de l'equip del rest (**equip B**), realitza **la ferida,** que consisteix a botar la pilota en la banca de ferida, colpejar-la i aconseguir que aquesta caiga al dau, on, un jugador de l'equip del dau **(equip A)**, la jugarà a l'aire o al primer bot, passant-la per dalt la corda, els colpejos alternatius es mantindran fins que un dels dos equips guanye un quinze, la qual cosa passarà quan l'equip adversari no jugue la pilota al primer bot o l'aire, no la passe per dalt la corda o toque aquesta, encale la pilota a la galeria llarga o a les altres galeries (si estan prohibides), no colpege la pilota amb la mà o falle la ferida .
- Hi ha referències de pobles on la banca es posava abans de la corda central, a la part del rest.

PUNTUACIÓ

- Les partides es juguen a 12 jocs (60 tantos).
- Cada joc es compta **15 , 30 , val i joc**. Si igualen a val, baixen a 30 i es diu que estan **a dos.**
- Al final de cada cada joc, els jugadors del dau passen al rest i aquestos a fer el dau.

JUGADORS

- La composició més habitual era la de tres o dos jugadors per equip.
- El jugador *<u>més endarrerit</u>* és el **dauer o rest** ,que respon la ferida des del dau i resta des del rest. Ha de dominar tots els cops, especialment el rebot i els "baixos".
- *<u>Davant de tot</u>* està **el punter**, que ha de ser hàbil i de vegades és el que fa la ferida, anomenant-se aleshores **feridor**. Dominarà la ferida i la volea.
- *<u>Entre el dauer i el punter</u>* tenim **el mitger,** especialitzat en els colps de volea i bot de braç.

CURIOSITATS

- Ja no es juga, es solia jugar a Castelló, i hi ha referències que s'han jugat partides a Alcoi i a altres trinquets, com el de Vista Alegre de Dènia.
- Quant a la seua aplicació en l'àmbit educatiu la usarem en la seua vessant reduïda, el rebotet, modalitat explicada en aquest capítol de la publicació.
- La ferida d'aquesta modalitat podríem emprar-la com a colp inicial en el campionat individual d'escala i corda, ara bé executant-la des del 2 i mig. Així el campionat seria totalment individual.

RESUM

- MODALITAT: **Rebot** (canxa dividida).
- JUGADOR/ES: 2x2, 3x3, 2x3 ...
- TANTEIG: Es juga a 12 jocs (60). Cada joc canvien de part.
- MATERIAL: Pilota de vaqueta.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al trinquet.
- DESENVOLUPAMENT: S'inicia amb la ferida, acció en la que un jugador del rest passa a la part del dau i executa un colp de precisió que va des de la banca al dau, passant per dalt d'una corda situada a 2,90 d'altura. A partir d'ací, l'objectiu és fer que la pilota passe per DALT LA CORDA i no la torne l'adversari. Sempre es jugarà de bo (a l'aire o al primer bot).

PILOTA GROSSA

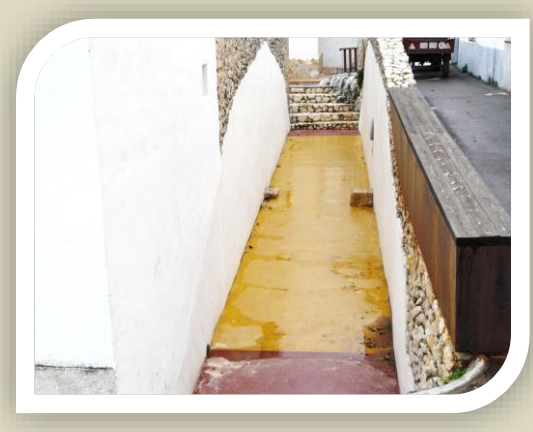

INSTAL·LACIÓ

Es juga a una instal·lació específica, coneguda com a trinquet de pilota grossa.

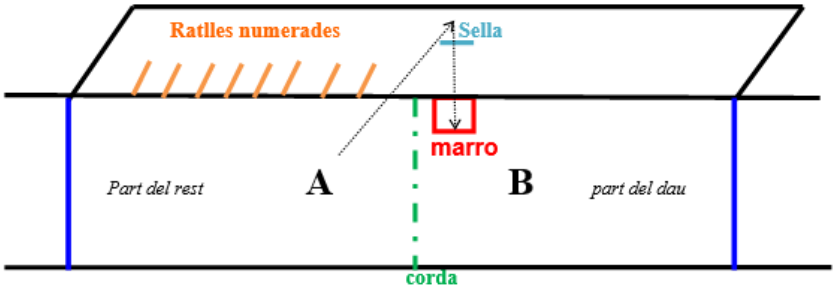

Ratlles: Són referents per marcar quan es produeix o es juga l'acció de "ratlla"
Sella: és com una mena de teuladeta on ha de tocar la pilota en la ferida, abans de caure al marro
Marro: és el dau, lloc on botarà la pilota després de tocar la sella, També es coneix com la **mola.**
Corda : la pilota sempre ha de passar per dalt d'ella i mai pot tocar-la.
Faltes del bot: són les ratlles de darrere marcades al caps que delimiten l'espai de joc. La pilota sols pot botar en l'espai existent entre aquestes ratlles.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat de CANXA DIVIDIDA i joc directe, on hi ha dos equips (un al dau i l'altre al rest) separats per la xarxa, els quals intentaran jugar la pilota passant-la per dalt la corda-xarxa, jugant-la sempre de bo , o siga al primer bot o a l'aire.
- S'inicia amb la ferida, el jugador/a **(A)** llança la pilota des del rest (on estan les ratlles) per a que toque la sella (teuladeta o cornisa xicoteta) situada a la paret i caiga al marro o mola (banqueta o piló), des d'on el jugador **(B),** que fa la mola, la colpeja i el joc continua jugant-se sempre de bo per dalt la corda i sense que la pilota bote fora les faltes (línies blaves). Els colpejos alternatius es mantindran fins que:
  - Un dels dos equips **guanye un quinze,** la qual cosa passarà quan l'equip adversari no jugue la pilota al primer bot o l'aire, falle la ferida, no la passe per dalt la corda o toque aquesta, no colpege la pilota amb la mà o la pilota jugada bote fora de les faltes.
  - **La pilota és parada** a la part del rest abans de la falta, perquè ha pegat més d'un bot, aleshores es cantarà la ratlla i per això ens fixarem en els números assenyalats en la paret que ens indicaran en quin lloc està la ratlla per a quan ens toque jugar-la. Per jugar una ratlla seguirem les pautes del joc de ratlles, o siga canviarem de part a les dos ratlles o a val i ratlla.

PUNTUACIÓ

- Les partides es juguen al millor de tres "*cotos*" de cinc jocs.
- Canvien de part quan hi ha dos ratlles o quan hi ha un ratlla i val al marcador .
- Si es juga un joc net, sense ratlles, no canvien.

JUGADORS

- Per parelles davant de tot està el **punter**, i darrere el **rest**.

CURIOSITATS

- El trinquet més antic del País Valencià és un trinquet de Pilota Grossa que es troba a Abdet.
- És una modalitat que d'una manera adaptada podem introduir-la als centres educatius com a part del nostre patrimoni cultural motriu. Podem usar les galotxes construïdes.
- Per jugar s'usa una pilota grossa.
- Hi ha qui no usa les ratlles, juguen a l'alt, per dalt corda amb faltes darrere.

RESUM

- MODALITAT: **Pilota grossa** (canxa dividida).
- JUGADOR/ES: 2x2.
- TANTEIG: Les partides son al millor de tres "cotos" de cinc jocs. Canvien de part quan hi ha dues ratlles o quan hi ha un ratlla i val al marcador.
- MATERIAL: Pilota grossa. És una pilota que pesa més de 100 grams i té 10 cm de diàmetre
- INSTAL·LACIÓ: Es juga a una instal·lació específica que es diu trinquet de Pilota grossa.
- DESENVOLUPAMENT: S'inicia amb la ferida, acció en la que un jugador llança la pilota perquè toque la sella, caiga al marro o mola i el jugador/a que està el dau la tornarà passant-la per dalt la corda central. A partir d'ací, l'objectiu és fer que la pilota passe per DALT LA CORDA i no la torne l'adversari. Sempre es jugarà de bo (a l'aire o al primer bot). A la part del rest, quan la pilota pega més d'un bot es pot parar i es marcarà una ratlla, que és jugarà quan se n'hagen marcat dues o hi haja val i ratlla.

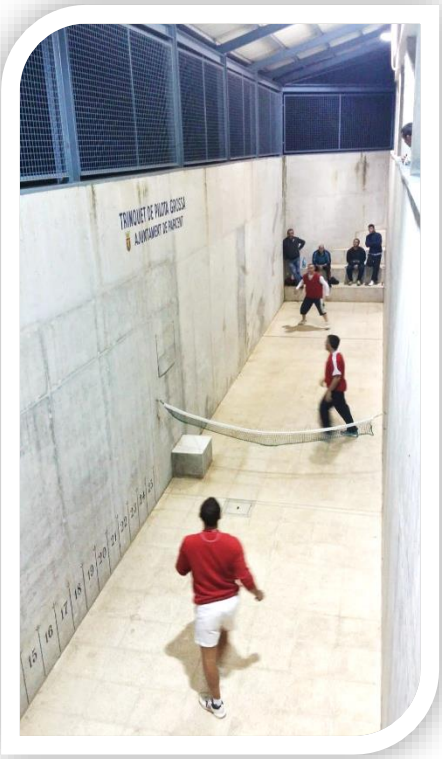

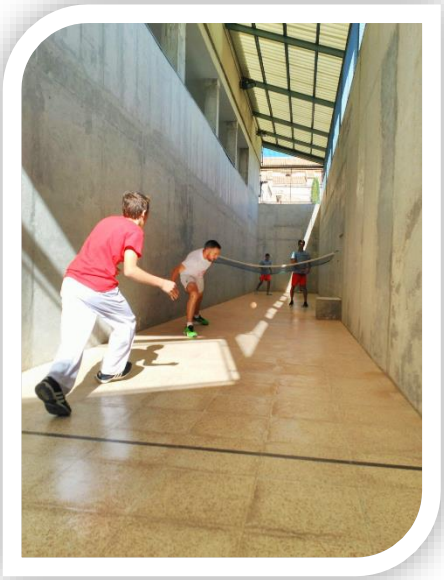

REBOTET

INSTAL·LACIÓ

Es juga a una instal·lació semblant a la galotxeta (20 x 3,5 m.)

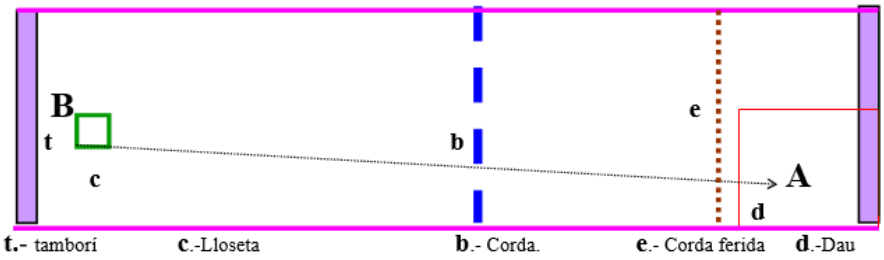

Elements importants :
Dau: és on botarà la pilota colpejada des de la lloseta.
Lloseta: és on es botarà la pilota per ser colpejada en l'acció de la ferida individual.
Tamborins són considerats "aire" (si la pilota bota allí no compta el bot)
Corda: la pilota sempre ha de passar per dalt d'ella i mai pot tocar-la.
Corda ferida: La pilota ha de passar per dalt d'ella en la ferida, si la toca és falta.
Muralles: solen ser objectius per salvar l'adversari.
Es juga amb una pilota de drap (badana fluixa i grossa).

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat de CANXA DIVIDIDA i joc directe, on hi ha dos equips, un al dau i l'altre al rest, separats per la xarxa, els quals intentaran jugar la pilota passant-la per dalt la corda-xarxa, jugant-la sempre de bo , o siga al primer bot o a l'aire.
- La partida s'inicia amb **la ferida** *(un/a jugador/a del rest* **B** *bota la pilota en la lloseta* ***(c)****, la colpeja i la pilota ha de passar per dalt de dues cordes (****b*** *i* ***e)*** *i caure dins del dau* ***(d)*** . El jugador/a que està el dau **(A)** la tornarà jugant-la de bo *(a l'aire o al primer bot)* passant-la per

dalt la corda ***(b)***. La pilota sempre es jugarà a l'aire o al primer bot. Els colpejos alternatius es mantindran fins que un dels dos equips guanye un quinze, la qual cosa passarà quan l'equip adversari no jugue la pilota al primer bot o l'aire, no la passe per dalt la corda ***(b)*** o toque aquesta, no colpege la pilota amb la mà o falle la ferida (tocar corda ***(e)*** o caure fora del dau)

PUNTUACIÓ

- Les partides es juguen a 8 jocs (40 tantos). Cada joc es guanya quan s'aconsegueixen quatre quinzes (15, 30, val i joc) amb dos de diferència sobre l'adversari. Al final de cada joc els jugadors del dau passen al rest i aquestos a fer el dau.

JUGADORS

- Es juguen partides individuals o per parelles.
- Per parelles davant de tot està **el punter**, i darrere es troba el **saguer o dauer**, gran dominador del rebot.

CURIOSITATS

- Aquesta modalitat ens la trobem a l'Olleria, practicada des de fa molt de temps en dues instal·lacions adossades a la muralla del trinquet. Actualment aquests rebotets estan abandonats i en mal estat. Sols queda un rebotet pur al polígon industrial de l'Olleria.
- Com que te les mesures semblants a la galotxeta de Monòver, podem usar aquesta instal·lació per practicar el rebotet, sent una modalitat molt vàlida per iniciar-se en la canxa dividida.
- Per jugar s'usa una pilota de drap (Montesa) que bote un poc més del normal.

RESUM

- MODALITAT: **Rebotet de l'Olleria** (canxa dividida).
- JUGADOR/ES: 1x1, 2x2.
- TANTEIG: Es juga a 8 jocs (40). Cada joc canvien de part.
- MATERIAL: Pilota de drap botadora i lenta (Montesa).
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al rebotet (instal·lació de 3,5 x 20 m).
- DESENVOLUPAMENT: S'inicia amb la ferida, acció en la que un jugador bota la pilota en la lloseta, la colpeja i la pilota ha de passar per dalt de les dues cordes i caure al dau). El jugador/a que està al dau la tornarà passant-la per dalt la corda central. A partir d'ací, l'objectiu és fer que la pilota passe per DALT LA CORDA i no la torne l'adversari. Sempre es jugarà de bo (a l'aire o al primer bot).

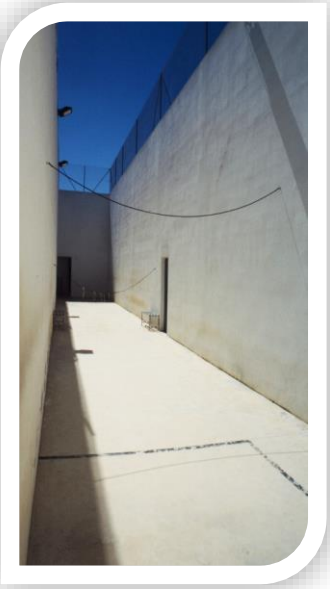

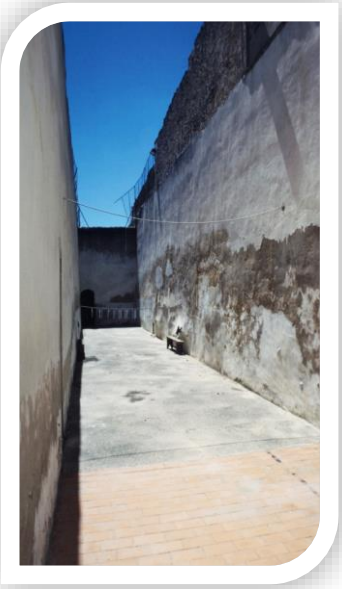

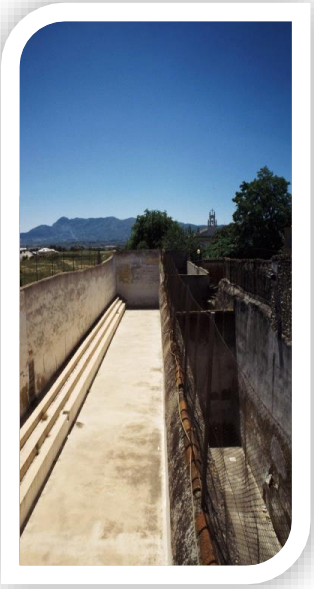

NYAGO

INSTAL·LACIÓ

Es juga en qualsevol espai llarg, gran i , a ser possible, obert

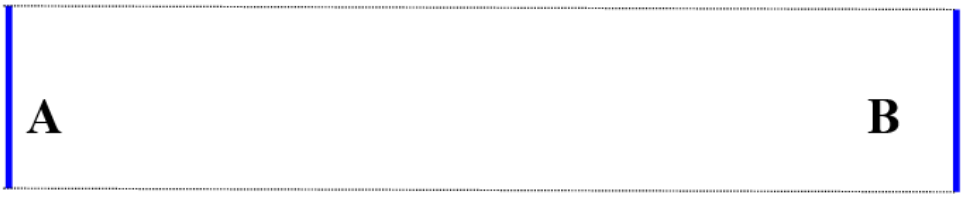

Elements importants del carrer:
Ratlles de quinze o caps: Limiten, si s'escau, el terreny de joc.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat d' INVASIÓ i joc directe, on hi ha dos equips (un al traure **A** i l'altre al rest **B**).
- La partida s'inicia amb el traure, sense botar la pilota el/la jugador/a **A** la tirarà de maneta, palma o volea i colpejarà el més fort que puga per intentar que la pilota passe la línia de quinze de **B** . El jugador/a que defensa la línia **B** intentarà parar-la amb qualsevol part del cos, i on l'haja parada, l'agafarà i la colpejarà fort intentant fer-la passar de la línia **A**. La pilota mai es botarà per colpejar-la. Sempre es pararà, s'agafarà i es colpejarà.
- La pilota s'ha de colpejar amb la mà i sempre s'haurà d'agafar i colpejar (no es podrà colpejar seguit).

- L'objectiu sempre serà aconseguir la "PILOTA PASSADA", que consisteix a superar l'adversari i fer que la pilota arribe al punt, línia o espai pactat que defensa el nostre adversari. Es colpeja una vegada per equip i sempre qui l'ha parada i agafada.

PUNTUACIÓ

- El tanteig de les partides es pactarà.
- En els seus inicis canviaven el traure cada punt ("tanto"). Jugaven "a lliures", a tanteig pactat.
- Si es juga a jocs, al final de cada joc canvien: els/les del traure passen al rest i els/les del rest al traure.

JUGADORS

- No hi ha normativa, ni noms, ni distribució, ni estratègia, juguen pactats.

CURIOSITATS

- Diuen que quan es jugava entre pobles no es comptava, el que es tractava era de triar un espai gran i fer recular a l'adversari fins a l'espai, poble o línia que defensava.
- Pareix ser que es jugava prou a La Marina.
- Hi ha pocs referents. L'expressió "a nyagar", s'usava per nomenar el pegar-li fort a la pilota.
- S'han conegut variants, però el que ens interessa és la rica aplicació didàctica d'aquesta modalitat, ja que podem usar-la per colpejar fort, per pactar diferents tipus de colps, per aprendre a salvar l'adversari, per treballar ambdues mans i sobretot per iniciar al raspall (nyago seguit) o a les llargues (nyago jugant de bo).
- Podem treballar el nyago en primària i en tota la secundària (especialment en els dos primers cursos).

RESUM

- MODALITAT: **Nyago** (invasió).
- JUGADOR/ES: 1x1, 2x2, 3x2, qualsevol distribució.
- TANTEIG: A pactar.
- MATERIAL: Qualsevol pilota (badana, drap...).
- INSTAL·LACIÓ: Es juga en qualsevol espai, millor llarg, gran i obert.
- DESENVOLUPAMENT: Marquem dues ratlles (A i B) , i l'equip d'un costat (A) ha de fer que la pilota passe la ratlla de l'altre costat (B). La pilota la colpegen una vegada per equip, sols amb la mà i per iniciar el joc es fa mitjançant un colp fort (el traure). Es pot parar en qualsevol part del cos i d'on s'ha parat s'agafa i es colpeja.

A RATLLES I (llargues, palma i contramà)

INSTAL·LACIÓ

Es juga al carrer

Elements importants del carrer:
Línia de traure o banca: és des de on es soltarà la pilota per colpejar-la i executar el traure.
Línies de quinze: Limiten el terreny de joc (70 -75 passes).
Línia de falta: Situada a 40 passes de la treta, és obligat que la pilota bote després d'ella en el traure.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat d' INVASIÓ i joc directe, on hi ha dos equips (un al traure(A) i l'altre al rest(B)). L'objectiu bàsic és aconseguir que la pilota passe més enllà de la línia de quinze dels adversaris, sense que la puguen jugar de bo. La partida s'inicia amb el traure (A), normalment mitjançant un colp de bragueta (maneta), palma, bracet, etc., o botant-la en una banca. És obligatori que la pilota del traure bote per primera vegada més enllà la línia de falta (verda).
- Des de la línia de traure A (traure o banca) un jugador/a fa el **traure** colpejant fort la pilota amb la intenció de traspassar la línia B (rest) , sent imprescindible que la pilota vaja o bote més enllà de la línia de falta (verda). Un/a jugador/a del rest, dels que defensen la línia B intentarà evitar-ho, jugant-la de bo (a l'aire o al primer bot) o, si no pot jugar-la de bo, parant-la per impedir que la pilota passe la línia que ell defensa i on l'ha parada direm que s'ha produït

una ratlla. La pilota es podrà jugar si va de bo, Cas d'haver pegat més d'un bot es podrà parar amb qualsevol part de cos per evitar que passe la línia de quinze que defensa.

*Quan es produeix **una ratlla** passa el següent:*

** Si cap dels dos equips té val, es fica una tella (amb el num.1) en el lloc on s'ha parat i segueixen jugant els dos equips sense canviar de lloc.*

** Si cap dels dos equips té val i ja tenim una ratlla marcada (amb el num.1), i es produeix una **segona ratlla** es fica una tella (amb el num.2) en el lloc on s'ha parat i es canvia (els del rest passen al traure i els del traure al rest, per poder **jugar les ratlles**).*

** Si un equip té val, es posa una tella i canvien de lloc, l'equip del rest al traure i el del traure al rest i passen a **jugar la ratlla.***

***"Per jugar una ratlla"**, el que es fa és traure i intentar que la pilota passe d'on s'ha marcat la ratlla i si la passa sense que els altres no la tornen jugant-la de bo, la ratlla l'han guanyada els del traure, i comptabilitzen un quinze. Però si el que fa el traure no la passa de la ratlla perquè els del rest la juguen de bo o, cas que la pilota haja pegat més d'un bot, la paren abans de la **ratlla** , aleshores perdrà el quinze l'equip del traure.*

- Si la pilota s'atura entre el públic o a la portalada d'una casa es marcarà ratlla al punt mig de la portalada.

PUNTUACIÓ

- Les partides es juguen a 10 jocs (50 tantos). Abans es comptava a pujar i baixar. **Canvien de part quan hi ha dos ratlles o quan hi ha un ratlla i val al marcador.**

JUGADORS

- La composició més habitual és la de tres o quatre jugadors per equip. El jugador més endarrerit és el **traure** o **banca.** Davant de tot hi són *els* **punters** *(parador),* i entre el traure i el punter hi seran els "**contrarrestos** ", és a dir, els encarregats de tornar la pilota enviada pel **rest.** Al rest, hi haurà uns *punters*, un *rest* i més enrere, un altre jugador anomenat en alguns llocs ***maça.***

CURIOSITATS

- La zona on més es juga és la Marina.
- Aquesta modalitat, per la seua antiguitat, la podem considerar la mare de la pilota valenciana.
- Com que abans es jugava a pujar i baixar, intentant arribar a un determinat nombre de jocs , hi ha referències de partides de festes que duraven més d'un dia, havent d'acabar-les les autoritats per la via del decret.
- És el **nyago seguit** jugant-la de bo, o parant-la si ha pegat més d'un bot.
- Hi ha modalitats que es juguen com les llargues són " PALMA" I "CONTRAMÀ.

Palma

Quan s'inicia el joc amb una treta executada amb un **colp de palma** obligatori, la modalitat es diu **PALMA.** La partida es desenvolupa com les llargues.

Contramà

Quan el **colp inicial és especial**, i en el TRAURE es llança la pilota contra la paret contrària a la mà executora per colpejar-la a l'aire quan torna de la paret, direm que està jugant-se a **CONTRAMÀ**. La partida es desenvolupa com en les llargues.

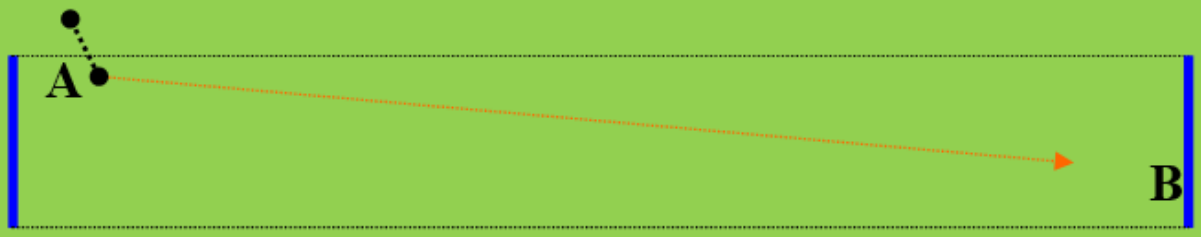

Altres modalitats a ratlles canviant la manera d'iniciar la partida són **la perxa, les curtes i la galotxa antiga.**

RESUM

- MODALITAT: **Llargues, Palma i Contramà** (invasió)- nyago jugant de bo.
- JUGADOR/ES: 4x4.
- TANTEIG: Es juga a 10 jocs. Canvien de part quan hi ha dues ratlles o quan hi ha una ratlla i val al marcador.
- MATERIAL: Pilota de vaqueta i pilota de badana.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al carrer.
- DESENVOLUPAMENT: Marquem dues ratlles (A i B) , i l'equip d'un costat (A) ha de fer que la pilota passe la ratlla de l'altre costat (B). La pilota la colpegen una vegada per equip, sols amb la mà i sempre de bo (cas de no pegar-li de bo, la pararan i es marcarà una ratlla). Per iniciar el joc es fa mitjançant un colp fort (el traure) que ha de passar d' una línia de falta assenyalada més enllà de la meitat del carrer. Es canvia de costat quan hi ha dues ratlles o val i una ratlla.

A RATLLES II *(Curtes)*

INSTAL·LACIÓ

Es juga al carrer

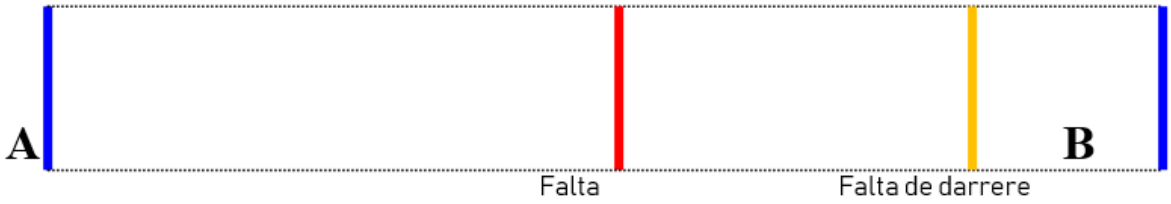

Elements importants del carrer:
Línia de falta: És obligat que la pilota bote després d'ella en el traure.
Línies de quinze: Limiten el terreny de joc .
Falta de darrere: La pilota ha de pegar el primer bot entre aquesta i la de falta.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat d' INVASIÓ i joc directe, on hi ha dos equips (un al dau **(A)** i l'altre al rest **(B)**). L'objectiu bàsic és aconseguir que la pilota passe més enllà de la línia de quinze dels adversaris, sense que la puguen jugar de bo.
- La partida s'inicia amb **el traure.** Des de la línia **A** (traure o banca) un jugador/a fa el **traure** colpejant amb intenció i força, fent que bote entre les dues línies de falta i intentant que no la juguen els de la zona **B** (rest). El jugador/a que defensa la línia **B** (rest) intentarà evitar-ho

jugant-la de bo (a l'aire o al primer bot) o si no pot jugar-la de bo la pararà per impedir que la pilota passe la línia que ell defensa; on l'ha parada diem que s'ha produït **una ratlla**. La pilota es podrà jugar si va de bo, cas d'haver pegat més d'un bot es podrà parar amb qualsevol part de cos per evitar que passe la línia que defensa.

- És com les llargues però limitant el traure perquè es juga en un espai més curt.
- Cal dir que a alguns pobles, com per exemple Orba, la línia de falta de darrere coincidia amb la línia de quinze al rest.

RESUM

- MODALITAT: **Curtes** (invasió).
- JUGADOR/ES: 4x4.
- TANTEIG: Es juga a 10 jocs . Canvien de part quan hi ha dues ratlles o quan hi ha una ratlla i val al marcador.
- MATERIAL: Pilota de badana.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al carrer.
- DESENVOLUPAMENT: En un espai amb 4 línies, dos de quinze als caps i dues de falta al mig, L'equip d'un costat (A) ha de fer que la pilota passe la línia de quinze de l'altre costat (B). La pilota la colpegen una vegada per equip, sols amb la mà i sempre de bo (cas de no pegar-li de bo, la pararan i es marcarà una ratlla). Per iniciar el joc es fa mitjançant la treta, colp que ha de botar entre les dos línies de falta. A partir d'aquesta primera acció ja es juga com les llargues.

A RATLLES II *(Perxa)*

INSTAL·LACIÓ

Es juga al carrer

Elements importants del carrer:
DAU: és on ha de caure la pilota en la ferida.
Línia de ferida: No es podrà passar més enllà abans de soltar la pilota en la ferida.
Línies de quinze: Limiten el terreny de joc .
PERXA o corda de ferida: Situada a 2.40 , la pilota ha de passar per dalt i caure al dau.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat d' INVASIÓ i joc directe, on hi ha dos equips (un al dau**(A)** i l'altre al rest**(B)**). L'objectiu bàsic és aconseguir que la pilota passe més enllà de la línia de quinze dels adversaris , sense que la puguen jugar de bo.
- La partida s'inicia amb **la ferida** *(un jugador/a del rest es desplaça a la posició **B** i llança la pilota per dalt d'una corda(2'40 m) per a que caiga al dau **-A-***. El jugador/a que està el dau **(A)** colpejarà la pilota amb la intenció de traspassar la línia **B** (rest) . El jugador/a que defensa la

línia **B** (rest) la jugarà de bo per intentar que passe la línia que defensa **A**, o, cas de no poder jugar-la de bo, la pararà per impedir que la pilota passe la línia que ell defensa i on l'ha parada diem que s'ha produït **una ratlla**.. La pilota es podrà jugar si va de bo, però si pega més d'un bot es podrà parar amb qualsevol part de cos per evitar que passe la línia que defensa. És com les llargues però en un espai més reduït per la qual cosa canviem el traure per la ferida. Quan es produeix una ratlla és procedeix com en les llargues.

- Si la pilota s'atura entre el públic o a la portalada d'una casa es marcarà ratlla.

PUNTUACIÓ

- Les partides es juguen a 10 jocs (50 tantos). Abans es comptava a pujar i baixar. Canvien de part quan hi ha dos ratlles o quan hi ha un ratlla i val al marcador.

JUGADORS

- La composició més habitual és la de tres o quatre jugadors per equip. El jugador més endarrerit és el rest i el contrarest, o en el cas del dau qui fa el bot, mentre que el de davant en el cas del rest és el feridor i en el del dau serà el "parador" o punter.

CURIOSITATS

- On més es juga i s'ha mantingut és als pobles del voltant de la serra Aitana (l'Alcoià) i a la Marina.
- La "perxa" diuen que es diu així perquè era un pal llarg com els que usaven els barquers per perxar. Actualment, la perxa sol ser una corda.
- A alguns pobles de Castelló es diu el jugar a "palillo", o a "la botadera".
- Hi ha variants de la PERXA, **perxa al bot**, **perxa bruta, perxa esquerra...**
- Aquesta modalitat junt a curtes, es practica per poder jugar a ratlles en carrers curts.

RESUM

- MODALITAT: **Perxa** (invasió).
- JUGADOR/ES: 4x4.
- TANTEIG: Es juga a 10 jocs . Canvien de part quan hi ha dues ratlles o quan hi ha una ratlla i val al marcador.
- MATERIAL: Pilota de badana.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al carrer.
- DESENVOLUPAMENT: Marquem dues ratlles (A i B) , i l'equip d'un costat (A) ha de fer que la pilota passe la ratlla de l'altre costat (B). La pilota la colpegen una vegada per equip, sols amb la mà i sempre de bo (cas de no pegar-li de bo, la pararan i es marcarà una ratlla). Per iniciar el joc es fa mitjançant la ferida que s' ha de realitzar llançant la pilota per dalt la "perxa" i , cas de que bote, ha de caure al dau. A partir d'aquesta primera acció ja es juga com les llargues.

GENERALITAT VALENCIANA
Terra i Mar
DIPUTACIÓ DE VALÈNCIA

A RATLLES III *(Galotxa antiga).* *Galotxa amb ratlles.*

INSTAL·LACIÓ

Galotxa antiga 1:
Des de (**B**) es fereix per dalt la corda, llançant-la des de qualsevol lloc i hi ha falta de darrere. (**A**) la juga i ja funcionen amb el reglament de llargues.

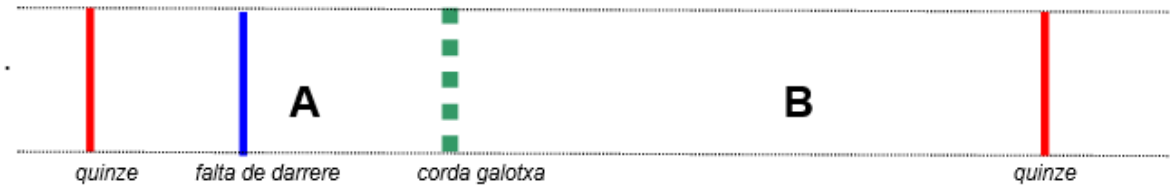

Galotxa antiga 2:
Com l'anterior però es fereix des d'un punt o zona marcat.

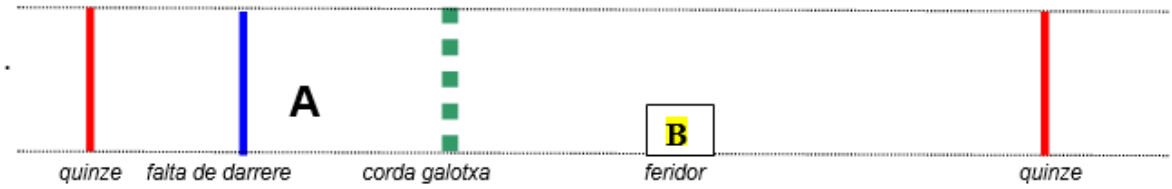

Galotxa antiga 3:

Com les dues anteriors, però no hi ha falta de darrere, hi ha un dau. D'ací s'evolucionaria cap a la GALOTXA MODERNA (amb corda i sense ratlles).

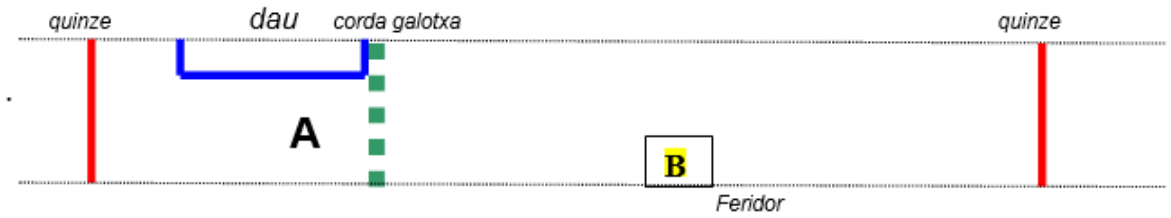

Hi ha referències d'altres variants de la galotxa antiga:

Galotxa antiga 4:

No hi ha falta de darrere i el jugador B des de prop de la ratlla de quinze, llança (en alguns pobles es colpeja)la pilota i aquesta ha de caure entre la corda de galotxa i la ratlla de quinze.

Galotxa antiga 5:

Com l'anterior però la primera pilotada es fa des d'una banca i ha de passar per dalt la corda de galotxa i caure abans del quinze.

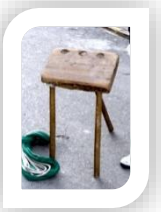

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat d' INVASIÓ i joc directe, on hi ha dos equips (un al dau**(A)** i l'altre al rest**(B)**). L'objectiu bàsic és aconseguir que la pilota passe més enllà de la línia de quinze dels adversaris , sense que la puguen jugar de bo.
- La partida s'inicia quan un/a jugador/a del rest **(B)** executa **la ferida** (veure les diferents variants), sempre per dalt d'una corda *(2'40 m) per a que caiga a l'espai fixat, on el/la jugador/a* **(A)** colpejarà la pilota amb la intenció de traspassar la línia **B** (rest) . El jugador/a que defensa la línia **B** (rest) la jugarà de bo per intentar que passe la línia que defensa **A**, o, cas de no poder jugar-la de bo, la pararà per impedir que la pilota passe la línia que ell defensa i on l'ha parada diguem que s'ha produït **una ratlla**. La pilota es podrà jugar si va de

bo, però si pega més d'un bot es podrà parar amb qualsevol part de cos per evitar que passe la línia que defensa. És com les llargues però en un espai més reduït (estret) per la qual cosa canviem el traure per la ferida. Quan es produeix una ratlla és procedeix com en les llargues.

PUNTUACIÓ

Les partides de galotxa antigament en Tibi eren a 7 jocs , altra cosa es quan es feien desafius i aleshores s'acordava un tanteig diferent. Una particularitat en el tanteig es el "joc març", aquesta expressió s'utilitza quan un dels dos equips arriba a val net, aleshores aquest equip s'apunta un joc directament i dona a l'altre equip un 15 d'avantatge , es a dir, el següent joc comença en 15 net per a l'equip que ha perdut el joc. El "joc març" no podia utilitzar-se en el darrer joc de la partida.

JUGADORS

- En l'Equip A, el jugador més endarrerit es diu el **Bot**, el segon jugador es el **Mitger** i el tercer més avançat el **Punter**.
- En l'Equip B, el jugador més endarrerit que inicia el joc es diu **Banca**, el segon es el **Mitger** i el tercer més avançat es el **Punter**.

CURIOSITATS

- El lloc de la ferida estava molt a prop de la ratlla de quinze i moltes vegades ubicat damunt la vorera. Quan es produeix una ratlla es procedeix com en les llargues. Segons la població o la partida pactada, per a iniciar es feia el colp en la banca, el llançament o inclús un colp de palma.
- En la majoria de poblacions, si la pilota en la ferida passava per dalt la corda i pegava dos bots sense superar la ratlla de darrera, aleshores ja era ratlla, però en altres poblacions era obligat jugar la pilota de la ferida de bo per a poder començar a jugar en cas contrari ja era quinze.
- Dos poblacions que actualment encara mantenen el joc de galotxa en ratlles son Agost i Tibi. El seu joc es desenvoluparia a la instal·lació com la indicada com a **galotxa 5, i té unes peculiaritats:**
  - La primera pilotada després de la ferida, s'ha de jugar de bo, no es pot fer ratlla.
  - La banca que usen per ferir potser siga la més antiga del País Valencià.
  - Usaven i usen en el tanteig el **joc março:** quan un equip arriba a val net, s'apunta un joc i l'equip que ha perdut inicia el joc següent amb quinze net al seu favor.

RESUM

- MODALITAT: **Galotxa antiga** (invasió).
- JUGADOR/ES: 4x4.
- TANTEIG: Es juga a pujar i baixar, a un nombre pactat de jocs . Canvien de part quan hi ha dues ratlles o quan hi ha una ratlla i val al marcador. Joc març.
- MATERIAL: Pilota de badana, pilota de vaqueta.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al carrer, habitualment carrers estrets.
- DESENVOLUPAMENT: Marquem dues ratlles (A i B) , i l'equip d'un costat (A) ha de fer que la pilota passe la ratlla de l'altre costat (B). La pilota la colpegen una vegada per equip, sols amb la mà i sempre de bo (cas de no pegar-li de bo, la pararan i es marcarà una ratlla). Per iniciar el joc es fa mitjançant la ferida que s' ha de realitzar llançant la pilota per dalt la "corda de galotxa" i , cas de que bote, ha de caure a l'espai fixat. A partir d'aquesta primera acció ja es juga com les llargues.

ESTEBAN
Club De Pilota
IBI

ISAAC

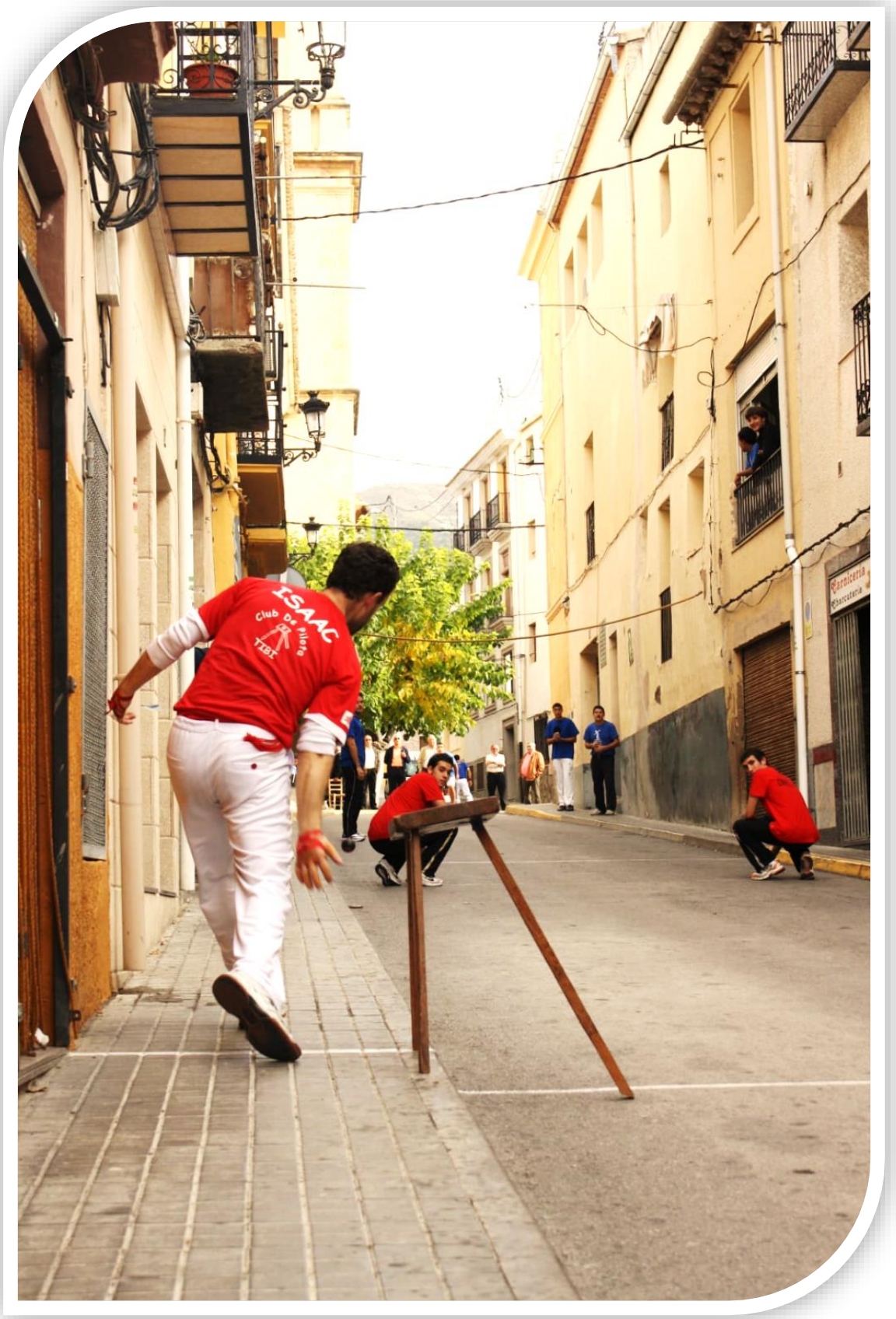
ISAAC
Club De Pilota
TEBI
Carnicería

RASPALL

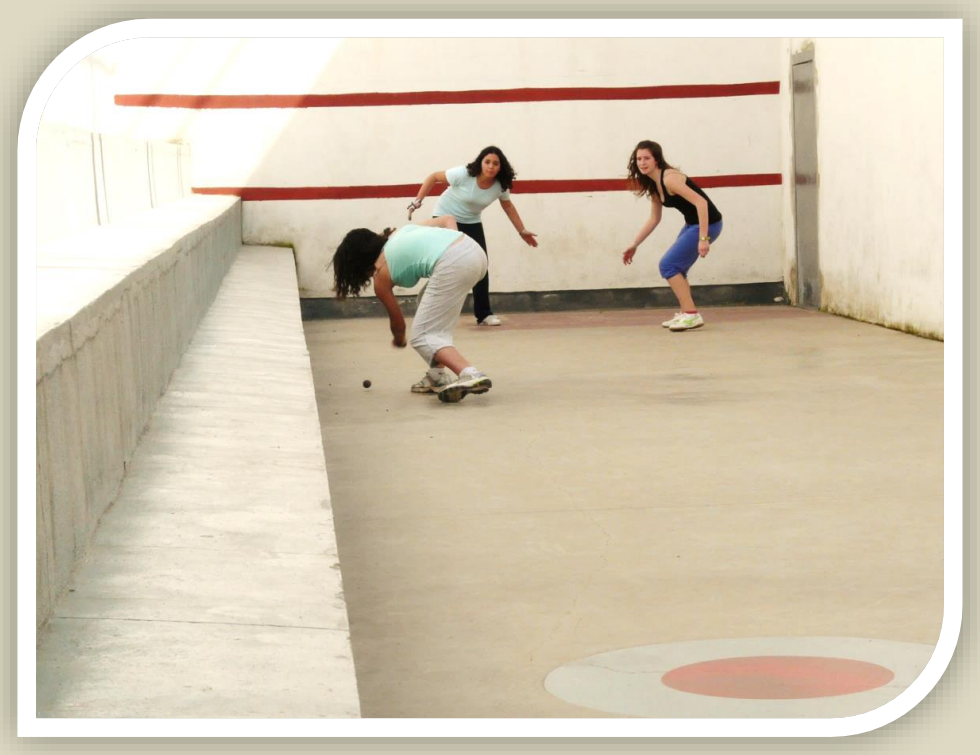

INSTAL·LACIÓ

Es juga al carrer i al trinquet.

Elements importants del carrer:
Rajol: és on es botarà la pilota per colpejar-la i executar el traure
Ratlles de quinze: Limiten el terreny de joc (70 -75 passes).
Ratlla de falta: Situada a 40 passes de la treta, és obligat que la pilota bote abans d'ella en el traure.

Per jugar a raspall al carrer, es marquen dos ratlles de "quinze" separades 70-75 passes, les quals limiten el terreny de joc. A una part està el traure i a l'altra el rest. Darrere les ratlles de quinze es marquen dos corredors per poder passar els jugadors i delimitar la col·locació de la gent. Cap al mig del carrer (depèn de pobles i campionats) s'assenyala una ratlla de falta, la qual ens indica que la pilota no ha de fer el primer bot més enllà d'ella en l'acció del traure.

Elements importants del trinquet:
Dau: és on es botarà la pilota per colpejar-la i executar el traure
Els **tamborins** són considerats objectiu(si la pilota els toca és quinze)
El **bolinxó**, és objectiu del jugador del rest (si la pilota el toca per terra és quinze; aire o bot es juga al rebot)
L'escala no juga, si la pilota va allí, és pilota parada, es juga amb la mà dominant.
Galeria del dau i llotgetes: solen ser objectius prioritaris per aconseguir quinze.
Galeria del rest i llarga: Pilota "encalà", mala del que l'ha tirada.

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat d' INVASIÓ i joc directe, on hi ha dos equips (un al traure **A** i l'altre al rest **B**).
- La partida s'inicia amb el traure, botant la pilota al **rajol (A)** o al **dau (A)**, depenent si juguem al **carrer** o al **trinquet.** Quan es trau, la pilota ha de botar abans de la **ratlla de falta (verda)**.
- El/la jugador/a fa el **traure** colpejant fort la pilota amb la intenció de traspassar alló que defensa **B** (**ratlla de quinze** al CARRER o tocar **tamborí** al TRINQUET) . El /la jugador/a que està al rest **(B)** la jugarà colpejant-la, intentant fer-la passar de la **ratlla de quinze** que defensa **A** en el cas del carrer o fent que toque al **tamborí A** en el cas del trinquet.
- La pilota s'ha de colpejar amb la mà i es podrà colpejar a qualsevol bot, podrà rodar per terra sense limitacions de bots (excepte quan pegue en el frontó o **bolinxó** del trinquet que s'haurà de jugar de rebot).
- L'objectiu en el carrer és que la pilota passe més enllà de la ratlla de quinze dels adversaris. Cada vegada que la pilota passa la ratlla de quinze sense ser tornada es guanya un quinze. Des de darrere de la ratlla de quinze la pilota es pot tornar a l'aire o al primer bot (jugant-la de bo) En el joc, no importa el nombre de bots que pegue la pilota, es pot jugar a l'aire, per terra, etc.
- Al trinquet els objectius són: el **tamborí** de l'adversari, el **bolinxó** i els **frontons** evitant que la pilota la juguen al rebot, i a més a més els/les del rest poden aconseguir quinze enviant la pilota a **les llotges o a la galeria** o per terra <u>més enllà de la línia frontal del dau</u>.
- Al trinquet, quan la pilota va a l'escala està parada i es juga amb la mà dominant, mentre que al carrer quan la pilota es queda parada sense poder-la jugar (casa, brancal, persiana, finestra baixeta...) es posarà al mig del carrer i es jugarà amb la mà no dominant.
- "Pilota encalada o penjada, mala del que l'ha tirada" Al carrer la pilota que es queda a un balcó o a un lloc on no es pot agafar amb la mà estant amb els peus a terra, és falta del que l'ha tirada. Al trinquet passa el mateix si la pilota va a la galeria llarga o a la del rest.

PUNTUACIÓ

- Les partides oficials es juguen a 5 jocs (25 "tantos") al trinquet i a 8 jocs (40 "tantos") al carrer. Al final de cada joc canvien: els/les del traure passen al rest i els/les del rest al traure.
- Cada joc es compta **15 , 30 , val i joc**. Si igualen a val, baixen a 30 i es diu que estan **a dos.**
- De vegades en competicions escolars i pactades es juguen a altres tantejos.

JUGADORS

- La composició més habitual és la de dos jugadors per equip. El jugador més endarrerit és el rest o traure, i el de davant el punter. Quant juguen tres, el del mig es diu mitger.

CURIOSITATS

- A nivell professional hi ha moltes controvèrsies respecte els "mèrits" d'aquesta modalitat, sent considerada per alguns com la modalitat "pobra" de la pilota valenciana. Tanmateix, pel que fa a l'apartat motriu i educatiu cal dir que és bàsica i fonamental, ja que reuneix els colps de totes les modalitats, a més dels propis (raspar, enganxar, carxot, etc), la qual cosa la fa imprescindible per iniciar-se d'una manera progressiva i estructurada en la pràctica de la pilota valenciana.
- A raspall es juga normalment al sud del Xúquer, és a dir a les comarques de la Costera, la Safor, la Vall d'Albaida, l'Alcoià i part de la Marina. Destaquen el trinquet de Bellreguard, regit per l'empresa del trinquet "el Zurdo" i el trinquet de La Llosa de Ranes regit per "Baldu", instal·lacions on es juguen les partides de més nivell d'aquesta modalitat.
- És la modalitat més dura per la intensitat del joc i l'especificitat dels moviments.
- A raspall també es jugava "a pals" que era una manera de comptar en la que comptaven a punts i no a jocs.
- Podem treballar el raspall en primària i en tota la secundària (especialment en els dos primers cursos).

RESUM

- MODALITAT: **Raspall (invasió)-** nyago seguit.
- JUGADOR/ES: 1x1, 2x2, 3x2...
- TANTEIG: Al carrer a 8 jocs i al trinquet a 5 jocs . Cada joc es compta 15, 30, val i joc. Acabat el joc canvien de part.
- MATERIAL: Pilota de vaqueta (campionat oficials). Qualsevol pilota (àmbit educatiu).
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al carrer i al trinquet
- DESENVOLUPAMENT: Marquem dues ratlles (A i B) , i l'equip d'un costat (A) ha de fer que la pilota passe la ratlla de l'altre costat (B). La pilota la colpegen una vegada per equip, sols amb la mà i per iniciar el joc es fa mitjançant un colp fort (el traure). Quan s'acaba el joc es canvia de costat.

RASPALL A RATLLES

INSTAL·LACIÓ

Es jugava al carrer i al trinquet.

Cal considerar tots els elements i normativa que hem nomenat en el raspall al carrer i raspall al trinquet

DESENVOLUPAMENT

- Modalitat d' INVASIÓ i joc directe, on hi ha dos equips (un al traure **A** i l'altre al rest **B**).
- S'inicia amb el traure, botant la pilota al rajol **(A)** , colpejant-la i fent que bote abans de la línia de falta (roja) amb la intenció de traspassar la línia que defensa **B.** El jugador/a que defensa la línia **B** intentarà jugar-la colpejant-la intentant fer-la passar de la línia **A.** La pilota es podrà colpejar a qualsevol bot, podrà rodar per terra sense limitacions de bots.
- Durant el joc de raspall amb ratlles si la pilota es queda parada es marcarà **una ratlla**. *Quan es produeix **una ratlla** passa el següent:*

** Si cap dels dos equips té val, es fica una tella (amb el num.1) en el lloc on s'ha parat i segueixen jugant els dos equips sense canviar de lloc.*

** Si cap dels dos equips té val i ja tenim una ratlla marcada (amb el num.1), i es produeix una **segona ratlla** es posa una tella (amb el num.2) en el lloc on s'ha parat i es canvia (els del rest passen al traure i els del traure al rest, per poder **jugar les ratlles**).*

** Si un equip té val, es posa una tella i canvien de lloc, l'equip del rest al traure i el del traure al rest i passen a **jugar la ratlla.***

** La ratlla la guanyarà l'equip que jugant, guanye quinze o aconseguisca parar la pilota davant la ratlla (s'ha de quedar completament parada, sense cap moviment).*

RESUM

- MODALITAT: **Raspall amb ratlles** (invasió).
- JUGADOR/ES: 1x1, 2x2,...
- TANTEIG: Es jugava a 5 o 6 jocs . Cada joc es compta 15, 30, val i joc. Canvien de part quan hi ha dues ratlles o quan hi ha val i ratlla.
- MATERIAL: Pilota de vaqueta (campionat oficials). Qualsevol pilota (àmbit educatiu).
- INSTAL·LACIÓ: Es jugava al carrer i al trinquet.
- DESENVOLUPAMENT: Marquem dues ratlles (A i B) , i l'equip d'un costat (A) ha de fer que la pilota passe la ratlla de l'altre costat (B). La pilota la colpegen una vegada per equip, sols amb la mà i per iniciar el joc es fa mitjançant un colp fort (el traure). Si la pilota es queda parada es marca una ratlla. Quan hi ha dues ratlles o val i una ratlla es canvia de costat i es juguen les ratlles.

FRARE

INSTAL·LACIÓ

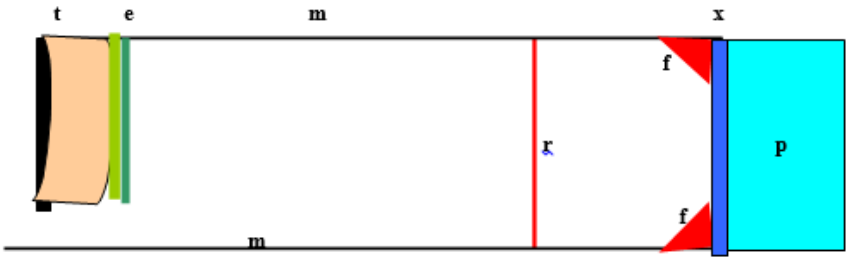

t.-Teulada e.- Escala r.-Ratlla de traure i falta (eixida). x-Xapa o "pata" p.-Frontis f.-frares. m. Panys o muralles

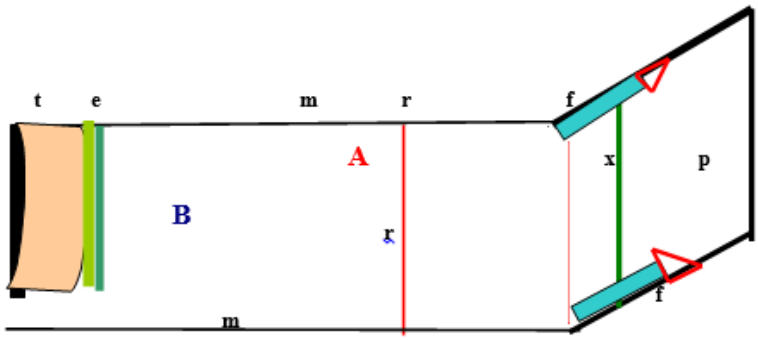

t.-Teulada e.- Escala r.-Ratlla de traure i falta (eixida). x-Xapa o "pata" p.-Frontis f.-frares. m. Panys o muralles

DESENVOLUPAMENT

- **Modalitat** de joc indirecte on hi ha dos equips que intentaran jugar la pilota fent que colpege el frontis, sempre per dalt la xapa, jugant-la de bo (a l'aire o al primer bot).
- El jugador/a **A** trau botant la pilota abans de la ratlla **(r)** i colpejant-la per baix, intentant aconseguir que pegue dalt la xapa i caiga més enllà de la ratlla **(r),** on el jugador/a **B** la jugarà a l'aire o al primer bot. Si tornen la pilota de bo i pega dalt la xapa, continuarà el joc entre uns i altres, fins que un dels dos equips guanye el punt. Trau l'equip que guanya el punt.
- **S'acabarà el punt quan**:
  - La pilota faça més d'un bot,
  - La pilota no pegue dalt la xapa,
  - Un jugador raspe o toque dues vegades seguides una pilota,
  - La pilota, en la treta, no passe del tot la ratlla de falta,
  - El que fa el traure passe, amb qualsevol part del seu cos, de la ratlla de falta al colpejar la pilota.
  - La pilota toca al jugador en qualsevol part del cos que no siga el palmell de la mà.

PUNTUACIÓ

- En aquesta modalitat no es compta a jocs, sinó a punts o tantos. L'objectiu és arribar a quinze tantos o punts , jugant-se tres partides de 15 "tantos" (de 14 a 14, es passa a 15 i no s'allarga). Cada punt l'inicia fent la treta l'equip que ha guanyat el punt anterior.

JUGADORS

- Es poden jugar partides individuals o per parelles, també hi ha referents de jugar 3x3 i 4x4.
- Davant de tot tenim el traure o punter, que ha de ser hàbil i ràpid i és el que fa la treta. El jugador més endarrerit és el saguer, que respon al traure, ha de dominar tots els cops.

CURIOSITATS

- Es juga a Traiguera, però abans es jugava a tot el Maestrat i sud de Catalunya. Actualment es conserven tres instal·lacions per jugar : Traiguera ,Anroig i Sueca.
- És la modalitat menys coneguda, però de molt de futur i projecció, a més de ser molt rica en elements motrius i en factors de decisió. Jugar cara la paret ens ajudarà a iniciar els nostres alumnes en el joc de bo.
- Pel nord de Castelló i sud de Terol hem trobat precursors del frare, com són els trinquets urbans, els quals són espais coberts a les places dels pobles, amb equipaments (xapa, rebot, cantons) per poder jugar a pilota cara la paret, però amb un frontis irregular i molts entrebancs.
- Els seus antecedents estan per definir, hi ha qui diu que ve del trinquet francés, però es coneixen bisells verticals usats pel joc de pilota a la vall de Baztan (Elizondo), a Argentina (regió de Paranà) i a altres llocs.
- És molt fàcil adaptar i convertir en un trinquet amb frares una instal·lació de quatre parets (galotxeta, minigalotxeta escolar, *squash*, etc), afegint-li dos panells rectangulars de fusta que podem llevar i posar al nostre gust.
- A les instal·lacions de pilota de l'IES Joan Fuster de Sueca hi ha un trinquet amb frares.
- L'estiu de 2017 es va celebrar a Traiguera el I campionat autonòmic de frare.

RESUM

- MODALITAT: **Frare** (indirecte).
- JUGADOR/ES: 1x1, 2x2,...
- TANTEIG: Al millor de 3 partides a 15 punts o tantos. Qui guanya el punt, trau.
- MATERIAL: Pilota de badana.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al trinquet amb frares.
- DESENVOLUPAMENT: Es trau des d'abans de la ratlla de falta, la pilota ha de pegar al frontis i s'ha de jugar de bo. La pilota la colpegen una vegada per equip, sols amb la mà . Quan s'acaba el punt trau qui l'ha guanyat.

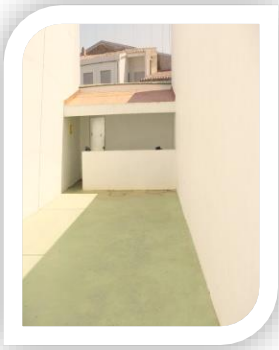

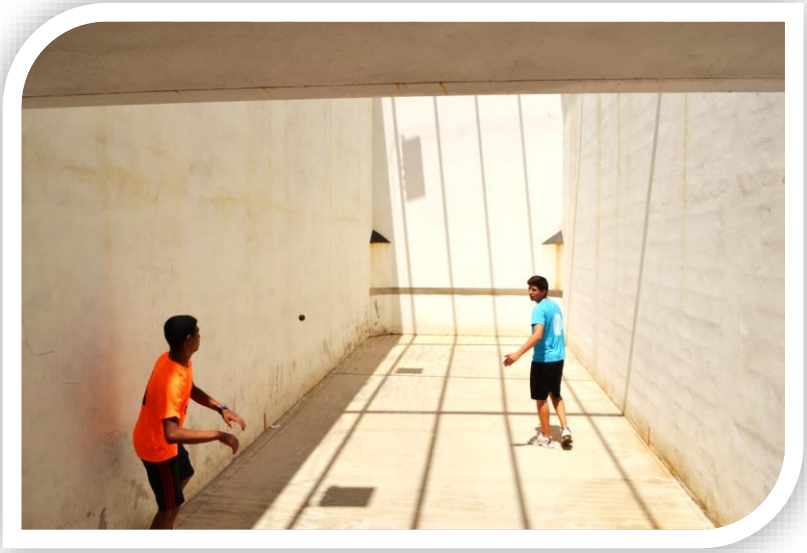

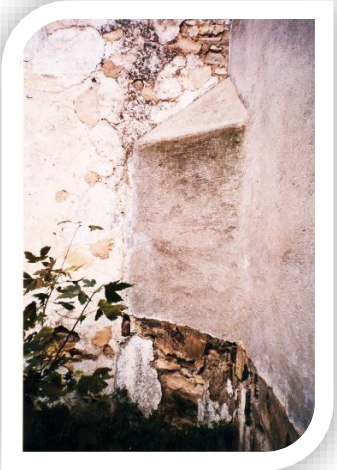

FRONTÓ VALENCIÀ

INSTAL·LACIÓ

Està formada per tres parets: frontis, rebot i la paret lateral. Té 25 m de llarg per 10 d'ample i al rebot tamborí.

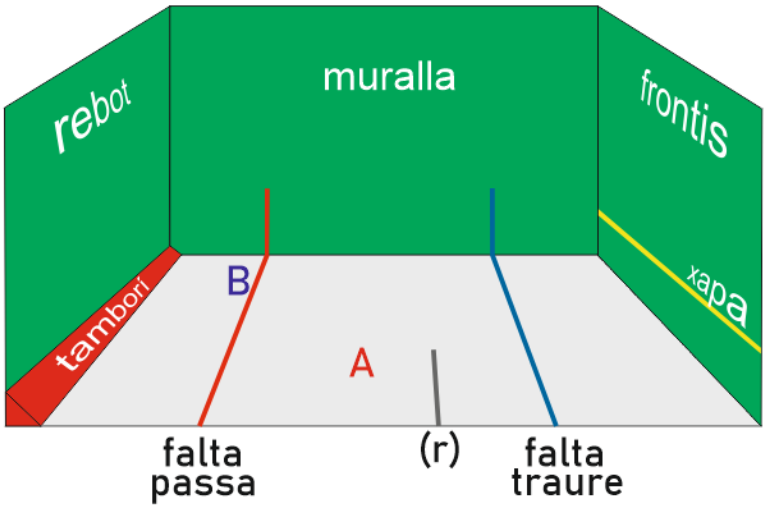

Elements importants:
(r) : Abans d'aquesta ratlla s'ha de botar la pilota per a fer el traure.
Parets: Frontis, lateral (muralla) i rebot.
Tamborí: Baix del rebot, és aire.
Falta de traure: La pilota en la treta ha de passar-la després de pegar al frontis.
Falta de passa: La pilota, en la treta, ha de botar abans d'aquesta ratlla, és a dir, entre la falta de traure i la de passa.
Es juga amb una pilota de tec.

DESENVOLUPAMENT

- **Modalitat** de joc indirecte on hi ha dos equips que intentaran jugar la pilota fent que colpege el frontis, sempre per dalt la xapa, jugant-la de bo (a l'aire o al primer bot).
- El jugador/a **A** trau botant la pilota abans de la ratlla **(r)** i colpejant-la per baix, intentant aconseguir que pegue dalt la xapa i caiga entre la falta de traure i la de passa, on el jugador/a **B** la jugarà a l'aire o al primer bot. Si tornen la pilota de bo i pega dalt la xapa, continuarà el joc entre uns i altres, fins que un dels dos equips guanye el punt. Trau l'equip que guanya el punt.
- **S'acabarà el punt quan**:
    - la pilota faça més d'un bot,
    - la pilota no pegue dalt la xapa,
    - un jugador raspe o toque dues vegades seguides una pilota,
    - la pilota, en la treta, no passe del tot la ratlla de falta,
    - la pilota, en la treta, passe la ratlla de passa,
    - la pilota toque o bote fora de la ratlla que delimita el terreny de joc.
    - la pilota toca al jugador en qualsevol part del cos que no siga el palmell de la mà.

PUNTUACIÓ

- En aquesta modalitat ha passat de tot, s'ha comptat a jocs, a punts i a diferents tantejos. Cada punt l'inicia fent la treta l'equip que ha guanyat el punt anterior.

JUGADORS

- Es poden jugar partides individuals o per parelles.
- Davant de tot: el traure o punter, que ha de ser hàbil i ràpid i és el que fa la treta. El jugador més endarrerit és el saguer, que respon al traure, ha de dominar tots els cops.

CURIOSITATS

- Es jugava normalment a les poblacions castellanoparlants. Actualment cal destacar El Puig, Quart de Poblet, Xest i Almussafes.
- És una modalitat que solen practicar els/les jugadors/es de les modalitats per dalt corda. Trenca un poc el tret bàsic de joc directe que caracteritza a la nostra pilota.

RESUM

- MODALITAT: **Frontó valencià** (indirecte)
- JUGADOR/ES: 1x1, 2x2,...
- TANTEIG: Ha anat canviant, darrerament les partides individuals es juguen a 8 jocs i les de parelles a 41 punts.
- MATERIAL: Pilota de tec.
- INSTAL·LACIÓ: Es juga al frontó valencià (25x10).
- DESENVOLUPAMENT: Es trau botant la pilota abans d'una ratlla i ha de pegar al frontis i caure entre la ratlla de passa i la de falta, a partir d'ací s'ha de jugar de bo. La pilota la colpegen una vegada per equip, sols amb la mà . Quan s'acaba el punt trau qui l'ha guanyat.

CAIXA RURAL ALBAL

PASA

4. 2. BIBLIOGRAFIA, WEBGRAFIA

ACADÈMIA VALENCIANA DE LA LLENGUA (2010). *Vocabulari del joc de pilota*. València.

AGULLÓ, Recaredo; AGULLÓ, Víctor (2009). *El joc de pilota a través de la prensa valenciana 1790-1909*. València: Diputació de València / Federació de Pilota Valenciana.

AIERDI, Joaquim (1999). *Dietari. Notícies de València i son Regne de 1661 a 1664 i de 1667 a 1679*. Barcelona: Barcino.

ALBEROLA SERRA, Estanislau (1924). *Tèrres secanes*. València: imp. J. Olmos.

ALBEROLA SERRA, Estanislau (1926). *De la mateixa sanc*. València («Teatro Valensiá», n. 62).

ALMELA VIVES, Francisco (1960). *El juego de pelota en Valencia*, València: Semana Gráfica.

AMADES, Joan (1982). *Costumari català*. Barcelona: Salvat / Edicions 62.

ANÒNIM (1979). *Curial e Güelfa*. Barcelona: Edicions 62.

ARIÑO VILLARROYA, Antoni (1993). *El calendari festiu a la València contemporània (1750-1936)*. València: Alfons el Magnànim.

AZAGRA ROS, Joaquín (1993). *Propiedad inmueble y crecimiento urbano: València 1800- 1931*. Madrid: Síntesis.

BALAGUER, Vicent (1999). "El Club Pilota Dénia recupera el trinquet de Vista Alegre, inaugurat el 1874". A: *Va de bo!*, març.

BARRACHINA, Chusep (1909). *Val y trenta*. València («El Cuento del Dumenche», n. 49).

BARRI MASATS, Montserrat (1999). *Aportació a l'estudi dels gal·licismes del català*. Barcelona: IEC.

BATLLORI, Miquel (1994). *La família Borja, Obra Completa*, vol. IV. València: Tres i Quatre.

BLÁNDEZ ÁNGEL, Julia (1995). *La utilización del material y del espacio en Educación Física*. Barcelona: Inde.

BOIX, Manuel (1992). *El punt dins el moviment. El joc de pilota*. Sevilla: Generalitat Valenciana.

BOMBÍN FERNÁNDEZ, Luis; BOZAS URRUTIA, Rodolfo (1976). *El gran libro de la pelota*. Madrid: Tipografia Artística – Alameda.

BORES, Nicolás; ESCUDERO, Elena (2000). "El plan de sesión como referente de cambio en Educación Física". A: *Revista Española de Educación Física y Deportes*, vol. VII, n. 176. Madrid: COPLEF.

BRAMON, Dolors (1981). *Contra moros i jueus*. València: Tres i Quatre.

CAPILLA, Juli (2010). *Raspall*. Alzira: Bromera.

CARBONERES, Manuel (1873). *Nomenclátor de las puertas, calles y plazas de Valencia*. València: imp. Del Avisador Valenciano.

CARO BAROJA, Julio (1984). *Los vascos*. Madrid: Istmo, 7ª ed.

CASTILLO SAINZ, Jaume (1999). *Alfons el Vell, duc reial de Gandia*. Gandia: CEIC Alfons el Vell.

CATALÀ, Lluís (1904). "Feria y fiestas en la ciudad de Gandía...". Gandia: imp. L. Català.

CELA TRULOCK, Jorge (1973). *Joc de pilota. Pelota valenciana*. Madrid: Instituto Nacional de Educación Física.

CERDÀ, Paco; MASCARELL, Purificació (2009). *La revolució va de bo! La modernització de la pilota valenciana*. València: Publicacions Universitat de València.

CHABÀS, Roque (1887). "Don Antonio Bañuls, criado de S.M.". A: *El Archivo*, vol. I, nn. 49 i 50, i vol. II, n. 1.

CIVERA MARQUINO, Amadeo (1991). *Un juego o distracción: "El trinquet de pilota" en la vila de Llíria. Siglos XVIII y XIX*. Llíria: Círculo Cultural San Miguel.

CONCA PAVÍA, Manuel; PÉREZ BERNABEU, Vicent (1999). "Joc popular i tradicional: la pilota valenciana". A: *Formación de los maestros especialistas en Educación Física*. València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència. Generalitat Valenciana.

CONTRERAS JORDÁN, Onofre (1998). *Didáctica de la Educación Física. Un enfoque constructivista*. Barcelona: Inde.

COROMINES, Joan (1980-1991). *Diccionari Etimològic i Complementari de la Llengua Catalana*. Barcelona: Curial.

CREMADES MARCO, Vicente i Francisco (1996). *Memorias de "Don Vicente", "El Blanquet", cura valenciano "pelotari". La República y la Guerra Civil*. Gandia.

CUÉLLAR, Maria Jesús; DELGADO, Miguel Ángel (2000). "Estudios sobre los estilos de enseñanza en Educación Física. A: *efdeportes*. Revista digital, n. 25, setembre. <http://www.efdeportes.com/efd25a/estilos.htm>

DELGADO NOGUERA, Miguel Ángel (1991). *Los estilos de enseñanza en Educación Física. Propuesta para la Reforma de la Enseñanza*. Granada: ICE Universidad de Granada.

DIVERSOS AUTORS (1878). *Tipos d'auca*. València: imp. Manuel Alufre.

DIVERSOS AUTORS (1983). *Col·loquis i raonaments*. València.

DIVERSOS AUTORS (1990). *Historia de las fallas*. València: Levante-EMV.

DIVERSOS AUTORS (2002). *Trinquet El Zurdo. 50 anys al dau*. Gandia: CEIC Alfons el Vell.

DIVERSOS AUTORS (2002). *La pilota valenciana. Unitat didàctica*. València: Conselleria de Cultura i Educació. Generalitat Valenciana.

DIVERSOS AUTORS (2009). "El desarrollo curricular de la Educación Física en Primaria y Secundaria: un análisis desde la perspectiva del profesorado". A: *Apunts. Educació Física i Esports*, n. 98, 4t trimestre.

DIVERSOS AUTORS (2010). "Los estilos de enseñanza, su utilización en la clase de Educación Física contemporánea". A: *Efdeportes.com*, n. 141, febrer. <http://www.efdeportes.com/efd141/los-estilos-de-ensenanza-en-la-clase-de-educacion-fisica.htm>

DIVERSOS AUTORS (2013). *Faixa roja faixa blava. La pilota valenciana*. València: Museu Valencià d'Etnologia.

DIVERSOS AUTORS (2016). *La pilota valenciana. Pràctica, ciència i codi*. València: Universitat de València.

DIVERSOS AUTORS (2016). *El joc de pilota: el raspall*. A: *L'Escudella*, n. 10 (monogràfic).

DIVERSOS AUTORS (2017). "La pilota valenciana més que un esport". A: *Saó*, febrer, 2017.

DIVERSOS AUTORS (2017). "Análisis del desarrollo curricular de la Educación Física en la Enseñanza Secundaria Obligatoria: comparación de los currículos autonómicos". A: *Retos: nuevas tendencias en educación física, deporte y recreación*, n. 31.

DURBÀ, Sergi; SARASOL, David (2016). *Paco Cabanes "el Genovés. L'heroi esportiu dels valencians*. Alzira: Reclam Editorial.

DOMÍNGUEZ, Martí (1985). *Els Borja*. La Safor: CEIC Alfons el Vell.

ESCARTÍ, Vicent Josep (1992). "La pilota valenciana, una herència de nobles i bandolers", en Manuel BOIX. *El punt dins el moviment. El joc de pilota,* Sevilla: Generalitat Valenciana.

ESCOLANO, Gaspar (1611). *Segunda parte de la Decada primera de la historia de la insigne y coronada Ciudad y Reino de Valencia*. València: imp. Pedro Patricio Mey, cap. LV.

ESCRIVÀ, Miquel; TORRES, Joan Antoni (2014). *El joc de pilota a Bellreguard. "Una història de val i quinze"*. Bellreguard: Edicions Tívoli / Ajuntament de Bellreguard.

ETXEGIA, Mikel; GALLAGA, Iñigo (2005). *Entrenamiento escolar pelota mano*. Bilbao: Diputación Foral de Bizkaia.

FERRER, Sant Vicent (1977). *Sermons*, vol.V, Barcelona: Barcino.

FLORES ABAT, Lluís X. (1998). "La pilota valenciana a la Ciutat d'Alacant". A: *Va de bo!,* març.

GALLAGA, Iñigo (1999). *Pelota: entrenamiento físico y técnico*. Bilbao: Departamento de Cultura del Gobierno Vasco.

GARCIA, Ferran (1987). *El Llibre d'Establiments de Gandia*. Gandia: Arxiu Municipal.

GARCÍA- ARENAL, Mercedes(1975). *Los moriscos,* Madrid: Editora Nacional.

GARCIA FRASQUET, Gabriel; LLOPIS BAUSET, Frederic (1991). *Vocabulari del joc de pilota*. València: Conselleria de Cultura, Educació i Ciència.

GARCÍA ROMERO, Fernando (s. a.). "Deportes y juegos de pelota en la antigua Grecia". A: http://webs.ucm.es/centros/cont/descargas/documento17574.pdf [Consulta 5-IX-2016]

GASSULL, Jaume (1983). *Lo somni de Joan Joan*. A: *Blandín de Cornualla i altres narracions en vers dels segles XIV i XV*. Barcelona: Edicions 62 / la Caixa.

GILLET, Bernard (1971). *Historia del deporte*. Barcelona: Oikos-tau.

GONGA, Josep E. (1999). *Trinquet trincant*. Ontinyent: Caixa d'Estalvis d'Ontinyent.

GUILLEM, José (1980). *Urbs Roma. Vida y costumbres de los romanos,* vol. II, *La vida pública*. Salamanca: Sígueme, 2ª ed.

HUGUET PARELLADA, Jordi (dir.) (1989). *Deporte 92. Pelota*. Barcelona: Editorial 92.

IGUAL ÚBEDA, Antonio (1930). *Dietario del platero Suárez*. València: imp. Sucesor de A. López.

IÑURRIA, Biktor, "Les llargues des de la Feninde al segle XX". A: *Superdeporte,* 25-V-1999.

JOVELLANOS, Gaspar Melchor de (1967). *Espectáculos y diversiones públicas en España*. Salamanca: Anaya.

LAGUNA PLATERO, Antonio (1990). *Historia del periodismo valenciano. 200 años en primera plana*. València: Generalitat Valenciana.

LA PARRA, Santiago, "Bandolers a la Safor". A: *Ullal*, n. 3, 1983.

LARUMBE, Fernando (1991). *Pelota*. Madrid: Comité Olímpico Español / Federación Española de Pelota.

LLOMBART, Constantí (1883). *Los fills de la morta-viva.* València: imp. Emili Pasqual.

LLOMBART, Constantí; SANMARTÍN AGUIRRE, Chusep (1877). *Cabotes y calaveres. Melonar de Valensia*. València: imp. P. Aguilar.

LLOPIS BAUSET, Frederic (1999). *El joc de pilota valenciana*. València: Carena.

LLOPIS CARUANA, Fausto (1991). *Els trinquets de Sagunt*. Sagunt: Caixa d'Estalvis de Sagunt.

LÓPEZ, Aureli (2004). *La pilota valenciana. Deport, cultura i llengua del nostre poble*. València: Real Acadèmia de Cultura Valenciana.

LUJÁN, Néstor (1975). "Historia del tenis". A: *Historia y vida*, n. 88, juliol.

MARCIAL, Marco Valerio (1976). *Epigramas competos*. Barcelona: Iberia.

MARTÍ GADEA, Joaquim (1891). *Ensisám de totes herbes*. València: imp J. Canals.

MARTÍ GADEA, Joaquim (1906). *Tipos, modismes y còses rares y curioses de la tèrra del Gè*, vol. I. València: imp. Antonio López..

MARTÍ GADEA, Joaquim (1981). *Tipos d'espardenya y sabata*. Alacant: Caixa d'Estalvis Provincial.

MARTOS, Daniel; TORRENT, Guillem (2011). *Pilota valenciana. Propostes per ensenyar i aprendre el nostre joc*. Paiporta: Denes.

MASCARELL, Purificació (2017). *Cavallers*. València: Universitat de València.

MILLO, Lorenzo (1976). *El trinquet*. València: Prometeo.

MILLO, Llorenç (1982). *El joc de pilota*. València: Eliseu Climent.

MOGORT, Rafael; MAINAR, Eladi (1992). *Cent anys de pilota a Simat*. Benifairó de la Valldigna: Ajuntaments de la Valldigna.

MOLLÀ, Toni (1994). *El Genovés*. València: Tàndem.

MORANT MARCO, Evaristo (1997). *Monografia històrica de Bellreguard, (Memòries de D. Evaristo)*. Bellreguard: Ajuntament de Bellreguard.

MOSSTON, Muska (1988). *La enseñanza de la Educación Física*. Barcelona: Paidos.

MOSSTON, Muska; ASHWORTH, Sara (1993). *La enseñanza de la Educación Física. La reforma de los estilos de enseñanza*. Barcelona: Hispano Europea.

NARBONA VIZCAÍNO, Rafael (1992). *Pueblo, poder y sexo. Valencia medieval (1306- 1420)*. València: Centre d'Estudis d'Història Local. Diputació de València.

OLASO SENDRA, Vicent (1988). *L'hospital de Sant Marc de Gandia, una institució per a pobres malalts (segles XIII-XX)*. Gandia: CEIC Alfons el Vell..

Ordenanzas municipales de Policía Urbana y Rural para la ciudad de Gandía (1882). Gandia: imp. Vda. Jacinto Orts.

ORELLANA, Marco Antonio de (1924). *Valencia antigua y moderna,* vol. II. València: Acción Bibliográfica Valenciana.

PALANCA HUESO, Antoni (1908). "La partida de pilota". A: *Sis florades (1900-1905). Lo Rat Penat.* València: Estampa Federich Doménech.

PALAU DIEGO, Francisco (1983). *"El Llobarro" Anales de Denia y su comarca*. Pedreguer: ed. Marina Alta.

PELLICER, BORRÀS, Joan E. (1986). *La "Rondalla de Rondalles" de Lluís Galiana. Estudi lingüístic i edició.* València: Ajuntament d'Ontinyent / IFV.

PEÑA GOÑI, Javier (1892). *La pelota y los pelotaris*. Madrid: imp. José M. Ducazcal.

PORCAR, Joan (1934). *Coses evengudes en la ciutat y regne de València. Dietario de....., capellán de San Martín (1589-1629)*, vol. I. Madrid: Cuerpo Facultativo de Archiveros, Bibliotecarios y Arqueólogos.

RANDO, Carlos (2010). "Estilos de enseñanza en Educación Física. Utilización según el análisis de las tareas de aprendizaje y las características de los alumnos y alumnas". A: *efdeportes.com*. Revista digital, n. 146, juliol.<http://www.efdeportes.com/efd146/estilos-de-ensenanza-en-educacion-fisica.htm>

REIG, Antoni; CRESPO, Miquel (2016). *Dénia: El rovell de la pilota. 25 anys del Club de Pilota Dénia*. Dénia: Club de Pilota Dénia.

REVEST, Luis (1957). *Libre de Ordinacions de la Vila de Castelló de la Plana*, Castelló de la Plana: Caja General de Ahorros y Monte de Piedad / Sociedad Castellonense de Cultura.

RIBELLES COMÍN, José (1939, 1978, 1984). *Bibliografía de la lengua valenciana,* vols. III, IV i V. Madrid: MEC.

ROBERT Mestre (1982). *Llibre del coch*. Barcelona: Curial.

ROSELLÓ, Roberto (1968). "El deporte típico del Reino de Valencia es una modalidad de pelota a mano denominada pelota valenciana". A: *Buris-Ana,* n. 107.

ROSSELLÓ VERGER, Vicenç; TEIXIDOR DE OTTO, Mª Jesús (1991). "L'entorn geogràfic urbà. Palau de l'Almirall". A: *Palau de l'Almirall*. València: Generalitat Valenciana.

ROVIRA SÁNCHEZ, José (1982). *Frontón. Técnica y estrategia*. Barcelona: Hispano Europea.

RUBIO VELA, Agustín (1985). *Epistolari de la València medieval.* València / Barcelona: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana / Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

RUIZ TORRES, Pedro (1988). "Economía y sociedad en la crisis del Antiguo Régimen". A: *Historia de España,* vol. IX. Barcelona: Planeta.

S., R. i E., J. (1923). "Falla en programa d'invent que fa que acabe la festa igual que el ball de Torrent". A: *Pensat i Fet*.

SÁENZ-LÓPEZ BUÑUEL, Pedro (1997). *La Educación Física y su Didáctica. Manual para el profesor*. Sevilla: Wanceulen.

SALVADOR, Carles (1952). *Les festes de Benassal*. Barcelona: Barcino.

SÁNCHEZ BAÑUELOS, Fernando (1989). *Bases para una didáctica de la Educación Física y el deporte*. Madrid: Gymnos.

SANCHIS SIVERA, José (1919). *Algunos documentos y cartas privadas que pertenecieron al segundo Duque de Gandía don Juan de Borja (Notas para la historia de Alejandro VI)*. València: Instituto General y Técnico de Valencia

SANCHIS SIVERA, José (1933). "Vida íntima de los valencianos en la época foral". A: *Anales del Centro de Cultura Valenciana,* n. 17, juliol-setembre.

SARASOL, David (coord.) (2011). *25 anys del campionat individual d'escala i corda. Trofeu Bancaixa*. Genovés: Museu de la Pilota.

SARASOL, David (coord.) (2017). *Papers. Patrimoni gràfic de la pilota valenciana*, Genovés: Museu de la Pilota.

SENSO, Carles; TORMO, Rafael; VELASCO, Àngel (2015). *Joc, espai i xarxa. L'Alcúdia. De la pilota, la cultura i la Transició*. Beneixida: Això és com tot.

SICILIA, Álvaro; DELGADO, Miguel Ángel (2002). *Educación Física y estilos de enseñanza*. Barcelona: Inde.

SOLDADO, Alberto (coord.) (1998). *Joc de pilota. Historia de un deporte valenciano*. València: Diputació de València.

SOLDADO, Alberto (2015). *Units pel joc de pilota*. Sedaví: Tabarca Llibres.

SÖLVEBORN, Sven-A (1984). *Stretching*. Barcelona: Martínez Roca.

TORMO COLOMINA, Josep (1988). " La pilota valenciana en Alcoi". A: *Revista de les festes de Moros i Cristians*. Alcoi.

TORMO, Rafael; VELASCO, Àngel (2014). *Joc, espai i xarxa. Alginet. De les mans i fer anar la pilota*. Beneixida: Això és com tot.

TRAMOYERES BLASCO, Luis (1895). "El juego de pelota en València". A: *Almanaque de Las Provincias para el año...*

VICENTE PEDRAZ, Miguel; BROZAS POLO, Mª Paz (1997). "La disposición regulada de los cuerpos. Propuesta de un debate sobre la cultura física popular y los juegos tradicionales". A: *Apunts. Educació Física i Esports,* n. 48.

VILANOVA, Arnau de (1947). *Obres catalanes*, vol. II, *Escrits mèdics*. Barcelona: Barcino.

VILLENA, Sor Isabel (1926). *Vita Christi*, vol. II. Barcelona: Biblioteca Catalana.

VIVES, Luis (1959). *Diálogos*. Madrid: Espasa- Calpe.